

MÜBECCEL B. KIRAY TOPLU ESERLERİ 9

EREĞLİ

AĞIR SANAYİDEN ÖNCE BİR SAHİL KASABASI

MÜBECCEL B. KIRAY

Mübeccel B. Kıray, 1923'te İzmir'de doğdu. 1940'ta İzmir Lisesi'nden, 1944'te Ankara Üniversitesi'nden mezun oldu. 1946'da Ankara Üniversitesi'nden Sosyoloji doktora, 1950'de ABD'de Northwestern Üniversitesi'nden Antropoloji Ph.D. dereceleri aldı. 1960'da doçent, 1966'da profesör oldu. 1959 yılından 1973 yılına kadar Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin Sosyal Bilimler Bölümü'nün gelişmesine emek verdi. 1973'te ODTÜ'den ayrılarak "Morris Ginsberg Fellow" olarak London Schools of Economics'e gitti. Dönüşünde önce İTÜ'de 1982'den sonra da Marmara Üniversitesi'nde çalıştı. Bu arada bir yıl University of Texas in Austin'de ders verdi. 1989'da emekli oldu. Çalıştığı süre içerisinde Norveç Bergen Üniversitesi'nde Kahire Amerikan Üniversitesi'nde, ABD Berkley Üniversitesi'nde, Zürih Teknik Üniversitesi'nde seri konferanslar verdi.
Mübeccel Kıray, ODTÜ Mustafa Parlar Ödülü Eskişehir Anadolu Üniversitesi Fahri Doktor unvanı ve Aydınlanma Kadınları Ödülünü aldı. 1994'te Kıray Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) şeref üyeliğine seçildi. Türkiye'de sosyolojinin üniversitelerde kurumsallaşmasında çok önemli rol oynayan ve toplumsal değişmeyi ele alma tarzı ile bir ekol oluşturan Mübeccel Kıray'ın en çok referans verilen eserleri *Ereğli, Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası, Social Stratification as an Obstacle in Development* ve *Örgütleşemeyen Kent* isimli kitaplarıdır. Makaleleri arasında "*The Family of Migrani Workers*", "*Changing Patterns of Patronage*" ile "*Survival Strategies of Expeasants in Cities*" en çok zikredilenlerdir.

EREĞLİ

AĞIR SANAYİDEN ÖNCE BİR SAHİL KASABASI

MÜBECCEL B. KIRAY

BAĞLAM

Bağlam Yayınları 146
İnceleme-Araştırma 93
ISBN 975-6947-35-7

Mübeccel B. Kıray / Toplu Eserleri 6
Ereğli - Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası
©Mübeccel B. Kıray
© Bağlam Yayınları

Birinci Basım: Başbakanlık D.P.T., Ankara 1964
İkinci Basım: İletişim Yayınları, İstanbul
Üçüncü Basım: Ekim 2000
Kapak ve Sayfa Düzeni: Canan Suner

İç Kapak: *Ereğli Demir Çelik Fabrikası Tanıtım Broşürü Kapağı*,
Grafik Tasarımcı Mesut Manioğlu, 1964

Baskı: Kardeşler Matbaası

BAĞLAM YAYINCILIK Ankara Cad. 13/1 34410 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: (0212) 513 59 68

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ — 9

ÖNSÖZ — 11

BÖLÜM 1 GİRİŞ: PROBLEM — 13

BÖLÜM 2 YÖNTEM VE VERİLER — 23
- Yazılı Kaynaklar — 23
- Açık Mülâkatlar — 24
- Sörvey — 24

BÖLÜM 3 EREĞLİ — 31
- Ereğli'nin Yeri — 31
- Ereğli'nin Tarihi — 32
- Ereğli'de Yerleşme — 33

BÖLÜM 4 EREĞLİ'NİN DIŞARI İLE BAĞLANTILARI — 49
- Deniz Ulaşımı — 49
- Kara Ulaşımı — 50
- Merkezlere Bağlantısı — 51
- Köylerle Bağlantısı — 52

BÖLÜM 5 NÜFUS VE NÜFUS HAREKETLERİ — 55
- Süresiz Nüfus Hareketleri (Göçler) — 62
- Süreli Nüfus Hareketi (Seyahatler) — 68
- Ereğli'de Yabancılar — 77

BÖLÜM 6 EREĞLİ'DE SOSYOEKONOMİK HAYAT — 83
- Meslekler — 83
- Köylü-Tüccar İlişkisi (Patronaj) — 88
- Tarihsel Perspektif:
- Sınıf ve Tabakalaşma Yapısının Oluşumu — 91
- Meslek Devinimi (Mobilitesi) — 95
- Mesleklerle İlgili Bazı Vaziyet Alışlar — 98

Kadınların Çalışması ve Bununla İlgili Tutumlar — 109
BÖLÜM 7 GELİR FARKLILIKLARI VE TÜKETİM NORMLARI — 117
Yaklaşık Gelir-Gider — 117
Tüketim Normları ve Şehirleşme Eğilimleri — 119
Ereğli'de "İsraf" ve "Lüks" — 131
BÖLÜM 8 AİLE YAPISI VE AİLEDE İNSAN İLİŞKİLERİ — 135
Aile Kompozisyonu — 135
Baba-Oğul İlişkisi — 137
Ana-Oğul İlişkisi — 142
Kız Çocuk - Ana - Baba İlişkileri — 143
Karı-Koca İlişkileri — 145
Diğer İlişkiler — 146
Törenler ve Bunlardaki İnsan İlişkileri
(Doğum-Sünnet-Evlenme-Ölüm) — 147
BÖLÜM 9 EREĞLİ'DE EĞİTİM — 157
Okullar ve Öğrenciler — 157
Eğitim İle İlgili Vaziyet Alışlar — 160
BÖLÜM 10 BOŞ ZAMAN UĞRAŞILARI — 171
Kadınların Boş Zaman Uğraşıları — 171
Erkeklerin Boş Zaman Uğraşıları — 174
Birlikte Yapılan Eylemler ve Tutumlar — 180
BÖLÜM 11 HABERLEŞME VE KAVRAMLAR — 185
Posta — 185
Radyo — 186
Gazete ve Dergi — 191
Sinema — 195
Türkiye ve Dünya Kavramları — 197
Zaman, Mesafe ve Dakiklik Kavramları — 205
BÖLÜM 12 MÜLKÎ DÜZEN — 211
Siyasal Hayat — 213
Güvenlik ve Adalet — 214
Sağlık ve Sağlık Hizmetleri — 215
BÖLÜM 13 DİN VE DÜNYA GÖRÜŞÜ — 217

Örgütlü ve Resmi Dinsel Hayat — 218
Halk İnanışları — 219
Dünya Görüşü — 220

BÖLÜM 14 DEMİR VE ÇELİK FABRİKALARI — 225
Fabrika Yapımında Çalışanlar — 226
Fabrikanın Kasaba İle Temasları;
Yeni Beliren İnsan İlişkileri — 229
Kasabalıların "Büyük Ereğli" İmajı — 233

BÖLÜM 15 MAHALLE İLİNTİSİNDEKİ CİVAR KÖYLER — 237
Yerleşme ve Nüfus Hareketleri — 237
Gelir ve Tüketim Normları — 251
Eğitim — 256
Boş Zaman Faaliyetleri — 258
Haberleşme ve Kavramlar — 259
Din ve Dünya Görüşü — 266
Fabrika İle İlişkiler — 267

BÖLÜM 16 ÖZET VE SONUÇLAR — 269

FOTOĞRAFLAR VE PLANLAR — 278

KAYNAKÇA — 289

TABLO LİSTESİ — 291

İNDEKS — 297

SUNUŞ

Bir sosyal bilimci için Türk toplumunu gözlemlemek çok heyecan vericidir. Ondan da öte herşeyin her an değişme halinde olduğunun bilincinde ise, bu değişmenin yavaş ya da hızlı olduğunu, çeşitli yönlerin karşılıklı etkileşiminin nasıl gerçekleştiğini belirlemek, yorumlamak ve yeni bilgiler üretmek son derece doyurucu bir uğraştır. Bu "Toplu Eserler" dizisinde yayınlanan yazılarım 1960'lardan beri, toplumun hem dış hem de iç dinamiklerle değişe değişe nasıl yeni bir temel toplum yapısma ulaştığını göstermektedir. Zaman gibi soyut bir kavramm değişmesinden, metropolleşme süreçlerinin izlenmesine, küçük ya da büyük toprak sahipliği yörelerinde köylülüğün bitişinin izlenmesinden, nüfus yapısının değişmesine, kente ya da batı ülkelerine göçenlerin yeni düzene uyum için oluşturdukları yaşam stratejilerine kadar değişmenin çok çeşitli yönlerinin bu yazılarda ciddi metot ve tekniklerle ele alındığı görülecektir.

19. yy. ve 20. yy. ilk yirmi yılında süregelen dış müdahaleler, harpler, siyasal göçler, siyasal ve ekonomik krizlerden sonra Türk toplumunun her yönü etkileşe etkileşe milli mücadele ve Cumhuriyet'in ilk yirmi yılında yapı değişikliği bakımından en büyük sıçramayı yaptı. Hukuk, siyasal yapı, eğitim ve özellikle yaşam tarzı düzenlemeleri ile çok yönlü ve etkili bir alt yapı oluşturdu. Buna karşın yönelinen farklılaşmış, uzmanlaşmış, örgütlenmiş ve sonuçta "sanayileşmiş, şehirleşmiş" bir yapının açılması 1950'leri bulmuştur. Çünkü kilit sorun basit teknolojili "öküz ve saban", kendi içine kapalı köylerin ve durağan, geleneklerine çok bağlı köylülüğün topraktan kopmaya başlaması gerekti.

Bu süreç ancak 1950'lerde önce, binlere sonra yüzbinlere varan sayıda traktör ve diğer aletlerin tarıma girmesi ile gerçekleşmeye başlamıştır. Şehirleşme, nüfusun ücretlileşmesi, işçileşmesi, yeni meslek ve iş düzeninin ortaya çıkması, aile düzeninin büyük değişikliğe uğraması geri dönülmez (irreversible) yapısal değişmeyi başlatmıştır.

Bu sürecin dalga dalga yayılması toplumun dipten doruğa eski yapının, ilişkiler, kurumlar, değerler, düşünceler yönünden büyük değişimini hızla oluşturmaya, diğer bir deyişle kendisini "dipten doruğa" yenileyerek "genel" değişme süreçlerini yoğun olarak yaşamaya başlamıştır.

Benim gözlemlerim de tam bu süreçlerin içinde yer aldı. Hiçbir toplumsal gelişme hiç aksamadan dümdüz bir çizgi üzerinde sürüp gitmez. Bizim toplumumuzda da her insan ilişkisinde, her kurumda, her değer ve zihniyette en çok etkilenen, çok çabuk değişenler olduğu gibi, orta hızla değişenler, çok yavaş değişenlerle etkileşe etkileşe bunlara bir arada işlerlik kazandıran yeni mekanizmalar, kurumlar, ara formlar oluştura oluştura ve toplum yapısını yenileye yenileye aynı zamanda eskisi ile ilişkisini yok ede ede yeni bir temel toplum yapısına ulaşmaktadır. Bu "Toplu Eserler" dizisinde bu tür süreçlerle çalışmaların yapıldığı mekanlarda, kurumlarda, değerlerde ortaya çıkan gözlemler ve çözümlemeler yer almaktadır.

Türkiye gibi toplumlarda toplumsal araştırma yapmak, bunları yayımlamak göründüğünden çok daha zordur. Kolayca kesintiye uğrar. 1960'lardan beri bu çalışmaları sürdürebildiğim için kendimi şanslı ve başarılı sayıyorum. Bir başarı varsa burada en büyük payın herşeyden önce bütün güçlüklerde ve olumsuzluklarda arkamda duran ve her konuda yardımcı olan eşim Dr. İbrahim Kıray'ın olduğunu belirtmeliyim. Ayrıca bütün çalışma ve araştırma isteğimi arttıran Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi'ndeki öğrencilerimi anmak isterim. 1983'te benim birşey yapmayacağımı görünce Prof. Dr. Tansı Şenyapılı, Dr. Önder Şenyapılı ve Prof. Dr. İlhan Tekeli ilk defa makalelerimi derlediler. Şimdi ise Marmara Üniversitesi'ndeki genç meslektaşlarım Dr. Fulya Atacan, Dr. Fuat Ercan, Dr. Mehmet Türkay ve Arş. Gör. Hatice Kurtuluş aynı zamanda İngilizce olan makalelerimi tercüme ettirerek bu diziyi yayına hazırladılar. Kendilerine çok özel teşekkür ve minnet borçluyum. Hocalık mutluluğunun bir başka yönünü de böylece tatmış oldum. Tercümeleri bilgece ve güzel bir Türkçe ile gerçekleştiren Tülin Kurtarıcı'ya da teşekkürlerimi sunarım. Bağlam Yayınları'na böyle bir yayım gerçekleştirdiği için müteşekkirim.

İstanbul, Ekim 1998 Mübeccel B. Kıray

ÖNSÖZ

Türkiye, sosyolog ve antropologların araştırma listelerine hemen hemen hiç girmemiş ülkelerden biridir. Tarihçiler, iktisatçılar, siyasal bilimciler ve başkaları bu memleketi çeşitli yönlerden incelemiş, hem Türkçe olarak, hem de yabancı dillerde bir çok güzel eserler ortaya çıkarmışlardır. Sosyoloji ya da antropoloji yönünden, olgulara dayanan amprik araştırmalar ise -Türkçe ve yabancı dillerde- iki elin parmakları ile sayılabilecek kadar azdır. Üstelik bugün elimizdeki birkaç monografın hepsi küçük köy topluluklarına aittir. Köyün üstünde şehirlerin ve büyük şehirlerin sosyal hayatım ya da buradaki sosyal oluşumları izleyen sistemli, amprik bir araştırmaya sahip değiliz. Halbuki, Batılı olmayan fakat Batılaşmaya ve sanayileşmeye benzerlerinden çok daha önce başlamış bir toplum olarak Türkiye şehirlerinin en uygun lâboratuar-toplum özelliklerini taşıdığı açık bir gerçektir.

Ereğli araştırması memleketimizde yapılan ve yayınlanma olanağı bulan ilk kent araştırmasıdır. Devlet Plânlama Teşkilâtı, kurulduğu günden beri, toplum yapımıza yönelttiği özel dikkatle, Ereğli şehrinde kurulacak Demir-Çelik Sanayi Tesisleri dolayısıyla, bu komünitede bir sosyal araştırma yapılmasına karar vermiştir. Ağır sanayinin etkilerini izleyebilmek için kentin ne kadar uygun bir çevre meydana getirdiğini gözönünde tutarak araştırmanın yapılmasını sağlamıştır.

Araştırmanın bu safhadaki gayesi Ereğli'nin bugünkü sosyal yapısını ve insan ilişkilerini öğrenmek idi. Fakat Türkiye'nin genellikle içinde bulunduğu değişimlerden kasaba etkisiz kalamamıştır. Dolayısıyla bugünkü sosyal yapıyı ya da sosyal oluşumları anlayabilmek için, mutlaka bu değişimi izlemek gerekmiş, araştırmamız bugüne kadar süren sosyal değişmenin ve onun sonucu olan yapı değişmesine yönelmiş oluşumların gözlemi ve yorumu haline gelmiştir. Memleketimizin değişme tarzı

ve hızı ile ilgili olarak denge sağlayan, çözülmeyi önleyen bizim, "tampon kurumları" ve "tampon ilişki düzenleri" dediğimiz özelliklerin gözlenimi çok ilgi çekici olmuştur. Bu bakımdan bu yapıtın, hem sosyal değişme problemi ile uğraşanlar için, hem de Türkiye'nin ve Türkiye'de köyden büyük komünitelerle, buralardaki değişme süreçleri üzerinde bilgi arayan kimseler için ilgi çekici olacağını umuyorum.

Bu vesile ile, çalışmayı üzerime almama, çalışmama ve bitirmeme bir çok bakımlardan yardım etmiş olan Devlet Plânlama Teşkilâtı eski Sosyal Plânlama Dairesi Başkanı Dr. Necat Erder'e ve hem Bölge Plânlama Dairesi Başkanlığı sırasında hem de Sosyal Plânlama Dairesi Başkanlığında çok yakından ilgilenen Bay Enver Ergun'a teşekkür borçlu olduğumu burada bildirmek isterim.

Ereğli'yi eşim Dr. İbrahim Zeki Kıray'a ithaf ediyorum. Türkiye gibi bir memlekette bir kadına böyle bir çalışmaya girişmek cesaretini vermek, ortaya çıkabilmesi için bilfiil çalışmaya iştirak etmek ve gayret göstermek alelâde bir insanlık özelliği değildir.

Mübeccel Kıray
Ankara
Ocak, 1964

Bölüm 1

GİRİŞ: PROBLEM

Bu araştırmanın gayesi, Ereğli Kasabası'nda sosyal kurumların insan ilişkilerinin ve değerler sisteminin 1962 yılında meydana getirdiği fonksiyonel bütünü belirlemektir.

Ereğli, beş yıldır süren rivayetlerle dolu bir etüt ve hazırlık devresinden sonra 1961 baharında inşaatın bilfiil başlaması ile, demir-çelik fabrikası gibi bir ağır sanayiin getireceği değişmelerle ve problemlerle karşılaşmaya başlamıştır. Bu çalışmamızda problemler ve değişmeler fazlalaşmadan, toplumda derine giden etkiler yaratmadan evvel bugünkü toplum hayatını araştırmak istiyoruz. Bu suretle daha sonra belirli devrelerde ağır sanayinin insan davranış ve tutumlarında sebep olacağı değişiklikleri görebileceğimiz bir taban, bir başlangıç noktası sağlamış olacağız. Genellikle kültür değişmeleri araştırmalarında, geriye gidilerek bir "sıfır noktası" ya da "temel çizgisi" belirtilmeye çalışılır.[1] Bugün bu kasabada, somut ve plânlı bir sosyal yapı ve kentleşme araştırması halinde, böyle bir "temel çizgisi" tesbit etmek olanağını yakaladığımıza ve dolayısıyla Ereğli'yi, ağır sanayinin etkilerini araştırmak için bir lâboratuar haline getirmiş olduğumuza inanıyoruz.

Şimdiye kadar, sosyal yapı ve şehirleşme oluşumu araştırıcıları, sorunu çeşitli yönlerden ele alarak, sosyolojiye birkaç çift terim kazandırmışlardır. Tönnies, Durkheim ve Weber'den beri süregelen dikotomik tipleştirmelerle sosyal yapı ve değişme birtakım çift terimler içerisinde yorumlanmak istenmiştir. Bu kavramlaştırmalarla iki kutupta bulunan toplum tiplerinde sosyal davranış ve tutumlara ait özellikler belirtilmiştir. Bunların başında Robert Redfield'in "folk" ve "şehir" toplumları çifti ge-

[1] M.J. Herskovits: *Man and His Work*, Knopp Co., New York 1949, s.612. B. Malinowski: *Dynamics of Culture Change*, Yale University Press, New Haven, 1947, s.27.

lir (folk society-urban society)[2] Folk toplumları, küçük, kendi içine kapalı, kendi kendine yeten, izole, okur-yazar olmayan homojen toplumlardır. Bu toplumlarda kuvvetli bir grup dayanışması duygusu egemendir.[3] Bunların tersi ise şehir toplumlarının özellikleridir.

İkinci terim çifti "köy" ve "şehir" toplumu terimleri, (Rural communities-Urban communities), araştırmalarında daha çok meslekler, mekânda yerleşme, nüfus hacmi ve yoğunluğu gibi, nicelik ve nitelik farkları gösteren, belirli somut, ampirik değişken ve özellikleri inceleyen araştırıcılar tarafından kullanılmıştır. Şehir ve köy sosyolojisi araştırmalarının çoğu bu tiptedir. Bu araştırmalar, genelleştirmeler bakımından folk-şehir toplumu anlayışına çok yakındır. İkisi de soyut iki uç arasında belirli özelliklerde bir derecelenme ve devamlılık (continuum) kabul ederler. Bir bakıma her ikisi de eklektik bir görüşü ve ele alışı aksettirmektedir.

Üçüncü çift terim, özellikle gelişmekte olan Asya ve Yakın Doğu toplumlarının analizinde geniş çapta kullanılmakta olan "gelenekçi" ve "modern" toplum terimleridir.[4] Bunlar yukarıdaki terimlerden çok daha az işlenmiştir. Dolayısıyla henüz tam bir açıklığa kavuşmamışlardır. Mamafih bunlar da ilk iki çift terim çerçevesinin belirli bir çevreye uygulanması gibi görünmektedir.

Dördüncü çift terim, son zamanlarda G. Sjoberg ve G. M. Foster'in çok başarılı bir şekilde özetledikleri "feodal şehir" ve "modern şehir" terimleridir.[5] Terimler bir kutuplaşma (polari-

[2] Robert Redfield: "The Folk Society", *Amerikan Journal of Sociology*, Vol:52 (Jan. 1947); s.293-303. Horace Miner: "The Folk-Urban Continuum", *Amerikan Sociological Review* Vol.17 (October 1952), s.529-537. Ve bu görüşün ilgi çekici tenkidi için M. J. Herskovits'in aynı eser, s.606 ve O. Lewis: *Life in a Mexican Village*, University of Illinois Press, 1951, s.432'ye bakınız.

[3] Robert Redfield, a.g.e.

[4] Örnek olarak Daniel Lerner'in çeşitli yazıları gösterilebilir. Özellikle *The Passing of Traditional Society*, The Free Press Glencoe, III, 1958.

[5] Gideon Sjoberg: "Folk and Feodal Societies", *American Journal of Sociology*, Vol.58 (1952), s.231-239. Ve ayrıca "The Preindustrial City", *American Journal of Sociology*, Vol.60 (1955), s.438-445. George M. Foster: "What is Folk Culture", *American Anthropologist*, Vol.55 (1953), s.159-173. "Feodal" terimi bu araştırıcılar tarafından ve bu araştırmada, tarihte bir devrede ve bir yerdeki siyasal düzen karşılığı değil, çok daha kapsamlı olarak belirli bir toplum düzenini anlatmak için kullanılmaktadır.

sation) ifade etmezler. Ayrıca şehirler de tek başlarına var olan komüniteler olarak ele alınmazlar, parçası oldukları büyük toplumun temel yapılarına izafe edilerek belirtilirler. Bunlar, soyut bir şehir kavramı yerine, belirli toplumlara has değişik özellikleri olan şehirlere işaret ettiği için, diğerlerinden çok daha açık bir kavramlaştırmadır.[6] Bu anlamda çeşitli temel yapıya sahip toplumlarda köy komüniteleri de farklı özellikler gösterir.

Feodal toplumlarda şehirler, pazar ve mübadele merkezleridir. El sanatlarının, zanaatkârlarm toplandığı ve çeşitli eşyanın organik enerji (buhar ya da elektrik enerjisi ile değil, insan ve hayvan enerjisi) ile imal edildiği yerdir: Ayrıca siyasal, dinsel fonksiyonların ve eğitim faaliyetlerinin de merkezidir. Feodal şehirlerin iç düzeni, şehrin ekonomik ve sosyal yapısma uygundur. Sokaklar yalnız insanların ve taşıt aracı olarak kullanılan hayvanların geçmesine elverir. Yapılar alçak ve sıkışıktır. Sert bir sosyal ayırım (segregation) vardır. Bu hal, ya birbirinden ayrı etnik grup mahalleleri, ya da çeşitli meslek gruplarının -bakırcıların, keçecilerin vb.- ayrı özel kısımlarda yerleşmesi şeklinde kendini gösterir. Alt tabakalar, bilhassa "istenmeyen unsurlar" (outcasts) şehrin dış mahallelerine itilmiştir. Bu çok sert ayırmalara rağmen arazi kullanma şekillerinde bir farklılaşma ve ihtisaslaşma yoktur. Konutlar aynı zamanda iş yeri, dinsel binalar aynı zamanda okul hatta alışveriş merkezi fonksiyonunu görür. Ekonomik hayat bakımından üretimde çok az bölünme ve ihtisaslaşma vardır. Zanaatkârlar üretim oluşumunun her safhasını, çok kere kendi evlerinin bir tarafındaki dükkânlarda kendisi sürdürür. Lonca ve komünitenin koyduğu kurallar iş koşullarını ve üretim metotlarını düzenler. Ticaret faaliyetlerinin de farklılaşmamış olduğu görülür. Zanaatkâr çok kere kendi ürününü kendi satar. Genellikle feodal toplumlar geniş bir aracı tüccar-esnaf grubunu geçindirecek üretim fazlasına sahip de-

[6] Temel yapıyı göz önünde tutmadan ele alman şehir ya da köy komüniteleri her zaman bir başka yapıya göre kurulmuş hipotezleri olumsuzlayan sonuçlar vermekte ve dolayısıyla araştırıcıları çıkmaza sürüklemektedir. Bu tarz araştırmalara bir örnek olarak Marvin Harris: *Town and Country in Brazil* gösterilebilir. Özellikle s.207'ye bakınız. Colombia University Press, 1958.

ğildir. Lonca örgütü esnafı da düzenler. Bütün loncalar sadece yerel komüniteler içinde fonksiyon görürler. Ürünlerin ve ölçülerin, hatta paranın standardizasyonu olmayabilir. Modern sanayi toplumlarının ussal işleme ve çalışma şekilleri burada görülmez. Sosyal örgütlenmede, organik enerjiye dayanan ekonomik hayata uygun olarak belirli aile, tabakalaşma, din, eğitim ve devlet şekilleri ortaya çıkar.

Elit tabaka büyük arazi sahipleri, devlet, din ve eğitim alanlarında önemli yerleri tutan kişilerden oluşur. Diğer tarafta zanaatkâr ve toprağı işleyen köylülerden oluşan kitleler bulunur. Feodal toplum, yarı üretimde bulunan bir orta tabakayı geçindirebilecek ürün ve hizmetlere sahip değildir. Yalnız küçük bir elit grubu geçindirebilir. Onun için kanunla yasak edilmemiş olsa bile şehrin tabakalaşmasında dikey hareketlilik yoktur. Toplum şehir olmasına rağmen, aile geniş ailedir ve akrabalık bağları önemlidir. Kadınların ev dışında anlamlı fonksiyonları yoktur. Sosyal statüleri erkeklerden bariz şekilde aşağıdadır. Yaş, aile organizasyonunda önemli bir rol oynar ve etkili bir kontrol mekanizmasıdır. Büyüklerin gençler üzerinde tam otoriteleri vardır. Ayrıca yaş, kudret ve prestij taşır. Akrabalık, tabaka ve meslek gruplaşmaları ile de bütünleşmiştir. Dinsel hayat da aynı şekilde şehrin bütün yapısını nüfuzu altında bulundurur. Dini merasim ve faaliyetler, aile, ekonomik hayat, devlet gibi bütün sosyal kurumları etkisi altında tutar. Akrabalık, lonca ve dinsel sistemler gibi formel olmayan kontrol mekanizmaları, düzenleyici roller oynarlar. İnsanların davranışları ve değerler sistemi de bu düzeni aksettirir.

Modern sanayi şehirleri ise aynı yönlerden farklı ve çok kere tam aksi özelliklerde bir yapıyı yansıtır. Modern sanayi toplumlarda şehirler, sanayi, toplama-dağıtma ve malî-idarî merkez fonksiyonuna sahiptir. Buhar, elektrik ve içten patlarlı motor gibi organik olmayan enerjinin sanayi ve tarımsal üretime, ulaşıma ve haberleşmeye uygulanması, olağanüstü nüfus birikimi, büyük bir artık-üretimi ve geniş çapta ve etkili bir şekilde örgütlenme olanağını yaratmıştır. Dünya üzerinde çok daha geniş bölgeler arasında seri ve etkili sosyal ve ekonomik ilişkiler kurmak, haberleşmek mümkün olmuştur. Modern şehirlerin iç dü-

zeni, bu geniş temasları, organik olmayan enerji ile üretimi ve ulaşımı aksettirir. Geniş yollar, yüksek yapılar bunun ilk görünüşüdür. Arazi kullanma şekilleri son derece ihtisaslaşmıştır. Şehrin çeşitli bölgeleri çeşitli fonksiyonlar kazanmıştır. Malî idarî fonksiyonlar, parakende ve toptan ticaret kurumları, çeşitli kültür ve haberleşme faaliyetleri, her sosyal tabakaya ya da etnik gruba ait konut alanları, ağır veya hafif sanayi bölgeleri kendilerine has yerler işgal ederler. Şehrin merkezi özellikle maliye, idare, ticaret fonksiyonlarının toplandığı yer olmuştur. İstenmeyen unsurlar, şehrin merkezindeki iş alanı ile konut alanlarına geçiş bölgelerine sıkışmışlardır. Ekonomik hayat bakımından son derece ilerlemiş bir ihtisaslaşma ve iş bölümü görülür. Ayrıca çok geniş ve etkili bir merkezîleşme, örgütlenme, ussal çalışma ve standardizasyon düzeni kurulmuştur. Organik olmayan enerjinin sağladığı fazla üretim, geniş yarı üretici ve üretici olmayan grupları yaşatmaya yeter derecededir. Dolayısıyla modern toplum, toprağı işleyen köylülerle beraber onlardan sayıca daha çok olan ve sanayi üretiminde ya da servis bölümünde çahşan, şehirde yaşayan kitlelerle bu fonksiyonlar üzerinde derece derece kontrol kuvveti olan daha üst tabakalardan meydana gelir. Bu sınıfsal yapı ve sosyal tabakalaşma sistemi, dikey hareketliliğe izin veren bir düzendir. Nüfus gayet oynaktır. Köyden şehire, şehirden şehire kayar. Üstelik sosyal tabakalaşma hiyerarşisinde her an daha yüksek bir statü edinmeye çalışır. Aile küçülmüş, ana, baba ve evlenmemiş küçük çocuklardan ibaret kalmıştır. Yaşlıların otoritesine dayanan düzen kaybolmuştur. Modern şehirlerde insan ilişkileri bütünüyle kişinin gördüğü işe, mesleğe, tuttuğu yerin gerektirdiği role, sosyal statüsünün rolüne bağh olarak kurulur. Kimliğinin başkaca önemi ve anlamı yoktur. Dolayısıyla kişiler arasmda, anonim insan ilişkileri egemendir. Sosyal farklılıklar ve aykırı hareketler hoşgörürlükle karşılanır. Sosyal kontrol, dolaylı olarak gene ihtisaslaşmış ve örgütlenmiş formel kurumlarca uygulanır. Dinsel hayat bütün sosyal düzeni etkileyen bir kurum olmaktan çıkmıştır. Genişleyen temaslar, hareketlilik, yaygın nüfus içinde artan sosyal etkileme ve etkilenme şehirlerde değer sistemlerini, temel kavramları ve düşünce tarzlarını da yerellikten kurtarmıştır.

Bu anlamda feodal ve modern toplumlarda şehir ve şehirleşme, yâni, feodal şehirlerin modern şehir haline geçmesi özellikleri üzerinde durmak en uygun yol olarak belirmektedir. Bütün tipleştirmelerde olduğu gibi, feodal ve modern şehir kavramları da, ortada bir olayı, geçiş halinde olan somut bir komüniteyi kavrayabilmek için kaba âletlerdir. İki uçlarda bulunan toplumların özelliklerini bilmek, çok eksik ve anlamlı olmayan bir bilgi sahibi olmak demektir. Önemli olan, belirli yerlerde ve zamanlarda ne derecede ve biçimde bir değişme olduğunu bilmek ve olanak varsa bu noktalarda genelleştirmelere varmaktır. Özellikle bu günün hızlı değişen toplumlarında artık saf tipler söz konusu olamaz. Temel yapı ne olursa olsun, değişmeyi çeşitli yönleri ve dereceleri ile gösterebilmek, bu oluşum sırasında komünitenin nasıl bir bütün meydana getirebildiğini ifade edebilmek gerekir. Aksi halde, birçok yazılarda ve konuşmalarda yapıldığı gibi, tiplerden çok uzaklaşmış, değişmede çok ileri ve değişik safhalara varmış toplumları sadece bazı yönleri ile -hatta fonksiyon bakımından değişmiş olsa bile- eskiyi andırdıkları için az değişmişlerle aynı yere koymak tehlikesi belirir, değişme oluşumu içerisinde ortaya çıkan yeni kurumlar, yeni ilişkiler ve davranışlar anlaşılmadan kalır.

Sosyal değişme derece derece değişerek gerçekleşir. Belirli bir dereceden sonra da bunun bütünü ile bir yapı değişikliği haline geldiği görülür. Onun için, belirli bir anda, toplumda, bazı özellikler derece, bazıları da yapı farklılığı halinde göze çarpar. Değişmeye sebep olan faktörlerin baskısı yönünde iki bünyeye has, tam yerleşmiş özellikler ile beraber değişme halindeki özelliklerden hem eskisine hem de yenisine ait olanların derecelenmesi gözlemlenir. Hem yerleşmiş özellikleri, hem de derece derece değişmekte olanları ile geçiş halindeki toplum gene de bir fonksiyonel bütün hali gösterir. Diğer bir deyimle, değişme halindeki toplumlar bölük-pörçük, düzensiz toplumlar değildir. Bunların değişmemiş, değişmekte olan ve değişmiş bulunan yönleri gene bir tutarlılık, ve ilişkiler düzeni halinde kendini gösterir. Bu bakımdan araştırıcıya düşen en önemli ödev, bu düzeni, hem bir yapı farklılığı, hem de bir derecelenme halinde ifade edebilmek ve sosyal oluşumları izlemektir. Her toplumun

yerel özellikleri ve çeşitli değişme hızları sonucu meydana gelen ve genellikle aynı yapıdaki başka toplumlarda görülmeyen özellikleri böylece ortaya çıkarılabilir. Bu suretle tipolojilerin akla getirdiği renksiz, üniform insan toplulukları yerine, olgulara uyan, yerel, tarihsel ve değişme koşullarının karakterlerini taşıyan toplum özellikleri ortaya çıkar.

İster ilkel, ister feodal, ister modern temel yapıda ya da bunların değişim içindeki çeşitlenmeleri halinde olsun, her sosyal yapı, bu yapıyı meydana getiren sosyal kurumların, insan ilişkilerinin ve bunların karşılıklı etkileşmelerinden doğan sosyal değerlerin birbirlerini karşılıklı olarak etkiledikleri bir bütündür. Ve bu bütün her zaman aynı olmayan bir hız ve tempoyla değişir. Bu yapıyı meydana getiren ögelerin birbirlerine bağlı ve bağımlı oluşları da değişmenin rastgele olmamasına, alternatiflerin sınırlı kalmasına sebep olur. Böyle karşılıklı ilişkiler bütünü halinde oluş, aynı zamanda, sosyal yapının bir tarafının değişip diğer yönlerinin değişmeden kalmasına izin vermez. Değişik derecelerde de olsa sosyal yapı dediğimiz fonksiyonel bütünün her cephesi belirli yönlerde değişikliğe uğrar[7] Değişme, sosyal yapının her tarafında zincirleme reaksiyonlar şeklinde kendini gösterir. Onun için her toplum, daima değişme halinde olmakla beraber, birbirine bağlı ve bağımlı kurumların, ilişkilerin ve değerlerin her zaman denge halinde kaldığı bir sistemdir. Değişme oluşumunda kurumların ya da değerlerin bir bütün içerisinde göreli yerleri, fonksiyonları ve bu fonksiyonların bütünün konfigürasyonunu belirleme rolü ve önemi değişir. Bu bakımdan iç değişme oluşumları her zaman denge koruma mekanizmaları halinde belirir.

Denge halini sürdüren, toplumdaki çeşitli kurum ve değerlerin birbirleri ile bağlantısını devam ettiren, değişmenin hızına ve yönüne bağımlı iki oluşum göze çarpar. Bu iki oluşum genellikle yapının daha çabuk değişen yönleri ile daha yavaş değişen yönleri arasında beliren açıklığın (lag) doldurulmasını temin

[7] Bu bakımdan bazı yazarlarımızın arzu ettikleri gibi, toplumumuzun bazı yönlerini olduğu gibi korumak olanaksızdır. Toplumun bu özelliğinden dolayı değişmeyi rasgele bir yöne çevirmek de mümkün değildir. Bu konuda bkz. B. Malinowski, "Culture", *Encyclopedia of Social Sciences*, ve R. Merton: *Social Theory, Social Structure,* Free Press, Glencoe, Ill., 1949.

eder. Ve dolayısıyla çözülmeyi (disorganization) ve bunalımı önler. Değişme çok yavaş olduğu zamanlar, sık sık eski düzene has kurum ve değerlerin yeni yapı içerisinde ya da yeni düzenin kurum ve değerlerinin eski yapı çerçevesinde anlamlar, fonksiyonlar kazandığı, yoruma uğradığı görülür.[8] Göreli olarak daha hızlı ve daha kapsamlı değişme hallerinde, her iki temel yapıda da görünmeyen, fakat oluşum içerisinde beliren ve bütünleşmeyi sağlayan kurumlar ve ilişkiler ortaya çıkar ya da eski kurumlar yeni fonksiyonlar kazanır. Bu hal, sosyal yapının her kurumu, ilişkisi ya da bunlarla ilgili değerlerin hepsinin aynı anda ve aynı hızla değişip, aynı süre içerisinde yeni bir yapı haline gelmemesinden doğar. Değişmenin bunalımsız olmasını sağlayan, çözülmenin önüne geçen ve her iki sosyal yapıya da ait olmayan bu yeni beliren kurumlar, ilişkiler, değerler ve fonksiyonları biz "tampon mekanizmalar" terimi ile ifade ediyoruz. Bu "tampon mekanizmalar" sayesinde, sosyal yapının çeşitli yönleri birbiri ile bağlanır, fonksiyonel bütünün parçası olmayan taraflar kaybolur. Bu şekilde toplumun orta hızda bir değişme oluşumunda da göreli bir denge halinde kalması olanağı bulunur.[9]

[8] M. J. Herskovits, "Reinterpretation" mekanizmasını, sadece kültürlerin fokus dediği önemli yönlerinde izlemiştir. Özellikle yeni dünyaya gelen zencilerin dinsel hayatlarındaki reinterpretasyon şekilleri üzerinde durmuştur. Bizce reinterpretasyon, yani yeni ya da eski düzendeki ögelere o düzende olmayan anlamlar vermek toplumun her cephesine has çok daha yaygın bir mekanizmadır. M. J. Herskovits, a.g.e.

[9] Değişmenin çok daha hızlandığı zamanlarda, örneğin, diğer toplumlarla birden artan askeri, ekonomik, politik temaslar, grubun içinden ya da dışından gelen anî radikal teknolojik değişiklikler veya sel, yangın, deprem gibi kritik olayların ortaya çıktığı durumlarda tampon mekanizmaların doğması için gerekli vakit bulunamaz. O zaman toplumda var olan kurumlar, insan ilişkileri ve değerler sistemi vaziyeti düzene koymaya yetmediği için panikten ihtilâle kadar değişen sosyal olaylar ortaya çıkar. Sosyal hareketler (social movements) denen ve hızla belirli yönlerde kurumların, ilişkilerin, değerlerin kurulmasına, yerleşmesine çalışan faaliyetler ve hatta ihtilâller de sosyal denge kurulması ile ilgili oluşumlardır. Bunlar, yukarıda sözünü ettiğimiz kurulmuş denge içinde fonksiyon gören tampon mekanizmalardan farklıdır. Tam bir sosyal değişme teorisi içerisinde yer alması gereken ve Ereğli'de bugün müşahede edilen değişme ve şehirleşme oluşumu problemi ile doğrudan doğruya ilgili olmayan bu hızlı değişme analizi üzerinde bu araştırmamızda durmayacağız.

Bir sosyal yapıya şeklini veren değişkenler ve özellikler dört büyük grupta toplanabilir. Her toplum (a) ekolojik bir komünite, mekânda belirli yeri ve biçimi olan bir yerleşme şekli, (b) kendine has özellikleri olan bir nüfus kompozisyonu, (c) belirli bir sosyal örgüt ve (d) bunlara bağlı bir sosyal değerler sistemi olarak ele alınabilir. Birbirine bağlı ve bağımlı olan bu dört büyük değişkenler grubunda izlenecek farklı derecelenme ve çeşitlenmeler de şöyle özetlenebilir: (a) Ekolojik ilişkilerin şekil ve hacmi, (b) kurumların farklılaşma, ihtisaslaşma ve örgütlenme dereceleri, (c) toplumda dışarıya açılma, dışarısı ile bağlantı kurma, bütünleşme şekli ve miktarı, (d) insan ilişkilerinde herkesin birbirini tanıdığı, kişisel, yüzyüze temaslardan, anonim ve kişisel olmayan rollere dayanan ilişkilere geçiş derecesi, (e) yerel ve dinsel olma özelliklerinin kaybolma derecesi.

Bu özellikler, yani hacim, ekolojik ilişki, farklılaşma ve örgütlenme, dışarıya açılma ve dışarısı ile bütünleşme, anonim insan ilişkileri kurma gibi haller, feodal komünitelerin modernleşme, şehirleşme ve sanayileşmesinde en belirli oluşumlar halinde ortaya çıkmaktadır.[10]

Ereğli'nin bugünkü sosyal yapısını, yukarıdan beri anlattığımız bu şehirleşme, sanayileşme oluşumları derecesi ve göreli fonksiyonel ilişkiler düzeni olarak incelemek, bu yapıyı, sosyal gelişme ve oluşumun belirli bir anında dinamik ve dengeli bir sistem halinde kavramamızı sağlar. Diğer taraftan ilerde, benzer bir teorik çerçeve içerisinde yapılacak bir araştırmanın sonuçları ile bugün varılan sonuçların birbirleri ile kolayca kıyaslanmasını da mümkün kılar. Gerçekten de Türkiye'de Batı Anadolu'nun nüfusu 10.000'e yakın herhangi bir kasabası kadar, Ereğli de bir değişme, şehirleşme ve modernleşme oluşumu içerisindedir. Üstelik Ereğli, Batı Karadeniz'in önemli bir limanı ve memleketin tek kömür havzasmm ikinci derecede bir merkezidir. Kurulmasına başlanan demir-çelik sanayii tesisleri Ereğli'yi izole, kendi içine kapanmış, kendi kendine yeten ta-

[10] Şehirleşme ve sanayileşmeyi aynı oluşumun iki yönü gibi almak doğrudur. Bu hususta bkz. Bert F. Hoselitz, *Sociological Aspects of Economic Growth*, Free Press of Glencoe, Illinois, 1960. Özellikle s.217 ve devamına bakınız.

rımsal bir toplum halinde bulmamıştır. Ereğli, bugünkü çapta olmamakla beraber benzer bir tecrübeyi civarda kömür bulunduğu ve işletilmeye başlandığı 1860 yıllarından beri yaşamaktadır. Kömür ocakları, liman, demiryolu inşaatları, artan ulaşım ve haberleşme olanakları Ereğli'yi Türkiye'nin aynı büyüklükteki başka kasabalarından daha fazla değiştirmiştir. Diğer bir deyimle bugün temel, başlangıç noktası olarak alacağımız Ereğli, XVIII. yüzyılın Anadolu'sunda feodal yapıda bir kasaba değildir. Üzerinde duracağımız değişmeler esasen yüzyıla yakın bir zamandan beri devam edip gitmektedir. Bütün bunları gözönünde tutarak Ereğli'nin bu özellikleri yukarıda açıkladığımız teorik çerçeve içerisinde incelenecektir.

YÖNTEM VE VERİLER

Bu araştırma için gerekli bilgiler, sosyal ilimlerde kullanılan çeşitli yöntemlerle bir araya getirilmiştir. Bu bilgilerin en önemli kısmı, 1962 yılı yaz aylarında kasabaya yapılan saha araştırması seyahatinde toplanmıştır. Haziran ayının ilk haftasında bir öncü seyahat yapılmış, Ereğli Kasabası'nın yeni hudutları ve yakın köylerin durumu öğrenilmiştir. Bu aşamada Ereğli ile mahalle ilişkisinde olan ve demir-çelik sanayii tesislerinden en az kasabanın kendisi kadar etkilenecek altı köyün de araştırmaya katılmasına karar verilmiştir. Ayrıca ve daha önemli olarak, uygulanacak sörvey için örneklemeye esas teşkil edecek kayıtlar toplanmış mülâkatçı sağlanması olanakları araştırılmış, anketlere konacak sorular bir ön denemeden geçirilmiştir. Bu ilk seyahat, daha sonra ve uzun süre için gelindiği zaman kalınacak yer temini gibi pratik sorunların çözülmesinde de yararlı olmuştur. Temmuz 1962'de kasabaya dört araştırma yardımcısı[1] ile beraber tekrar gelinmiş ve daha uzun süreli bir zaman için, yoğun bir şekilde çalışmak üzere yerleşilmiştir.

Yazılı Kaynaklar

Ereğli çalışması için toplanan veriler birkaç yoldan elde edilmiştir. Önce, İstatistik Genel Müdürlüğü yayınlarından, İmar Bakanlığı Bölge Plânlama Teşkilâtı ilçe anketlerinin Ereğli'ye ait kısımlarından derlediğimiz bilgiler kullanılmıştır. Bunu Ereğli'deki resmi devlet kayıtlarından çıkardığımız çeşitli bilgiler takip etmiştir. Üçüncü grup kaynaklar, Zonguldak ve Ereğli ile ilgili yapıtlardır. Kâtip Çelebi'nin "Cihannü-

[1] Araştırma yardımcıları Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğrencilerinden Işık Ataman, Derman Barın, Yücel Sezgin ve Serpil Süer'e burada teşekkür ederim. Araştırma ekibinin iki kız ve iki erkek öğrenciden oluşması hem kasabada değişik gruplarla ilişkiyi kolaylaştırmış, hem de ekibin Ereğli'deki hayatını daha kolay düzenlemesine yardım etmiştir.

ma"sından, Ereğli tarihine ait kitaplardan, havza hakkındaki yapıtlara ve neşredilmemiş yazı ve notlara kadar birçok veri elden geçirilmiş ve taranmıştır.[2] Benzer bir tarama da 1957'den beri neşredilen yerel "Şirin Ereğli" Gazetesi koleksiyonlarından yapılmıştır.

Bununla beraber, Ereğli'nin bugünkü sosyal yapısını bizim açımızdan anlayabilmek için gerekli özel bilgi, açık mülâkatlar ve tamamlanmış 484 anketlik bir sörvey ile elde edilmiştir. Bu teknikler, özellikle sörvey üzerinde durmak istediğimiz derecelenme ve değişme oluşumunu izleyebilmeye, problemi bizim formüle ettiğimiz şekilde analiz edebilmeye yarayacak etraflı ve derinlemesine bilginin toplanmasını sağlamıştır.

Açık Mülâkatlar

Kasabada, çeşitli cinsiyet, meslek, sosyoekonomik tabaka, siyasal parti ve benzeri gruplar hakkında bilgi verebilecek kimselerle açık mülâkatlar yapılmıştır. Bu mülâkatlarda, belirli bir plân içerisinde hazırlanmış açık (open-ended) sorular kullanılmıştır. Konuşmalar, yerine ve mülâkatı verene göre bazan mülâkat esnasında, bazan da konuşmadan sonra not edilmiştir. Açık mülâkatlar bazı kimselerle 1,5-2 saat tutmasına rağmen, diğer bazı kişilerle çok daha uzun sürmüştür. Muhtelif seanslar halinde 15-20 saati bulan mülâkatlar vardır. Mülâkat veren kimsenin işbirliği yapabilmesi, vakit ayırabilmesi, bilgi ve kavramların bizim için ilgi çekici olması halinde konuşmalar, her zaman iki saati aşmıştır. Bu tertip mülâkatlar 75 kişi ile yapılmıştır. Bu sayıya alelâde sohbetler dahil değildir. Maamafih, ayrıca bu sohbetler de kaydedilmiş, aydınlatıcı ek veri olarak kullanılmıştır.

Sörvey

Sörveyde popülasyon olarak hane reisleri alınmış ve anketler hane reislerine uygulanmıştır. Bu tercihimizin başında, toplamak istediğimiz bilgilerin çoğu için birimin hane olması gelir. Sonra bütün yetişkin nüfus yerine yalnız hane reislerini almak,

[2] Bu eserlerin önde gelenleri bibliyografyada gösterilmiştir.

örneklemi daha sağlıklı bir şekilde seçmek ve anket sayısını çalışması, işlemesi kolay bir sayıya indirmek olanağını vermiştir. Bunlara ek olarak şunu da belirtmek gerekir ki, hane reisleri Ereğli'nin hayatında, eşleri kadınlara nazaran çok daha aktif ve etkilidirler. Erkekler, dışarıdan gelen kimselerle temasa, çeşitli konularda fikirlerini açıklamaya, kadınlardan daha fazla alışkındır. Anketlerin genellikle aile kompozisyonu, tüketim normları gibi olguları belirleyen sorularına daha kolay ve açık cevap verecekleri de doğaldır. Tutum ve değerleri araştıran sorularda ise erkeklerin karşılamalarının, toplumun durduğu yeri aksettirmek bakımından, daha önemli ve anlamlı olduğu kanısındayız. Komünitenin hayatında tayin edici rol oynayan son kararları veren erkeklerdir. Onların değerleri ve davranışları kasabanın hayatına yön vermektedir.

Bu popülasyondan, örneklemin seçilmesi için ilçe nüfus memurluğunun Ekim 1960 seçim dosyaları ile mahallelere göre hazırlanmış ayrıntılı hane nümerotaj cetvelleri esas alınmıştır. Bu cetvellerde Ereğli'nin her mahalle ve sokağındaki ailelerin ve işyerlerinin bulunduğu binalar, düzgün bir şekilde ayrı ayrı tasnif edilmiş olarak işaretlenmiştir. Eğer bir binada birden fazla aile oturuyorsa, kaç ailenin bulunduğu da ayrıca gösterilmiştir. Bu cetveller, belediye yapım ustalığından 1960 Ekimi'nden sonra yeniden yapılan ya da tadil edilen yapı kayıtları ile tamamlanarak bugünkü hali gösterecek şekilde düzeltilmiş, sonra da bu kayıtların doğruluğu, on sokakta bir sokak seçilerek gerçeklenmiştir. Bu kontrolde hiçbir yanlış numerotaja ya da yanlış konut işaretine rastlanmamıştır. Son örneklem, hanelerin konumlarından dolayı yanlı (biased) bir hale gelmemiştir. Çünkü, ikinci bölümde, Ereğli'nin ekolojisi konusunda da açıklanacağı gibi, farklılaşmamış ikametgâh mahalleleri ve Anadolu'ya has kıvrılıp dönen sokaklarda, evlerin hemen her zaman bahçe içerisinde olması, köşeye gelen evlerle sokağın ortasında kalan evleri her bakımdan birbiri ile eşit değere getirmektedir.

Bu usul ile elde edilen örneklem 491 hane kapsamaktadır. Anketlerin uygulanması sırasında, örnekleme giren altı hanenin istimlâk edilip yıkıldığı, iki numaranın da ev bulunmayan

iki bahçeye ait olduğu görülmüştür. Bunlar, asıl popülasyonumuz olan hane reislerini ilgilendirmediğinden herhangi bir hataya yol açmadan örneklemden kolayca çıkarıldılar. Ayrıca gene başka bir evin sakinleri, araştırma yapıldığı süre içinde Ereğli'de bulunmadıklarından ve üç hane reisi de anketlere cevap vermeyi reddettiklerinden örneklem dışında kalmışlardır. Bu beş mülâkat örneklemin sadece %1'ini teşkil ettiğinden örneklemin güvenirliğini hiçbir şekilde zedelememiştir. Böylece örneklemimiz güvenirliğinden kaybetmeden 486'ya inmiştir. Ereğli'de geleneksel olarak hane reisleri erkek olmakla beraber, bugün değişen ortam içerisinde kadın hane reislerine de rastlanmıştır. Bizim örneklemimizde 35 hanenin reisi (%7.2) kadın ve 449 hanenin reisi ise erkektir.

Örneklemenin güvenirliği, veriler işlendikten sonra alınan çeşitli sonuçlarla da gerçeklenmiştir. Her şeyden evvel genel nüfus sayımının verilerine göre Ereğli'de ortalama hane nüfusu 5.9'dur. Bizim örneklemimizde ise bu 5.04 bulunmuştur.[3] Mahalle ilintisindeki köyler için aynı sayılar 6.29 ve 6.92'dir.[4] Bu sayıların birbirlerine bu kadar yakın olması örneklemin güvenirliğine iyi bir delildir. Popülasyondaki mutlak sayıları bilinen iki grubun, örneklemdeki temsili de güvenirliği göstermektedir. Kasabanın en zengin on tüccarı ve tekne sahibi altı balıkçısı vardır. Bu tüccarlardan üçü ve tekne sahibi balıkçılardan da ikisi örnekleme girmiştir.[5] Anketlerin dörtte üçü, uygulanmaya başlandıktan on gün sonra, tamamı da üç hafta içinde toplanmıştır. İkinci haftanın sonunda yapılmamış olan anketler, aile reislerinden şehir dışında olup gelmesi beklenen kimselere, iş saatleri temas kurmaya uygun olmayanlara ve benzeri problem hallere değgindi.

Anketler altı bölümde 145 sorudan oluşmuştur. Bu sorular, kişinin kendisi ve ailesini, gelirini, mesleğini, tüketim normlarını aile yaşantılarını, hem de özellikle tutum ve değerlerini ak-

[3] Bölüm 5'e bakınız.

[4] Bölüm 14'e bakınız.

[5] Bu tüccarlar gelir bakımından cetvelin çok üstüne çıktıkları için örnekleme kimlerin girdiğini isim olarak kendimiz tahkik ettik. Balıkçılar için de gene aynı gözlem gerekmiştir.

settirecek şekilde hazırlanmıştır. Ayrıca zaman, uzaklık, boyut gibi genel yaşantıların özetledikleri anahtar kavramlarını, yabancı lüks, israf, ecel, mukadderat, ilim gibi kavramlarım ve genellikle dünya görüşlerini açıklayacak sorulara da yer verilmiştir.[6] Anketlere siyasal ve dinsel davranış ve inançlara -özellikle gizli olanlara- ait soru konulmamıştır. Bu iki konudaki soruların, cevap verecek kimseyi fazlaca tedirgin edeceği ve anketin bütününe zarar vereceğini düşündük ve bu konularda açık mülâkatlarla bilgi edinmeyi yeğledik. Açık mülâkatlarda da din ve siyaset konularında istediğimiz derinlik ve teferruata giremedik. Mülâkat verenler bu konulara gelince hemen konuşma isteklerini kaybediyorlar, sözü tekrar aynı yere getirmeye çalıştığımız zaman ise kısaca "bilinemeyeceği"ni söylemekle yetiniyorlardı. Uzun süreli, örneğin, bir-iki yıllık araştırma ile bu konuların içine bütün genişliği ile girmek mümkün olabilirdi. Fakat, her şeyin süratle değiştiği ve her gün yeni insanlarla karşılaşıldığı bir devrede, bir yabancı olarak, kasabada bir-iki ayhk ziyaretle, gizlilik duvarının yıkılması sağlanamadı. Bununla beraber gene de açık mülâkatlar, siyasal ve dinsel davranış ve değerler için hatırı sayılır bilginin toplanmasına yardım etmiştir.

Ereğlililer, gelir-gider gibi, otorite gibi, özellikle hassas oldukları konular dışında soruları, gereksiz çekimserlikle ya da kuşku ile karşılamadılar. Cevap vermeyi reddedenlerin azlığı

[6] Çalışmak, kader, ilim ve insanlar hakkında tutum ve kavramların daha önce lise ve üniversite öğrencileri üzerinde yapılan iki tutum araştırması ile kıyaslanabilmesi için, anketimize, bu iki araştırmanın anketlerindeki sorulara benzer sualler konmuştur. Söz konusu edilen iki araştırma şunlardır: Herbert Hyman Arif Payaslıoğlu and Frederic W. Frey, "The Values of Collage Youth", *Public Opinion Quarterly,* XXII (1958), s.275-291. Bu yazı aynı zamanda *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* (1958)'nde "Üniversite Gençliğinin Sosyal Değerleri" başlığı ile de yayınlanmıştır. İkinci araştırma, F.W. Frey, G. W. Angel ve Abdurrahman Ş. Şanay tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılmış, fakat neticeler henüz yayınlanmamıştır. Bay Şanay'a anketi tetkik etmemize müsaade ettiği için teşekkür ederim. Ayrıca zaman, uzaklık gibi kavramların teknoloji ile ilgili yaşantı ile değiştiği üzerinde ilk araştırma 1946'da M. Sherif tarafından yapılmıştır. Bizim sorunlarımız ondan esinlenerek geliştirilmiştir. Bkz., M. Sherif ve C. W. Sherif *An Outline of Social Psychology,* Harper and Brothers, New York 1956, Bölüm: 20, s.685 ve devamı.

da bunu göstermektedir. Sorulara verilen cevapların samimiyet derecesine gelince, bir kimse vereceği cevabı ne kadar ayarlamak isterse istesin, ne kadar değiştirirse değiştirsin, cevap kendi yaşantılarının, bilgilerinin, değerlerinin sınırı ile sınırlanmış kalır. Kişi, bütün çabasına rağmen, bu sınır dışına çıkamaz. Bilmediği bir hayattan yaşantılar aktaramaz. Bu bakımdan samimiyetsiz cevaplar bile o cevabı verenin dünyasını aksettirir. Kaldı ki, sorunun sorulması ile cevabın verilmesi arasında geçen kısa zaman, cevap tahrifine izin vermeyecek kadar kısadır. Anket sorularını cevaplandıracak kimselerin, diğer kimselerden soruları öğrenip onların cevaplarının tesiri altında kalmalarını önlemek amacıyla, anketlerin uygulanması hızla bitirilmiştir. Bir denek, arkadaşlarından anket suallerini öğrenip onların verdikleri cevabm etkisi altında cevap verse bile, bunlar, genellikle mensup oldukları meslek, yaş, gelir ve benzeri gruplardan edindikleri cevapları veriyorlar demektir. Bu grup çeşitlenmeleri de zaten bizim aradığımız özelliklerden başka bir şey değildir. Her şeye rağmen, özellikleri dolayısıyla bazı soruların cevaplarının standardize olmasının önüne geçilememiştir. Anketimizde bulunan ve cevap vereneler "garip", "saçma" gelen ve niçin sorulduğu kolaylıkla anlaşılamayan, dolayısıyla hatırda kalan ve kahve gibi genel yerlerde söz konusu edilen bazı soruların cevapları, toplama zamanının kısalığına karşın, toplama süresinin sonuna doğru standardize olmak eğilimini göstermiştir. Örneğin, "kibrit kutusunun büyüklüğünün tarifi" anket toplamanın ikinci haftası içinde standardize cevap haline gelmiş üniform bir şekle girme eğlimi göstermiştir. Buna karşın benzer bir soru olan "karıncanın küçüklüğünün tarifi"anketlerin toplanmasının sonuna kadar standardize olmamış, bazan metrik sistem ölçüleri, bazan işaret ve benzetmelerle ifade edilmiştir. Bu hal, cevapların en geniş ölçüde standardize olmasının bile, bütün grubun yaşantıları ile sınırlandığını göstermektedir. Böylece, toplumun bütünü ya da hakim grup için anlamlı bir sonuca varmak olanağı kaybolmamaktadır.

Anketler, bizzat mülâkatçılar tarafından, mülâkat sırasında doldurulmuştur. Anket uygulayıcılar Ereğli'nin ilkokul öğret-

menleri arasından yetiştirilmiştir.[7] İlkokul öğretmenleri, böyle bir kasabada, bu cins mülâkatlar için ideal kimselerdir. Her şeyden evvel kendileri işbirliğine ve yardıma hazır bir görüşe sahiptirler. Nüfus sayımı, seçimler gibi işlere katıldıkları için mülâkat konusunda az-çok tecrübeleri vardır. Ayrıca kasabada tanınan, bilinen, buna karşılık nötr bir statüye sahip kimselerdir. Tanınmaları, teması kolaylaştırmış ve şüpheci davranışları azaltmıştır. Kasaba hayatmda nötr olmaları da, verilen cevapların, soruyu sorana göre ayarlanmasını önlemiş, mülâkatçı etkisini en aza indirmiştir. Dokuz kişi olan mülâkatçılar, altı günlük yoğun bir yetiştirme kursuna katılmışlardır. Bu devrede önce sörvey araştırmalarının ne olduğu ve önemi anlatılmış, sonra örneklem ve anketin her cephesi kendilerine etraflıca açıklanmıştır. Bundan sonra mülâkat tekniği üzerinde durulmuş, her mülâkatçıya grup içinde model mülâkatlar yaptırılmıştır. Son olarak da bu mülâkatçıların, örnekleme giren kimselerle yaptıkları ilk mülâkatlar grup içinde incelenmiş ve tartışılmıştır. Ayrıca sörvey verilerinin toplanma süresi içinde mülâkatçılarla her gün görüşmek ve gelen anketlerin derhal tamam olup olmadığım kontrol etmek en faydalı işlemlerden biri olmuştur.

Yarım kalmış mülâkat yoktur. Belirsiz cevaplar ile cevapsız bırakılan sorular ilerde görüleceği gibi, hiçbir zaman cevapların değerini tehlikeye düşürecek bir orana çıkmamıştır.

Sahada toplanan sörvey verileri Ankara'da kodlanmış ve Milli Eğitim Bakanlığı Test ve Araştırma Bürosu I.B.M. makinalarında işlenmiştir.[8] Makinalar da iki kartı işlemediklerinden örneklem 484'e inmiştir. Tablo tanziminde ve hesaplarda hata önleyici tedbirler alınmıştır.

Mülâkatçı öğretmen arkadaşlar, yukarıda sözünü ettiğimiz açık mülâkatları ve diğer temasları yapan araştırma ekibinin

[7] Mülâkatları yapan, Burhanettin Cöbek, Hüseyin Çevik, Vedat Can, Rüştü Can, Samim Doğantimur, Mehmet Ali Arık, Niyazi Mumcu, Süleyman Can, Fazlı Çetinkaya'ya gösterdikleri anlayış, işbirliği ve özveriyle çalışmalarına burada teşekkür ederim.

[8] Başta Büro Müdürü İbrahim Yurt olmak üzere bu işte emeği geçen bütün personele teşekkür ederim.

komüniteye takdiminde, kabul edilmelerinde ve kısa zamanda geniş ve güvenilir bilgi toplamalarmda da aracı olmuşlardır.[9]

Anketlerin doldurulmasında, açık mülâkatlar ve temaslarda çok güçlükle karşılaşmadan, kısa zamanda güvenilir bilgi edinebilmemizin temel sebeplerinden biri de Ereğli ve Ereğlililerin bugün içinde bulundukları seri tempolu, sonucunu göremedikleri değişmedir. Her gün yeni olaylar, yeni insanlarla karşılaşmaktadırlar. Her gün kendilerinden yeni ve alışmadıkları davranış tarzları ve ilişkiler istenmektedir. Üstelik bütün bu oluşumlar için kendilerinin ne fikri alınmakta, ne de bir izah verilmektedir. Bu girdabm içerisinde, araştırmamız ve araştırmacılar onlara en munis, en dost "yabancılar" ve "yenilikler" gibi gelmiştir. Anketlerimiz ve sorularımız Ereğlililere kendi kendilerini ifade fırsatını, kendi değerlerinden ve düşüncelerinden sözetme ve boşalabilme olanağı sağlamıştır. Bu yüzden araştırma ekibi çok kere karşısında konuşmaya hazır kimseler bulmuştur. Çok defa Ereğli'nin değişik çevrelerinden, kendiliklerinden gelip bizimle konuşmak isteyenler olmuştur. Bazı hallerde, kendileri ile ilişki kuramadığımızdan sitem ve şikâyet edenlere rastlanmıştır.

[9] Hüseyin Çevik, Samim Doğantimur ve Erol Özkök'ün büyük yardımlarına burada tekrar teşekkür etmek isterim. Hüseyin Çevik, sonra manüskripti okumak ve fikirlerini söylemek zahmetine katlanmıştır. Kendisine ayrıca teşekkürü bir borç bilirim.

EREĞLİ

Ereğli'nin Yeri

Ereğli, Türkiye'nin Batı Karadeniz kıyılarında 41° 53' kuzey enlem, 31° 25' 45" doğu boylam derecelerinde, denize dik meyille inen tepeler üzerinde yerleşmiş bir kasabadır. Kuzey-batıda "Keştepe" ve "Maltepe", kuzeyde "Kaletepe" (Heraklea Tepesi), kuzey-doğuda "Örencik Tepesi" ve "Hacı Hasan Tepesi", doğuda "Göztepe" ile çevrilmiştir. Karadeniz şehrin güney-batısındadır.[1]

Bu tepelerin arasından sırasıyla "Han Deresi", "Kemer Deresi", "Tabakhane Deresi" (Pençes Deresi), "Kabasakal Deresi" akıp denize ulaşır. Bu dereler küçük akarsulardır. Genişlikleri kasabayı görülür şekilde bölmeye yetmez.

Tepelerin en yükseği, Ereğli'nin en yoğun mahallelerinin üzerinde yerleştiği "Kale Tepe"dir. Yüksekliği 150.m.'yi bulur. Tepeler yüksek değildir. Fakat dik bir şekilde denize inerler. Aralarında bulunan vadiler çok dar, düzlükler çok azdır. Demir-Çelik Fabrikası'nın yapımı başlamadan önce, Ereğli, Göztepe'nin de ötesine doğru, sebze bahçeleri, plâj ve seyrek bağ evleri halinde "Gülüç" ırmağına kadar uzanıyormuş. 1962 Temmuz'unda bu saha kamulaştırılmış, sahil doldurulmuş ve buradaki üç tepe traş edilerek saha düzleştirilmiştir. Değil 10-15 yıl sonra, şimdi bile Ereğli'nin eski halini düşünebilmek olanakszdır.

"Yalı Caddesi", kasabanın bir ucundan öbür ucuna, iskele civarından liman kuruluşlarına kadar uzanır. Başladığı ve bittiği yerler dışında bu yol, genellikle 6-7 m. yükseklikten denizi takip eder. Diğer bir deyimle, Ereğli yüksek sahilli bir kıyı kasabasıdır.

[1] Karadeniz kıyısında bir kasabanın güneyinde deniz düşünmek biraz zordur. Ereğli bu konuda bir istisna oluşturmaktadır. Baba Burnu'nu meydana getiren büyük eğrinin içerisindeki yeri Ereğli'yi denizin kuzeyinde bırakmaktadır.

İklim bakımından, yaz ısı ortalaması 21°C, kış ısı ortalaması 6°C dır. Mevsimler arası ısı farkı 16°C, günden geceye ısı farkı ortalaması 6°C dır. Ortalama nem %75-80, yıllık yağmur ortalaması 130 cm/m^{2}dir. Kışın Ereğli'ye kar yağar. Kalınlığı 5-80 cm. arasında değişir. Karın yerde kalma süresi, en çok bir hafta, en az bir gündür. Don toprağa tesir etmez. Yağışlı günlerin sayısı ortama yılda 130-150'dir. Bu özellikleri ile Ereğli, Türkiye'ye göre çok yağışlı, yazları serin, kışları ılık, ılıman iklimli bir kasabadır. Bu yüzden civar tepeler, çoğu tahrip edilmiş olmasına karşın, ağaçlı ve kasabanın kendisi yeşildir.

Ereğli'nin Tarihi

Karadeniz'in, doğal liman bakımından fakir batı kıyılarında "Baba" ve "alaca" burunlarının meydana getirdiği korunak ile Yıldız ve Poyraz rüzgârlarına kapalı olan "Ereğli", tarihin her çağında işlek bir liman olmuştur.

Kasabanın tarihinin başlangıcı M.Ö. XX. yüzyıl ve öncesine gider. Bu yerde o zaman "Maryandina" denen ve "Maryandinliler" diye bilinen Frik'lerin oturduğu bir köy vardı. M.Ö. VI. yüzyılda şehir, Yunan kolonisi haline gelmiş, sonra sırasıyla Roma ve Bizans devrelerini yaşamıştır. Kasaba ve civarı bu devrelerin kalıntıları ile doludur.

XIV. yüzyıl başlarında kasabanın bir Ceneviz kolonisi olduğu anlaşılmaktadır. Bununla beraber XI. yüzyıldan beri Anadolu'ya gelmeye başlayan Türk grupların bir kısmı Ereğli ve civarına kadar inmiş, buralarda Bizanslılar tarafından, belirli yerlere yerleştirilmişlerdir.

1320 yıllarında Orhan Gazi, bu yöreye, kolonizatör fonksiyonunda birçok Türk dervişi göndermiştir. Bu misyonerler, tarım, ağaçlandırma -bugünün deyimi ile erozyon durdurma-, denizcilik işlerinde buraları örgütlemek ve Türkleştirmek için büyük gayretler sarfetmişlerdir.[2] Buna rağmen, Ereğli'nin tam ne

[2] Bu devrede bu bölgeye gönderilen ve bugüne kadar şöhreti devam eden Seyyid Nasrullah Efendi, Göztepe'de Hacı Baba Türbesi diye anılan yerde gömülüdür. Vaktiyle bu tepenin üzerinde büyük ateşler yakılarak gemilere yol gösterilirmiş. Kâtip Çelebi; *İlâveli Cihannüma,* Aygün Tahsin: *Karadeniz Ereğlisi Tarihi,* Ayyıldız Matbaası, 1960, Ank., s.22. Bugün bu türbe bir yatır sayılmakta, ziyaret edilip adaklar adanmaktadır. Bu konu için Bölüm 13'e bakınız.

zaman Osmanlılar tarafından zaptedildiği hakkında türlü kaynaklar arasında görüş birliği yoktur. En eski tarih, 1327 ve en yenisi 1402'dir.[3] Siyasî bakımdan ne zaman imparatorluğun bir parçası haline gelmiş olursa olsun, Türklerin yerleşmesi ve Türkleştirme hareketlerinin 200 yıldan fazla sürdüğü anlaşılmaktadır. Osmanlıların politik hâkimiyetinden sonra da, daha kalabalık Türk gruplarının gelip yerleştiği ve Türkleştirme hareketlerinin kuvvetlendiği bilinmektedir.

1923'ten sonra Lozan Antlaşması ile kasabadaki 1200 Rum da mübadele edilmiş ve Ereğli böylece tamamen Türkleşmiştir.

Ereğli, XIX. yüzyılın başlarında "âyanlık"[4] ile idare edilmiştir. Sonra "müslimlik" merkezi olmuştur. Bu devrede Devrek ve Bartın, Ereğli'ye bağlı kasabalardı. 1829 yılında Ereğli yakınında ilk defa kömür bulunmuş ve 1848 yılında işletilmeye başlanmıştır. Ereğli'nin bundan sonraki hayatını tayin eden en önemli faktör kömür işletmeleri olmuştur.[5] 1869'da vilâyet teşkilâtı ile kaymakamlığa çevrilmiştir. Şimdi Zonguldak ilinin ilçelerinden biridir.

Ereğli'de Yerleşme

Kasaba yukarıda da belirtildiği gibi, Kaletepe denilen ve denize paralel uzanan yayvan bir tepenin üzerine yerleşmiştir. XIX. yüzyıla kadar da yalnız bu tepenin üzerinde kalmış görünmektedir. En eski mahalleleri olan "Süleymanlar" ve "Orhanlar" bu tepenin üzerindedir ve işyeri merkezinin, tepenin batısına doğru bugün "Dökülü"[6] ve "Kız Kapısı" diye anılan kısmında bulunduğu anlaşılmaktadır. Bugün kasabanın iş mıntıkası daha doğuda, Kaletepe'nin denize nisbeten yumuşak bir meyille inen ucunda, Tabakhane Deresi'nin doldurduğu düzlüktedir. Bu düzlüğün denize ulaştığı yerde şimdi, bir sinema, bir otel, bir

[3] Ereğli'de Osmanlı hâkimiyetinin yerleşmesi hakkında daha geniş bilgi, Aygün Tahsin: *Karadeniz Ereğlisi Tarihi* adlı eserde bulunabilir.

[4] Âyanlık, XVIII. yüzyıldan sonra, her bölgede beliren padişah adına vergi toplamaya yetkili, sarayın mutemedi, nüfuzlu adamı ve onun idaresidir.

[5] Kömür havzası ve gelişmesi konusunda ayrıntılı bilgi, Ahmet Naim: *Uzun Mehmet'ten Bu Yana Zonguldak Havzası* adlı eserden edinilebilir.

[6] Roma zamanına ait, limanı ikiye bölen, eski bir dalgakıranın bugünkü kalıntıları "Dökülü" adı ile anılmaktadır.

gazino ile iki büvet barındıran, ulu çınarlarla gölgelenmiş "Uzun Mehmet Parkı" bulunmaktadır. XIX. yüzyıldan önce aynı yerde, memleketinden uzakta ölen, tanıdığı bulunmayan kimselerin ya da denizin kıyılara sürüklediği cesetlerin gömüldüğü "Garipler Mezarlığı" varmış. Başka bir deyimle o zaman kasabanm makbul sayılmayan bir ucu...

Bugün şehir bu çerçeveyi kucaklayıp Bağlık tepesine doğru tırmanmış ve doğuda kasabanm kesin hududu olan Göztepe'nin arkaya doğru yayılan kanadını aşmış durumdadır. Asıl şehir, Kaletepe'nin doğu ucundaki iş merkezinden tepeye doğru yükselip yayılarak genişlemektedir. Böylece şehir merkezi, kenarları eşit olmayan bir dikdörtgenin uzun ucunda kalmıştır.

Kasabanın bu iş merkezi ucundan, bütün tepe boyunca batı ucuna kadar iki ana yol uzanmaktadır. Bunlardan biri "Yalı Caddesi" yüksek sahili takip eder. Bu yol XIX. yüzyıl ortalarında sur kalıntılarının dışındaki kornişin genişletilmesi ile meydana getirilmiştir. Bugün hâlâ tepe yönünde sur kalıntılarını görmek mümkündür. Tepenin biraz daha yukarısında Yalı Caddesi'ne paralel ve ondan 20-30 m. uzakta ikinci bir ana yol olan "Dikili Caddesi" bulunur. Ereğli'nin en eski ana yolunun Dikili Caddesi olması gerekir. Bizans devrinden kalma önemli tapmak ve benzeri eserler bu yolun üzerindedir. Kasabada bu yol, bugün ikinci derecede kalmaktadır. Ereğli'nin diğer yolları, yatık bir meyil ve yumuşak kavislerle tepeye doğru çıkarlar. Küçük meydancıklara gelen yollar genel olarak birbirlerinden farklı üç meyille üç yönde yayılırlar. Bu küçük meydancıklarda çok kere bir nar ağacı ve bugün artık kullanılmayan bir dibek taşı bulunur. Kaletepe'nin dik yamacına yerleşmiş şehirde, en yumuşak yokuşları, en uygun yol bölümleri, estetik ve fonksiyonel küçük bölüm meydancıkları ile bu yol şebekesi, Ereğli'nin tarihi boyunca denenme ve demlenme sonucu meydana gelmiştir.

Bu yollar, yalnız yayalar ve hayvanlar içindir. Genel olarak genişlikleri 4 m. ve daha azdır. Arnavut kaldırımı döşelidirler. Motorlu taşıtlarla trafiğe uygun yollar sadece yukarda söz konusu edilen, kıyıya ve birbirlerine paralel uzanan iki caddedir. Son zamanlarda yapılan birçok düzeltmeye rağmen, bu iki yol bile iki taşıtın rahatça geçebileceği kadar geniş değildir. İki taşıt geçer-

ken yayalara, yolun kenarındaki evlerin duvarlarına yapışıp beklemek düşmektedir. Bu iki ana yol parke döşelidir ve tretuvar yoktur.[7] İşyerlerinin topluca bulunduğu çarşı kısmındaki yollar 8 m. genişlikte ve parke döşelidir. En geniş yol Meydanbaşı Caddesidir ve kasabanın yeni gelişen kısmından Devrek Şosesi'ne doğru uzanır. Genişliği 14 metreyi bulur. Fakat bu cadde bugün henüz şehir hayatının üzerinde toplandığı cadde değildir.

Evler sahile yakın yerlerde ve çarşı civarında bloklar halinde, merkezden uzaklaştıkça, yukarılarda bahçeler içersindedir. Çoğu iki katlıdır. Eski Ereğli'nin evleri ahşaptır. Bunların ilk katlarında çok kere oturulmaz. Bunun hayvan besleme zamanından kalma bir alışkanlık olması mümkündür. Burada konu olan hayvan, taşıt vasıtası olarak kullanılan katır, eşek, at ve benzeri hayvanlardır. Ayrıca evlerin ilk katlarının manzarası ve havası önlerindeki evler tarafından kapanmıştır. Şehir yamaçta kurulmuş olduğundan bütün evlerin ikinci katları ferah ve açıktır. Yerin problem olmadığı zamanlarda ikamet için sadece ikinci katların kullanılması makul bir şeydir. Bugün ise Demir-Çelik tesisleri inşaatı nüfusu süratle arttırıp konut katlığına sebep olduğundan alt katlar onarılıp kiraya verilmektedir.

Yeni yapılar yığma tuğla, briket ve betonarme olarak yapılmaktadır. Evlerin yapı üslûbunda hem zamanın, hem materyel değişikliğinin gözlemi mümkündür. Tuğla yapıların çoğunluğun dış tarafları sıvanmadan bırakılmıştır. Bu hal, çok yağışlı olan memlekette yapıların daha kolay kuruması için uygun görülmektedir. İlk bakışta bu sıvasız evler yarım kalmış, bitmemiş izlenimi vermektedir. Sıvasız 15-20 yıllık evlere rastlamak mümkündür. Şehrin merkez iş alanının güney-doğuya doğru gelişen kısmı dışında diğer yerlerde seyrek ve tek tek bulunan son yapılar briket ve betonarmedir. Yirmi kadar apartman, yani çok konutlu yapı vardır.

Örneklemde, ev değiştirmek isteyenlerden çoğu böyle apartmanlara geçmeyi düşünüyorlar. Bu tarz evleri daha mazbut, daha kullanışlı ve daha rahat buluyorlar. Helâ ve banyola-

[7] Ereğli'nin yerel gazetesi olan "*Şirin Ereğli*", aylardan beri halkı, bu dar ve tretuvarsız yollarda dikkatli olmaya, buralarda durup konuşmamaya davet eden devamlı bir neşriyat yapmaktadır.

rın düzgün olmasının bu konuda büyük payı oluyor. Ayrıca Ereğli'de apartmanda oturmanın, prestiji sağladığı da muhakkaktır.

Bugün Ereğli'de ev sahibi olmak, en çok istenen şeylerden biridir. Bizim örneklememizde Ereğlililerden %71.5'i kendi evlerinde oturmaktadır. Kiracılar %27.7'yi teşkil etmektedir. Bu evlerin %3.1'inin içinde helâsı, %19.8'inin mutfağı ve %47.5'inin banyosu yoktur (Tablo: 1). En büyük noksanın yıkanacak yer olduğu kuşkusuzdur. Son yıl içinde bir apartman sahibi olan H. Reis, fayanslı, duşlu banyosu ile övünüyordu.

Tablo: 1
Evlerin Genel Durumu

	Ev kendinizin mi?		İçinde mutfağı var mı?		İçinde banyosu var mı?		İçinde helâsı var mı?		Elektriği var mı?	
	Sayı	**%**	**Sayı**	**%**	**Sayı**	**%**	**Sayı**	**%**	**Sayı**	**%**
Evet	346	71.5	386	79.8	254	52.5	469	96.9	445	91.9
Hayır	134	27.8	96	19.8	230	47.5	15	3.1	39	8.1
Belirsiz	4	0.8	2	0.4	—	—	—	—	—	—
Toplam	**484**	**100.0**	**484**	**100.0**	**484**	**100.0**	**484**	**100.0**	**484**	**100.0**

Ereğli'de bir akarsu şebekesi vardır. Örneklemenin %67.1'inin evinde bu su akar. %3.5'i bu suyu ancak bahçesine kadar getirebilmiştir. Bunlar bahçelerine koydukları bir musluktan su alırlar. %14.5'inde kuyu vardır. Evlerin %12.2'sinde su mahalle çeşmesinden taşınır (Tablo: 2).

Tablo: 2
Evlerde Su Durumu

	Sayı	**%**
İçinde akar su bulunan evler	325	67.1
Bahçesinde akar su olan evler	17	3.5
Mahalle çeşmesinden su alanlar	59	12.2
Kuyudan suyunu temin edenler	70	14.5
Diğerleri	8	1.7
Belirsiz cevaplar	5	1.0
Toplam	**484**	**100.0**

Örneklemin %24.2'si evini değiştirmek istemektedir (Tablo: 3). Sebep olarak %69.1'i evinin düzgün ve rahat olmadığını söylüyor (Tablo: 4). Ereğli'de evlerin yapı ve konfor standartlarının son üç-dört yıl içinde yükseldiği söylenebilir. Araştırma yapılırken Ereğli'de yalnız bir tane kaloriferli bina vardı. Bir tanesi de yapım halinde idi.

Tablo: 3
Oturduğu Evi Değiştirmek İsteyenler

	Sayı	%
Evini değiştirmek isteyenler	117	24.2
Değiştirmek istemeyenler	364	75.2
Belirsiz cevaplar	3	0.6
Toplam	**484**	**100.0**

Tablo: 4
Oturduğu Evi Değiştirmek İsteyenlerin Gösterdikleri Sebepler

	Sayı	%
Ev sahibi çıkardığı için	9	7.7
Kirası pahalı geldiği için	11	9.4
Daha rahat bir yere çıkmak için	83	70.9
Semtini beğenmediği için	8	6.8
Diğer sebepler	6	5.1
Toplam	**117**	**99.9**

Ereğli yedi mahalleye bölünmüştür (Plân: 1). Orhanlar ve Süleymanlar şehrin iki ana mahallesidir. Diğerleri nüfus yoğunlaştıkça ve kasaba büyüdükçe yeni yeni meydana gelmiştir. Bu iki ana eski mahallenin isimleri Osmanlıların kasabaya ilk sahip oldukları yıllarda değiştirilmiştir. Aynı devrede var olan kiliseler de cami haline getirilmiş ve bunların isimleri de aynı şekilde değiştirilmiştir. Örneğin Ayasofya Kilisesi Orhanlar Camii, diğeri de Süleymanlar Camii adını almıştır.

Müftüler Mahallesi'nin çarşıya yakın kısmı olan "Yukarı Bey Çayırı" semti, Süleymanlar Mahallesi'nin "Kadıtarlası", "Yeni Mahalle" denen kısımları bugün en gözde ikametgâh semtleridir. Bu bölgelerde binalar daha düzgündür. Gözde semtlerin

şehrin iş merkezi ile ekolojik ilişkisi belirli değildir. Bu ilintinin açıkça görüldüğü feodal tip şehirlerde, yaya ya da hayvanla ulaşımın doğurduğu, işyeri ile konutun aynı binada bulunması hususu, bu bölgelerde görülmüyor. Özellikle, Kadıtarlası ve Yeni Mahalle denen semtler şehrin iş merkezinden uzakta, modern şehir anlamında bir dış çevre meydana getirmektedir. Müftüler Mahallesi'nin Bey Çayırı bölgesi ise, işyeri ile mesken ilişkisi bakımından, feodal şehir ile modern şehir arasında bir yer işgal etmektedir. Bey Çayırı, iş merkezine uzak değildir. Fakat, işyerinden ayrılmış ve farklılaşmıştır. Yani, konut ve işyeri birbirinden tamamen ayrı ve farklı olmasına rağmen birbirlerine mekân olarak çok yakındır.

Ayrıca, Bey Çayırı semti, Kadıtarlası bölgesinin aksine, statü bakımından farklılaşmış bir konut alanı değildir. Daha yüksek statüdeki kimselerin oturdukları evlerle daha alçak statüdekilerin evleri karışık olarak tepeye doğru devam etmektedir. Bu husus da feodal tip şehir karakterlerinden birini göstermektedir.

Ereğlililer modern bir şehirli gibi; dikey hareketlilikle statü endişesi ile ev değiştirmek gereğini hissetmeye başlamışlardır. Anketlerde bu yüzden ev değiştirmek isteyenler %6.6'yı (8 kişi) teşkil etmektedir (Tablo: 4). Şehrin makbul olmayan yerleri her mahallede tepelerin üst taraflarına isabet eden sokaklarıdır.

Tablo:5'de çeşitli meslek sahiplerinin oturdukları mahalleler gösterilmiştir. Dikkat edilirse, Süleymanlar, Orhanlar, Akarca, Kirmanlı ve Murtaza mahallelerinde hiç çiftçi aile yoktur. Bunlar özellikle Ereğli'nin sebze bahçelerinin toplandığı Bağlık Mahallesi'nde oturmaktadırlar. Balıkçılar, Orhanlar ve Süleymanlar mahallelerinde toplanmıştır. Bu dağılımda kesin bir ayrılım sadece bu iki grupta gözlemlenmektedir.

Buna rağmen, tüccar ve esnafın %33.1'inin Müftüler'de oturduğu ve gene aylık geliri 1.500 TL'nın üstünde bulunanların %52.6'sının aynı mahallede ikamet ettiği (Tablo: 6) düşünülürse, bu mahallenin Bey Çayırı semtinin makbul bir bölge olduğu belirir.

Tablo: 5

Meslek Grupları ve Oturdukları Mahalleler

		Süleymanlar	Orhanlar	Bağlık	Müftüler	Akarca	Kırmanlı	Murtaza	Belirsiz	Toplam
Tüccar Esnaf İmalâtçı	Sayı	40	17	14	49	13	10	5		148
	%	27.0	11.5	9.5	33.1	8.8	6.8	3.4		
Serbest Meslek	Sayı	5	15	3	10	2	—	1		36
	%	13.9	41.7	8.3	27.8	5.6	—	2.8		
Memur Subay	Sayı	24	32	5	23	7	2	2	1	96
	%	25.0	33.3	5.2	23.9	7.3	2.1	2.1	1.0	
Kalifiye İşçi	Sayı	24	13	11	17	4	1	2		72
	%	33.3	18.0	15.3	23.6	5.6	1.4	2.8		
Çiftçi	Sayı			3	1					4
	%			75.0	25.0					
Balıkçı	Sayı	5	6	1	1		1			14
	%	35.7	42.9	7.1	7.1		7.1			
İşçi	Sayı	13	4	5	7	6	1	1		37
	%	35.1	10.8	13.5	18.9	16.2	2.7	2.7		
Diğerleri	Sayı	9	9	1	11	1	4			35
	%	25.7	25.7	2.9	31.4	2.9	11.4			
İşsiz	Sayı	10	14	5	6	2	4	1		42
	%	23.8	33.3	11.9	14.3	4.8	9.5	2.4		
Toplam		130	110	48	125	35	23	12	1	484

Tablo: 6
Gelir Grupları ve Oturdukları Mahalleler

		Süleymanlar	Orhanlar	Bağlık	Müftüler	Akarca	Kırmanlı	Murtaza	Belirsiz	Toplam
Aylık gelir	Sayı	15	20	8	22	4	4	3		76
250 TL'dan az	%	19.7	26.3	10.5	28.9	5.3	5.3	3.9		
250-499 TL.	Sayı	55	41	21	35	17	13	5		187
	%	29.4	21.9	11.2	18.7	9.1	7.0	2.7		
500-749 TL.	Sayı	28	28	11	27	9	4	2		100
	%	25.7	25.7	10.1	24.8	8.3	3.7	1.8		
750-1000 TL.	Sayı	9	4	1	8	1	—	1	1	25
	%	36.0	16.0	4.0	32.0	4.0	—	4.0	4.0	
1001-1500 TL.	Sayı	10	6	4	8	1	2			31
	%	32.3	19.4	12.9	25.8	3.2	6.5			
1500 TL.dan	Sayı	3	3	—	10	3				19
fazla	%	15.8	15.8	—	52.6	15.8				
Hiç	Sayı	5	4	2	6					
geliri yok	%	29.4	23.5	11.8	35.3					
Belirsiz	Sayı	5	4	1	9			1		20
	%	25.0	20.0	5.0	45.0			5.0		
Toplam		130	110	48	125	35	23	12	1	484

Yukarıda da bahsedildiği gibi, Bey Çayırı semti şehrin iş mıntıkasının yanıdır. Büyük tüccarların burada toplanması sanayi-öncesi bir şehir eğilimini yansıtmaktadır. Buna karşılık serbest meslek sahiplerinin %41.7'si ile memurların %33.3'ü Orhanlar Mahallesinde oturuyorlar. Bu mahalledeki Yalı Caddesi ise nüfus yoğunluğu az, işyerinden daha uzak bir kısımdır. Burada ve Süleymanlar Mahallesi'nde yerleşmiş olanlar, sanayi sonrası şehir gelişimi eğilimlerinden birini aksettirmektedirler.

Ereğli'ye dışardan göç edenler, çeşitli mahallelere yayılmışlardır. Köylerden gelenlerin %76.9'u özellikle Bağlık Mahallesi'ne yerleşmiştir (Tablo: 7). Diğer mahallelerde göç edenlerin yığılması, nüfusun yerli göç etmiş oranına çok yakındır (Tablo: 8). Bağlık Mahallesi dışında özel katı bir ayrılım görülmemektedir.

Ekolojik dağılmada, meslek, gelir ve göç oranlarının belirli mahallelerde yoğunlaşmaması, kasabanın mahalle örgütlerinin bu birikmelere eş düşmemesindendir. Genel gözlemler Plân:1'de görüldüğü gibi bir birikme olabileceği kanısını uyandırmaktadır. Hükümet Meydanı'ndan demiryolu istasyonuna kadar Yalı Caddesi boyunca Müftüler Mahallesinin Bey Çayırı semtinde tüccarlar ve memurlar toplanmıştır. Orhanlar ve Süleymanlar mahallelerinin birleştiği noktada belirli bir şekilde balıkçıların, Bağlık Mahallesi'nde ise çiftçilerin yoğunlaştığı görülmektedir. Kasabanın yerleştiği tepelerin üst taraflarında ise az gelirli esnaf, işçiler, küçük memurlar ve diğer kimseler karışık şekilde oturmaktadırlar.

Ereğli'ye dışardan gelenlerin ilk yerleştikleri bölgeler, kasabanın dış mahalleleri ile Müftüler ve Süleymanlar mahallesinin üst tarafları olarak görülüyor. Devrek şosesinin üzerinde köyden genişçe bir grup olarak göçen Gümelilerin yerleştiği görülmektedir.[8]

Bazı kimseler ilk geldikleri zaman Ereğli'ye 40-50 dakikalık yolda bulunan civar köylerde oturmuşlardır. Bu hal Ereğli'ye tam göç sayılmamakla beraber, bu kimseler geliş tarihi ve yeri olarak bu yerleri veriyorlar. Yani kendilerini Ereğli'ye göçmüş kabul ediyorlar. Bunların oranları oldukça yüksektir (%16.3) (Tablo: 9).

[8] Gümeliler hakkında daha geniş bilgi için Bölüm 5'e bakınız.

Tablo: 7
Göç ve Yerleşme

		Ereğli'de Doğanlar	Köylerden Gelenler	Kasabalardan Gelenler	Şehirlerden Gelenler	Belirsiz	Toplam
Süleymanlar	**Sayı**	76	30	11	13		130
	%	58.5	23.1	8.4	10.0		100
Orhanlar	**Sayı**	67	14	12	17		110
	%	60.9	12.7	10.9	15.4		99.9
Bağlık	**Sayı**	5	37	6			48
	%	10.5	76.9	12.5			99.9
Müftüler	**Sayı**	63	36	8	18		125
	%	50.4	28.8	6.4	14.4		100
Akarca	**Sayı**	16	16		3		35
	%	45.6	45.6		8.6		99.8
Kirmanlı	**Sayı**	13	8	1	1		23
	%	56.4	34.8	4.3	4.3		99.8
Murtaza	**Sayı**	8	4				12
	%	66.5	33.3				99.8
Belirsiz	**Sayı**					1	1
	%					100.0	100.0
Toplam		248	145	38	52	1	484

Tablo: 8
Ereğli'de Doğanlar ve Ereğli'ye Dışardan Göçenler

	Sayı	%	Sayı	%
Ereğli'de doğanlar			248	51.2
Ereğli dışında doğanlar			235	48.6
Köyde doğanlar	145	61.6		
Kasabada doğanlar	38	16.1		
Şehirde doğanlar	52	22.1		
Belirsiz cevaplar			1	0.2
Toplam			**484**	**100.0**

Tablo: 9
Ereğli'ye Dışardan Gelenlerin İlk Yerleştikleri Bölgeler

	Sayı	%
Süleymanlar mahallesine	51	21.7
Orhanlar mahallesine	34	14.4
Bağlık mahallesine	25	10.6
Müftüler mahallesine	55	23.3
Akarca mahallesine	18	7.6
Kirmanlı mahallesine	11	4.6
Murtaza mahallesine	3	1.3
Ereğli civarındaki köylere ve belirsiz	38	16.3
Toplam	235	99.8

Ereğli'ye göçenlerin, her şeye rağmen bütün mahallelere yayılmış olmalarının sebebi, her mahallenin üst kısımlarında ucuz meskenlerin bulunabilmesidir. Orhanlar Mahallesi'nde görülen yığılmanın sebebi de memurların daha ziyade bu semti tercih etmeleridir. Tablo: 9'daki dağılım sadece "dışardan gelen" terimi çerçevesi içinde yapıldığından Ereğli'de geçici olan memur nüfusunu da içine almıştır.

Ereğli'nin işyerleri, konut alanlarından çok kesin bir şekilde ayrılmıştır. Araziyi kullanma bakımından (land use), modern şehirlere has tam bir ihtisaslaşma görülmektedir. Kaletepe'nin batı kesiminde, hastane, demiryolu, istasyon, kömür yükleme-boşaltma tesisleri ve limanı, Karadeniz Bölge Üs Kuman-

danlığı, NATO Tesisleri toplanmıştır. Bunların hiçbirinin -orada çalışmaktan başka- kasabalının gündelik hayatını ilgilendiren bir yönü yoktur. Demiryolu, sadece kömürde ve ocaklarda çalışanları getirip götürür.[9] Kasaba, nüfusunun bütününe hizmet etmez, Liman kuruluşları da kömür işletmesi ve askeri hizmetlere ayrılmıştır. Deniz Yılları'na ait yolcu gemileri buraya yanaşmaz. Limanın da ortalama Ereğlili ile bir ilişkisi yoktur. Bu kuruluşların arkasında kalan Kadıtarlası, şehrin en gözde semtidir. Burada arsaların fiyatı çok yüksektir. 1962 Temmuzunda metrekaresi 300-600 TL'na satılıyordu. Süratle büyümeye başlayan Ereğli'de bu semtin geleceğinin ne olacağı ilgi ile izlenmeye değer. Yoğun konut alanının bu tarafa kayması, daha makbul yerlerin ve evlerin demir-yolunu atlayarak Keştepe'ye yayılması, hatta tepeyi aşıp arka taraftan denize ulaşması beklenebilir.

Kaymakamlık binası kasabamn doğu ucundadır. Ticarete ve imalâta ait işyerleri de bu uçta toplanmıştır (Plân: 1). Plânda da görülebileceği gibi, işyerleri tam bir nüveleşme göstererek, merkezi iş alanı haline gelmiştir. Kasabanın bu kısmı 1882-84 yıllarında düzgün bir hale getirilmiştir. Bütün çarşı, birbirini dik kesen sokakların üzerine yerleşmiştir. O zamandan beri gelişen iş hayatı, tepeye çıkmamış, Meydan Başı'ndan Bey Çayırı, Devrek Şosesi ve Demir-Çelik Fabrikası'nın şimdiki yapım alanına doğru yayılmıştır. Bu iş merkezinden kuzeybatıya, içerlere doğru giden Tabakhane Deresi boyu ve Kaletepe'nin arkası da gelişme olanağı gösteren bölgelerden biridir. Ereğli'de ikincil nüveleşme denebilecek işyeri yoğunlaşması Bozhane Çarşısı denilen Dökülü civarında, eskiden Rum Mahallesi olan bölgenin sahile yakın kısmındadır. Rumlar zamanında burada gazinolar, eğlence yerleri ve onların alışveriş ettikleri dükkânlar varmış. Rumların mübadelesinden sonra "tahmilât" işçilerinin kahve ve meyhaneleri açılmış.[10] Bugün burada, toplu bir halde balıkçı kahveleri bulunuyor. Ayrıca fırın, bakkal gibi bazı dük-

[9] Demiryolu ulaşımı için geniş bilgi Bölüm 4'de verilmektedir.

[10] Demiryolu ve mekanik yükleme tertibatının inşasından önce üretilen kömür, ocağa en yakın sahile indirilir ve buradan kayıklara yüklenip Ereğli Limanı'ndaki vapurlara taşınırmış. Bu devrede, taşıma ve yükleme işlerinde yüzlerce işçi çalışır ve bu kimseler tahmilât işçisi diye anılırmış.

kânlar da vardır. Son iki yıl içinde askeri kuruluşlar civarında, kasabanın batı tarafında, Süleymanlar Mahallesinin ortalarına doğru bir manav, bir bakkal, iki kahve ve bir züccaciye dükkânı ile yeni bir nüveleşme doğmaya başlamıştır. Bu üç nüvelenmenin dışında, Kaletepe'nin üzerindeki yoğun konut alanları da olsun, hiçbir yerde bir bakkal dükkânı bile yoktur. Araştırmanın yapıldığı 1962 Temmuzunda ikinci ana yolun üzerinde (Dikili Caddesi) yeni bir küçük bakkal dükkânı açılmıştır.

Ereğli'de düzenli merkez iş alanındaki yapıların bütünü işyeridir. Burada yok denecek kadar az aile oturur. Bu özellik, şehirleşme süreleri bakımından kasabanın oldukça ileri bir safhaya ulaştığını göstermektedir. İşyerlerinin çeşitlenmesi de, anonim iş ilişkilerinin kurumlaşmış olarak varolduğunu gösterir. Ereğli'de Kömür İşletmesi, Liman işletmesi, Demir-Yolları Teşkilâtı, üç banka şubesi, 17 tane sigorta şirketi, nakliye şirketi, nakliye acentası gibi merkezleri büyük şehirlerde olan kurum vardır. Bunlara iki işçi sendikası, üç siyasî parti, sekiz kadar çeşitli dernek de eklenmelidir. Bunların dışında benzer özellikte olan serbest meslek sahiplerinin işyerleri de vardır.

Maamafih Ereğli'nin iş hayatma rengini veren ana kurumlar bunlar değildir. Tablo: 10, 1962 Temmuzunda Ereğli'de varolan işyerlerinin bütününü vermektedir. Bunlar hem sayı, hem de çeşit bakımından ihtisaslaşmamış, iş hacmi kestirilemeyen, yerel özelliği egemen işyerleridir. Bu bakımdan Ereğli'nin ticaret faaliyetleri şehir özelliği taşmıaz. Bir çok küçük zanaatkâr, küçük imalâtçıdan sonra büyük sayıda bakkal, manifaturacı, kunduracı gibi ticaret erbabı göze çarpar. Adları, bakkal, toptancı, bonmarşe, ya da manifaturacı olan ticaret evlerinin hepsi temelde aynı yapıda kurumlardır. Veresiye alışveriş yaparlar. Asıl önemli cihet, köylülerin sattığı çilek, yağlı tohum, tavuk, yumurta gibi maddelerin aynı dükkânlar tarafından satın alınmasıdır. Aynı şekilde bu dükkânlar, köylünün her gereksinimini; kumaş, tuz, yağ, kırtasiye vb. bulundurur ve satarlar. Bu şekilde, bölgenin mübadele fonksiyonunu düzenleyen en önemli ticarethaneler haline gelmişlerdir.[11] Şehirleşme ve dışa açılma süreçleri bakımından manidar olan, şarküteri, kuru temizleyici,

[11] Daha fazla bilgi için Bölüm 6'ya bakınız.

küçük dökme ve torna atölyeleri, kadın berberi, möbleci vb. kurumlarda görülmektedir. Ayrıca, 19 otel, 41 lokanta ve meyhane vardır ve bunlar Demir-Çelik Fabrikası inşaatının başlaması ve Ereğli'ye gelen giden sayısının artması ile mantar gibi üremeye başlayan kurumlardır.

Tablo: 10
İşyerleri

	Sayı		Sayı
Kulüp, Dernek, Siyasî Parti	8	Elektrikçi ve Radyo Tamircisi	9
Bankalar	3	Marangoz	16
Doktor, Diş Tabibi ve Ebe Mua.	10	Mobilyacı	12
Avukat Yazıhanesi	10	Pastacı, Şekerci ve Dondurmacı	11
Arzuhalci	6	Tekel Bayi	17
Eczane	2	Fotoğrafçı	3
Konserve Fabrikası	2	Kırtasiyeci	2
Hamam	1	Kuru Temizleyici ve Kolacı	3
Gazete Bayii	2	Camcı, Hırdavatçı, Nalbur	20
Sinema (Yazlık ve Kışlık)	4	Yorgancı	7
Noter	1	Manav	8
Küçük atelye (Döküm, Torna, Demirci)	23	Seyyar Satıcı ve İşportacı	8
Küçük besi imalât ve toptancısı	10	Otel	19
Oto Tamir ve Lâstik Kaynakçısı	10	Lokanta ve Meyhane	41
Küçük İm. (çömlek,çul,süpürge)	8	Fırın	17
Benzin Toptancısı	6	Bakkal	68
İnşaat Malz.(Kereste, çimento)	6	Terzi	43
Matbaa ve Gazete İdaresi	2	Kasap	15
Resim, Afiş, Tabelâcı	2	Manifaturacı	32
Acenta,Nakliyat,Sig. vb Bürolar	17	Tuhafiyeci	21
Spor Toto Bayii	2	Kahvehane	27
Depo, Ardiye	15	Berber (ikisi kadın berberidir)	24
Tenekeci,Soba Tamir,Bıçakçı	9	Kunduracı (satıcı ve tamirci)	49
Saatçi ve Kuyumcu	6	Bakırcı ve Kalaycı	7
TOPLAM	**644**		

Ereğli'nin yerleşme düzeni, mekânda aldığı şekil, arazinin çok arızalı olmasının etkileri ile motorlu kara taşıtlarına intibak etmemiş bir yol sistemi ve buna karşın göç edenlere, değişik meslek ve gelir gruplarına göre oldukça hassas bir şekilde farklılaşmış konut alanları göstermektedir. Maamafih, ikametgâh mıntıkalarının farklılaşması bazı bakımlardan feodal düzenin, bazı bakımlardan da modern sanayi toplumunun şehir özelliklerini göstermektedir. Diğer taraftan konut alanlarından tamamen ayrılmış, ihtisaslaşmış bir iş merkezi, iş alanı vardır. Bu bakımdan kasaba oldukça gelişmiş bir şehirleşme oluşumu safhasındadır. Buna karşın, mevcut işyerlerinin çoğu, sayı ve çeşit bakımından ihtisaslaşmamış yerel özelliği egemen işyerleridir.

EREĞLİ'NİN DIŞARI İLE BAĞLANTILARI

Ereğli, bütün Batı Karadeniz Bölgesi gibi, yüksek olmasa da dik yamaçlı, kıyıya paralel dağlarla İç Anadolu'dan ilgisi kesilmiş bir kasabadır. İlk kurulduğu arkaik devreden motorlu taşıtların hatırı sayılır bir sayıya çıktığı son yıllara kadar bu özelliğini muhafaza etmiştir. Buna rağmen tarihin her devresinde arkasındaki dağlık hinterlandın limanı ve ticaret merkezi olarak bu hinterlandı birbirlerine, daha büyük merkezle dış dünyaya bağlayarak bir "şehir" karakterini, yani nüfusunun temel uğraşıları tarımsal olmayan bir toplum özelliğini taşımıştır.

Deniz Ulaşımı

Kara motorlu taşıt yoğunluğunun ve kara yollarının arttığı son üç yıl öncesine kadar, Ereğli için deniz bağlantısı çok daha önemli olmuştur. Bugün haftada iki defa yolcu vapuru uğramaktadır. Bunun dışında her zaman kömür şilepleri, diğer yük gemileri gelip gitmektedir. Çeşitli dönemlerde Türk gemilerinin yanında başka bandıralı yük vapurları da limana uğramıştır. 1962 yılının ilk altı ayında yabancı limanlardan gelen gemi sayısı 408'i bulmuştur. Tablo: 11 Ereğli Limanı'ndaki hareketi özetlemektedir. Deniz yolları araçları ile gelip giden yolcu sayısı son iki yılda yarıdan aşağıya düşmüştür. Bunun tek nedeni kara yollarının açılması ve düzgün otobüs seferlerinin başlamasıdır. Eşya taşımada da paralel bir azalma görülmektedir. 1961 yılına kadar, uygun havalarda, çarşı yakınındaki iskeleden yakın merkezlere, Zonguldak'a, Alaplı'ya ve Akçakoca'ya taka tipi motorlarla yolcu taşınırmış. 1962 yazında, güvenlik açısmdan motorla yolcu taşımak yasak edilmiştir. Bu durum Ereğli'nin yakın merkezlerle denizden bağlantısını kaldırmış, bu yüzden limandan yapılan yolcu ve eşya taşımasının azalmasına neden olmuştur. Kasaba, deniz ulaşımını, merkez iş alanının denizle birleştiği yerde, Yalı Caddesi'nin başlangıcında bulunan bir is-

kele aracılığı ile sağlanmıştır. 1962 yazında liman kuruluşlarından Demir-Çelik Fabrikası'na kadar uzanan, kasabanın bütün sahilini bir baştan bir başa doldurarak inşa edilen yeni ve geniş yol bu iskeleyi de ortadan kaldırmıştır. Araştırmanın yapıldığı dönemde yol yapımı henüz bitmemiş olduğu için yolcu ve eşya yol boyunca uygun yerlere rastgele indirilip bindirilmekteydi. Kara yollarının onarılması ile Ereğli'nin dışarı ile bağlantıları yepyeni bir aşamaya ulaşmıştır. Bu yollar, henüz sert düzeyli yollar haline gelmemiştir. Buna rağmen deniz taşıması üzerindeki etkileri açıkça görülmeye başlanmıştır (Tablo: 11).

Kara Ulaşımı

Ereğli-Armutçuk Demiryolu 1953 yılında işletmeye açılmıştır. Limandan kömür ocaklarına kadar uzanır. Toplamı 14 km.dir. Kömür ve yolcu taşımaktadır. Düzenli yolcu katarları günde üç gidiş ve üç dönüş seferi yaparlar. Ayrıca, ay başlarında, yani kömür ocaklarındaki aylık işçi değişiminde,[1] iki ek sefer daha vardır. Bir günlük ortalama yolcu sayısı 450 kadardır. Bunlardan 400'ü pasolu yolculardır. Yani Kömür İşletmesi'nde çalışan kimselerdir. Bu durumu ile demiryolu, bağlantı aracı rolü oynamaz. Daha çok Kömür İşletmesi'nin bir parçası halindedir. Kömür ocakları ortalama Ereğlili için nasıl kendisi ile pek ilgisi olmayan bir şey ise, demiryolu ve liman kuruluşları da öyledir. Uzaktan seyredenler, var olduğunun farkındadırlar. Fakat yaşayışlarında bir yeri yoktur. Kandilli'de oturan Kömür İşletmesi personeli bile gereksinimlerini sağlamak ya da gezmek için Ereğli'ye gelmez. İşletme'nin bütün ilişkisi Zonguldak iledir. İşçi-köyüler ise, kömür işçisi olmaktan çok köylü oldukları için kasabaya gelirler. Bugün Ereğli'yi Zonguldak'a, Ankara'ya ve İstanbul'a bağlayan iki ana karayolu vardır. Özellikle, Akçakoca yolunun hem İstanbul'a hem de Ankara'ya bağlantı sağlaması Ereğli'ye yeni bir devinim kazandırmıştır. Düzce'ye ve Ankara'ya günde bir, İstanbul'a iki, Zonguldak'a üç, düzenli ve

[1] Kömür havzasında köylüler bir ay madende çalışır, bir ay köylerinde dinlenirler. Onun için her ay bir grup ocaktan ayrılır ve yeni bir grup ocağa gelir. Bu hal işçilerin köyden kopup şehirleşmesine kesinlikle engel olmaktadır. Rotatif iş sistemi için bkz., Cahit Talas, *İçtimaî İktisat*, S.B.F. Neşriyatı, 1955, s.121-128.

karşılıklı otobüs seferi vardır. Otobüs fiyatları Ankara ve İstanbul için 15 TL., Zonguldak için 5 TL.'dır. Ankara ve Düzce seferleri 1962 yılında başlamıştır. Öbür seferlerin sayısı da bu dönemde artırılmıştır. Ayrıca Ereğli köylerinin de kendi malları olan, kamyon, otobüs gibi taşıt araçları vardır. Köylüler bu araçlarla kasabaya gelip giderler. Ereğli içinde, Belediye, Yalı Caddesi boyunca otobüs işletmektedir. Bu işletme iki yıllıktır. Bir tek otobüsü vardır. Bilet ücreti 25 kuruştur. Kaymakamlığın önünden, İstasyon'a kadar yarım saatte bir sefer yapılır. Ayrıca kasabada üç binek arabası ve 42 cip taksi vardır. Cip taksiler şehir içi ulaştırmadan çok köy-kasaba bağlantısında kullanılmaktadır. Yolsuz ve arızalı olan bu bölgede cip taksiler, büyük şehirlerde dolmuş düzeninin yarattığı bir kolaylık sağlamıştır. Bunlar köylere dolmuş da yapmaktadırlar. Sayılarının çokluğu da böyle açıklanabilir. Yıl boyunca her mevsimde bağlantıyı bunlar sağlar.

Merkezlere Bağlantısı

Tahmin edilebileceği gibi Ereğli, Zonguldak ile çok sıkı bağlanmıştır. Önce Zonguldak bağlı olduğu il merkezidir. Sonra Orta ve Doğu Anadolu'ya demiryolu ile bağlıdır. Kömür işletmesi'nin merkez örgütü oradadır. Hem denizden, hem karadan iki saat içinde ulaşabilecek 50.000 nüfuslu bir merkezdir. Örneklemimizde aile reislerinin %93.7'si Zonguldak'a gitmiştir (Tablo: 12). Sabah gidip öğleye dönmek bile olanak içindedir. Buna rağmen Zonguldak, Ereğli'nin en önemli iş grubu olan tüccar ve esnaf için bir merkez değildir. Hem ticaret bakımından, hem de değerler ve tutumlar yönünden Ereğlililerin asıl yöneldikleri merkez, İstanbul'dur. Genel olarak toptan mal gönderme ya da alışveriş daima İstanbul ile yapılır. Belki de bundan daha önemlisi, kasabalıların kendilerini İstanbul'un bir parçası saymalarıdır. İstanbul'a gitmiş aile reislerinin oranı %83.0'dür. Ve kendi tabirleri ile "Ereğli, İstanbul'un bir dış mahallesidir". Kasabalılar şivelerinin İstanbul şivesine çok yakın olmasından onur duyarlar. İstanbul'un hükümet merkezi olduğu ve Zonguldak'ın henüz kurulmadığı dönemin kökleşmiş etkisi, her devrede, mümkün olan denizden ulaşım, şimdi günde iki gidiş-geliş otobüs seferi, kamyon ulaşımı, ticaret ilişikleri

ve Ereğli'den dışarı göç eden kimselerin önce İstanbul'a yerleşmeleri, bu şehrin Ereğli üzerindeki etkisini, başka yerlerle kıyaslanamayacak kadar artırmıştır.

Ankara ile ilgilenme çok daha yenidir. Yoğunluğu da fazla değildir. Ankara'yı görmüş olanların oranı, örneklemimizde %56.8'dir. Yukarıda da söz edildiği gibi, Ereğli'nin Ankara'ya karayolu ile bağlanması çok yenidir. Şimdi Akçakoca-Düzce üzerinden Ankara'ya otobüs seferleri vardır. Eskiden Ankara'ya gitmek için önce denizden veya karadan Zonguldak'a gitmek, sonra trene binmek gerekiyordu.

Köylerle Bağlantısı

Ereğli'nin bütünü Ereğlililerin günlük yaşantıları bakımından asıl önemli olanı, alışveriş merkezi ve idare yeri (hükümet kapısı) fonksiyonunu gördüğü köylerle olan bağıntısıdır. Devlet idaresi ile ilgili ilçe hudutları Ereğli'ye tam bağlı olan köyleri belirtmez. İdare bakımından Ereğli'ye bağlı köylerin bir kısmı ticaret bakımından Alaplı'ya ya da Devrek'e bağlıdır. Bunlar ancak mahkeme, hastahane, vb. işler için Ereğli'ye gelirler. Alaplılı tüccarlar da bağımsız olarak İstanbul ile iş görürler. Bağlı oldukları köylerle Ereğli'nin irtibatı çok girifttir. Birbirine karışmış görünürler. Köy yollarının hepsi ham yoldur. Buna rağmen köyün kamyonu, otobüsü ya da dolmuş yapan cip taksilerle köylüler hemen her gün Ereğli'ye gelip giderler. Hemen civardaki 25 köyden 17'sinin kamyonu, on tanesinin de ayrıca otobüsü vardır. Bu kamyon ve otobüsler o köylerdeki kişilerindir. Havalar uygun olduğu kadar Ereğli'ye hem mal, hem de insan taşırlar.[2]

[2] 125 köyün 250 taşıt aracı olduğu ifade edilmiştir. Tam kesinlikle saptayabildiğimiz sayıları ve köyler aşağıda gösterilmiştir:

Köyler	Kamyon	Köyler	Kamyon	Otobüs
Kırmacı	3	Kocaeli	1	—
Balı	1	Süleymanbey	1	1
Kokma	1	Cuma	1	3
Keşbek	1	Çaylıoğlu	1	2
Bayat	1	Armutlucuma	2	1
Cemaller	1	Viran	1	1
Kandilli	1	Alaplı köyleri	4	2

Pazartesi ve Cuma günleri kasabada pazar kurulur. O günler kadın-erkek herkes Ereğli'ye iner. Köylerde hemen hemen ihtiyarlardan başka kimse kalmaz. Bu günler o kadar hareketli günlerdir ki, böyle bir günde, elbimiz köylerde mülâkat yapacak kimse, kasabada ise, mülâkat yapmak için vakit ayırabilen kasabah bulamamıştır. Buna rağmen, kasabaya inmiş olan köylüler öğleden sonra bize istediğimiz kadar zaman ayırabilmişlerdir. Kasabada belirli kahvelere belirli köylerin kadını, erkeği uğrar. Bu kahvelere haber bırakarak istenen kimseyi bulmak olanaklıdır. Kahveler bir nevi kulüp gibi işler. Her köylü, kendi köyünün kahvesine emanetçi gibi, malını bırakır, başkalarına burada randevu verir, kahveciye akıl danışır ve işlerinin takibini yükler, hatta siparişler verir. Görüldüğü gibi, yoğunluğu artan köy-kasaba ilişkilerinde kahveler yeni ve değişik fonksiyonlar kazanmışlardır. Tam gelişmiş şehirlerde çeşitli kurumlarm göreceği işleri üzerine alarak kahveler, Ereğli'de şehirleşme oluşumu içerisinde gerginliği azaltan, ilişkileri kolaylaştıran, hızlı ve verimli haberleşmeyi sağlayan bir tampon kurum haline gelmiştir. Genellikle şehirleşme oluşumunda köylerin Ereğli ile temaslarının düzenlenmesinde, köylülerin şehre yerleşmesinde kahvelerin önemli rolü görülmektedir. Bununla beraber, kahvelerin bu rollerinin geçici olduğunu ve tam sanayileşmiş şehirlere has kurumlar kurulup işlemeye başlayana kadar tampon kurum ve mekanizma olarak iş göreceğini söylemek gerekir.[3]

Ereğli'nin köyleri ile çok sıkı, girift, karşılıklı ilişkiler düzeni halindeki bağlantısı, Zonguldak ve İstanbul ile olan irtibatından çok daha yakın ve daha çok insanı kapsayan bir bağlantıdır. Ankara ve Türkiye'nin diğer bölgeleri ile olan bağlantısı ise, köyler-Zonguldak-İstanbul bağlantısı yanında daha az ve önemsizdir.

[3] Kahveler hakkında daha geniş bilgi Bölüm 10'da verilmiştir.

Tablo: 11
Ereğli Liman Faaliyeti

	1958		1959		1960		1961 (6 ay)	
	Yükleme	Boşaltma	Yükleme	Boşaltma	Yükleme	Boşaltma	Yükleme	Boşaltma
Çeşitli eşya (ton)	4.082	18.602	1.343	18.306	1.259	16.685	645	6.282
Kömür (ton)	472.730	130	333.732	180	283.674	225	144.292	110
Maden cevheri (ton)	4.743	—	6.300	314	7.250	—	700	—
Akaryakıt (ton)	—	510	—	1.113	—	1.322	—	427
Hububat (ton)	—	959	—	1.984	—	84	—	28
Kereste (m^3)	398	6.500	1.985	3.367	7.172	17.857	1.712	502
Yolcu (adet)	6.157	5.179	8.297	7.986	2.691	3.116	1.239	1.239

Tablo 12
Aile Reislerinin Yaptığı Seyahatler

	Gidenler		Gitmeyenler	
	Sayı	%	Sayı	%
Zonguldak'a	455	93.7	29	6.3
İstanbul'a	403	83.0	81	16.9
Ankara'ya	275	42.7	209	57.3
Diğer yerlere	241	49.6	243	50.3
Hiçbir yere gitmemiş aile reisleri			13	2.7

NÜFUS VE NÜFUS HAREKETLERİ

1840 yıllarında, havzada kömürün bulunup işletilmesine kadar Ereğli, nüfusu 2.000 civarında, köyden biraz büyük bir limandan ibaretti. Kömür İşletmesi'nin neden olduğu nüfus hareketi ile 1860'lara doğru Ereğli'de gelişme başlamış ve 1890'larda nüfus 4.000'i, 1910'da 6.000'i geçmiştir.[1] Böylece kasabanın nüfusu 60 yıl zarfında %300'den fazla bir artış göstermiştir. Nitekim, bugün Ereğli'nin büyük eşraf sayılan ailelerinden en az yedi tanesi bu dönemde civar köylerden kasabaya göç etmişlerdir. Hızı bugün beklenen değişme kadar olmamakla beraber, yüz yıl öncesinin nüfus artımı ve diğer değişiklikler, öbür bölümlerde de anlatıldığı gibi, kasabanın ekolojisinde, insan ilişkilerinde, değerler sisteminde, bugün görülen değişikliklere sebep olmuştur. Bugün gözlemlenen ileri derecede dışarıaçılma ve şehirleşme o zamandan beri devam edegelen değişikliklerle açıklanabilir.[2]

Tablo: 13
Çeşitli Yıllarda Nüfus

Yıllar	Erkek	Kadın	Toplam
1935	2.876	2.967	5.843
1940	2.655	2.760	5.415
1945	3.628	2.732	6.360
1950	—	—	7.132
1955	4.621	3.257	7.878

Ereğli nüfusunun Cumhuriyet dönemindeki artışı Tablo: 13 ve 14'de gösterilmiştir. 1935-1940 arasında belirli bir oynama

[1] Bu bilgiler Sabit Nihat Duran'ın neşredilmemiş *Ereğli'nin Yakın Tarihi* adlı manuskriptinden alınmıştır. Bu eseri uzun zaman tetkik etmemize izin veren Bay Gökhan Duran'a teşekkürü bir borç biliriz.

[2] Burada 60 yıl evvel Ereğli'nin en önemli azınlık grubu olan Rumlardan da bir miktar sözetmek gerekir. Bu yörenin Orhan Gazi zamanında, XIV. yüzyılda planlı ve bilinçli olarak Türkleştirilmeye başlandığını daha

olmamıştır. Görülen azalmanın, yalnız, daha sağlıklı bir sayımdan ileri gelmesi çok olanaklıdır. 1945'de 7.000, 1960'da ise 8.815'e varmıştır. 1935 yılı sayımı 100 olarak kabul edilirse, 25 yılda nüfus 150.8 gibi bir artış indeksi göstermiştir. Bununla beraber bu indeks şimdi Ereğli nüfusunu bekleyen büyük artışı göstermekten çok uzaktır. Demir-Çelik kuruluşlarının kasaba nüfusunu 20 yılda 80.000'e çıkartması beklenmektedir. 1955'de Ereğli nüfusunun 4.621'i erkek ve 3.257'si kadındır. İstatistik Genel Müdürlüğü, 1960 sayımı ayrıntılarını henüz yayınlamamıştır. 1950 ve 1955 sayımlarında ise 10.000'den az nüfuslu yerler için hiçbir ayrıntı açıklanmamıştır. Onun için medenî hal gibi, yaş gruplarına göre tahsil durumu gibi birçok bilgiyi kasabanın tümü için vermek olanaksızdır. Aile reislerine uyguladığımız anketlere göre yaş dağılımı, aktif yaş grupları olan 15-44 yaş grupları arasında belirli bir yığılma göstermektedir (Tablo: 15). Aile reislerinin böyle genç yaş gruplarında toplanması Ereğli'de geniş aile düzeninin değiştiğine bir işaret sayılır. Aynı zamanda bu, komünitede söz sahibi olanların ortalama yaşının da daha genç yaşlara doğru kaydığını gösterir. Aile reislerinin %82.2'si okur-yazardır. %45.3'ü ilkokul, %17'1'i ortaokul mezunudur. Yalnız Eski Türkçe bilenlerin oram çok azalmıştır (%2.4). Hiç okuryazar olmayanlar ise %13.6'lık bir oran göstermektedir (Tablo: 16). Aile reislerinin %61.5'inin eşleri, %90.3'ünün okul çağından büyük kızları ve %97.3'ünün okul

önce de söylenmiştik. Buna rağmen 1923 mübadelesine kadar Ereğli'deki Rum topluluğu hatırı sayılır bir azınlık grubu idi. Yaşlı nüfus memuru İsmail Efendi, giderlerken tam 1200 kişi olduklarını anımsıyor ve o zaman kasaba nüfusunun beşte birinin Rum olduğunu söylüyor. Kasabanın bütün yaşlıları ticaretin Rum nüfusunun elinde olduğunu kabul ediyorlar. Bu arada ulaşım ve seyyar satıcılıkla uğraşan bir miktar Ermeni de varmış. 1860 ile 1910 arasında kasabada Rum ve Ermeni nüfusunun da arttığı anlaşılıyor. Özellikle Kayseri ve Konya civarından gelenler ve şehrin ticaret hayatında ön plana geçenler olmuş. Bunlardan Boyacıyan Efendi, kömür ocağı sahiplerinin en önemlilerindendir. Konya'dan geldiği bilinmektedir. Kayseri'den gelmiş olan Yuvan Ağa ise kerestecilik yapıp küçük tahta sanayii (gavata denen ekmek ve su tekneleri) ürünlerini toplayarak diğer Anadolu limanlarına, hatta Kuzey Afrika kıyılarına ihraç edermiş. Bu yoldan büyük servet sahibi olmuş. Bunların ve benzer kimselerin yaptırdıkları evler ve köşkler hâlâ kasabanın en güzel ve en büyük evleri arasındadır. Akşam Kız Sanat Okulu, Kaymakam Lojmanı, askeri kuruluş ve kılıplerin bir kısmı, bugün de bu binalarda bulunmaktadır.

çağından büyük erkek çocukları okuma-yazma bilmektedir (Tablo: 17). Bu sayılar Türkiye'nin bütününe göre komünitenin genel okuryazarlık oranının oldukça yüksek bulunduğunu göstermektedir. Ayrıca aile reisleri ile beraber oturan yaşlı kadın kuşağının (anne ve kaynana) %32.8'i ve erkek kuşağının (baba ve kaynatanın) %50.8'i okuryazardır. Bu oranların kıyaslanmasında okuryazarlığın önce yaşa, sonra cinsiyete göre değiştiği, kadınların ve ihtiyarların daha az oranda okuryazar olduğu görülür. Yaşlı kadınların özellikle cahil kalmış olduğu gözlemlenmektedir. Buna karşılık, örneklemimizde ilkokul çağında olup da okula gönderilmeyen çocuk sayısı çok azdır. Bu oranlar kızlar için %4.4 ve erkek çocuklar için %1.6'dır. Çocukların eğitimi, Ereğli nüfusunun çok üzerinde durduğu ve ilgilendiği bir konudur.[3]

Tablo: 14
Nüfus Artımı ve İndeksi

Yıllar	Nüfus	İndeks
1935	5.843	100.0
1940	5.415	92.6
1945	6.360	108.8
1950	7.132	122.0
1955	7.878	134.8
1960	8.815	150.8

Tablo: 15
Aile Reislerinin Yaş Grupları

Yaş Grupları	Sayı	%
15-24 yaş grubu	10	2.1
25-34 yaş grubu	101	20.9
35-44 yaş grubu	136	28.1
45-54 yaş grubu	103	21.3
55-64 yaş grubu	74	15.3
65 ve daha yukarı	51	10.5
Belirsiz cevaplar	9	1.8
Toplam	484	100.0

[3] Okul yaşındaki çocukların eğitimi için Bölüm 9'a bakınız.

Tablo: 16
Aile Reislerinin Eğitim Durumu

Eğitim Durumları	Sayı	%
Üniversite eğitimi gören	10	2.1
Lise ve dengi	36	7.4
Ortaokul eğitimi gören	83	17.1
İlkokul eğitimi gören	218	45.3
Okuryazar	50	10.3
Yalnız okur	2	0.4
Yalnız eski Türkçe bilen	12	2.4
Yalnız Kuran okuyabilen	6	1.2
Hiçbir şey bilmeyen	66	13.6
Belirsiz cevaplar	1	0.2
Toplam	484	100.0

Tablo: 17
Yakın Akrabaların Okuryazarlığı

		Okur-yazar	Yalnız eski Türkçe	Yalnız Kuran	Hiçbiri	Belirsiz	Toplam
Eş	Sayı	264	7	6	150	1	428
	%	61.5	1.6	1.5	34.9	0.3	99.8
Anne-Kaynana	Sayı	41	15	15	52	1	124
	%	32.8	12.2	12.2	41.8	0.8	99.8
Baba - Kaynata	Sayı	22	2	3	15	1	43
	%	50.8	5.2	6.9	34.5	2.3	99.7
Büyük kız*	Sayı	102	1	—	9	1	113
	%	90.3	0.8	—	7.9	0.8	99.8
Büyük oğul*	Sayı	114	—	—	2	1	117
	%	97.3	—	—	1.7	0.8	99.8

(*) Okul çağından büyük çocuklar

Örnekleme giren erkek aile reislerinden %94.2'si ve kadın aile reislerinden %17.1'i evlidir. Bunu toplam olarak ele alırsak, aile reislerinin %88.7'si evli, %7.5'i dul ve %3.8'i bekardır. Örneklemimize bekar kadın aile reisi isabet etmemiştir. Erkek aile reislerinden %1.6'sı ve kadın aile reislerinden %82.9'u dul-

dur (Tablo: 18). Ereğli'de 1960 yılında 73, 1961'de 60, 1962'nin ilk yarısında 39 çift evlenmiştir.

Tablo: 18
Aile Reislerinin Medenî Durumu

	Sayı	%	Sayı	%
Erkek aile reisleri	449	92.5		
Evli olanlar			424	94.2
Bekar olanlar			18	4.0
Dul olanlar			7	1.6
Kadın aile reisleri	35	7.3		
Evli olanlar			6	17.1
Dul olanlar			29	82.9
Toplam	**484**		484	

Ereğli'de aile büyüklüğü konusuna gelince, kasabada bir evde oturan kişi sayısı Tablo: 20'de gösterilmiştir. Örneklemimizde %19.0 dört ve %20.5 beş kişilik aile vardır. Mod, 99 ile beş kişilik ailededir. Aile üye sayısı ortalaması 5.04'tür. Bu sayı Ereğli'de ailenin küçüldüğünü, nükleer aile haline geldiğini göstermektedir. Yukarıda sözü edilen, aile reisi yaşlarının küçüklüğü ile aile üye sayısı ortalaması beraber incelenirse, Ereğli'de geniş aile düzeni ile beraber aile üyeleri arasındaki ilişkinin de değiştiği sonucuna varılır. Bu konu aile ile ilgili bölümde etraflıca ele alınacaktır.

Örneklemimizde, hiç çocuğu bulunmayan aile oranı -bekarlar da katılmış olarak- %15.5'dir. 130 ailenin (27.0) iki ve 128 ailenin (26.3) üç çocuğu vardır. Yalnız iki ailede on ve bir ailede dokuz çocuk tespit edilmiştir. Mod, 130 ile iki çocuklu ailededir. Aritmetik ortalama 2.21'dir (Tablo: 21).

Tablo: 19
Yaş Grupları ve Medenî Durum

	Erkek Denekler						Kadın Denekler				
	Evli		Bekar		Dul		Evli		Dul		
Yaş Grubu	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Toplam
15-24	8	1.9	2	11.1	—	—	—	—	—	—	10
25-34	88	20.7	10	55.5	—	—	1	16.7	2	6.9	101
35-44	128	30.4	3	16.6	1	14.3	1	16.7	2	6.9	136
45-54	94	22.2	—	—	2	28.6	3	50.1	4	13.8	103
55-64	62	14.6	2	11,1	—	—	1	16.7	9	31.0	74
64 ve üstü	36	8.5	—	—	4	57.2	—	—	11	37.9	51
Belirsiz	7	1.6	1	5.5	—	—	—	—	1	3.4	9
Toplam	**424**	**99.9**	**18**	**99.8**	**7**	**100.1**	**6**	**100.2**	**29**	**99.9**	**484**

Tablo: 20
Aile Büyükleri

Aynı Evde Oturan Kişi Sayısı	Sayı	%
Tek başına oturan aile reisi	16	3.3
Iki kişi oturanlar	73	15.1
Uç kişi oturanlar	60	12.4
Dört kişi oturanlar	92	19.0
Beş kişi oturanlar	99	20.5
Altı kişi oturanlar	79	16.3
Yedi veya daha fazla kişi	63	13.0
Belirsiz cevaplar	2	0.4
Toplam	**484**	**100.0**

Tablo: 21
Ailelerin Çocuk Sayısı

Çocuk Sayısı	Sayı	%
Hiç çocuğu olmayanlar	75	15.5
Bir çocuklu aileler	71	14.6
Iki çocuklu aileler	130	27.0
Uç çocuklu aileler	128	26.3
Dört çocuklu aileler	51	10.5
Beş çocuklu aileler	18	3.6
Altı ve daha fazla çocuklu aileler	11	2.4
Toplam	**484**	**99.9**

Tablo: 22
Ereğli'ye Dışarıdan Göç Edenlerin Geliş Eskiliklerine Göre Dağılımı

Geliş Eskiliği	Sayı	%
0-2 yıl evvel gelenler	41	17.4
3-5 yıl evvel gelenler	34	14.4
6-10 yıl evvel gelenler	44	18.7
11-14 yıl evvel gelenler	24	10.2
15-19 yıl evvel gelenler	16	6.8
20 yıl ve daha evvel gelenler	63	26.8
Belirsiz cevaplar	13	5.5
Toplam	**235**	**99.8**

Tablo: 23
Ereğlili Ailelerin Ereğli Dışına Gitmiş Akrabaları

	Sayı	%
Ereğli dışında akrabaları bulunan aileler	152	61.3
Ereğli dışında akrabaları olmayan aileler	96	38.5
Toplam	**248**	**99.8**

Tablo: 24
Ereğli Dışına Göçen Ailelerin Akrabalarının Bulundukları Yerler

	Sayı	%
Köylerde akrabaları bulunan Ereğlili aileler	9	5.9
Kasabalarda akrabaları bulunan Ereğlili aileler	20	13.2
Şehirlerde akrabaları olan Ereğlili aileler	118	77.5
Belirsiz cevaplar	5	3.5
Toplam	**152**	**99.9**

Ereğli Nüfus Memurluğu'ndan alınan bilgiye göre, 1961 yılında doğum sayısı, 66'sı kız ve 83'ü erkek olmak üzere 149'dur. Aynı yıl içinde 26 kadın ve 39 erkek, toplam olarak 65 kişi ölmüştür. 1962 yılının ilk altı ayında 31 kız ve 32 erkek çocuk doğmuş, 15 kadın ve 19 erkek ölmüştür. Bu sayıların doğal bir nüfus artışı göstermesine rağmen, 1963'e kadar Ereğli nüfusunun çoğalması daha ziyade göçlerle olmuştur. Örneklemimizde Ereğli'de doğan aile reisleri oram %51.2 ve dışarıdan gelmiş olanların oranı ise %48.6'dır. Ereğli'ye dışarıdan gelenlerin %61.6'sı köylerden, %16.1'i kasabalardan ve %22.1'i şehirlerden gelmiştir (Tablo: 8). Dışarıdan Ereğli'ye göç edenlerin geliş zamanlarını gösteren Tablo: 23'e bakılırsa, son on yıl içinde gelmiş olanların oranı %50.5 ile özellikle dikkati çeker. Bu da Ereğli'nin nüfus artışmda son yıllardaki göçlerin önemli yerini gösterir.

Süresiz Nüfus Hareketleri (Göçler)

Ereğli'ye dışarıdan gelen olduğu gibi, Ereğli'den göçenler de vardır. Örneklemimizde, Ereğli'de doğmuş aile reislerinden %61.3'ünün Ereğli dışında akrabaları bulunmaktadır. Bunların

%5.9'u köylere, %13.2'si kasabalara ve %77.5'i de şehirlere yerleşmiştir (Tablo: 24 ve 25). Ereğli'den dışarı göç etmiş kimselerin, Ereğli'deki aile reisleri ile akrabalık dereceleri Tablo: 26'da gösterilmiştir. Bunların başında kardeşleri Ereğli dışında yerleşmiş kimseler gelmektedir (%38.8). Ve %20.5'inin çocukları, %17.7'sinin dayı, teyze, hala, amca gibi bir kuşak yaşlı akrabaları ve %10.6'sının yeğen, kuzen gibi bir kuşak genç akrabaları dışarıda yerleşmiştir. En anlamlı grup en başta gelen kardeş grubudur. Bunlar hem en verimli yaş grubunu, hem de Ereğli'deki aile reisleri ile yakın ilişkisi olan grubu meydana getirirler.

Tablo: 25
Ereğli Dışına Gidenlerin, Ereğli'de Kalan Aile İle Akrabalık Dereceleri

	Sayı	%
Anası, babası dışarıda olan aileler	10	6.6
Kardeşi dışarıda olan aileler	56	36.8
Çocukları dışarıda olan aileler	31	20.5
Dayı, amca, teyze, halası dışarıya gitmiş aileler	27	17.7
Yeğen ve kuzeni dışarda olan aileler	16	10.6
Diğer akrabaları dışarıda olan aileler	6	3.9
Belirsiz cevaplar	6	3.9
Toplam	**152**	**100.0**

Ereğli dışında yerleşen akrabaların orada tuttukları işlerin dağılımı Tablo: 27'de gösterilmiştir. Bunlardan %38.7'si ev kadınıdır. Aile ilişkileri konusunda da açıklanacağı gibi, Ereğlililer dışarı kız vermeyi çok isterler. Yukarıdaki oran, temelde Ereğli dışına gelin gidenleri göstermektedir. Ereğli dışındaki akrabalardan %18.5'i memur, %12.5'i tüccar ve esnaf, %11.8'i de serbest meslek erbabıdır. Gittikleri yerde çiftçilik yapan akraba oranı sadece %3.3'tür. Diğer bir deyimle gidenler, daha çok şehirleşmiş bir hayat tarzını devam ettirmektedirler.

Ereğli'ye dışarıdan göçenlerin ve Ereğli'den dışarı gidenlerin memleketleri ile ilişkileri genel olarak devam etmektedir. Bu ilişki kanallarından en önemlisi, memleketlerini ziyarettir.

Tablo: 26
Ereğli Dışına Göç Etmiş Ereğlililerin İş Durumları

	Sayı	%
Memur ve subay	28	18.5
Ticaret ve imalâtçı	19	12.5
Serbest meslek sahibi	18	11.8
İşçi	9	5.9
Çiftçi	5	3.3
Ev kadını	59	38.7
Diğer meslekler	2	1.3
İşsiz	2	1.3
Belirsiz cevaplar	10	6.6
Toplam	**152**	**99.9**

Örneklemimizde bu ilişki kanalı en yüksek oranı vermiştir. Ereğli'den dışarı göçmüş olanların %85.5'i Ereğli'ye gelip giderek, %81.0'i mektuplaşarak, %11.1'i para göndererek ve %12.4'ü para isteyerek ilişkilerini devam ettirmektedir (Tablo: 27). Dışarı göç edenlerden %42.1'i tekrar Ereğli'ye dönüp yerleşmek istemektedirler.

Dışarıdan Ereğli'ye göçenler arasında, memleketini ziyaret edenlerin oranı %61.2, mektupla ilişkilerini sürdürenlerin oranı %42.5 ve memleketine para gönderenlerin oranı da %23.3'dür (Tablo: 27). İlginç nokta, bunlara dışarıdan para gönderilmesidir. Buna karşılık memleketine para gönderenlerin oranı, Ereğli'den göç edip de Ereğli'deki akrabalarına para gönderenlerin oranının iki katma yakındır. Yani, Ereğli'ye gelen kimseler daha fakir bölgelerden para kazanmak için gelmişlerdir. Ve bunlar memleketlerine daha çok para yardımı yapmaktadırlar. Ereğli'ye göçenlerin %22.9'u buraya çok eskiden gelip yerleşmişlerdir ve bunlar kendilerini yerli saymaktadırlar. %46.9'unun yerlilerle yakın arkadaşlıkları vardır. %28.9'u yerlilerle yakın ahbaplık kurmamışlardır. Bunların çoğu da yeni gelenleri teşkil etmektedir (Tablo: 28). Ereğli'ye göçenlerin yalnız erkekleri değil, kadınları da Ereğlililerle temaslar kurmuşlardır. Kadınların %47.3'ü Ereğlili kadınlarla arkadaşlık etmektedir (Tablo: 29).

Tablo 27
Göç Edenlerin Memleketleri İle Temas Yolları

		Dışarı Göçenler				Dışarıdan Ereğli'ye Göçenler			
		Evet	Hayır	Belirsiz	Toplam	Evet	Hayır	Belirsiz	Toplam
Mektup yazmak	Sayı	124	21	7	152	100	116	19	235
	%	81.6	13.8	4.6	100.0	42.5	49.3	8.0	99.8
Memleketi ziyaret etmek	Sayı	130	17	5	152	144	71	20	235
	%	85.5	11.1	3.3	99.9	61.2	30.1	8.5	99.8
Para almak	Sayı	26	120	6	152				
	%	17.1	78.9	4.0	100.0				
Para göndermek	Sayı	19	128	5	152	55	164	16	235
	%	12.4	84.2	3.3	99.9	23.3	69.7	6.8	99.8
Dönmek ve yerleşmeyi düşünmek	Sayı	64	80	8	152				
	%	42.1	52.6	5.2	99.9				

Tablo: 28
Ereğli'ye Dışarıdan Gelen Aile Reislerinin Ereğlililerle Münasebetleri

	Sayı	%
Ereğlililerle münasebet kuranlar	110	46.9
Münasebet kurmayanlar	68	28.9
Belirsiz cevaplar	3	1.3
Çok eskiden gelmiş ve kendisini Ereğlili sayanlar	54	22.9
Toplam	**235**	**100.0**

Tablo: 29
Ereğli'ye Dışarıdan Gelmiş Olan Ailelerde Kadınların Ereğlililerle Münasebetleri

	Sayı	%
Münasebet kuranlar	111	47.3
Münasebet kurmayanlar	60	25.5
Belirsiz cevaplar	10	4.2
Kendilerini Ereğlili sayacak kadar eski olanlar	54	22.9
Toplam	**235**	**99.9**

Göçenlerle yerlilerin temasına ve yerleşme bahsinde de açıkladığımız gibi, yerlilerle göçenlerin oturdukları bölgelerin kesin çizgilerle ayrılmamış olmasına rağmen, bu hal, Ereğli'de dışarıdan gelen kimselerin ayırdedilmediği anlamına gelmez. Genellikle köylerden gelenler ayrı bir grup olarak anılmaktadır. Fakat bunların içinde Gümeliler özellikle ayırt edilirler. Gümeliler, kütle halinde göçmüş bir göçmen grubu da sayılabilirler. Bunlar 80 yıl kadar evvel Ordu civarından Ereğli'nin dağ köylerinden biri olan Gümeli'ye göç etmişler, sonra da buradan giderek Ereğli'ye inip yerleşmeye başlamışlardır. İçlerinden ilk gelen, küçük bir devlet memuru olarak işe başlamış ve bugün şef durumuna yükselmiştir. Bu arada Gümeli ile ilgisini kesmemiş, gelmek isteyenleri özendirmiş, isteklendirmiş, onların yer-yurt edinmelerini sağlamış ve her birini genellikle devlet dairelerine, hademe, odacı, müstahdem olarak yerleştirmiştir. Gümeliler, kasabanın dışı sayılan Devrek Şosesi üzerinde toplu olarak otururlar. Bugün burası Gümeliler Mahallesi diye anıl-

maktadır. Bu yerleşme, ulaştırmanın yayan yapıldığı ya da hayvan enerjisi ile sağlandığı tarıma dayalı feodal toplumlarda, istenmeyen grupların yerleştirildiği şehir dışı göçmen mahalleleri ile tam uyum halindedir. Bu bölge, sebze bahçesi iken, ilk gelen Gümelili tarafından tarla olarak satın alınmış, sonra gelenlere parsel parsel verilmiştir. Devrek Şosesi yönü, bugün, genişleyen Ereğli'nin ilk mahallesi olunca, bu arsaların bölünmesi ve satılması, sahipleri için sorun olmak eğilimi göstermeye başlamıştır. Gümeli Mahallesi'nin ne olacağı, nereye kayacağı ya da nasıl kaynaşacağı, gelişen Ereğli'nin ilgi çekici ekolojik sorunlarından biri olacaktır.

Ereğlililerin Gümelilere karşı davranışları, diğer köylerden gelenlere karşı davranışlarmdan farklıdır. Bu ayırmanın ilk iticisinin dinsel inanç ayrılığı olduğu görülmektedir. Açık mülâkatlarda bu grubun alevi olduğu, dışarıdan kız alıp dışarı kız vermediği, aralarındaki problemlerin her yıl gelen bir şeyh tarafından halledildiği anlatılmıştır. Bizzat kendileri bu konuda bir şey söylememişlerdir. İkinci bir ayırma sebebi, sayıları ve toplu oturmalarıdır. Gümeli'den göçenlerin sayısı, tek tek diğer köylerden göçenlerin sayıları toplamından fazladır. Gümelilerin edindikleri işler de üçüncü bir ayırma sebebi sayılabilir. Kalifiye işçi olmayan, esnaflık yapmak için sermayesi bulunmayan kimselerin Ereğli'de yapabilecekleri en iyi, en makbul iş devlet dairelerinde müstahdemlik ve küçük memurluktur. Bu mevkilerin hemen hepsini Gümeliler doldurmaktadır. Kimse onlarla rekabet edememektedir. Gümelilerin toplu halde bir bölgede oturmalarının, ayırdedilmeleri bakımından bir neden mi, yoksa bir sonuç mu olduğu münakaşa edilebilir. Her şeye rağmen bu grubun becerikliliği ve çalışkanlığı her zaman övülmektedir.

Doğu Karadeniz'den gelen herkes Ereğlililer için "Lâz"dır. Bunlar da ayırt edilirler. Genellikle Orhanlar Mahallesi ile Süleymanlar Mahallesi'nin birleştiği yerde Bozhane Çarşısı üzerinde yoğun bir halde otururlar. Ve çok kere balıkçılıkla geçinirler. Mamafih, kasabanın başka yerlerinde de oturan ve değişik işler yapan Doğu Karadenizliler vardır. Ereğlililerle kız alıp verirler.

Kıptîler, kasabalıların kişi seviyesinde hiç ilişki kurmadıkları, işlerine hiç karışmadıkları çok ayırt edilen bir gruptur. Cumhuriyetten sonra doğudan gelen 400 kişilik bir Kıptî grubu Ereğli

köylerinden birine yerleştirilmiştir. Bunlardan on hane de (75 kişi) köyden Ereğli'ye gelip yerleşmiştir. Ayakkabı boyacılığı ve hamallıkla geçinirler. Toplu olarak Devrek Şosesi üzerinde ve Gümelilere yakın otururlar. Kasabalılar bunları en fakir ve düşkün insanlar olarak anarlar. Bu grubun kaynaşabileceğini gösteren en küçük bir işaret yoktur. Bunlar bütünü ile kendi içlerine kapanmış, bağımsız bir etnik grup meydana getirirler.

Süreli Nüfus Hareketi (Seyahatler)

Bugün, ister göçmen, ister yerli olsun, süreli olarak dışarıya gidenlerin, yani, seyahat edenlerin de kasaba nüfusunda bir harekete sebep oldukları gerçektir. Örneklemimizin %93.4'ü, 50.000'lik bir şehir olan Zonguldak'a, %83.7'si İstanbul'a, %56.8'i Ankara'ya ve %31.2'si diğer 100.000'in üstündeki şehirlere gidip gelmiştir (Tablo: 12).

Tablo: 30
Seyahatlarında Eşlerini de Beraber Götüren Aile Reislerinin Dağılımı

	Sayı	%
Eşlerini de beraber seyahata götüren erkek aile reisleri	196	45.4
Götürmeyen aile reisleri	235	54.5
Bekar erkek ve kadın aile reisleri	53	
Toplam	**484**	**99.9**

Tablo: 31
Aile Reislerinin Çocuklarını Beraber Seyahata Götürme Dağılımları

	Kız Çocuklar		Erkek Çocuk.	
	Sayı	%	Sayı	%
Seyahata beraber götüren	111	34.7	103	30.9
Götürmeyen aile reisleri	208	65.1	228	68.6
	165*		153**	
Toplam	**484**	**99.8**	**484**	**99.5**

(*) Kız çocuğu olmayan ve bekar aile reisleri
(**) Erkek çocuğu olmayan ve bekar aile reisleri

Tablo: 30 ve 31, bu seyahatlara kadın ve çocukların katılma oranını vermektedir. Aile reislerinin %45.4'ü eşlerini, %34.7'si kızlarını ve %30.9'u erkek çocuklarını beraber götürmüşlerdir. Gene aile reislerinden %21.9'u karılarının ve kızlarının yalnız olarak seyahata çıkmalarına izin vermişlerdir (Tablo: 32).

Tablo: 32
Erkek Aile Reislerinin Eşlerini ve Kızlarını Beraber ya da Ayrı Ayrı Seyahata Gönderme Toleransları

	Sayı	%
Kansını ve kızını yalnız başlarına seyahata gönderen	95	21.9
Göndermeyen aile reisleri	336	77.9
Bekar erkek aile reisleri ve kadın aile reisleri	53	
Toplam	**484**	**99.8**

Tablo: 33, Zonguldak ve İstanbul'a giden örnekleme dahil aile reislerinin meslek gruplarını göstermektedir. Çiftçilerin %50'sinin Zonguldak'a hiç gitmemiş olmasına karşın, diğer meslek grupları içinde hiç gitmemişlerin oranı %11.9'u geçmemektedir. Tüccar ve esnaflardan Zonguldak'a gitmemiş olanların oranı %4.1, memur ve subaylardan da %2.1'dir. İstanbul'a gidenlerin meslek dağılımı da benzer bir orantı göstermektedir. Çiftçilerin %50.0'si, işçilerin %45.9'u İstanbul'u görmemişlerdir. Mamafih bu oran hünerli işçiler için %15.0'e düşmektedir. Memurlardan İstanbul'a gitmeyenlerin oranı %8.3 ve serbest meslek sahiplerinin de %5.6'dır. Gelir bakımından, hiç geliri olmayanlar dışında Zonguldak'a gitmeyen en büyük grup aylık geliri 1001-1500 TL. arasında olan gruptur. Buna karşılık geliri 750-1000 TL. olan ve 1500 TL.'sından fazla geliri bulunan grupların tümü Zonguldak seyahati yapmışlardır. Bu hali ile gelir, Zonguldak'a yapılan süreli seyahatlar bakımından pek anlamlı görünmemektedir (Tablo: 34). Buna karşın İstanbul seyahatlarının oranı gelirle düz oranlı olarak artmaktadır. Uzun mesafe ve büyük şehir seyahatları gelir ile daha yakından ilgilidir (Tablo: 34).

Tarımla uğraşmak Ereğli'de kesin surette dışarı ile ilgiyi azaltan, değişmeyi yavaşlatan bir özellik olarak belirmektedir. Buna karşılık, hünerli işçilerin seyahat oranlarının, hele İstanbul için, tüccar ve esnaf grubuna yakın olması, meslek grupları-

nın, bir toplumun dışarıya açılmasında önemli faktörlerden olduğunu açıkça göstermektedir. Bu bakımdan memur, subay ve serbest meslek gruplarının seyahat oranlarının yüksek olması doğal sayılabilir.

Aile reislerinin eşleri ile beraber gittikleri şehirlerin başında Zonguldak değil İstanbul gelmektedir (Tablo: 35). Bu bakımdan da, tüccar-esnaf grubu ile hünerli işçi grubunun seyahat oranları, yalnız başlarına yaptıkları seyahatlerde olduğu gibi birbirine çok yakındır. Bunları memur-subay grubu ile serbest meslek grupları izlemektedir. Seyahatlerinde aile reisleri kızları ile oğullarını beraber götürmek konusunda herhangi bir ayrım yapmamaktadırlar. Tablo: 36'nın sütunlarının karşılaştırılması bunu açıkça belirtmektedir. Aile reislerinden yaşlı gruba dahil olanlar arasında çocuklarını seyahata beraber götürme oranı artmaktadır (Tablo: 37, 38). Doğal olarak burada rolü olan temel faktör, çocuğun yaşıdır. Genç aile reislerinin çocukları küçük olacağından, bunların seyahatte beraber alınması ihtimali azdır. İstanbul söz konusu edilirse, 45-54 yaş grubundan 65 ve daha yukarı yaş grubuna kadar, kızlarını ya da oğullarım İstanbul'a götüren aile reisleri oram bariz olarak daha fazladır. 15-24 yaş grubu ile 35-44 arasında da tersi görülmektedir.

Seyahatler konusunda kızlarla erkek çocukların ayırt edilmemesi, hatta yaşlı babaların kızları ile daha çok seyahate çıkmaları, Ereğlililerin kadınlarına karşı aldıkları hoşgörülü tavrın bir ifadesidir. Kadınlar da, böylece, yerel kalmaktan kurtulmak fırsatını bulmaktadırlar.

Ereğli'de nüfusun hareketliliği, buraya göç edenlerin, burada süreli ya da süresiz dışarıya giden kadın ve erkeklerin çokluğu, bu toplumu daha açık, daha şehirleşmiş bir hale getirmekte ve insan anlayışlarını değiştirmektedir. Bu konuda yalnız gelip gitmeler bile etkili olmaktadır. Ayrıca kişilerin nerelere gidip geldikleri daha da önemlidir. İstanbul gibi Türkiye'nin en önemli merkezini, Ereğli ailelerinden %83.7'sinin bilmesi, üzerinde durulması gereken bir şeydir. Bu temaslar, kişilerin, değerlerine davranışlarına ve tutumlarına etki yapmaktan geri kalamaz. Bu etkiyi görebilmek için Ereğlililerin "yabancı" kavramının araştırılması temsil edici bir örnek olacaktır.

Tablo: 33
"Zonguldak" ve "İstanbul"a Giden Aile Reislerinin Meslekleri

		Zonguldak'a				İstanbul'a			
		Giden	Gitmeyen	Belirsiz	Toplam	Giden	Gitmeyen	Belirsiz	Toplam
Tüccar	Sayı	142	6	—	148	126	22	—	148
Esnaf	%	95.9	4.1	—	100.0	85.0	15.0	—	100.0
Serbest	Sayı	34	2	—	36	34	2	—	36
Meslek	%	94.4	5.6	—	100.0	94.4	5.6	—	100.0
Memur	Sayı	94	2	—	96	88	8	—	96
Subay	%	97.9	2.1	—	100.0	91.6	8.3	—	99.8
Kalifiye	Sayı	67	5	—	72	61	11	—	72
İşçi	%	93.0	6.9	—	99.9	84.7	15.3		100.0
Çiftçi	Sayı	2	2	—	4	2	2	—	4
	%	50.0	50.0	—	100.0	50.0	50.0	—	100.0
Balıkçı	Sayı	13	1	—	14	12	2	—	14
	%	92.8	7.1	—	99.9	85.7	14.3	—	100.0
İşçi	Sayı	33	4	—	37	20	17	—	37
	%	89.2	10.8	—	100.0	54.0	45.9	—	99.9
Diğer	Sayı	31	2	2	35	27	6	2	35
Meslekler	%	88.6	5.7	5.7	100.0	77.2	17.1	5.7	100.0
İşsiz	Sayı	36	5	1	42	33	9	—	42
	%	85.7	11.9	2.4	100.0	78.5	21.4	—	99.9

Tablo: 34
Zonguldak'a ve İstanbul'a Giden Aile Reislerinin Gelirleri

		Zonguldak'a			İstanbul'a		
Aylık Geliri		**Giden**	**Gitmeyen**	**Belirsiz**	**Giden**	**Gitmeyen**	**Toplam**
250 TL.'dan az	**Sayı**	69	6	1	61	15	76
	%	90.8	7.9	1.3	80.3	19.7	—
250-499 TL.	**Sayı**	178	9	—	153	34	187
	%	95.2	4.8	—	81.8	18.2	—
500-749 TL.	**Sayı**	104	5	—	95	14	109
	%	95.4	4.6	—	87.2	12.8	—
750-1000	**Sayı**	25	—	—	23	2	25
	%	100.0	—	—	92.0	8.0	—
1001-1500	**Sayı**	28	3	—	28	3	31
	%	90.3	9.7	—	90.3	9.7	—
1500 TL.'dan fazla	**Sayı**	19	—	—	18	1	19
	%	100.0	—	—	94.7	5.3	—
Belirsiz	**Sayı**	18	2	—	17	3	20
	%	90.0	10.0	—	85.0	15.0	—
Hiç geliri yok	**Sayı**	11	6	—	10	7	17
	%	64.7	35.3	—	58.8	41.2	—
Toplam		**452**	**31**	**1**	**405**	**79**	**484**

Tablo: 35
Aile Reislerinin Meslekleri ve Eşlerini Seyahata Götürdükleri Yerler

		İst.'a	Zong.'a	Ank.'a	Diğer Yerlere	İst.ve Zong.'a	İst.ve Ank.'a	İst.ve Diğer Yerlere	Zon.ve Ank.'ya	Zon.ve Diğer Yerlere	Ank.ve Diğer Yerlere	Cevapsız	(*)	Toplam
Tüccar	**Sayı**	20	4	3	7	8	1	14	1	—	1	4	85	148
Esnaf	%	13.5	2.7	2.0	4.7	5.4	0.7	9.5	0.7	—	0.7	2.7	57.4	100.0
Serbest	**Sayı**	6	—	1	3	—	—	6	—	1	—	2	17	36
Meslek	%	16.7	—	2.8	8.3	—	—	16.7	—	2.8	—	5.6	47.2	100.0
Memur	**Sayı**	10	9	3	10	3	1	6	—	1	3	3	47	96
Subay	%	10.4	9.4	3.1	10.4	3.1	1.0	6.2	—	1.0	3.1	3.1	48.9	99.7
Kalifiye	**Sayı**	10	2	2	8	4	1	2	—	2	1	1	39	72
İşçi	%	13.9	2.8	2.8	11.1	5.6	1.4	2.8	—	2.8	1.4	1.4	54.1	100.1
Çiftçi	**Sayı**	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4
	%	25.0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	100.0
Balıkçı	**Sayı**	1	—	—	1	1	—	1	—	—	—	1	9	14
	%	7.1	—	—	7.1	7.1	—	7.1	—	—	—	7.1	64.3	99.8
İşçi	**Sayı**	5	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—	28	37
	%	5.4	—	2.7	2.7	13.5	—	—	—	—	—	—	75.7	100.0
Diğer	**Sayı**	1	—	1	3	1	1	3	—	—	—	—	25	35
Meslekler	%	2.9	—	2.9	8.5	2.9	2.9	8.5	—	—	—	—	71.4	100.0
İşsiz	**Sayı**	4	—	1	1	—	—	2	—	1	—	2	31	42
	%	9.5	—	2.4	2.4	—	—	4.8	—	2.4	—	4.8	73.8	100.1
Topiam		58	15	12	34	19	4	34	1	5	5	13	284	484

(*) Bekarlar, kadın aile reisleri ve eşlerini seyahata götürmeyen aile reisleri toplamı.

Tablo: 36
Kadın ve Çocukların Seyahatları

	Zonguldak'a		İstanbul'a		Ankara'ya		Diğer Yerlere		Hiçbir Yere		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Kocası ile giden kadın	68	15.8	113	26.2	46	10.7	58	13.4	235	54.5	431(*)
Babası ile giden kız çocuk	32	10.0	69	21.6	19	5.9	35	10.9	208	65.1	319(**)
Babası ile giden erkek çocuk	33	6.6	70	21.1	16	4.8	26	7.8	288	86.9	331(***)
Yalnız giden kadın ya da kız ç.	23	5.3	57	13.2	11	2.5	53	12.3	336	77.9	431(*)

(*) Örneklemdeki evli erkek denekierin sayısı
(**) Kız çocuğu bulunan aile reislerinin sayısı
(***) Erkek çocuğu bulunan aile reisierinin sayısı

Tablo: 37

Aile Reislerinin Yaş Grupları ve Oğullarını Beraber Seyahata Götürdükleri Yerler

	Zonguldak'a		İstanbul'a		Ankara'ya		Diğer Yerlere		Hiçbir yere g.meyen	(*)	(**)
	Götüren	Götür-meyen	Götüren	Götür-meyen	Götüren	Götür-meyen	Götüren	Götür-meyen			
Yaş grubu	Sayı %	Sayı %	Sayı %	Sayı %	Sayı %	Sayı %	Sayı %	Sayı %	Sayı %		
15 - 24	— —	2 100.0	— —	2 100.0	— —	2 —	— —	2 100.0	2 100.0	8	10
25 - 34	4 6.6	56 92.3	11 18.1	49 81.7	6 9.4	54 90.6	2 3.3	58 96.6	43 48.1	41	101
35 - 44	16 18.6	92 81.3	23 21.2	85 78.7	5 4.6	103 95.3	10 9.2	98 90.7	69 63.5	28	136
45 - 54	9 12.9	68 87.1	20 28.6	57 71.3	4 5.7	73 94.3	6 8.6	71 91.4	51 72.9	26	103
55 - 64	3 6.5	43 93.4	10 21.7	36 78.2	— —	46 100.0	4 8.7	42 91.2	34 73.8	28	74
65 ve fazlası	1 3.2	31 96.7	5 15.6	27 84.3	1 3.2	31 96.7	4 8.7	28 91.2	24 74.9	19	51
Belirsiz	— —	6 100.0	1 16.6	5 83.3	— —	6 100.0	— —	6 100.0	5 83.3	3	9
Toplam	33 9.9	298 90.1	70 21.0	261 79.0	16 4.8	315 95.1	26 7.8	305 92.1	228 68.4	153	484

(*) Oğlu, hiç çocuğu olmayan ve bekar aile reisieri

(**) Yaş grubu toplam

Tablo: 38

Aile Reislerinin Yaş Grupları ve Kızlarını Beraber Seyahata Götürdükleri Yerler

	Zonguldak'a		İstanbul'a		Ankara'ya		Diğer Yerlere		Hiçbir yere		
	Götüren	Götür-meyen	Götüren	Götür-meyen	Götüren	Götür-meyen	Götüren	Götür-meyen	g.meyen	(*)	(**)
Yaş grubu	Sayı %	Sayı %	Sayı %	Sayı %	Sayı %	Sayı %	Sayı %	Sayı %	Sayı %		
15 - 24	— —	1 100.0	— —	1 100.0	— —	1 100.0	— —	1 100.0	1 100.0	9	10
25 - 34	6 11.1	48 88.8	12 22.2	42 77.7	2 3.7	52 96.2	4 7.4	50 92.5	34 62.9	47	101
35 - 44	11 10.8	91 89.1	25 24.5	77 75.4	9 8.8	93 91.1	10 9.8	92 90.1	64 62.7	34	136
45 - 54	8 10.2	70 89.7	18 23.0	60 77.0	6 7.7	72 92.2	10 12.8	68 87.1	49 62.7	25	103
55 - 64	6 12.6	43 87.4	11 22.5	38 77.5	2 4.1	47 95.9	5 10.3	44 89.7	33 67.3	25	74
65 ve fazlası	1 3.2	30 96.7	3 9.7	28 90.3	— —	31 100.0	6 19.3	25 80.6	23 74.0	20	51
Belirsiz	— —	4 100.0	— —	4 100.0	— —	4 100.0	— —	4 100.0	4 100.0	5	9
Toplam	32 10.0	287 90.0	69 21.6	250 78.3	19 6.1	300 93.9	35 10.9	284 89.1	208 65.1	165	484

(*) Kızı, hiç çocuğu olmayan ve bekar aile reisleri

(**) Yaş grubu toplam

Ereğli'de Yabancılar

"Yabancı" kavramı, şehirleşmede, dışa açılmada çok kritik bir noktada durur. Dışarısı ile ilişkisi olmayan toplumlarda, kendi gruplarından olmayan birisine karşı nasıl davranılacağı bile bilinmeyebilir. O zaman tek davranış böyle kimseleri, kişisel konuk saymaktır. Bu uç noktadan sonra, derece derece değişerek, bir devamlılık içerisinde, hiç değilse teorik olarak, hiç kimseyi "yabancı saymayan", bütün topluma yayılmış bir görüşe gelinir. Örneklemimizde 198 kişi (%40.9) yalnız ecnebiler için "yabancı" terimini kullanmıştır. Bu, Ereğli hudutlarını çok aşan bir "yabancı" tanımıdır (Tablo: 39). 145 kişi ise (%30.0), Ereğli'de doğmamış olanları yabancı saymaktadır. Bu tarife göre, babası ya da dedesi Ereğli'ye dışarıdan gelmiş kimseler "yabancı" terimi dışında kalmaktadır. Başka yerlerden gelen işçilere "yabancı" demek ise, Ereğli köylerini içine almak, başka yerden gelen memurları tanımın dışında bırakmak demektir. Bu tanımlamalar içerisinde Ereğli'de doğmamış olanlarla ecnebi tanımları anlamlıdır. Bu ikisi arasında da ecnebi tanımı daha yaygın görünmektedir. Tüccar ve esnafların, serbest meslek erbabının, memur ve subayların, kalifiye işçilerin yarıya yakın bir kısmı yalnız ecnebilere "yabancı" demektedir. Buna karşılık, balıkçıların, işçilerin üçte birinden fazlası ağırlık noktasını başka yerde doğmuş olanlar üzerine koymuştur (Tablo: 40).

Tablo: 39
Yabancı Sayılan Kimseler

	Sayı	%
Başka yerlerden gelen işçileri yabancı sayanlar	125	25.8
Başka yerlerde doğmuş kimseleri yabancı sayanlar	145	30.0
Ecnebileri yabancı sayanlar	198	40.9
Diğer kimselere yabancı diyenler	2	0.4
Belirsiz cevaplar	14	2.9
Toplam	**484**	**100.0**

Tablo: 40
Yabancı Anlayışı ve Meslekler

		Başka yerden gelen işçilere	Başka yerde doğmuş olanlara	Ecnebilere	Diğer kimselere	Belirsiz	Cevapsız	Toplam
Tüccar, esnaf, imalâtçı	**Sayı**	46	38	61	—	3	—	148
	%	31.1	25.7	41.2	—	2.0	—	—
Serbest meslek	**Sayı**	9	10	15	—	1	1	36
	%	25.0	27.8	41.7	—	2.8	2.8	—
Memur - Subay	**Sayı**	22	25	46	—	—	3	96
	%	22.9	26.0	47.9	—	—	3.1	—
Kalifiye işçi	**Sayı**	13	24	34	—	1	—	72
	%	18.0	33.3	47.2	—	1.4	—	—
Çiftçi	**Sayı**	1	—	3	—	—	—	4
	%	25.0	—	75.0	—	—	—	—
Balıkçı	**Sayı**	5	6	3	—	—	—	14
	%	35.7	42.9	21.4	—	—	—	—
İşçi	**Sayı**	11	14	11	—	1	—	37
	%	29.7	37.8	29.7	—	2.7	—	—
Diğerleri	**Sayı**	6	15	8	1	3	2	35
	%	17.1	42.3	22.9	2. 8	8. 6	5.7	
İşsiz	**Sayı**	12	13	17	—	—	—	42
	%	28.6	30.9	40.5	—	—	—	—
Toplam		**125**	**145**	**198**	**1**	**9**	**6**	**484**

"Yabancılık" kriteri olarak en çok tekrar edilen gene Ereğli'de doğmamış olmaktır. Ecnebiler bakımından, farklı dil, din gibi somut özellikler ve hatta sosyal değerlerle çarpışanlar, milliyet, uyruk gibi soyut özelliklerden çok daha az söz konusu edilmiştir (Tablo: 41). Burada ecnebilere "yabancı" diyenlerin oldukça soyut bir kavram kullandıkları açıkça görülmektedir. Ecnebileri uyruk, milliyet farklılıkları yüzünden "yabancı" saymanın öğrenim derecesi ile düz oranlı olarak artması bu yüzdendir (Tablo: 42). Buna karşılık olarak, yabancılığı, Ereğli'de doğmamış olanlar diye kabul edenlerin oranı, öğrenim derecesi ile ters oranlı olarak azalmaktadır.

Tablo: 41
"Yabancı" Sayma Ölçütleri

	Sayı	%
Din, dil ve ırk farkı gösterenler	36	7.6
Tab'a, milliyet, vatandaş gibi "hukuksal" fark ileri sürenler	109	22.6
İntibaksızlık gibi "insansal" fikirler ileri sürenler	4	0.8
Anane, buranın tabiri, böyle gördük, herkes böyle der, gibi cevaplar (yerel olmak)	16	3.4
Burada doğmamış, gurbetten gelmiş gibi "yer" farkı gösterenler	219	45.0
Yeri yurdu yok gibi "yerleşme" farkı gösterenler	30	6.2
Tanımayız, bilmeyiz gibi "ilişki" terimlerinden bahsedenler	35	7.2
Belirsiz cevaplar	35	7.2
Toplam	**484**	**100.0**

Tablo: 42
"Yabancı" Kriteryumu ve Aile Reislerinin Öğrenim Durumu

		Din, dil ve ırk farkı	Milliyet ve uyruk farkı	İntibak-sızlık	Gelenek ve adet atadan görme	Gurbetten gelmiş Ereğli'de doğmamış	Ereğli'de yeri yurdu yok	Tanımayız bilmeyiz	Belirsiz cevap vermiyor	Toplam
Öğrenimsiz	**Sayı**	4	18	2	2	68	10	11	15	130
	%	3.1	13.8	1.5	1.5	52.3	7.7	8.5	11.5	99.9
İlkokul	**Sayı**	21	47	1	9	106	12	17	9	222
	%	9.5	21.2	0.5	4.1	47.7	5.4	7.7	4.1	100.2
Ortaokul	**Sayı**	7	27	—	3	33	4	5	4	83
	%	8.4	32.5	—	3.6	39.8	4.8	6.0	4.8	99.9
Lise	**Sayı**	3	14	1	1	8	3	2	4	36
	%	8.3	38.9	2.8	2.8	22.2	8.3	5.6	11.2	100.1
Üniversite	**Sayı**	—	3	—	1	2	1	—	3	10
	%	—	30.0	—	10.0	20	10.0	—	30.0	100.0
Belirsiz cev. ve	**Sayı**	1	—	—	—	2	—	—	—	3
c. vermeyenler	**%**	33.3	—	—	—	66.6	—	—	—	99.9
Toplam		**36**	**109**	4	**16**	**219**	**30**	**35**	**35**	484

Ereğlililer, gündelik hayatlarında "yabancı" anlayışlarında daha çeşitli nüanslar gösterirler. Demir-Çelik kuruluşlarının yapımının başlaması ile gelen ecnebiler, Ereğlililerin ilk ecnebi yaşantısını teşkil etmezler. Kömürün işletilmeye başlamasından bu yana türlü zamanlarda türlü ecnebiler Ereğli'ye gelip gitmişlerdir. Sonra limana çeşitli ecnebi gemiler gelip gitmektedir. Mamafih, herkes için ecnebi "yabancı" değildir. Cevaplarında "yabancı başka, ecnebi başkadır" diyenler vardır. Bu anlamdaki yabancıların başında "Kürtler" gelmektedir. Türkiye'nin Sivas, Kayseri ve Adana arasında çizilecek çizginin doğusunda kalan bölgelerinden gelen herkes, kim olursa olsun, nereden gelirse gelsin, "Kürt" sayılmaktadır. "Kürtler"i "Lâzlar" izler. Ereğlililer için Zonguldak'ın doğusunda kalan Türkiye'nin diğer yerlerinden gelenler ise sadece "yabancıdır". Bu arada, İstanbul, Ankara, İzmir'den gelen "yabancılar" ayrıcalıklı ve seçkin sayılırlar. Ereğli'de doğmamış olanlar arasında seçkin yabancılardan sonra gelen ayırtetme yukarıda sözü edilen Gümelilerdir. Bunlar Ereğli'nin diğer köylerinden gelen kişilerden biraz daha fazla "yabancı" sayılmaktadır. En sonra da Ereğli'nin köyleri gelir. Bunlar duruma göre bazan "yabancı" tutulur, bazan da tutulmaz. Bu saydığımız "yabancı" çeşitlerinin hepsi birbirinden biraz daha çok ya da biraz daha az yabancıdır. Yani gerçekte bir yabancılık derecelenmesi vardır. Bunun en ucunda ecnebiler, en yakınında da Ereğli'nin civar köylerinin kişileri yer alır.

"Yabancı" terimi yerine "konuklarımız" (misafirlerimiz) terimini kullanan kimseler de vardır. Yukarıda da söylendiği gibi, yüzyüze ilişkilerin hakim olduğu, anonim ilişkilerin benimsenmediği çevrelerde, o çevreye mensup olmayanların tek yeri "misafirlik" olabilir. Diğer taraftan ecnebilere dahi yabancı denemeyeceğini, onların da Ereğli'de oturduğunu, Ereğli'de oturan herkesin Ereğlili olduğunu söyleyenler de olmuştur. Ereğli'de yabancılara karşı tutumların kesinliği, ister olumlu olsun, ister olumsuz, her zaman kavramın darlığı ile beraber gitmektedir. En objektif davrananlar kavrama en geniş anlam verenlerdir. Yolda yürüyen, aynı dükkândan alışveriş eden, ya da aynı sinemada aynı filmi seyreden "yabancı"ya bakmak, onu gözetlemek ya da onlarla ilgilenmek bile kavramın göreli soyutluğuna bağlıdır.

Buraya kadar söylediklerimizin hepsi, Ereğli nüfusunun ha-

reketli, dışarıya açılmış, davranışlarında ve bunları kavramlaştırmada şehirleşmiş bir özellik taşıdığını göstermektedir. Bu nüfus Türkiye'nin diğer yöreleri ile, özellikle İstanbul gibi milyonluk bir merkezle çok teması olan, yarısından fazlasında dışarıya göç etmiş üyeler bulunan çok hareketli bir gruptur. Ailenin büyüklüğü, aile başına düşen ortalama çocuk sayısı, hiç çocuğu olmayanların oranı da bu nüfusta derine giden şehirleşme eğilimlerini göstermektedir. Kız ve erkek çocukları ile eşlerinin seyahat davranışları da aynı yönde bir gelişme işaret etmektedir. Bu hareketlilik ve şehirleşme sonucu olarak Ereğlililerin "yabancı" kavramları da çeşitli tanımlamalara ve yaşantılarındaki türlü nüanslara rağmen Ereğli çerçevesini aşan oldukça soyut bir kavram haline gelmiştir.

EREĞLİ'DE SOSYOEKONOMİK HAYAT

Ereğli'de insanların hayatlarını kazanma yolları çok çeşitli değildir. En başta kasabanın "varolma nedeni" tüccarlık ve esnaflık gelir. İkinci yol, Ereğli Kömür İşletmesi'nin ve onunla ilgili liman ve demiryolu gibi kuruluşların sağladığı çeşitli memurluk ve işçiliklerdir. Bunu askerlik, devlet memuriyetleri ve serbest meslekler takip eder. Denizcilik ve balıkçılık, bu işle ilgilenenler az olduğu halde, çok fazla göze çarpar. Tarım ile hayat kazanmak en arkada gelir.

Meslekler

Ereğli'de meslek dağılımlarını gösteren Tablo: 43'de çiftçiler, bu büyüklükte bir kasabada beklenmeyecek kadar azdır (%0.8). Bu, işçi ya da esnaf olan bir kimsenin hiç tarım geliri olmadığı anlamına gelmez. Bu bölgede köyler bile yalnız tarımla geçinemezken, kasabalının arazisi ancak kendi tüketimine yetmekte, gelirine bir destek olmaktadır. Tabloda görülen oran, geçiminin temeli tarım olanlara aittir. Bu nispetin küçüklüğü Ereğli'nin göründüğünden daha çok şehirleşmiş olduğunu gösterir. Bilindiği gibi şehir, sakinlerinin çoğunun temel ekonomik uğraşının tarım olmadığı toplumdur.

Balıkçıların sayısı ve oranı çok yüksek olmamakla beraber, Zonguldak balık ürününün yarısı Ereğli'den çıktığı için[1] balıkçılar, motorları, gırgırları, özel kahveleri ile hareketli bir grup halinde görülürler. Balıkçılık yapanların çoğu Doğu Karadenizlidir. Balık alımı mevsiminde İstanbul'dan da balıkçı tekneleri gelir. Ereğli Limanı'na bağlı 6 balıkçı motoru vardır. Kasabada balıkçılık altı reisin kontrolü altındadır. Bunlardan ikisi dörder ortaklık halinde çalışırlar. Balıkçı teknelerinde en az 18 ve en çok 34 tayfa çalışır. Tekne ve sahiplerinin yılda 50.000-100.000 TL. kazandığı söylenmektedir. Tablo: 44'de balıkçılar için en yüksek gelir 750

[1] İmar ve İskân Bakanlığı Zonguldak Bölge Plânlama Raporları'na bakınız.

TL. olarak belirmektedir. Bu miktar onların ev masrafları için ayırdıkları paradır. Ağlar ve tekneler 150.000 lira civarında bir yatırımı icap ettirir. Her balığa çıkışta bu yatırım tehlikeye girdiği için bütün patron balıkçılar bankada yedek bir nakit bulundurmayı ihmal etmezler. Hayatlarının ve işlerinin başka bir garantisi yoktur. Bu sebepten patron balıkçıların hayatları Ereğli çapında orta tabaka seviyesindedir. Tayfaların geliri, balıktan her dönüşte belirli bir pay sistemi üzerinden ödenen miktardadır. Bütün masraflar çıktıktan sonra o seferin sağladığı gelir önce iki eşit kısma bölünür. Bunlardan biri ağların payıdır. Diğer yarısından reis iki; motor, serdümen, kancabaşın kıç reisi bir buçuk pay alırlar. Tayfaların payları bir ile dörtte üç arasında değişir. Balıkçı tayfaları böylece çok daha az bir gelire razı olurlar.

Tablo: 43

Bugünkü Aile Reisleri ve Onların Babalarının Meslekleri

	Baba Meslekleri		Kendi Meslekleri	
Meslek Grupları	**Sayı**	**%**	**Sayı**	**%**
Tüccar ve esnaf	175	36.2	148	30.6
Serbest meslek	17	3.5	36	7.4
Memur ve subay	66	13.6	96	19.8
Kalifiye işçi	21	4.3	72	14.9
Çiftçi	103	21.3	4	0.8
Balıkçı	18	3.7	14	2.9
İşçi	46	9,5	37	7.6
Diğer meslekler	13	2.7	35	7.2
İşsizler	15	3.1	42	8.7
Belirsiz cevaplar	10	2.1	—	—
Toplam	484	100.0	484	99.9

Genel olarak subaylar, devlet memurları ve doktor, avukat, öğretmen vb. gibi serbest meslek sahipleri başka bir grup meydana getirirler. Örneklemimizde serbest meslek oranı %7.4 ve subay, memur oranı %19.8'dir. Serbest meslek ve memurların yarısına yakın bir oranı (%47.2) Ereğlilidir (Tablo: 45). Bu grubun geliri en düşük seviyeden en yüksek seviyeye kadar yayılır. Dolayısıyla memurlar ve serbest meslek sahipleri başka kasabalarda gözlemlendiği gibi ayrıcalıklı bir grup izlenimi bırakmamaktadırlar.

Tablo: 44

Meslekler ve Gelirler

		Aylık geliri 250 TL.	250-499 TL.	500-749 TL.	750-1000 TL.	1001-1500 TL.	1500 TL. dan fazla	Hiç geliri yok	Belirsiz	Toplam
Tüccar, esnaf İmalâtçı	Sayı	14	61	31	5	16	9	1	11	148
	%	9.5	41.2	20.9	3.4	10.8	6.1	0.7	7.4	100.0
Serbest Meslek	Sayı	5	8	11	2	3	5	—	2	36
	%	13.9	22.2	30.5	5.6	8.3	13.9	—	5.6	100.0
Subay ve Memur	Sayı	4	35	35	14	5	3	—	—	96
	%	4.2	36.4	36.4	14.6	5.2	3.1	—	—	99.9
Kalifiye İşçi	Sayı	6	32	23	3	6	1	—	1	72
	%	8.3	44.4	31.9	4.2	8.3	1.4	—	1.4	99.9
Çiftçi	Sayı	3	—	1	—	—	—	—	—	4
	%	75.0	—	25.0	—	—	—	—	—	100.0
Balıkçı	Sayı	5	6	3	—	—	—	—	—	14
	%	35.7	42.9	21.4	—	—	—	—	—	100.0
İşçi	Sayı	9	27	—	—	—	—	—	1	37
	%	24.3	73.0	—	—	—	—	—	2.7	100.0
Diğer meslekler	Sayı	16	7	4	—	1	1	3	3	35
	%	45.7	20.0	11.3	—	2.9	2.9	8.6	8.6	100.0
İşsiz	Sayı	14	11	1	1	—	—	13	2	42
	%	33.3	26.2	2.4	2.4	—	—	30.9	4.8	100.0
Toplam	**Sayı**	**76**	**187**	**109**	**25**	**31**	**19**	**17**	**20**	**484**
	%	**15.7**	**38.6**	**22.5**	**5.1**	**6.4**	**3.9**	**3.5**	**4.1**	**99.8**

Tablo: 45
Meslekler ve Göç

		Ereğli'de doğanlar	Ereğli'ye Köyden gelenler	Kasabalardan gelenler	Şehirlerden gelenler	Cevapsız	Toplam
Tüccar, esnaf	Sayı	87	41	11	9	—	148
İmalâtçı	%	58.8	27.7	7.4	6.1	—	100.0
Serbest	Sayı	17	6	3	10	—	36
meslek	%	47.2	16.7	8.3	27.8	—	100.0
Memur	Sayı	42	27	9	17	1	96
Subay	%	43.7	28.1	9.4	17.7	1.0	99.9
Kalifiye	Sayı	30	26	8	8	—	72
işçi	%	41.6	36.1	11.1	11.1	—	99.9
Çiftçi	Sayı	1	3	—	—	—	4
	%	25.0	75.0	—	—	—	100.0
Balıkçı	Sayı	8	1	3	2	—	14
	%	57.1	7.1	21.4	14.3	—	99.9
İşçi	Sayı	17	16	3	1	—	37
	%	45.9	43.2	8.1	2.7	—	99.9
Diğerleri	Sayı	16	13	1	5	—	35
	%	45.7	37.2	2.9	14.2	—	100.0
İşsiz	Sayı	30	12	—	—	—	42
	%	71.4	28.6	—	—	—	100.0
Toplam		**248**	**145**	**38**	**52**	**1**	**484**

Hüneri olan ve olmayan işçilerin çoğu, memurların büyük bir kısmı Ereğli Kömür İşletmesi'nde ve ona hizmet eden demiryolu, liman kuruluşlarında çalışmaktadır. Dört kuşaktan beri kömür ocaklarında ve işletmenin çeşitli bölümlerinde çalışmış olanlar, Ereğli'de bu kurumla ilgili büyük bir grubun yerleşmesine neden olmuştur. Mamafih Ereğli'de oturanlardan kuyuda çalışan işçi pek yoktur. Maden ocaklarının işçisi belirli köylerden toplanır, bir ay madende çalışır ve bir ay köyünde dinlenir. Madende çalıştığı dönemde oradaki kuruluşlarda yatar. Kömürde çalışmadıkları dönemde ise, sorulursa, köylü olduklarını söylerler.

Bir kısım eski Ereğli Kömür İşletmeleri memurları da emekli olduktan sonra Ereğli'de kalmışlardır. Kömürün katırlarla sahi-

le indirildiği, küfelerle mavnalara ve oradan gemilere yüklendiği dönemde Ereğli'de çevre köylerden gelen "tahmilâtçı" işçiler yüzünden, kömürle ilgili daha büyük bir grubun yaşadığı muhakkaktır. 1925-1940 yılları arasında Ereğli'de pek çok insan "tahmilâtçılık" ile geçinmiştir. O devirde, kayık sahibi olmak, bunları kömür yükleme işinde çalıştırmak şehirdeki en verimli iş haline gelmiştir. Bugün öğretmenler ve memurlar arasında öğrenci oldukları yıllarda "tahmilâtçılık"ta çalışarak harçlık kazanan ya da yetmişlik ihtiyarlar arasında kayıkçılık, küfecilik hikâyeleri anlatanlara sık sık rastlanır. İşletme'nin Ereğli'de kömür taşıma yükleme, İşçi Bürosu, Sağlık Servisi gibi ikincil büroları vardır. Bugün Kandilli'de, yani kömür ocaklarının ve İşletme'nin olduğu yerde çalışıp kasabada oturan azdır. Kandilli bütün ihtiyacını Zonguldak ve İstanbul'dan sağlar. Ereğli'de İşletme'nin gıda ve malzeme taahhüdüne girecek tüccar yoktur. Dinlenmek için ise Zonguldak daha uygundur. Demir-Çelik Fabrikası inşaatı başlayıncaya kadar Ereğli'de en iyi iş Kömür İşletmesi memuriyeti addolunmaktaydı. Küçük esnaf ve memurlar, oğullarının ortaokulu bitirdikten sonra Kömür İşletmesi'nde bir "memuriyet" edinmesini arzu ederlerdi. Böyle bir memuriyet Ereğli çapında, geleceği parlak, güvenli ve yüksek gelir sağlayan bir işti. Şimdi bütün gözler Demir-Çelik Fabrikası'na çevrilmiştir. Bugün bu kurumda verilen ücretler, Kömür İşletmesi'nde benzer işler için verilenden en az iki defa daha fazladır.

Kasabada sayı bakımından en kalabalık, rol ve fonksiyon bakımından en önemli grup, tüccar-esnaf grubudur. Örneklemin %30.6'sı bu gruba dahildir. Gene bu grup, en düşük gelir seviyesinden en yüksek gelir seviyesine kadar yayılmıştır. Kasabanın, hatta ilçenin günden geceye hayatlarında en önemli grup esnaf ve tüccarlar, özellikle bunların zengin ve nüfuzlu olanlarıdır. Kasabada ve kasabaya bağlı köylerde gelire ve hayata etkileri çok büyüktür. Sayıları sınırlı olan bu kimselere kasabalar tüccar, köylüler ağa, daha doğrusu "ağam" derler. Bunların dükkânları hiç ihtisaslaşmamıştır. Bir köylüye doğumundan ölümüne kadar ne gerekirse bu mağazalarda bulunur. Kumaşın yanında tuz, gazın yanında nal çivisi ve onun yanında yağ bulunabilir. Üstelik bu tüccarlar aynı zamanda alıcıdırlar. Köylünün

satabileceği her şeyi alırlar. Ne alım satım fonksiyonları ne de idare ve işletme fonksiyonu farklılaşmış değildir.[2]

Köylü-Tüccar İlişkisi (Patronaj)

Ereğli bölgesinde her köylü bütün gereksinimlerini kasabadan, kasabada da belirli bir tüccardan gidermektedir. Bazan bütün köy bir tüccara gider. Böyle hallerde o tüccarın o köy üzerindeki nüfuzu ve etkisi, çok kere, muhtardan, jandarma kumandanından hatta kaymakamdan fazladır. Bazan aynı köyün türlü grupları kasabanın türlü tüccarı ile alış veriş ederler. O zaman tüccarın nüfuzu sadece alışveriş eden köylü üzerindedir. Köylünün kendisi, karısı, kızı ya da ailesinden kim varsa, kasabaya indiği zaman gereksinimlerini kendi tüccarlarının dükkânından veresiye olarak alırlar. Bu borç yalnız tüccar tarafından kaydedilir. Ödenmesinin belirli birkaç yolu vardır. Bunlardan birincisi, bir grup köy tarafından yetiştirilen ve büyük şehirlere gönderilen, para getiren çilek ürünüdür. İkincisi, gene Ereğli dışında bir değer olan kerestedir.[3] Bu iki ürüne karşın borçlan-

[2] En nüfuzlu ve en zengin tüccarlardan birinin mağazası, kasabanın pazar günlerinden birinde, dört kamyonluk malın tümünü satmayı başarmıştır. Buna rağmen burada son derece ilkel kayıt ve muhasebe usulleri kullanılmaktadır. Aynı derecede de ilkel bir teşhir ve tasnif şekli vardır. Bu ilkelliğin sebeplerinden biri köylülerin yadırgamayacağı bir atmosferi tutabilmek, lüks görünmemektir. Bahis konusu mağazanın sahibi "zengin düşmanlığı"nden çok çekinmekte idi. Yaşayış şekillerinin çok farklı olmamasını, özellikle fakirlerin zenginlere hınç beslememesi için istiyordu. Mağazanın tam kasaba dükkânı şeklinde tutulmak istenmesinin bir sebebi de bu olabilir.

[3] Keresteciliğin bir kısmı Devrek'e kaymıştır. Dağ köylerinden bir grup, beş yıl evvel, bir kaza hududu tashihi ile Ereğli'den ayrılıp Devrek'e verilmiştir. Bu köyler keresteciliğin önemli olduğu yerlerdi. Ereğli'de kerestecilikle uğraşanlar ve köylerin alışverişi ile ilgilenenler, bu hudut düzeltmesini istememişlerdir. En önemli sebep köylerin, jandarma, mahkeme, vb. işleri yönünde Devrek'e bağlanmasının kendilerine güçlük çıkaracağı fikridir. Mülkî hududun, Orman İşletmesi'ni doğrudan doğruya etkilediğinde herkes birliktir. Hem kaçakçılık, kitabını uydurma olmadan, işletme olmaz fikrindedirler, hem de o köylerin sakinleri, tüccarlarının kendilerine mahkeme, avukat, vb. yolu gösterecek kimseler olmasını istemektedirler. Başka bir deyimle bu köyler hangi ilçeye bağlı ise köylüler alışverişini o ilçeden yaparlar. Kereste işini o ilçenin tüccarı ile düzenlerler. Filhakika bu köyler Devrek'e bağlandıktan sonra Ereğli'den tamamen kopmuşlardır.

ma, büyük gereksinimleri karşılar. Üçüncü ödeme yolu, kömür işçiliğinden alınan gündeliklerdir. Köylü, bu bölgenin işçi programına uygun olarak bir ay kömürde çalıştıktan sonra köyüne dönerken tüccarına uğrar, kazancımn büyük bir kısmını borcuna, bazan tekrar alacağı mallara karşı yatırır. Köyde kaldığı bir ay süresinde kendisi, ocağa gittiği zaman ailesi, yani iki ay, evinin ihtiyacını gene borçlanarak aynı tüccardan sağlar. Ve bu fasit daire böylece devam eder. Bu mekanizma, kasabadaki birçok küçük esnaf ailesi için de böyledir.

Bölgede özellikle kadınların yetiştirip sattığı tavuk, yumurta, sebze, meyva ya da av derisi gibi ikincil ürünleri bile köylü, daha iyi fiyatla başkasına satmaktansa, tüccarına götürmeyi tercih eder. Böylelikle ağa ya da tüccar hem kendi malını kendi saptadığı koşullar ve terimlerle satar, hem de köylünün para edecek ürünlerini, gene kendi koyduğu fiyattan alır. Bu alışverişte kredi, faiz, vade ve benzeri terimler gene tüccar tarafından kararlaştırılır. Bu muamelelerin hiçbir formel tarafı yoktur. Hesap muhasebesi, tüccar tarafından küçük küçük defterlere sadece kendinin anlayacağı işaretlerle tutulur. Gerektiği zamanlarda köylüye ya da kasabalıya bildirilir. Dolayısıyla hem köyde hem de kasabada hayatı kontrol eden grup, örneğin Ereğli Kömür İşletmesi değil, büyük tüccar olur.

Köylü - tüccar ilişkisinin temeli ve en belirgin tarafı, bu alışveriş ve borçlanma mekanizmasıdır. Fakat bu ticaret ilişkisinin yanında onu destekleyen ve yaşatan diğer ilişki ve fonksiyonlardan da söz etmek gerekir. Köylünün, ürünün yetiştiği dönem dışında paraya ihtiyacı çoktur. Bunu en kolay tüccarından sağlamaktadır. Gerekli parayı gerektiği anda hiçbir formaliteye gerek göstermeden tüccarı verir. Daha sonra çok yüksek faiz ödese, bütün geleceğini onun eline teslim etse de, o anda gereği olan parayı hemen temin etmesinin köylü için hayatî önemi vardır. Köylüler pek bankaya gitmek istemezler. Onların tabiri ile banka "gemisi yüzene yardım" edermiş, "yalpalayana" değil. Bunun dışında tüccar köylüsüne, kasabadaki başka kurumlara işi düştüğü zaman yol gösterir ve akıl verir. Mahkeme işlerine bakar, avukat bulur. Hastalandığı zaman hangi doktora gideceğini söyler, ilâçlarını aldırır vb. Çok kere de bu işler için gerekli

masrafları görür ve bunları da borç hanesine kaydeder. Kız, oğul evlenmelerinde, ölümlerde, nizaya düşmüş köylüleri uzlaştırmakta fonksiyon görürler. Bu çeşit yardımlar bazan çok ileriye gider. Örneğin, tüccarlardan biri, çocuğu kemik veremine tutulmuş bir köylüden o an hiçbir şey istemeden, çocuğu önce Ereğli'de sonra da İstanbul'da Balta Limanı Kemik Veremi Hastahanesi'nde tedavi ettirmiştir. Bu davranışla yalnız çocuğun ve babasının değil, bütün köyün minnetini kazanmıştır.

Dikkat edilirse, bu ilişkiler modern, sanayileşmiş bir düzenin bütünü ile ticarete özgü anonim ilişkilerinden farklı bir ilişki şeklidir. Her şeyden önce tüccar ve köylü yüz yüze şahsî temas halindedir. Sonra, toplumda sosyal sigorta ve sosyal dayanışma fonksiyonlarını, ahbaplık ve şahsî temas seviyesinde üzerine almıştır. Bu fonksiyonlar feodal dönemin toprak ağalarına has fonksiyonlardı. Buna rağmen bu davranışlar, tüccarı, feodal bir düzenin parçası haline getirmez. Ereğli tüccarlarının zihniyeti, düşünüş tarzı, şahsiyet iticileri herhangi bir büyük şehir tüccarınkinden farklı değildir. İş hayatında her zaman daha fazla kâr etmeyi ve işlerini geliştirmeyi düşünürler. Müşterileri ile ya da köylülerle temaslarında önde gelen endişe de budur. Sosyal yardımın vazifeleri olduğu hakkında bir kanıları, inançları yoktur. Bahsi geçen yardımları da, yüz yüze insan münasebetlerini sürdürmeleri de, bunda işleri için fayda gördüklerinden yaptıklarını açıkça kabul ederler. Bu özellikler, tüccarların, yardım fonksiyonlarını, yeni bir düzenin adamı olarak ifa ettiklerini gösterir. Dikkat çekici diğer bir husus da, ilerde görüleceği gibi, en nüfuzlu tüccarların, ne eskiden, ne de şimdi geniş toprakları olmamasıdır. Servetlerini son 20-25 yıl zarfında, memleketin bütününe değgin koşullar içerisinde ticaretle elde etmişlerdir. Ve terimin en modern anlamı ile tüccar olarak ortaya çıkmışlardır. Bununla beraber bölgedeki köylerin şehirle temasında bir tüccarın işini daha kolay ve verimli görebilmesi için tüccarlıktan başka bazı fonksiyonları da yüklenmesi gerektiğinden, bunları da üzerlerine almışlardır.

Bu hal Ereğli'de yeni düzenin, eski feodal düzenle uyuştuğunu, feodal yapıya özgü bazı özelliklerin kalıntılar olarak fakat gene de fonksiyonel bir parça halinde yeni düzenle bütünleştiğini gösterir. Burada belirli bir bünyenin belirli bir cephesi

büsbütün değişmiştir. Öbür taraftan değişmeyen bir yönde bazı fonksiyonlar açıkta kalmıştır. Yeni bünyenin bu fonksiyonları görecek kurumları gelişinceye kadar önce beliren kurum bu fonksiyonları üzerine almış ve kendi bünyesine uydurmuştur. Bu şekilde sosyal bünyede tampon bir kurum ve fonksiyon belirmiş, yeni bir konfigürasyon meydana gelmiş, göreli bir denge sağlanmıştır. Değişmenin ileri safhasında, toprak ağalarının yukarıda sözü geçen fonksiyonları tüccarların elinden işi bu olan anonim temeller üzerine kurulmuş belirli örgütlere geçecektir.

Tarihsel Perspektif: Sınıf ve Tabakalaşma Yapısının Oluşumu

Ereğli'nin bugünkü iş hayatına hakim olan kurumlar ve insanlar, kasabanın son yüz yıllık gelişmesinin sonucudur. Bir zaman perspektif içerisine yerleştirmeden, bu kurum ve insanların, niçin ve nasıl şekillendiğini anlamak olanağı yoktur.

1830 yıllarında, Uzun Mehmet'in kömürü bulduğu sıralarda Ereğli'nin nüfusu ancak iki bini bulan basit bir kasaba olduğunu daha önce de söylemiştik. O devirde yörenin ayanı da burada otururmuş. Kasabanın en nüfuzlu ağa ailelerinden biri, aynı zamanda ayan olan H. İ.'ler, diğeri de K. M.'ler imiş. Bu ailelerin; köyleri, arazileri, angarya iş gördürme yetkileri ve sonsuz nüfuzları varmış. Hiç şüphesiz ayanlık, H.İ.'lerin nüfuz ve kudretini, diğer ağalarınkine oranla daha da artıran, önemli bir faktörmüş.

Kömürü bulan Uzun Mehmet, K.M.'lere ait olan Kestaneci Köyü'ndenmiş. Nasıl bir yarışma konusu olduğu kesin bir şekilde bilinmiyor, H.İ.'ler Uzun Mehmet'i İstanbul'da zehirleyip öldürmüşler.[4] Buna rağmen, kömürün ilk düzensiz üretim yılları geçtikten sonra Ereğli büyüyüp dışarısı ile ilişkisini artırıp il-

[4] Ereğli'nin Kestaneci Köyü'nden Uzun Mehmet adında biri, bahriye eri olarak askerliğini yaparken, kömürü tanımış ve Bahriye Nezareti'nin bunu memlekette araştırdığını öğrenmiştir. Terhisinden sonra un öğütmeye gittiği Köseağzı Değirmeni yakınında bulduğu siyah taşları değirmenin ocağına atıyor ve yandığını görüyor. Rivayete göre, orada bulduğu kömürü çuvallara doldurup köyüne getiriyor. Sonra da bunları İstanbul'a götürüp Padişah'tan ihsan ve maaş alıyor. H.İ.'nin o zaman her yerde aranan kömürü ilk olarak kendisi bulup, İkinci Mahmut'u Ereğli'ye davet ederek ona takdim edemediği, rütbe ve ihsanlara nail olamadığı için, Uzun Mehmet'i İstanbul'da Leblebici Ham'nda zehirlettiği söylenmektedir.

çe haline geldikten, ayanlık kalktıktan, belediye örgütü kurulduktan sonra, yüzyılın sonlarına doğru K.M. ailesi, nüfuz ve servetlerini yeni gelişen sosyal düzenin temel kurumuna kaydırmaya başlamışlar. Böylece, K.M.'ler, kömür bölgesinin Ereğli bölümünün en verimli ve en kolay işletilebilen ocaklarına sahip olmuşlar.

K.M. kardeşlerden biri İlçe İdare Meclisi ve bir diğeri de Belediye Meclisi Üyesi seçilerek aile, 1900 yıllarında Ereğli'nin en nüfuzlu, en sözü geçen ailesi haline gelmiş. Bu dönemde, bu ailenin en nüfuzlu ve en büyük sayılma sebebi, artık, toprak sahibi olmaları, tarım üretimini kontrol etmeleri değil, o bölgenin en önemli ürünü olan kömüre geniş ölçüde egemen olmalarındandır.[5]

Bu yıllarda H. İ.'ler, kömüre egemen olma mücadelesinde ikinci plânda kalmış görünüyorlar. Gene de kömürle ilgili yeni koşullara uygun bir işe girişmişler, maden direği imal ve ticareti ailenin temel uğraşı haline gelmiştir. Yani bu aile de feodal hüviyetini bırakmış, yeni sanayileşmiş şehirli düzene intibaka başlamıştır. Bu devrede Ereğli'de ikinci derecedeki başka aileler de madenciliğe başlamış, oldukça önemli servet ve nüfuz sahibi olmuşlardır. İlgi çekici nokta, bütün bu ikinci derecedeki ailelerin, şehirdeki dükkânlarını, köylerdeki arazilerini ve köylerle ilgilerini olanak buldukları kadar devam ettirmeleridir. Köylünün, ağanın ocağında çalışıp aldığı ücreti aynı ağanın dükkânından yaptığı veresiye alışverişe kapatması oluşumu bu devrede başlamıştır. Böylece bu aileler zamanla arazilerini kaybettikleri halde, ticaret yolu ile köyler ve köylülerle temaslarını artırmışlardır. 1870'lerde kömür havzasında uygulanan "mükellefiyet" kanunu, köylü ile ocakçı ve aynı zamanda tüccar olan bu aileler arasındaki özel ilişkiyi teşvik etmiştir.

[5] K.M.'lerden kömür işleten ve aileyi etrafına toplayan H.P., kızlarından birisini Abdülhamit'in seccadecibaşısı ile evlendirmiştir. O sırada Ereğli'de Yalı Caddesi'nde inşa ettirdiği konağın (şimdi ortaokuldur) temel kazılarında bulunan birçok kıymetli Bizans devri sütun, sütun başlığı ve heykel gibi kalıntıları İkinci Abdülhamit'e takdim etmiştir. Abdülhamit de bunları Rus Çarı'na hediye etmiş ve H.P.'ye sivillere tevcih edilen fahrî mir-i miran rütbesi ve paşalık unvanını vermiştir. Bu ayrıntı Ereğli'nin ve insanlarının yetmiş yıldan fazla bir zamandan beri İstanbul ile yakın temaslarını ve nüfuzlu ailelerinin nüfuz çevrelerinin genişliğini göstermesi bakımından ilgi çekicidir.

Bu durum, 1923'te Cumhuriyet'in ilânına kadar devam etmiştir. Cumhuriyet'in ilânından sonra gelen dönemde, K.M.'lerin bütün ocaklarına ve kasaba içindeki bütün taşınmaz varlığına birikmiş vergi borçlarını karşılamak üzere el konmuştur. Bu sırada ailenin en etkin kişisi H.P. ölmüş ve ailenin kalan üyeleri de İstanbul'a göçmüşler, böylece K.M.'ler kelimenin tam anlamıyla Ereğlili olmaktan çıkmışlardır.

H.İ.'ler, Cumhuriyet'in ilânından sonra da maden direği işlerine devam etmişlerdir. Kasabadaki mülkleri, otel, kahve vb. gibi daha çok gelir getiren kurumlar haline gelmiş fakat toprakları kaybolmuştur. Bu arada, ailenin bir kolu Zonguldak'a göçmüş ve bir zaman sonra da siyasete atılmıştır. Bugün ailenin en önemli üyelerinden biri Zonguldak milletvekilidir. Kısacası Ereğli'nin bu en eski ikinci ailesinin de feodal ilişkileri silinmiş, aile Ereğli'den kopmuş, Zonguldak ve Türkiye çerçevesi içerisinde bir mevki edinmiştir. Bunların bugün kasabada doğrudan doğruya nüfuzlu olmaktan ziyade prestiji olduğu söylenebilir.

1925'ten sonra yabancı kömür şirketlerinin havzaya iyice yerleşmeleri, üretimin artması, kömürün dış memleketlere sevk edilmesi ile Ereğli, yeni ve hareketli bir döneme girer. Bu dönemde kasabada en önemli iş, kayık ve mavnalara sahip olmak; Çamlı, Kireçlik gibi bölgelerde kıyılara indirilmiş kömürü yükleyip, Ereğli Limanı'nı dolduran yerli ve yabancı bandıralı gemilere taşımak oluyor. Kayıkçılık ve mavnacılık böylece yeni bir anlam ve önem kazanıyor. Bu devrede Ereğli'de ve Ereğli yöresinde herkes "tahmilât" diye anılan bu kömür yükleme ve boşaltma kayıklarında ya kürekçi ya da hamal olarak çalışıyor. Böylece, kayığı ve mavnası olan kimseler, geniş bir kitlenin kazancını ve hayatını kontrol ederek önem kazanıyorlar. Bu yeni durum on kadar aileyi ön plâna getiriyor. Bunlardan dört tanesi en önemliler olarak beliriyor.[6]

[6] Aynı devrede Ereğli'de Van Der Zee gibi, Kazis gibi seyahat ve taşıma şirketlerinin de bir acentası varmış. Acentanın Müdürü S. Bey, İstanbullu ve girişken bir kimse imiş. Bir Alman kadınla evliymiş. Bugünkü Ereğlililer için Ereğli'nin içinde oturan, kendi hayat tarzlarından çok farklı bir hayat yaşayan ilk aile, S. Bey ailesi bugün Demir-Çelik fabrikası'na mensup Amerikalı ailelerle karşılaştırılmaktadır.

Bu ailelerin nüfuzları da, yükleme-boşaltma işlerinin mekanik hale getirildiği, liman yapımının bitimine ve kalan "tahmilât" işinin de kömür ile beraber devletleştirilmesine kadar sürmüştür. Bundan sonra bu ailelerin hepsi işlerini ve servetlerini ticarete çevirmişlerdir.

1940'lardan sonra hem Ereğli, hem de Türkiye yeni bir döneme girmiştir. İkinci Dünya Harbi yeni bunalımlar, fakat, aynı zamanda yeni olanaklar getirmiştir. Ayrıca bölgede "çilekçilik" başlamıştır. Bugün Ereğli'de adı en çok geçen, en zengin ve en nüfuzlu kimseler, harp devresinde ticaretlerini geliştirmiş, esnaflıktan tüccarlığa yükselmiş kimselerdir. Önce harp, sonra 1950-1957 yıllarının ticaret olanakları bunların işlerini kolaylaştırmış ve sağlamlaştırmıştır.

Bu çeşitli dönemlerde beliren çok sivri uçlara, sahneye giren önemli ailelere rağmen, Ereğli her zaman ikinci plânda asıl fonksiyonuna devam etmiş, yöredeki tarımsal bölgenin ve kasaba halkının alışveriş mübadele merkezi olarak kalmıştır. Bu hal kasabada esnaf ve tüccar kitlesinin faaliyetlerine kesintisiz devam etmesi demek olmuştur. Onun için örneğin, C.'ler, O.'lar gibi aileler tüccar olarak yerlerini, birkaç kuşaktır geliştirerek muhafaza etmişlerdir. Önemli olan, son yüz yılın krizleri, gelişmeleri, son derecede hareketli hayatı içerisinde, her devrede onlardan daha parlak, daha nüfuzlu, daha çok ismi geçen kimselerin ortaya çıkmış olmasıdır. Aynı şekilde hep tüccar kalmış olanlardan bazıları elde ettikleri servetle Ereğli dışına taşmış, özellikle İstanbul'a göçmüşlerdir. Meselâ C. ailesi bunlardan biridir. Bu aile yüzyıl kadar evvel, kasabanın kömürden sonraki ilk gelişmesi sırasında civar köylerin birinden Ereğli'ye göçmüş ve ticarete başlamıştır. Oğullar daha sonra kömür üretim ve taşımacılığına başlamışlar, Birinci Dünya Harbi sırasında ve ondan sonra işlerini geliştirmişler, Türkiye çapında bir servete sahip olmuşlardır. 1930'lardan önce İstanbul'a yerleşmişler ve memleketin sayılı armatörlerinden biri haline gelmişlerdir. Bugün Ereğli ile tek ilişkileri kasabada evli olan kızkardeşleridir. Buradaki düzene ve hayata doğrudan doğruya bir etkileri yoktur.

Ereğli'nin son yüzyıl içerisinde iş hayatına egemen olan uğraşların ve bunları kontrol eden ailelerin kısaca gözden geçirilmesi, bugün kasabadaki nüfuzlu ve zengin ailelerin feodal devre ve feodal düzen ile hiçbir ilişkileri olmadığını açıkça gösterir. Bugünkü düzen ile, tam anlamı ile feodal olan 1830'ların düzeni arasında Ereğli'nin birbirinden çok farklı üç dönemden geçtiği açıkça görülür. Bunlardan birincisi 1850'den 1890'lara kadar olan kömürün bulunup örgütlü bir şekilde işletilmesine başlandığı geçiş (transition) dönemidir. İkincisi 1890'dan 1924'e kadar devam eden, K.M.'lerin kömüre ve Ereğli'ye hakim oldukları dönem, üçüncüsü 1925'ten 1940'a kadar süren "tahmilâtçılık" dönemidir. Son dönem, 1940'tan sonra, kömür ve taşınmasının devletleştirilmesinden, liman ve demiryolunun işletmeye açılmasını içine alan İkinci Dünya Harbi ve sonrası yeni ticaret fırsatlarının açıldığı dönemdir.

Ereğli'nin bugünkü görünüşü, bu son dönem koşullarının çizdiği, tayin ettiği bir manzaradır. Ereğli - köyler bütünleşmesinde tamamiyle ticarete özgü özellikler taşıyan bugünkü tüccarların bazı feodal döneme özgü fonksiyonlar yüklenmesi ve yüz yüze şahsî temas gibi feodal düzene özgü özellikleri de bulunması, yalnız Ereğli'nin değil, bütün Türkiye'nin köylerinin, kasaba ve şehirlerle temel ilişkisinin, köyler bakımından, fonksiyonların farklılaşmamış, rasyonel, anonim insan münasebetlerini kapsayan kurumların ortaya çıkmamış olmasında aramak gerektiği kanısındayız. Bu bakımdan bugün Ereğli'de köylülerin "ağa" dediği tüccarları sosyoekonomik ilişkiler bakımından bir terim ile ayırt etmek gerekirse bunları bütün orijini ve fonksiyon özellikleri ile burjuva addetmek gerekir kanısındayız. Ereğli bölgesi söz konusu süre içerisinde yalnız Ereğli'de değil İstanbul'a göçen ailelerle, Türkiye'de burjuvazinin doğup gelişmesine kendi çapında katılmış ve bu grubun belli örneklerini vermiştir.

Meslek Devinimi (Mobilitesi)

Ereğli'nin bu tarihsel gelişmesi içerisinde nasıl bir meslek devinimi (mobilite) olduğu araştırılmaya değer. Tablo: 43'te aile reisleri ile babaların meslek dağılımları ayrı ayrı verilmiştir. Burada

ilk göze çarpan şey, geçen kuşakta %21.3 çiftçi bulunmasına karşın örneklemimizde Ereğli'de %0.8 çiftçi tesbit edilmesidir. Bu büyük fark hızlı bir şehirleşmeyi göstermektedir. Çiftçilik oranının bu kadar düşmesinin nedenini açıklamak kolaydır. Bir taraftan bu dönemde Ereğli'de liman ve demiryolu yapımı olmuş, işletmeler açılmış, şehirde iş kapasitesi artmıştır. Diğer taraftan, Ereğli'nin temel tarımı, mısır, sebzecilik ve çilekçilik gibi çapa tarımıdır. Bu tür tarım genel olarak kadınlar tarafından yapılmaktadır. Bu durum, bilhassa iş kapasitesinin çoğaldığı dönemlerde erkeğin başka iş tutma olanağını artırmıştır. Böylece ailenin tarım uğraşı ikinci plânda kalmış ve erkeğin tuttuğu yeni iş ana geçimi sağlayan meslek haline gelmiştir. Çiftçi oranının düşmesine paralel olarak kalifiye işçilik (%4.3'ten %14.9'a), serbest meslekler (%3.5'tan %7.4'e), memur ve subay oranı da (%13.6'dan %19.8'e) yükselmiştir. Bunlar da şehirleşme ve feodal toplum düzeninden kurtulma işaretleridir. Diğer taraftan aynı eğilime uygun olarak tüccar ve esnaf grubu oranı (%36.2'den %30.6'ya) ve balıkçı grubu oranı da (%3.7'den %2.9'a) düşmüştür. Bugünkü aile reisleri, özellikle memur, kalifiye işçi ve serbest meslek gruplarına kaymıştır. Bu kayma daha ziyade, çiftçi ve düşük gelir seviyelerindeki esnaf oğullarında görülür.

Tablo: 46, örneklemimizdeki aile reisleri ile bunların kendi babalarının mesleklerini karşılaştırmaktadır. Örneklemimizde aile reisi olan oğullar büyük oranda babalarının mesleklerini takip etmişlerdir. Tüccar babaların %49.1'inin oğlu tüccar, serbest meslek mensubu babaların %41.2'sinin oğlu serbest meslek sahibi olmuştur. Hünerli işçilik için bu oran %33.1 ve balıkçılık için%27.8'dir. Bu konuda çiftçilik gene en büyük ayrıcalığı meydana getirmektedir. Çiftçi babaların ancak %3.8'inin oğlu çiftçi kalmıştır. En büyük kaymalar tüccar-esnaf grubundan serbest meslek (%8.5) ve hünerli işçiliğe (%8.5), çiftçilikten tüccarlığa (%23.3), memurluğa (%18.5) ve hünerli işçiliğe (%18.5) olmuştur.

Tablo: 46
Aile Reislerinin ve Kendi Babalarının Meslek Dağılımı

		Aile Reislerinin Meslekleri									
Babalarının Meslekleri		**Esn.Tüc. İmalâtçı**	**Serbest Meslek**	**Memur Subay**	**Kalifiye İşçi**	**Çiftçi**	**Balıkçı**	**İşçi**	**Diğer Meslekler**	**İşsiz**	**Toplam**
Esnaf-Tüccar İmalâtçı	**Sayı**	86	15	21	15	—	5	5	12	16	175
	%	49.1	8.5	12.0	8.5	—	2.9	2.9	6.9	9.1	99.9
Serbest Meslek	**Sayı**	3	7	4	2	—	—	—	1	—	17
	%	17.6	41.2	23.5	11.7	—	—	—	5.8	—	99.8
Memur Subay	**Sayı**	9	4	38	5	—	—	1	3	6	66
	%	13.6	6.0	57.6	7.5	—	—	1.5	4.5	9.1	99.8
Kalifiye İşçi	**Sayı**	4	2	5	7	—	—	2	1	—	21
	%	19.4	9.5	23.6	33.7	—	—	9.5	4.9	—	100.0
Çiftçi	**Sayı**	24	2	19	19	4	—	14	10	11	103
	%	23.3	1.9	18.5	18.5	3.8	—	13.4	9.7	10.7	99.8
Balıkçı	**Sayı**	4	1	—	2	—	5	3	2	1	18
	%	22.2	5.5	—	11.1	—	27.8	16.6	11.1	5.5	99.8
İşçi	**Sayı**	9	1	2	17	—	2	9	1	5	46
	%	19.6	2.1	4.3	37.0	—	4.3	19.6	2.1	10.8	99.8
Diğer Meslekler	**Sayı**	5	1	1	2	—	1	1	2	—	13
	%	38.4	7.7	7.7	15.3	—	7.7	7.7	15.3	—	99.8
İşsiz	**Sayı**	3	1	4	2	—	1	1	2	1	15
	%	20.0	6.6	26.6	13.3	—	6.6	6.6	13.3	6.6	99.6
Belirsiz Cevaplar	**Sayı**	1	2	2	1	—	—	1	1	2	10
	%	10.0	20.0	20.0	10.0	—	—	10.0	10.0	20.0	100.0
Toplam	**Sayı**	**148**	**35**	**96**	**72**	**4**	**14**	**37**	**35**	**42**	**484**
	%	**30.6**	**7.4**	**19.8**	**14.8**	**0.8**	**2.9**	**7.7**	**7.2**	**8.6**	**99.8**

Kendi meslekleri ne olursa olsun, bugünün aile reisleri oğullarının, en çok mühendis, serbest meslek sahibi ve teknik eleman olmalarını arzulamaktadırlar. Bugün tüccar olan babalardan %27'si oğlunun mühendis, %25.7'si diğer serbest meslekler mensubu olmasını istemektedir. Oğlunun da tüccar olmasını isteyen tüccar baba oranı %7.4'tür (Tablo: 47). Diğer meslek grupları için de benzer oranlar gözlemlenmiştir. Genel eğilim bakımından konuyu ele alırsak, örneklemimizdeki babalardan oğlunun mühendis olmasını isteyenlerin oranı %28.1, serbest meslek sahibi olmasını isteyenlerinki %29.3 olarak belirir (Tablo: 48). Böyle bir soruya iki yıl önce, fabrika yapımı başlamadan evvel aynı cevabın verilip verilmeyeceği kestirilemez. Fakat oğullarının diğer serbest mesleklere intisabını isteyenlerin oranının mühendis olmasını isteyenler kadar çok olması, fabrika yapımının sebep olması olağan değişikliğin fazla olmadığını düşündürmektedir. Üstelik, Kömür İşletmesi, liman ve demiryolu yapımı dolayısıyla kasabanın mühendislikle tanışıklığı çok eski bir tarihe kadar gitmektedir.

Mesleklerle İlgili Bazı Vaziyet Alışlar

Genel olarak, Ereğlililerin en gözde saydıkları mesleklerin başında gene mühendislik gelmektedir (Tablo: 49). Bunu öbür serbest meslekler çok yakından izlemektedir. Ayrıca geliri çok olan böyle mesleklerin yanında hakim ve öğretmenin özel bir yeri olduğu görülmektedir. Serbest meslekleri böyle ısrarla beğenen kasabalılar, kasabanın yarı feodal hayat düzenini aşmış kimselerdir. Zanaatkâr ve tüccarlığı makbul görenler, kasabanın bugünkü hayat düzenini esas kabul edenleri yansıtmaktadır. İmamın, en yerel küçük gruplar kadar gözde olması, örneğin, öğretmenlerden çok sonra gelmesi, hayatı kontrol eden kurumlar içerisinde rolünün ve prestijinin çok azalmış olmasının belirtisidir.

Tablo: 47

Aile Reislerinin Meslekleri ve Oğullarının Ne Olmasını İstedikleri

Aile Reislerinin Meslekleri

Oğullarının ne olmasını istedikleri		Tüccar İmalatçı	Esnaf	Mühendis	Serbest Meslek	Sanatkar Teknik Eleman	Memur Subay	Çiftçi	İşçi	Diğerleri	Belirsiz Cevaplar	Toplam
Esn.Tüccar İmalâtçı	**Sayı**	11	3	40	38	15	8	—	—	2	31	148
	%	7.4	2.0	27.0	25.7	10.1	5.4	—	—	1.4	20.9	99.9
Serbest Meslek	**Sayı**	—	—	11	13	3	2	—	—	1	6	36
	%	—	—	30.5	36.1	8.3	5.6	—	—	2.8	16.7	100.0
Memur Subay	**Sayı**	3	—	38	32	2	4	1	—	2	14	96
	%	3.1	—	39.6	33.3	2.1	4.2	1.0	—	2.1	14.5	99.9
Çiftçi	**Sayı**	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	4
	%	—	—	—	—	—	50.0	—	—	—	50.5	100.0
Balıkçı	**Sayı**	—	—	4	4	2	2	—	—	1	1	14
	%	—	—	28.6	28.6	14.3	14.3	—	—	7.1	7.1	100.0
İşçi	**Sayı**	—	1	9	8	4	2	—	1	2	10	37
	%	—	2.7	24.3	21.6	10.8	5.4	—	2.7	5.4	27.0	99.0
Diğerleri	**Sayı**	2	—	5	13	3	2	—	—	3	7	35
	%	5.7	—	14.3	37.1	8.6	5.7	—	—	8.6	20.0	100.0
İşsiz	**Sayı**	1	—	8	7	4	7	—	—	2	13	42
	%	2.4	—	19.0	16.7	9.5	16.7	—	—	4.8	30.9	100.0
Kalifiye İşçi	**Sayı**	1	2	21	27	7	4	—	—	1	9	72
	%	1.4	2.8	29.1	37.6	9.7	5.6	—	—	1.4	12.4	100.0
Toplam		**18**	**6**	**136**	**142**	**40**	**33**	**1**	**1**	**14**	**93**	**484**

Tablo: 48
Aile Reislerinin Erkek Çocuk İçin Arzu Ettikleri Meslekler

	Sayı	%
Tüccar ve imalâtçı	18	3.7
Esnaf	6	1.2
Mühendis	136	28.1
Diğer serbest meslekler	142	29.3
Sanatkârlar, teknik eleman	40	8.3
Memur ve subay	33	6.8
Çiftçi	1	0.2
İşçi	1	0.2
Diğer meslekler	14	2.9
Belirsiz cevaplar	93	19.2
Toplam	**484**	99.9

Ereğlililerin en gözde saydığı meslekler, kişilerin yerellikten kurtulmuş olup olmadığının, dışarıya açılma derecelerinin, Ereğli çerçevesini aşan bir düzen düşünüp düşünemediklerinin bir ifadesidir. Tablo: 50'de tarımsal feodal toplumlarda önemi olmayan şehir mesleklerinin aldıkları seçim puanlarının çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu tablo şöyle hazırlanmıştır: Mahalli meslekler, şehir meslekleri ve büyük şehir meslekleri karışık bir liste halinde ankete cevap verenlere sunulmuş ve kendilerinden bunlar arasmda en gözde saydığı beş mesleği işaretlemesi istenmiştir. Toplanan sonuçlar, yukarıda bahsedilen üç grup meslekten her grubun kaçar defa seçilmiş olduğu esasına göre tasnif edilmiştir. İki ve üç defa seçilen meslek grubunun, şehir meslekleri grubu olduğu görülmektedir. Ayrıca büyük şehir meslekleri bir kere seçilenler arasında en yüksek puanı almıştır. Bu meslek gruplarının aldıkları puan toplamı şehir meslekleri için 1326, büyük şehir meslekleri için 392 ve mahalli meslekleri için ise 539'dur. Bu gruplaşmalarda, Ereğlililerin çoğunun artık bugünkü kasabalarının çerçevesi içinde düşünmediklerini, orayı aştıklarını göstermektedir. Ereğli, hayatını yeni yollardan, değişik, kasaba için alışılmamış mesleklerden kazanmaya hazır görünmektedir.

Tablo: 49
En Yerel Meslekten En Çok Şehirleşmiş Mesleğe Doğru Tercih Puanlarının Kıyaslaması

	Meslekler	Sayı	%
Yerel Meslekler	Çiftçi	65	3.00
	İmam	24	1.15
	Balıkçı	28	1.22
	Madenci	31	1.45
	Zanaatkâr	79	3.44
	Öğretmen	138	6.12
	Memur	174	7.62
Şehir Meslekleri	Subay	105	4.68
	Hakim	148	6.44
	Avukat	163	7.22
	Tüccar	177	7.78
	Kalifiye işçi	217	9.53
	Doktor	226	10.03
	Mühendis	290	13.02
Büyük Şehir Meslekleri	Kaptan	41	1.80
	Gazete yazarı	21	0.94
	İş adamı	151	6.60
	Milletvekili	25	1.10
	Vali	26	1.24
	Profesör	46	2.00
	İlim adamı	82	3.60
	Toplam	**2257**	**99.98**

Tablo: 50
Meslek Tercihinde Şehirleşme Eğilimi

	Mahalli Meslekler Grubu		Şehir Meslekleri Grubu		Büyük Şehir Meslek Grubu	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hiç seçmeyen	131	27.0	21	4.3	187	38.6
Bir defa seçen	189	39.0	49	10.1	196	40.5
İki defa seçen	112	23.1	90	18.6	74	15.3
Üç defa seçen	34	7.1	174	36.0	12	2.4
Dört defa seçen	6	1.2	115	23.7	3	0.6
Beş defa seçen	—	—	23	4.7	—	—
Cevap vermeyen	12	2.4	12	2.4	12	2.4
Toplam	**484**	**99.8**	**484**	**99.8**	**484**	**99.8**
Puanların toplamı	**539**		**1326**		**392**	

Meslek deviniminde (mobilitesinde) ve meslek tercihinde çok belirli bir şekilde feodal kasaba çerçevesinin dışında özellikler taşıyan Ereğlililerin zenginlik kavramı aynı eğilimi, aynı açıklıkla göstermektedir. Tablo: 51, örneklemimizde, zengin sayılmak için gerekli görülen servet şekillerinin dağılımını göstermektedir. Aile reislerinden %24.4'ü nakit para şeklindeki serveti, %28.0'i toprağı, %18.2'si taşınmaz mal şeklindeki serveti, zengin sayılmak için gerekli bulmuştur. Toprak ve taşınmaz mal ile ölçülen zenginlik anlamının, para ile ölçülenden ileride olduğu görülür. Zenginlik için bu servet şekillerinin karışımlarının gerekli olduğunu söyleyenler arasında taşınmaz mal ve parayı seçenler %9.1'dir. Bugün Ereğli'de zengin sayılan kimselerin, objektif olarak sahip oldukları servet şekli bu karışımdır. Buna rağmen zenginlik kriteri olarak toprağı seçmek, eski dönemin servet şeklini istemek demektir. Diğer taraftan, ellerine para geçtiği zaman ne almak istedikleri sorulduğunda, aile reislerinden hiçbiri toprak satın almaktan söz etmemişlerdir.

Burada hissedilen çalışma sadece görünüştedir. Çünkü zenginlerin sahip oldukları arsa ya da bahçe şeklindeki taşınmaz maldan kasabalı "arazi" diye bahsetmektedir. Bu "arazi" şehrin hemen dışındaki, ya da çok yakınındaki köylerde arsa karakte-

rindedir. Örneğin, kasabanın hemen dışında Kışla Çayı civarında ve batıda, bugün kasabanın içinde kalmış olan limanın hemen arkasında ve Kadı Tarlası denen bölgede yedi büyük tüccarın "arazisi" vardır. Bu arazinin ne kadar tarla ya da arsa olduğu münakaşalıdır. Kadı Tarlası ve liman arkası bölgesi, bugün tamamen şehrin içinde inşaata hazır "arsa" haline gelmiştir. Kışla Çayı ise Demir-Çelik tesislerinin yapımına başlanmadan evvel kasabanın bahçelerinin bulunduğu bölge idi. Bu bakımdan zenginler ve tüccarlar paralarını "arazi"ye yatırırken, ziraat yapmayı değil, fakat kıymetlenmesini bekleyip satmayı düşünmektedirler, yani arsa spekülâsyonuna, çok şehirsel bir davranışa hazırlanmaktadırlar.

Tablo: 51
Zengin Sayılmak İçin Gerekli Görülen Şekiller

	Sayı	%
Toprağı gerekli gösterenler	136	28.0
Nakit parayı gerekli bulanlar	118	24.4
Taşınmaz malı gerekli sayanlar	88	18.2
Yüksek maaşı	17	3.5
Toprak ve taşınmaz malı	24	5.0
Toprak ve nakit parayı	21	4.3
Toprak ve yüksek maaşı	3	0.6
Nakit para ve taşınmaz malı	44	9.1
Nakit para ve yüksek maaşı	1	0.2
Taşınmaz mal ve yüksek maaşı	8	1.6
Taşınmaz mal, nakit para ve toprağı	2	0.4
Taşınmaz mal,nakit para ve yüksek maaşı	1	0.2
Toprak, nakit para, taşınmaz mal ve yüksek maaş	3	0.6
Diğer şeyleri gerekli görenler	11	2.3
Belirsiz cevaplar	7	1.4
Toplam	**484**	**99.8**

Ereğli'de zengin olmak için parası olmak gerekir diyenlerin bu cins zenginlik için düşündükleri en az para bir kaç bin liradır. 5.000 TL.'dan az parayı zengin sayılmak için yeter bulanların sayısı üçtür (Tablo: 52). Buna karşılık 1.000.000 TL. ve daha fazlasını gerekli gösterenler 10 kişidir. Mod 32 kişi ile 80.000 ile 119.999 TL. arasındadır. Aritmetik ortalama 338.283 TL.'dır.

Toprak için 80 dönümden az tarlayı zenginlik için kâfi gören 26 kişidir. Mod 80-119 dönemde toplanmıştır (32 kişi). Bu ölçüleri değerlendirebilmek için bu bulguları, Türkiye'nin başka yerleri ile kıyaslamak gerekir. Meslek tercihlerinde de hiçbir aile reisi toprak ile ilgili bir meslek seçmemiştir. Bu durum, toprağın, tarımda kullanılmaktan çok, herhangi bir taşınmaz mal gibi parayı tutmak ve kısmen işletmek gayesi ile satın alındığı ve istendiği düşüncesini uyandırmaktadır. Türkiye'de paranın istikrarsızlığı buna özendirmektedir.

Tablo: 52
Zengin Sayılmak İçin Gerekli Servet Şekillerinin Miktarları

Nakit Para Miktarı	Sayı	%
5.000 TL.'dan az	3	2.5
5.000 - 39.999 TL.	4	3.4
40.000 - 79.999 TL.	14	11.8
80.000 - 119.999 TL.	32	27.1
120.000 - 199.999 TL.	13	10.9
200.000 - 399.999 TL.	7	5.9
400.000 - 599.999 TL.	16	13.5
600.000 - 1.000.000 TL.	17	14.4
1.000.000 TL.'dan fazla	10	8.5
Belirsiz cevaplar	2	1.7
Toplam	**118**	**99.7**

Toprak miktarı (dönüm olarak)	Sayı	%
5 dönümden az	4	2.9
5 - 39 dönüm	10	7.4
40 - 79 dönüm	12	8.8
80 - 119 dönüm	32	23.5
120 - 299 dönüm	25	18.4
300 - 799 dönüm	14	10.3
800 - 1199 dönüm	13	9.5
1200 - 4999 dönüm	4	2.9
5000 - 9999 dönüm	3	2.2
10.000 dönümden fazla	10	7.4
Belirsiz cevaplar	9	6.6
Toplam	**136**	**99.9**

Zengin sayılmak için gerekli servet şekilleri seçiminde mesleklere göre ve yaşa göre anlamlı bir dağılma görülmemektedir. Böyle bir farklılaşma görülmemesi bu tutumun bütün Ereğli aile reislerine değgin yaygın bir tutum olduğunu gösterir.

Zenginliği ne ile ölçerlerse ölçsünler, Ereğlililerin, kimin zengin olduğu hakkında kesin ve gerçekçi fikirleri vardır. Aile reislerinin %83.7'si Ereğli'nin belirli on tüccarının en zengin kimseler olduğunda müttefiktirler. Hiç kimse devlet memurlarını zengin saymamaktadır. %9.5 oranında bir grup da bu konuda konuşmak istemediğini, bilmediklerini, kimin zengin olduğunu söylemek istemediklerini ifade etmişlerdir. Belirsizler grubunu teşkil eden %2.7 kimse de bu konuda fikir yürütmek istememişlerdir (Tablo: 53).

Tablo: 53
Ereğli'de Önemli ve Zengin Kişiler Hakkında Kanılar

	Önemli Kişiler		Zengin Kişiler	
	Sayı	%	Sayı	%
Tüccarlar	72	14.9	405	83.7
Devlet Memurları	98	20.2	—	—
Diğer kimseler	106	21.9	15	3.1
Bunların karışımı	110	22.7	5	1.0
Bilmiyorum	73	15.1	46	9.5
Belirsiz	17	3.5	13	2.7
Yoktur	8	1.7	—	—
Toplam	**484**	**100.0**	**484**	**100.0**

Zengin kimseleri böyle isimleri ile ve dakik olarak bilmek, Ereğli'de henüz anonim insan ilişkilerinin yayılmamış olduğuna işarettir. Zenginlerin hepsi tüccardır. Fakat ticarethaneleri, önce de bahsedildiği gibi, son derece ilkel usullerle işletilmektedir. Tüccarlar bütün müşterileri ile şahsî, yüz yüze bir ilişki devam ettirmektedir. Zenginlerin isim isim sayılması bu ilişki düzeninin sonucudur.

Şehirde kimin önemli olduğu sorusunun cevapları, kimin zengin olduğu sorusundan daha değişik bir noktada toplanmıştır (Tablo: 53). Sade zengin olan tüccarların, şehrin önemli kişi-

leri olduğunu söyleyen grup %14.9 oranında kalmıştır. Buna karşılık, %20.2 oranında diğer bir grup, kaymakam, hakim, üs kumandanı gibi devlet memurlarını önemli tutmaktadır. Tüccar ve memurlardan karışık bir grubu önemli sayanlar ise %22.7'dir. Diğer cevaplar ya daha küçük tüccarları ya da şahsî hayatlarında yer tutan kimseleri kapsamaktadır. İmamları önemli kişi sayan kimse çıkmamıştır. Ereğli'de önemli kişi yoktur diyen %1.7'lik küçük bir grup vardır. Bunlara göre önemli kişi Türkiye ya da dünya çapında olmalıdır.

Tablo: 54
Meslekler arası Temaslar

	Sayı	%
Üç en yakın arkadaştan yalnız biri kendi mesleğinden olan aile reisleri	123	25,2
Üç arkadaşından ikisi kendi mesleğinden olanlar	66	13.6
Üç arkadaştan üçü de kendi mesleğinden olanlar	58	12.2
Üç arkadaşından hiçbiri kendi mesleğinden olmayanlar	122	25.2
Belirsiz cevaplar	115	23.7
Toplam	**484**	**99.9**

Zengin kişi ya da önemli kişi anlayışında, öğrenim, gelir ve meslek ne olursa olsun Ereğli birdüze (homojen) bir görünüm vermektedir. Bu konulara göre bir farklılaşma yoktur.

Ereğli'de çeşitli meslek grupları birbirlerinden izole değildir (Tablo: 54). Her meslek grubunda, diğer meslek gruplarından yakın arkadaşı olan kimseler vardır. Balıkçılar assubaylarla, tüccarlar memurlarla, esnaf serbest meslek sahipleriyle temas halindedir ve ilişkiler ağı (network) meydana getirmektedir. Tablo: 55'de çeşitli meslek gruplarına mensup kimselerin en yakın üç arkadaşının kendi mesleğinden olup olmadığını göstermektedir. Tüccar-esnaf grubundan %14.2 oranında kimsenin en yakın üç arkadaşından hiçbiri kendi mesleğinden değildir. Memurlarda bu oran %20.8, serbest meslek sahiplerinde

%22.2'dir. Arkadaşlarından yalnız birinin kendi mesleğinden olması halini gösteren oranlar, aynı sıra ile, %25.0, %36.4 ve %38.9'dur. Balıkçılar arasında %50.0 oranında dostlarından biri kendi mesleğinden kimse tespit edilmiştir. Bir önceki bölümde, Ereğli'ye dışarıdan gelenlerle yerliler arasında gördüğümüz ilişki ve sıklığı, mesleklerin birbirleri ile olan arkadaşlık münasebetlerinde de belirmiştir. Meslekler bakımından mevcut olmayan bu tecrit halini, aynı mesleğin az ya da çok gelirli seviyeleri arasmda görmek mümkündür. Başka türlü söylemek gerekirse, Ereğli'de sosyal temas şebekeleri (social network), meslekten çok gelirin birbirinden ayırdığı gruplar olarak belirmektedir.

Ereğli'de, şehirleşmenin bir başka cephesi olarak, anonim insan ilişkilerinin üzerinde durmak gerekir. Anonim insan ilişkileri Ereğli'nin en az şehirleşmiş, en yerel kalmış yönüdür. Tüccar - müşteri ilişkisinden yabancılara karşı davranışlara kadar, bu anonimleşmemiş ilişkileri gözlemlemek, olağandır. Gereksinim karşısında Ereğlililerin kimlerden borç aldıklarının araştırılması da sosyoekonomik hayat çerçevesinde bu biçim bir kişisel ya da anonim ilişkiyi çok güzel yansıtmaktadır (Tablo: 56). Kasabada ankete cevap verenlerin %55.6'sı her cins borçlanmalar için, %53.1'i ise banka borcunu ödemek için arkadaşlarına başvurduklarını söylemektedirler. Bu, sorunu çok yerel bir seviyede halletmek demektir. Tüccardan borç isteyen %8.5 oranındaki grubu da böyle şahsî ve yerel ilişki kuranların arasında saymak gerekir. "Gerekli parayı arkadaşımdan borç olarak alırım" diyenlerin bir çoğunun tüccarları kastettiği muhakkaktır. Yukarıda da anlatıldığı gibi, tüccarların feodal düzenden devraldığı fonksiyonlardan biri de köylüye ve kasabahya sıkışık zamanlarında borç para vermektir. Tam anonim ilişki halinde gereksinimlerini bankadan borç olarak alanların oranı %9.5'tur. Öğretmenler yardım sandığı, emekli sandığı gibi diğer anonim kuruluşlardan borç alanlar da vardır. Sadece bu grubu anonim insan ilişkilerinin gelişmeye başlamasının bir kanıtı saymak doğru olur.

Tablo: 55

Meslekler ve Meslekler arası Temaslar

		Bir arkadaşı Kendi Mesleğinden	İki Arkadaşı Mesleğinden	Üç Arkadaşı Mesleğinden	Hiçbiri kendi mes. Değil	Belirsiz ve Cevapsız	Toplam
Tüccar, Esnaf, İmalâtçı	Sayı	37	33	27	21	30	148
	%	25.0	22.3	18.2	14.2	20.3	100.0
Serbest Meslek	Sayı	14	6	2	8	6	36
	%	38.9	16.7	5.6	22.2	16.7	100.1
Memur - Subay	Sayı	35	15	10	20	16	96
	%	36.4	15.6	10.4	20.8	16.8	99.8
Kalifiye İşçi	Sayı	16	8	7	18	23	72
	%	22.2	11.1	9.7	25.0	31.9	99.9
Çiftçi	Sayı	1	—	—	—	3	4
	%	25.0	—	—	—	75.0	100.0
Balıkçı	Sayı	7	2	1	2	2	14
	%	50.0	14.3	7.1	14.3	14.3	100.0
İşçi	Sayı	7	—	4	15	11	37
	%	18.9	—	10.8	40.5	29.7	99.9
Diğer Meslekler	Sayı	2	2	4	13	14	35
	%	5.7	5.7	11.4	37.1	40.0	99.9
İşsiz	Sayı	4	—	3	25	10	42
	%	9.5	—	7.1	59.5	23.8	99.9
Toplam		123	66	58	122	115	484

Tablo: 56
Aile Reislerinin Borç İstedikleri Kurumlar ve Kişiler

	Alelâde Borçlar İçin		Banka Borçları İçin	
	Sayı	%	Sayı	%
Arkadaşlarından	269	55.6	257	53.1
Tüccarlardan	42	8.5	48	9.9
Bankadan	46	9.5	—	—
Hiç borç yapmayanlar	45	9.6	38	7.9
Akrabalardan	—(*)	—(*)	82	16.9
Diğer kimselerden	72	14.7	47	9.7
Belirsiz	10	2.1	12	2.5
Toplam	**484**	**100.0**	**484**	**100.0**

(*) Anket sorularında alelâde borçları ödemek konusunda borç alacakları kişiler arasında akrabalar hariç tutulmuşlardı.

Kadınların Çalışması ve Bununla İlgili Tutumlar

Ereğli'de kadın ve çocukların çalışması belirli bir düzene sahip değildir. Az gelirli gruplarda kadın ve çocuklar her zaman bahçe tarımında çalışırlar. Şehrin çevresindeki ve içindeki bahçelerde sebze, meyve ve mısır yetiştirmek kadınların işidir. Bunu "çalışmak" bile saymazlar. Esnaf ve tüccarlarm çocukları da küçük yaşlardan başlayarak mağaza ve dükkânlarda çıraklık ederler. Kadınların evlerde hizmetçilik, çamaşırcılık yapması da gene onlar için çalışmak değildir. Halbuki bu işle geçinen bir grup vardır. Terzilik, parayla nakış işlemek de yaygın alışılmış kadın çalışma tarzlarındandır ve üzerinde durulmaz. Bunların dışında kasabadaki iki konserve fabrikası, çilek, sebze ve bahk mevsimlerinde kadın işçi kullanırlar. İşçilik yenidir ve "çahşma" sayılan bu işe talip olan çoktur. İşin mevsimlik olması, işçilerin değişmesine sebep olur. Buralarda okullar ve benzeri yerlerde hademelik başka bir çalışma sahasıdır. Demir - Çelik kuruluşlarının yapımındakiler de içinde olmak üzere, bugün Ereğli'de 40 kadın hademelik yapmaktadır. Kadınlar için mevkii daha yüksek, şehirleşme oluşumu ve kadının toplumdaki yeri bakımından daha anlamlı olan iş sahası memurluk ve

sekreterliktir. Kaymakamlık örgütünde sosyal değişme yönünden üç kadın memur, daktilo olarak çalışmaktadır. Ayrıca belki de daha önemli olmak üzere serbest çahşan avukatlar yanında sekreterlik yapan dört kız vardır. Bunların hepsi bekardır. Bugün kızlar arasında "memur" olmak çok arzulanır. Ortaokula gitmeyi onun için isterler. Anne ve babalarının kendilerini ortaokul yerine Akşam Kız Sanat Okulu'na göndermelerine içerlemektedirler. Kimse dikiş dikerek para kazanmak istememektedir. Meslek tercihinde memurlardan evvel ilk ve ortaokul öğretmenleri gelmektedir. Öğretmenlik yetişmekte olan kuşak için daha da makbul olan bir meslektir. Bunun dışında serbest meslek sahibi tek kadm doğumevi hekimi olan, Doğum ve Kadın Hastalıkları Mütehassısıdır. Bizim örneklemimizde 35 kadın aile reisi vardır. Bunların bir kısmı taşınmaz mallarının geliri ile geçinir. Rantiyedir. Bir kısmı da mahallenin yardımı ile geçimini sağlayan kimsesiz yaşlı kadınlardır. Bunlar meslek bölümlerinin işsiz sayısını çoğaltan kimselerdir. Bir kısmı da öğretmen ve işçidir. Bunlardan başka 17 aile reisinin eşi de çalışmaktadır.

Tablo: 57
Kadınların Çalışmasına Ait Kanılar

		Devamlı İş Yapar	Yanm gün İş Yapar	Hiç Çalışmamalı	Belirsiz	Toplam
Evli	**Sayı**	80	67	333	4	484
	%	16.5	13.8	68.8	0.8	99.9
Bekar	**Sayı**	198	78	204	4	484
	%	40.9	16.1	42.1	0.8	99.9
Toplam		**278**	**145**	**537**	**8**	

Kadının çalışmasına ait değerler, yeni yeni artan çalışan kadın ve kadının yapabileceği işlere uyarak değişmektedir. Hâlâ kadın, özellikle evli kadm evin dışında çalışmamalıdır diye düşünenler büyük çoğunluktadır (%68.8) (Tablo: 57). Evlenmeden evvel kadının çalışması biraz daha hoşgörü ile karşılanmakta, bu oran o zaman %42.1'e inmektedir. Gene de bekar kızla-

rın çalışmasını uygun görenlerin oranı çalışmasın diyenlere çok yaklaşmıştır (%40.9). Evli kadınların çalışmasını uygun bulanların oranının da %16.5'i bulduğu düşünülürse, söz konusu değerin değişme yolunda olduğunu kabul etmek gerekir. Evli kadmların devamlı olarak evin dışında bir iş sahibi olmasına en çok itiraz eden grup 25-34 yaş arasında olan gruptur (%77.2) (Tablo: 58). En az itiraz eden grup da 34-44 ve 55-64 yaşlar arasındaki gruptur (%64.7 ve %63.5). 25-34 yaş grubu, bekar kadınların çalışmasma aynı sertliği göstermektedir, fakat gene de 34-44 yaşlarındakilerden daha az müsaade etmektedirler (%35.3) (Tablo: 59). Bu iki yaş grubu özellikle Türkiye'de sosyal değişmenin iki değişik tempoda geliştiği devrelerde yetişkin kimseler haline gelmişlerdir. 1930'ların sonunda yetişenlerle 1950'lerde yetişenlerin değerlerinde değişme yönünden bir yavaşlama, hatta bir geriye dönme görünmektedir. Meslek bakımından aynı hoşgörüsüzlük tüccar ve esnaflarla çiftçi ve balıkçılarda görünmektedir. Tüccar ve esnafların %75.7'si, çiftçilerin %75.0'i ve balıkçıların %78.6'sı evli kadınların ev dışı devamlı iş sahibi olmalarına razı değildir (Tablo: 60). Aynı gruplar bekar kadınların çalışmasına da razı olmayan en büyük gruplardır (Tablo: 61). Yerel özelliklerini kaybetmemiş meslek gruplarının daha az değiştiği ve daha az hoşgörülü olduğu bellidir. Tablo: 62 ve Tablo 63 bu davranışta öğrenimin, meslek ve gelir gibi bir rolü olmadığını göstermektedir. 25-35 yaşları arasındaki grup eğitimli olduğu halde yukarıda açıklandığı gibi değişme eğiliminin tersi değerlere sahiptir. Öğrenimle ilgili tablo bu yüzden anlamını kaybetmektedir.

Tablo: 58
Yaş Grupları ve Evli Kadının Çalışmasına Ait Değerler

		Devamlı İş Sahibi Olmalı	Yarım Gün İş Sahibi Olmalı	Hiç İş Sahibi Olmamalı	Cevapsız	Toplam
15-24	Sayı	—	1	9	—	10
	%	—	10.0	90.0	—	100.0
25-34	Sayı	10	13	78	—	101
	%	9.9	12.9	12.9	77.2	—100.0
35-44	Sayı	34	14	88	—	136
	%	25.0	10.3	64.7	—	100.0
45-54	Sayı	14	20	60	—	103
	%	13.6	19.4	67.0	—	100.0
55-64	Sayı	15	11	47	1	74
	%	20.3	14.9	63.5	1.4	100.0
65 ve	Sayı	6	8	34	3	51
Yukarısı	%	11.8	15.7	66.7	5.9	100.0
Belirsiz	Sayı	1	—	8	—	9
	%	11.1	—	88.8	—	99.9
Toplam		**80**	**67**	**333**	**4**	**484**

Tablo: 59
Yaş Grupları ve Bekar Kadının Çalışmasına Ait Değerler

		Devamlı İş Sahibi Olabilir	Yarım Günlük İş Yapabilir	Hiç Çalışamaz	Cevapsız	Toplam
15-24	Sayı	4	—	6	—	10
	%	40.0	—	60.0	—	100.0
25-34	Sayı	34	21	46	—	101
	%	33.7	20.8	45.5	—	100.0
35-44	Sayı	66	22	48	—	136
	%	48.5	16.2	35.3	—	100.0
45-54	Sayı	37	17	49	—	103
	%	35.9	16.5	47.6	—	100.0
55-64	Sayı	32	9	32	1	74
	%	43.2	12.2	43.2	1.4	100.0
65 ve	Sayı	23	8	17	3	51
Yukarısı	%	45.1	15.7	33.3	5.9	100.0
Belirsiz	Sayı	2	1	6	—	9
	%	22.2	11.1	66.6	—	99.9
Toplam		**198**	**78**	**204**	**4**	**484**

Tablo: 60
Meslek Grupları ve Evli Kadının Çalışmasına Ait Değerler

		Devamlı İş Sahibi Olabilir	Yarım Gün Çalışabilir	Hiç İş Sahibi Olamaz	Cevapsız	Toplam
Tüccar, Esnaf İmalâtçı	Sayı	16	20	112	—	148
	%	10.8	13.5	75.7	—	100.0
Serbest Meslek	Sayı	7	4	25	—	36
	%	19.4	11.1	69.4	—	99.9
Memur Subay	Sayı	22	14	60	—	96
	%	22.9	14.6	62.5	—	100.0
Kalifiye İşçi	Sayı	7	18	47	—	72
	%	9.7	25.0	65.2	—	99.9
Çiftçi	Sayı	—	1	3	—	4
	%	—	25.0	25.0	—	100.0
Balıkçı	Sayı	3	—	11	—	14
	%	21.4	—	78.6	—	100.0
İşçi	Sayı	10	2	25	—	37
	%	27.0	5.4	67.6	—	100.0
Diğer Meslekl.	Sayı	6	3	23	3	35
	%	17.1	8.6	65.7	8.6	100.0
İşsiz	Sayı	9	5	27	1	42
	%	21.4	11.9	64.3	2.4	100.0
Toplam		80	67	333	4	484

Ereğlililerin kadının çalışmasına karşı olumsuz bir tutumları olmasına rağmen, kadının yapabileceği işler hakkındaki düşünceleri çok geniştir. Öğretmen, ebe, hemşire, terzilik gibi komünitenin öteden beri kadın işi diye kabul ettiği işler dahil, doktorluk, hakimlik, mühendislik gibi erkekler için de prestijli olan meslekler ve subaylık, bakkallık gibi tamamen erkek işi diye düşünülen çalışma tarzlarının hepsini kadınlar da yapar diyenler 95 kişidir. Hiç birini yapamaz diyenler ise yalnız iki kişidir. Sadece kadın işi diye tanınan işleri yapabileceğini söyleyenler 465 (%95.8) ve yalnız erkek işi diye bilinen subaylık ve bakkallık gibi işleri yapamayacağını söyleyenler 382 (%79.0) kişidir. 246 kişi (%51.0) diğer kadınca işlerle beraber doktorluk, hakimlik ve mühendislik yapabileceklerini de kabul etmektedirler

(Tablo: 64). Bu sayılar Ereğli aile reislerinin kadının çalışmasını istemeseler bile çalışabileceğini ve başarabileceğini kabul ettiklerini göstermektedir. Bu manada kadının ikinci sınıf bir insan olmadığı fikri yayılmak eğilimi göstermektedir denebilir.

Tablo: 61

Meslek Grupları ve
Bekar Kadının Çalışmasına Ait Değerler

		Devamlı İş Sahibi Olmalı	Yarım Gün Çalışmalı	Hiç Çalışmasın	Cevapsız	Toplam
Tüccar, Esnaf İmalâtçı	Sayı	56	25	67	—	148
	%	37.8	16.9	45.3	—	100.0
Serbest Meslek	Sayı	18	8	10	—	36
	%	50.0	22.2	27.8	—	100.0
Memur Subay	Sayı	46	12	38	—	96
	%	47.7	12.3	40.0	—	100.0
Kalifiye İşçi	Sayı	26	18	28	—	72
	%	36.1	25.0	38.9	—	100.0
Çiftçi	Sayı	1	3	—	—	4
	%	25.0	75.0	—	—	100.0
Balıkçı	Sayı	4	2	8	—	14
	%	28.6	14.3	57.1	—	100.0
İşçi	Sayı	15	5	17	—	37
	%	40.5	3.5	45.9	—	99.9
Diğer Meslekl.	Sayı	15	1	16	3	35
	%	42.9	2.8	45.7	8.6	100.0
İşsiz	Sayı	17	4	20	1	42
	%	40.5	9.5	47.6	2.4	100.0
Toplam		198	**78**	**204**	**4**	**484**

Tablo: 62
Öğrenim ve Evli Kadının Çalışmasına Ait Değerler

		Devamlı İşi olmalı	Yarım Günlük işi Olmalı	İş Sahibi Olmamalı	Cevapsız	Toplam
Öğrenimsiz	Sayı	19	18	89	4	130
	%	14.6	13.8	68.5	3.1	100.0
İlkokul	Sayı	33	33	156	—	222
	%	14.9	14.9	70.3	—	100.1
Ortaokul	Sayı	19	7	57	—	83
	%	22.9	8.4	68.6	—	99.9
Lise	Sayı	7	7	22	—	36
	%	19.4	19.4	61.1	—	99.9
Üniversite	Sayı	2	2	6	—	10
	%	20.0	20.0	60.0	—	100.0
Cevapsız	Sayı	—	—	3	—	3
	%	—	—	100.0	—	100.0
Toplam		**80**	**67**	333	**4**	**484**

Tablo: 63
Öğrenim ve Bekar Kadının Çalışmasına Ait Değerler

		Devamlı İşi olmalı	Yarım Günlük işi Olmalı	İş Sahibi Olmamalı	Cevapsız	Toplam
Öğrenimsiz	Sayı	57	21	48	4	130
	%	43.8	16.2	36.9	3.1	100.0
İlkokul	Sayı	84	36	102	—	222
	%	37.8	16.2	45.9	—	99.9
Ortaokul	Sayı	29	15	39	—	83
	%	34.9	18.1	47.0	—	100.0
Lise	Sayı	21	4	11	—	36
	%	58.3	11.1	30.5	—	99.9
Üniversite	Sayı	5	2	3	—	10
	%	50.0	20.0	30.0	—	100.0
Cevapsız	Sayı	2	—	1	—	3
	%	66.7	—	33.3	—	100.0
Toplam		**198**	**78**	**204**	**4**	**484**

Tablo: 64
Kadınların Yapabileceği İşler Hakkında
Aile Reislerinin Kanıları

	Sayı	%
Öğretmenlik, Ebelik, Terzilik ve Hemşirelik	465	95.8
Doktorluk, Avukatlık, Hakimlik ve Mühendislik	246	51.0
Subaylık ve Bakkallık	102	21.0
Bu işlerin hepsini yapabilir kanısında olanlar	95	19.6
Bu işlerin hiçbirini yapamaz kanısında olanlar	2	0.4

Buraya kadar Ereğli'nin sosyoekonomik hayatını inceledik. Özellikle üzerinde durduğumuz konular Ereğli'de iş ve geliri etkileyen örgütler ve gruplar, meslek gruplaşmaları, meslek gruplarında mobilite ve ummalar, çeşitli mesleklere karşı alınan tavır ve değerler, kadının çalışma sahası, kadının çalışmasına ait değerler, çeşitli meslek gruplarının birbiri ile temasları ve çeşitli grupların servet ve zenginlik kavramları ve anlayışlarıdır. Bu çeşitli yönlerin incelenmesi hepsinde Ereğli'nin feodal bir sosyoekonomik düzenden uzaklaştığını, şehirleşmeye, örgütleşmeye, yerellikten kurtulmaya doğru gittiğini göstermektedir. Çalışma sahalarında olduğu gibi, değerler sisteminde ve bunlarla ilgili kavramlarda da Ereğlililerin artık kasaba çerçevesi içinde düşünmedikleri, hayatlarını kasaba için alışılmamış yollardan, alışılmamış şekilde kazanmaya hazır oldukları anlaşılmaktadır.

GELİR FARKLILIKLARI VE TÜKETİM NORMLARI

Ereğlililerin gelirlerini ya da giderlerini dakik olarak belirlemek olanağı yoktur. Çünkü, insan ilişkilerinin tam anonimleşmemiş olduğu bu kasabada, genel olarak sosyal değerler, zenginlikle öğünmeyi ayıp, fakirlik ve yoksunluktan yakınmayı günah saymaktadır. Ayrıca, bir çok Ereğlilinin, nakit gelirinden başka, bahçesinden, arazisinden sağladığı sebzesi, meyvesi, mısırı, kendi beslediği hayvanları ve bunlardan gelen yumurta, süt, et gibi ek geliri vardır. Üstelik, Ereğlililer, yabancıların, hele gelir, gider gibi kendileri için çok nazik sayılan konulardaki sorularını şüphe, hatta endişe ile karşılamaktadırlar. Bununla beraber, bütün mahzurlarını gözönünde tutarak, yaklaşık da olsa Ereğlililerin gelir ve giderlerini belirlemek amacı ile anketimize bu konuda sorular katmayı yararlı bulduk. Böyle yaparken de, soruların gerek sosyal değerler, gerek sorunun sorulması bakımından benzer şartlarda sorulduğu ve hiç değilse cevapların birbirleri ile rahatça kıyaslanabileceği fikrinde idik. Diğer taraftan, bir kimsenin, kendi yaşantılarının çok altında ya da çok üstünde cevaplar vermesi, onları bilmemesi ve düşünmemesi yüzünden, hemen hemen olanaksızdır. Örneğin, aylık geliri beş yüz lira olan bir kimse, gelirinin 250, ya da 1000 olduğunu söyleyemez. Gerçek gelire eklenecek ya da ondan çıkarılacak miktar, gene gerçek geliri ile sınırlanmıştır. Ayrıca, açık mülâkatlarla elde edilen gelir gider yayılımı hakkındaki bilgi de, anketlerden elde edilene uymaktadır.

Yaklaşık Gelir-Gider

Tablo: 65'te örneklemdeki aile reislerinin yaklaşık gelir ve giderleri gösterilmektedir. Bu tablodaki veriler, yukarıda söz konusu ettiğimiz hususlar gözönünde tutularak çözümlenebilir. Aylık geliri 750 TL.'nın üstünde olan aile reislerinin oranı yalnız %15.5 bulunmuştur. Tablo'da 750 TL. gelirinin altında bir

yığılma görülmektedir. Mod değer 250-499 TL. arasındadır. Bu oldukça düşük bir satınalma gücünün belirtisidir. Ereğlililerin, "rahat yaşamak için yeter" buldukları ortalama aylık gelir ise 600-650 TL. arasındadır. Başka bir deyim ile, Ereğlililerin çoğu, bugün, kendi ölçüleri içersinde, ortalama bir geçim için gerekli saydıkları geliri elde edememektedir. Aylık gelirleri 250 TL. dan az olan ve tam zaruret içinde bulunan aile reislerinin oranı %15.7'dir. Gene, aylık geliri 1500 TL.'dan fazla olanların oranı da %3.9 bulunmuştur. Aile reislerinin %38.6'sının aylık geliri 250-499 TL. arasındadır.

Tablo: 65
Yaklaşık Gelir ve Gider

		Ereğli'de	
		Gelir	**Gider**
250 TL.'dan az	**Sayı**	76	69
	%	15.7	14.3
250-499 TL.	**Sayı**	187	201
	%	38.6	41.5
500-748 TL.	**Sayı**	109	119
	%	22.5	24.6
750-1000	**Sayı**	25	35
	%	5.2	7.2
1001-1500	**Sayı**	31	20
	%	6.4	4.1
1500 TL.'dan fazla	**Sayı**	19	16
	%	3.9	3.3
Hiç gelirsiz	**Sayı**	17	7
	%	3.5	1.4
Belirsiz	**Sayı**	20	17
	%	4,1	3.4
Toplam	**Sayı**	484	484
	%	**99.9**	**99.8**

Anketlere verilen cevaplardan en yüksek aylık gelir 3000 TL.'dır. Büyük tüccarlar için çok az gibi görülen bu miktarın, aylık kazançlarının ev ve kişisel masrafları için ayırdıkları olma-

sı mümkündür.[1] Artan gelirin ne yapıldığı anketle belirlenememiştir. Zenginlerin bunları altına çevirip gömdüklerinden söz edilmektedir. Kendileri bankaya yatırdıklarını söylüyorlar. Bankalarda ne kadar mevduat olduğu tabii bilinemez. Mamafih önemli bir grubun biriken paralarını kasabada taşınmaz mallara yatırdığı gerçektir. Ereğli'de, gelire en duyarlı olan tüketim biçimleri ve hayat seviyeleri bakımından, ayda 3000 TL.'dan fazla bir geliri gerektirecek yaşayış tarzı yoktur. Hayat seviyeleri, en zorunlu gereksinimlerin bile zorlukla temin edildiği seviye ile, büyük şehirlerin orta tabakasının üst sınırı arasında yayılmaktadır.

Tüketim Normları ve Şehirleşme Eğilimleri

Ereğli'de aile reislerinden %71.5'i, bugün kendi evlerinde oturmaktadır (Tablo: 1). Nüfusunun %48.6'sı civardan göç etmiş bir grup için bu çok yüksek bir orandır. Evlerin %96.9'unun helâsı içindedir. Son zamanlarda yapılan apartmanlar dışında hiçbir helâda sifon yoktur. Evlerin %79'unda ayrı bir mutfak ve %52.5'inde hamam vardır. Evde yıkanılacak bir yer bulunması ile ailenin yıkanma sıklığı arasında bir ilişki yoktur. Özellikle kadınlar ve çocuklar, evin bir köşesinde, mutfakta ya da helâda, ayrı bir yerde ısıtılmış su ile leğen içinde yıkanırlar. "Çarşı hamamı" denen, şehrin genel hamamları, hem bazı merasimler için[2], hem de rutin temizlik maksadı ile kullanılan, şehrin önemli genel kurumlarından biridir.

Evlerin mutfaklarında yemek pişirmek üzere, çalı çırpı, odun yakılan basit ocaklardan, maltız ve daha üst hayat seviyeli yerlerde çeşitli gaz (petrol-benzin) ocaklarına kadar değişik araçlar bulunur.

Elektrik, Çatalağzı'ndan, yani Türkiye'nin Kuzey-Batı elektrik şebekesinden temin edilir.[3] Evlerin %91.9'unda elektrik vardır.

[1] Örneğin, sadece bir apartmanın aylık kiraları toplamı 5.000 TL. idi.

[2] Gelin ve güvey hamamları için Bölüm 8'e bakınız.

[3] Elektrik abone adedi 2.237, kilovat saat ücreti 37 kuruştur.

Evlerin döşeme tarzında -önce hayat seviyesi farklılıkları, sonra da eski ve yeni döşeme üslûbu farklılığı göze çarpar. Az gelirli evlerde döşeme şekli hem sınırlıdır, hem de eski üslûptadır. Yataklar, çul denen ve eski kumaş parçalarından dokunmuş örtüler, birkaç çinko ve bakır kap kacak en alt seviyenin ev eşyasını tamamlar. Kilim hemen her evde vardır (%95.2) (Tablo: 67). Kilimi olmayan evler en fakir evlerdir. Bunlarda bazan çul bulunur, bazan da hiçbir şey yoktur. Tahta kerevet ve sedirler de yaygındır. örneklemimizde evlerin %83.9'unda sedire rastlanmıştır. Sedir bulunmayan evlerin ancak çok küçük bir kısmı tamamen yeni döşeme tarzını benimsemiş evlerdir. Sedirsiz evlerin çoğunluğu ise sediri dahi olmayan fakir ailelerin evleridir. Eski üslûp döşemede yeri olmamasına rağmen, ev eşyaları içinde karyola önemli bir yerde durmaktadır. Yaygınlığı hemen hemen sedir kadardır (%81.2). Gündüz sedir gibi kullanılabilen somyalar, bu karyola yaygınlığını temin etmektedir. Buna rağmen bir evde herkes karyolada yatmaz. Evinde somya ya da karyola bulunan ailelerden %39.7'sinde bütün ailenin, %41.7'sinde yalnız ebeveynin ve %14.1'inde, sade aile reisinin karyolada yattığı tesbit edilmiştir. Ereğli'de nisbeten yeni girmiş bir eşya olmakla beraber, karyolanın evin gençleri değil, fakat, daha çok yaşlı fertleri tarafından kullanıldığı, yani bunun tam anlamı ile "alışılmış" bir eşya olduğu açıkça görülmektedir.

Tablo: 66
Oturulan Evlerde Oda Sayıları

	Sayı	%
Bir odalı ikametgâhlar	24	5.0
İki odalılar	123	25.4
Üç odalılar	158	32.6
Dört odalılar	82	16.9
Beş odalılar	33	6.8
Altı ve daha fazla odalı	56	11.6
Belirsiz cevaplar	8	1.7
Toplam	**484**	**100.0**

Tablo: 67
Evde Bulunan Eşyalar

		Var	Yok	Belirsiz	Toplam
Karyola	Sayı	393	89	2	484
	%	81.2	18.4	0.4	100.0
Buzdolabı	Sayı	31	451	2	484
	%	6.4	93.2	0.4	100.0
Koltuk	Sayı	186	296	2	484
	%	38.4	61.2	0.4	100.0
Sedir	Sayı	406	76	2	484
	%	83.9	15.7	0.4	100.0
Kilim	Sayı	461	21	2	484
	%	95.2	4.3	0.4	100.0
Dikiş	Sayı	256	226	2	484
Makinesi		52.9	46.7	0.4	100.0
Ütü	Sayı	363	119	2	484
	%	75.0	24.6	0.4	100.0
Halı	Sayı	276	201	7	484
	%	57.1	41.5	1.4	100.0
Porselen	Sayı	376	104	4	484
kap kacak	%	77.7	21.5	0.4	99.6
Çinko	Sayı	441	41	2	484
Bakır tabak	%	91.1	8.5	0.4	100.0
Alüminyum	Sayı	108	373	3	484
Tencere	%	22.3	77.1	0.6	100.0
Misafir	Sayı	144	340	—	484
Oda takımı	%	29.7	70.0	—	99.7
Yemek	Sayı	112	372	—	484
Oda takımı	%	23.1	76.6	—	99.7
Yatak	Sayı	131	353	—	484
Oda takımı	%	27.0	72.8	—	99.8

Koltuk hem daha masraflı, hem de daha zor kabul edilen bir eşya olmak karakteri göstermektedir. Örneklemimizde, evlerin yalnız %38.4'ünde koltuk bulunmaktadır. Nisbeten ucuz olan

hasır ve tahta koltuklar bile pek yaygın değildir. Takım halinde yemek, yatak ve misafir odası eşyası olan evlerin oranı %30'a yaklaşmaktadır. Bu tip eşyalar genellikle yüksek memur evlerinde ve üst gelir bölümündeki kimselerde bulunmaktadır. Mamafih, Ereğli'de en düzgün "takım möble" terimini dahi, büyük şehirlerin üst tabakasının eşyaları ile karıştırmamak gerekir. Bunlar daha ziyade İstanbul ve Ankara gibi şehirlerin orta tabakalarının üst hududuna yaklaşan möblelerdir.[4]

Evlerde tül perdeler en az eşyaların kendisi kadar yeni ve prestij getiren bir tüketim konusudur. Genellikle takım möble bulunan evlerde tül perdeye de rastlanılmaktadır.

Tablo: 68
Evlerde Bulunan Halı Miktarı

	Sayı	%
Evinde bir tek halı bulunan aileler	93	32.8
İki halısı olan aileler	82	28.9
Üç halısı bulunan aileler	36	12.6
Dört ve daha çok halısı bulunan aileler	65	22.8
Belirsiz cevaplar	7	2.7
Toplam	**283**	**99.8**

Halı, Ereğli'de hayat seviyelerini en iyi yansıtan ev eşyalarının başında gelmektedir. Hem eski hem de yeni üslûp döşemede halının yeri vardır. Üstelik bir çok kimse, eskidikçe daha makbul sayılması, istendiği anda paranın o günkü değerine göre satılabilmesi bakımından halıya bir cins yatırım gözü ile bakmaktadır. Buna rağmen halı nisbeten pahalı bir eşyadır. Bu yüzden örneklemimizde halı bulunan evlerin oram %57.1 olarak belirlenmiştir. Bir tek halısı bulunan evlerin oranı %32.8 ve dört parçadan fazla halı sahibi ailelerin oranı da %22.8'dir (Tablo: 67 ve 68).

[4] Demir-Çelik Fabrikaları'nın kantin ve misafirhanesine getirilen İstanbul ölçüleri ile vasatın biraz üstündeki möbleler pek çok Ereğlili için yeni bir eşya yaşantısı teşkil etmiştir. Daha çok bu möblelerden dolayı misafirhaneye "Ereğli Hilton" ismi takılmıştır.

Küçük komünitelerin dışarı açılışlarında ilk kabul edilen ve emek-tasarruf ettiren âletlerden sayılan dikiş makinasına sahip evlerin örneklememizdeki oram %52.9'dur. Fakat, dikiş makinalarının Ereğli'de yayılım oranının az olması makinanın kabul edilmemiş olduğunu göstermez. Bunda Ereğlililerin satın alma güçlerinin, dikiş dikme bilmeyen ev kadınlarının ve anketin tatbik edildiği tarihte Türkiye'de dikiş makinası darlığının bulunmasının rolü vardır. Dikiş makinasının ikincil bir fonksiyonu da kadınlar arasında formel olmayan ilişkilerle birbirlerini aramalarına, ziyaret etmelerine vesile olmasıdır. Genellikle evlerinde makina bulunmayan kadınlar, günün herhangi bir saatinde, dikişlerini dikmek üzere, makinası bulunan komşularda toplanmaktadırlar.

Bugün Ereğli'nin üst gelir seviyesinde bulunan ailelerin en çok ilgilendikleri ev eşyaları, buzdolapları ve çamaşır makinalarıdır. Örneklemimizde evinde buzdolabı bulunan 31 aile vardır (%6.4). Ereğli için bu sayı bir bakıma yüksek sayılır. Bir kere Ereğli'de buzdolabı satan bir dükkân yoktur. Sonra Türkiye pazarlarında buzdolabı her istenildiği anda bulunmaz. Nihayet oldukça pahalı bir âlettir. Bunlara rağmen %6.4 oranında buzdolabının Ereğli'ye girmiş bulunması ve bütün konuşmalarda pek çok arzulanan bir eşya olması anlamlıdır.

Koltuk, kanepe ve benzeri eşyanın yayılmaya başlamasından önce, genellikle oğlan ve kız taraflarının gelin ve güveye verdikleri eşyalar aşağı yukarı ev dağılana ya da eşyalar kullanılmaz derecede eskiyene kadar muhafaza edilir, yenilenmesi düşünülmezdi. Bugün, koltuk, kanepe almak, yeni möble edinmek, yeni bir davranış olarak ortaya çıkmıştır. "Evi biraz düzeltmek" tabiri, böyle yeni eşya almak isteğinin belirtisidir.

Genel olarak Ereğli'ye, ev döşemesi ve eşyaları bakımından yeni bir para sarfetme temposu ve tüketim eğilimi girmiş görünmektedir. Bu konuda evlerin genç elemanları ile yaşlılar arasında çatışmalar da olmaktadır. Gençler daha fazla para sarfı ve daha konforlu yaşamak taraftarıdır. Alt gelir gruplarında yeni model radyo ile başlayan bu tertip fikir ayrılıkları daha varlıklı gruplarda koltuk, tül perde, buzdolabı vb. konularda

çıkmaktadır. Gençler, gerek giyim, gerek ev eşyası ve gerek eğlence konularında daha fazla para sarfetmek eğilimindedirler. Genç kuşak, yeni para kazanma temposuna uygun bir sarfetme temposu peşindedir. Üstelik kasabanın dikey devinme (mobiliteye) imkân veren son zamanlardaki sosyal tabakalaşmasında, artık en önemli kriter ailenin zenginliğinin ve nüfuzunun eskiliği olmaktan çıkmıştır. Kanaatkârlık, aza razı olma artık bir meziyet olarak kabul edilmemektedir. Bir kişinin tabakalaşmadaki yerini tayin eden en önemli faktöre, yani servete, sahip olduğunu en iyi ve en kolay ifade yolu tüketim, özellikle ev ve ev eşyalarında gösterişçi tüketimdir.

Mutfak ve sofra eşyaları da, bir taraftan hayat seviyesine, diğer taraftan şehirleşmeye ve modernleşmeye duyarlıdır. Bundan 8-10 yıl evveline kadar Ereğli'deki ailelerin pek çoğu sofrada aynı bakır kaptan yemek yer ve aynı maşrapadan su içermiş. Evlerdeki masalar daha ziyade konsol fonksiyonu görür, üzerine saat, vazo, genellikle ender kullanılan bir sürahi ve bir cam bardak konurmuş. Yemek yere serilen bir sofra bezinin etrafına bağdaş kurularak yenirmiş. Yapılan açık mülâkatlar, bu usulün son yıllarda tamamen değiştiğini göstermiştir. Bugün Ereğli'de orta tabakalarm çok altlarına kadar ailelilerin üzeri muşamba örtülü masalarda ve ayrı tabaklardan yemek yedikleri, sofrada herkes için ayrı bardak bulunduğu görülmüştür. Alt tabakalarda böyle değişmeleri köstekleyen sebep satın alma gücünün yetersizliğidir. Örneklemimizde evinde bakır ya da çinko tabak bulunan ailelerin oranı %90.1 ve porselen tabak kullananların oram da %77.7'dir. Bu son orana, her gün kullanılmamakla beraber, bir miktar porselen tabağa sahip olan ailelerin de girdiği düşünülürse porselen yemek tabağının yayılma sahasının pek geniş olmadığı anlaşılır. Alüminyum tencere, değişen mutfak eşyaları arasındadır (%22.3). Bakır tencerelere ve sahanların alüminyum olanlara oranla daha dayanıklı olması, kuşaktan kuşağa geçebilmesi, kolay ve değerine satılabilmesi, hah gibi kıymetli olması bu konuda rol oynamaktadır. Ayrıca alüminyum, herkesin görmediği alenî olmayan bir tüketim madde-

sidir.[5] Üstelik bakır, odun ve kömür ateşinde yemek pişirmek için daha uygun bir materyaldir. Ereğli'de bütan gazının yayılacağı dönemden sonra alüminyum tencereye geçişin hızlanması beklenmelidir.

Ereğli'de yemekler ve besi maddeleri, orta gelir seviyesinden sonra en az değişiklik gösteren tüketim maddeleridir. Klâsik ortalama Türk yemeklerinde son derecede tutumluluk göze çarpar. Örneğin, kıyma, et tüketiminin en ekonomik şeklidir. Ereğli'de orta seviyede klâsik Türk mutfağının vasat yemekleri yenmektedir. Çorba, kıymalı sebzeler ve makarna, erişte, fasulye, nohut ve benzeri yemekler ekseriyeti teşkil eder. Mamafih, un ve unlu besiler, Anadolu'nun diğer yerlerine oranla daha az kullanılır. Bunun sebebi, hemen herkesin bahçesi olması, iklimin sebzeciliğe uygunluğu, köylerde sebzeciliğin gelişmiş, buna karşılık buğday ekiminin az olmasıdır. Proteinli besi olarak balığın diyetteki yeri önemlidir.

Ereğli'de henüz, büyük şehirlerimizde kısmen benimsenmiş olan Batı mutfağının izlerine rastlanmamıştır. Büyük parçalı sırf etten yapılmış yemekler, etten ayrı pişmiş sıcak sebzeler ya da pastalar yapılmaktadır.[6]

Zengin evlerinin yiyecekleri, yalnız, sünnet, düğün, ölüm yemekleri gibi özel hallerde, bayramlarda köylerden gelen kimselere verilen ziyafetlerde ve ramazan iftarlarında bir miktar farklılık gösterir. O zaman hem miktar olarak, hem de verilen emek bakımından, bu ailelerin her zaman yedikleri, orta sınıf yemeklerinden değişiktir.[7]

Aile reislerinin, anketimizdeki "sabah kahvaltısında ne yersiniz?" sualine verdikleri cevapların oranları şöyle çıkmıştır: Peynir, zeytin ve çay ile kahvaltı edenler %42.4'ü, genellikle köy kahvaltı şekli olarak kabul edilen sabah çorbası içenler %13'ü oluşturmaktadır. Ereğli nüfusunun yarısına yakın bir kısmının dışardan geldiği düşünülürse, bu konuda hızlı bir şe-

[5] Alenî olan ve olmayan istihlâk maddeleri için bkz; Mübeccel Kıray "İstihlâk Normları", *Plânlama Dergisi,* Sayı 3, 1963, Ankara.

[6] Şehirde profesyonel pastacılığın ve burada Batı anlamında pasta yapılmasının iki yıllık bir geçmişi vardır. Bu uğraş özellikle bu yıl artmıştır.

[7] Bayramlarda köylerden kutlamaya gelenleri tüccarlar yemeğe alıkoyarlar.

hirleşmenin görüldüğü anlaşılır (Tablo: 69).

Tablo: 69
Sabah Kahvaltısında Yenen Yemekler

	Sayı	%
Çorba içenler	63	13.0
Yağ ve reçel ile kahvaltı	21	4.3
Peynir ve zeytin yiyenler	205	42.4
Yağ, peynir, zeytin yiyenler	55	11.4
Diğer besilerle kahvaltı edenler	45	9.5
Hiç kahvaltı etmeyenler	74	15.3
"Allah ne verdiyse" diyenler	4	0.8
Belirsiz cevaplar	17	3.5
Toplam	484	100.0

Tablo: 70
Akşam Yemeğinde Yenen Besiler

	Sayı	%
Sebze, çorba ve benzeri yemekleri yiyen aileler	232	47.9
Etli, sebzeli yemek yiyenler	120	24.8
Diğer yemekleri yiyenler	16	3.3
"Ne bulursa" yiyen aileler	92	19.0
Belirsiz cevaplar	24	4.9
Toplam	484	**99.9**

Örneklemimizde aile reisleri akşam yemeklerinde %24.8 oranında, etli, sebzeli yemekler yediklerini ifade etmişlerdir. Proteinsiz, çorba ve sebze gibi yemekler yediklerini söyleyenler %47.9 oranındadır. %19'u "Allah ne verdiyse, ne bulursak" gibi cevaplar vermişlerdir (Tablo: 70). Genel olarak Ereğli'de de evde pişen ve yenen yemeklerden söz etmek ayıp sayılmaktadır. Mutfak, bilhassa yabancılar için evin en gizli yerlerinden biridir. Yiyecek konusunda kanaatkâr görünmek, Allah'a hamdetmek gerektiğini düşünenler, bu konuda konuşmayı günah sayanlar çoğunluktadır. Yediklerinden bahsederken "ayıptır söylemesi" diye başlamak adettir. Anket sorularına "Allah ne ver-

diyse" ya da "ne bulursak" diye cevap verenler böyle fatalist davranışı ve değerleri yansıtmaktadırlar.

Ev ekonomisinin esaslı üretim yönlerinden olan konserve besi hazırlama ve saklama eyleminin ne oranda aile içinde kaldığının ve ne kadar aile dışına, para ekonomisine kaçtığının araştırılması, yiyecek maddelerindeki şehirleşme ve değişmeyi çok iyi yansıtması bakımından önemli bulunmuştur.

Ekmek, salça, bulgur, erişte, sebze kurusu, turşu ve benzeri besi maddesinin on ve daha fazlasını evde kendi yapan ailelerin oranı %3.5 bulunmuştur. Altı ve daha fazlasını yapan aileler %26.2 oranındadır. Yardımcı besi maddesi sayılan domates salçası, reçel ve turşu evde en çok yapılan besilerdir. Temel besi maddeleri olan bulgur, erişte, tuzlu balık yapımı daha geriden gelmektedir. Bugün evde ekmek yapanların oranı %9.9 bulunmuştur. Hiçbir besi maddesini yapmayıp, hepsini dışardan sağlayanlar %6.8 oranındadır. Bu oranlar Ereğli'de besi hazırlama ve saklamanın hâlâ daha çok aileye ait fonksiyonlar halini muhafaza ettiğini göstermektedir (Tablo: 71- 72). Besi maddelerinin evde yapılıp saklanmasının karşıtı olan, hazır besi maddeleri tüketimi de bu tablonun tamamlayıcı bir parçasıdır. Konserve sebze, konserve yemek, kuru meyve, sucuk, pastırma gibi hazır besi maddelerinin hiçbirini satın almayan aileler %40.1 oranındadır (Tablo: 73 - 74). En çok satın alınan hazır besi maddelerinden biri olan pastırma ve sucuk gayet yerel, geleneksel hazır besi maddesidir. Konserve sebze alımında görülen yüksek oranın sebeplerinden biri de bunların Ereğli'de konserve fabrikalarından kolayca temin edilebilmesidir. Şehirleşme, modernleşme oluşumu bakımından daha anlamlı olan salam ve konserve hazır yemek gibi maddeleri alanlar daha enderdir. Ailenin dışarıdan sağladığı hazır besi maddelerinin her bakımdan sınırlı olduğu açıkça görülmektedir. Ereğli'de aile henüz besi hazırlama ve saklama fonksiyonunu çoğunlukla üzerinde taşımaktadır. Çalışan kadınların azlığı, kadının pasif hayatı bu durum ile tam uyum halindedir.

Tablo: 71
Evde Yapılan Besi Maddeleri Cinsi

	Yapanlar		Yapmayanlar	
Evde Yapılan Besiler	**Sayı**	**%**	**Sayı**	**%**
Domates salçası	391	80.8	93	19.1
Turşu	361	74.6	123	25.4
Reçel	353	72.9	131	27.1
Bulgur	198	40.9	286	59.1
Tuzlu balık	164	33.9	320	66.1
Erişte	105	21.7	379	78.2
Sebze kurusu	103	21.3	381	78.7
Sucuk	100	20.6	384	79.3

Tablo: 72
Evde Yapılan Besi Maddelerinin sayısı

Evde Yapılan Besilerden	**Sayı**	**%**
Hiçbirini yapmayan aileler	33	6.8
Yalnız birini yapanlar	33	6.8
İkisini yapanlar	60	12.4
Üçünü yapanlar	83	17.2
Dördünü yapanlar	79	16.3
Beşini yapanlar	68	14.0
Altısını ve daha fazlasını yapanlar	128	26.5
Toplam	**484**	**100.0**

Tablo: 73
Hazır Alınan Besi Maddelerinin Sayısı

Hazır Besilerden	**Sayı**	**%**
Hiçbirini satın almayanlar	194	40.1
Yalnız birini alanlar	70	14.5
İkisini satın alanlar	81	16.7
Üçünü satın alanlar	96	19.9
Dördünü satın alanlar	31	6.4
Beşini satın alanlar	9	1.9
Altı ve daha fazlasını satın alanlar	3	0.6
Toplam	484	100.1

Tablo: 74
Hazır Alınan Besi Maddelerinin Cinsi

	Satın Alanlar		Satın Almayanlar	
Hazır Besi	Sayı	%	Sayı	%
Konserve sebze	248	51.2	236	48.7
Pastırma, sucuk	212	43.8	272	56.2
Kuru meyve	120	24.8	364	75.1
Konserve yemek	51	10.5	433	89.4
Salam	37	7.6	447	92.3
Reçel	14	2.9	470	97.0

Ereğli'de erkek giyimi tamamen şehirleşmiştir. Örneklemimizde, bir kat elbisesi bulunan aile reisleri oranı %31.2'dir. İki kat elbisesi olanlar %39'u, üç kat elbisesi bulunanlar %17.8'i ve daha fazla giyeceği olanlar %10.5'u oluşturmaktadır. Bu oranlar Ereğli'de elbise bakımından tüketim tavanının alçaklığını göstermek bakımından önemlidir. Ayrıca bu elbiselerde hiçbir farklılaşma görülmemektedir. Lacivert takım elbise dışında bütün elbiseler, her mevsim ve her yerde giyilir (Tablo: 75).

Aile reisleri arasında bir paltosu bulunanların nisbeti %64.6 ve hiç paltosu bulunmayanların oranı da %15.3 olarak bulunmuştur (Tablo: 75). Nisbeten yumuşak olan iklim palto ihtiyacını çok zorunlu yapmamaktadır.

Tablo: 75
Aile Reislerinin Giyim Eşyaları

		1 Tane	2 Tane	3 Tane	Daha Fazla	Hiç Yok	Belirsiz	Toplam
Elbise	Sayı	151	189	86	51	4	3	484
(kat)	%	31.2	39.0	17.8	10.5	0.8	0.6	99.9
Ayakkabı	Sayı	204	194	—	81	3	2	484
(çift)	%	42.1	40.1	—	16.7	0.6	0.4	99.9
Palto	Sayı	311	72	—	21	75	5	484
	%	64.0	14.9	—	4.3	15.3	1.4	99.9

Örneklemimizdeki aile reislerinin ayakkabı durumları da diğer giyimlerden farksızdır. Aile reislerinin %40.1'inin bir çift ayakkabısı bulunmaktadır.

Kadın giyiminin, şehirleşme ile yerellikten ve dar dinsel çerçeveden kurtulmakta özel bir yeri vardır. Çeşitli zamanlarda, kasabanın çeşitli yerlerinde yaptığımız kadın giyimi sayımlarında oldukça geniş bir çeşitlenme gözlemledik. Her şeyden önce, hiçbir kadın yüzünü örtmemektedir. Bununla beraber kadın giyiminde pantolondan kara çarşafa kadar değişiklik görülmüştür. Bu iki ucun arasında yerellikten en çok kurtulmuş grubu temsil eden, kısa kolla, çorapsız ve başı açık gezenlerden, en büyük çoğunluğu teşkil eden, uzun kollu ve uzunca etekli elbise, mantolu ve eşarplı kadınlara ve özellikle "çarşı pazar" günlerinde çok sayıda görülen, civar köylerden kasabaya inmiş, şalvarlı ve beyaz örtülü köylü giyimlerine kadar değişik giysilere rastlanır. Kasabada köylülerin pek ortalıkla görünmedikleri akşam üzeri saatlerinde yalnız baş açık, kısa kollu genç kadınlarla mantolu, baş örtülü kadınlara rastlanılır. Çok ender de olsa pantolonlu gelişkin genç kızlara rastlamak mümkündür (Tablo: 76).

Tablo: 76
Kadın Kıyafetleri

	Sayı	%
Kısa kollu elbiseli, çorapsız, başı açık	86	27.17
Uzun kollu elbise, çoraplı, başı açık	21	6.63
Elbiseli, çoraplı, eşarplı	68	21.49
Mantolu, çoraplı, eşarplı	24	7.58
Mantolu, çoraplı, başörtülü	13	4.10
Elbiseli, büyük bez yazmalı	53	16.74
Çarşaflı	25	7.90
Şalvarlı	25	7.90
Pantolonlu	1	0.31
Toplam	**316**	**99.82**

Ereğli'de giyim eşyaları konusunda aile dışına kaçan giyim hazırlama çalışmaları, gıda hazırlama çalışmalarından daha fazladır.

Ailelerin %73.1'i erkek çamaşırı gereksinimini, %49.0'u kadın ve %35'i de çocuk çamaşırını dışarıdan satın alarak temin etmektedir. Hazır çocuk elbisesi ve hazır erkek elbisesi alanların oram azdır. Ereğli'de genellikle terzi sayısı çoktur ve erkek elbiseleri terzilerde ısmarlanarak temin edilmektedir. Yaklaşık olarak erkek çamaşır ihtiyacının 3/4 ve kadın çamaşır ihtiyacının 1/2'sinin dışarıdan temin edilmesi ilgi çekicidir.

Ereğli'de "İsraf" ve "Lüks"

Tüketim tarzlarının her cephesi Ereğli'de, servetin ve bunun sarf şekillerinin sınırlı olduğunu göstermektedir. Bir çok kimselerin serveti uzun süre çalışılarak, iktisat edilerek, kendilerini bir çok şeylerden yoksun bırakarak birikmiştir. Bir çok kimse, bilhassa genç kuşak, Ereğli zenginlerini pinti, yaşamasını, para sarfetmesini bilmeyen kişiler diye bilmektedir. Ereğlili zenginlerin tutumlu olmaları, servetlerini başka türlü davranarak koruyamayacaklarındandır. Aslında da Ereğli çerçevesini aşan bir servete ulaşanların çoğu kasabayı bırakıp İstanbul'a göç etmişlerdir. Anketteki "elinize açıktan bir para geçerse ne yaparsınız?" sorusuna verilen cevaplar, Ereğlililerin bugün nerede durduklarını ve ne beklediklerini göstermek bakımından ilgi çekicidir. Bu sorunun cevaplarından %3.3'ü "ekmek alırım", "karnımı doyururum" gibi en hayatı gereksinimlerin giderilmesi konusundadır. Aile reislerinin %11.8'i yani alt orta tabaka diyebileceğimiz bir grup "üst baş yaparım" demiştir. Diğer %11.8 oranında bir grup da buzdolabı alacaklarını, ev eşyası düzeceklerini ifade etmişlerdir. Bunlar, Ereğli'nin orta tabakasının üst kısmını temsil etmektedir. %4.8 oranında bir grup da otomobil almak, yat sahibi olmak ya da seyahate çıkmaktan sözetmektedir. Bunlar muhakkak en zengin tabakaya mensup olan kimseler değildir. Fakat bugün Ereğli'deki hayatları onlara bunları düşünmek fırsatını vermeye başlamıştır. Yani, umma tavanı yükselmektedir. %33.3'ü bulan büyük çoğunluk, bu soruyu "bir ev sahibi olmak" gibi en önemli güvenlik unsurunu edinmek şeklinde cevaplandırmıştır. Ellerine açıktan geçecek para ile bir işyeri olanağını hazırlamayı ya da işlerini genişletmeyi isteyenlerin oram da %28.9 bulunmuştur (Tablo: 77). Son iki biçim cevap, bugünkü Ereğli ruh halini çok güzel yansıtmaktadır. Her

şeyin hızla değişmeye başladığı bir düzende bir güven noktası, ev sahibi olmak ve bu değişen düzenin getirebileceği olanaklardan faydalanabilmek, bir işyerine sahip olabilmek! Bir işyeri edinmek dilekleri hiç de spektaküler şeyler değildir. Bir kamyon almak, bir torna tezgâhı edinmek, bir otel sahibi olmak, bir lokanta açmak gibi küçük işletme dilekleridir. Örneklemimizde, toprak almaktan sözeden olmaması ilgi çekicidir.

Tablo: 77
Aile Reislerinin, Ellerine Açıktan Para Geçtiği Takdirde Yapacakları Şeyler

	Sayı	%
Aşırı ihtiyaçları gidermek (yemek, ekmek vb.)	16	3.3
Orta ihtiyaçları (üst-baş)	57	11.8
Orta üstü ihtiyaçları (buzdolabı, eşya)	57	11.8
Olağanüstü ihtiyaçlar (araba, yat vb.	23	4.8
Ev yapmak, tamir ettirmek	161	33.3
İşyeri imkânı hazırlamak	140	28.9
Hiçbir şey yapmayacak olan aile reisleri	13	2.7
Belirsiz cevaplar	17	3.4
Toplam	**484**	**100.0**

Tablo: 78
"Transistörlü Radyo, İki Kat Elbise, İstanbul Gezisi, Takım Ev Eşyası, Otomobil, Buzdolabı" Maddelerinin Gereği Üzerine Aile Reislerinin Görüşleri

	Sayı	%
Bunların hepsini gereksiz bulan aileler	116	24.0
Beş tanesini gereksiz bulan	89	18.4
Dört tanesini gereksiz bulan	69	14.3
Üç tanesini gereksiz bulan	31	6.4
İki tanesini gereksiz bulan	46	9.5
Bir tanesini gereksiz bulan	101	20.9
Hepsini gerekli bulan	24	5.0
Belirsiz cevaplar	8	1.5
Toplam	**484**	**100.0**

Tablo: 78'deki cevaplar da aynı eğilimi yansıtmaktadır.

Transistörlü radyo, iki kat yeni elbise, İstanbul gezisi, buzdolabı gibi tüketim maddelerinin gerekli olup olmadığı konusunda, aile reislerinin %24'ü hepsinin gereksiz olduğunu ifade etmişlerdir. Diğer taraftan, hepsi gereklidir ya da yalnız bir tanesi gereksizdir diyenlerin toplam oranı %29.9 bulunmuştur. Bu iki uç arasındaki alternatif cevapların yayılımı da Ereğli'nin tüketim bakımından tam geçiş halinde olduğunu göstermektedir. Ereğli'de tüketim genellikle sınırlı ve hayat seviyesi düşük olmakla beraber, umma seviyesi oldukça farklı bir yükseklik göstermektedir. Aradaki fark ve uyuşmazlık çok belirgindir ve şehirleşmeyi ve değişmeyi göstermektedir.

Tablo: 79
Aile Reislerinin "Lüks" Saydıkları Şeyler

	Sayı	%
Otomobil, seyahat vb.	26	5.4
Buzdolabı, çamaşır makinası, bol elbise vb.	16	3.3
İçki, sigara, kumar	19	3.9
"Lüksüm yoktur" diyenler	118	24.4
"Sağlık, muhtaç olmamak"	108	22.3
Diğer şeyleri lüks sayanlar	53	11.0
Belirsiz cevaplar	144	29.6
Toplam	**484**	**99.9**

Tablo: 80
Aile Reislerinin İsraf Ayraçları

	Sayı	%
Olanın yerine almak	89	18.4
Yiyecek varken yiyecek almak	67	13.8
Giyim varken giyim almak	83	17.1
Eşya varken eşya almak	97	20.0
Lâzım olmayanı almak	43	9.0
Diğer şeyler	50	10.3
Belirsiz cevaplar	55	11.4
Toplam	**484**	**99.9**

Ereğli'de lüks ve israf hakkındaki hükümler düşük hayat seviyesine, kıtlık ekonomisine eş düşmektedir. Çok elbise sahibi ol-

mayı, çamaşır makinasım ve kadınlar için makyajı lüks sayanlar var ise de bunların oranı sadece %3.3'tür (Tablo: 79). "Lüksüm yoktur", "sağlık, başkasma muhtaç olmamak benim için lükstür" diyenler dikkati çekecek çoğunluktadır (%24.4 ve %22.3). Son ifade aynı zamanda kanaatkâr ve mütevekkil (fatalist) bir dünya görüşünün tüketime karşı aldığı pasif tavrı yansıtmaktadır.

Ereğli'de gündelik hayatta belirgin bir gösterişçi tüketim bile görülmez. Buna karşılık "israf" tarifleri fevkalâde geniştir. Hemen her türlü tüketim israfa girebilmektedir (Tablo: 80). Bu iki anlayış, Ereğli'de hem dar ve düzensiz bir ekonomik hayatı, hem de gene fatalist bir davramşı göstermektedir. Özellikle, "sağlık" ya da "muhtaç olmamayı" lüks diye tarif edenler, gene, "Allah'a şükretmeyi" ve O'nun verdikleri hakkında ne az ne de çok (lüks) diye söz etmemeye dikkat eden köklü Osmanlı tevekkülünün yeni şeklini yansıtmaktadırlar. Diğer taraftan gençlerin neyi isteyip neyi istemedikleri hakkında çok açık seçik görüşler vardır ve bunları ifade etmekten de çekinmemektedirler.

Genellikle tüketimde açılma, daha fazla tüketme, yeni tempoda para kazanmanın getirdiği bir şeydir. Kısa zamanda ve çok para kazanma komünitelerin mevcut sosyoekonomik farklılaşmasında, yani sosyal tabakalaşmasında değişikliklere sebep olur. Dikey devingenlik (mobilite) imkânını artırır. Ereğli'nin özellikle 1945'lerden beri yeniden böyle bir devingenliğin içine getirildiğini önceki bölümlerde gördük. Böyle değişen, hareketli, açık bir sosyal tabakalaşmada tüketim normları özel bir ödev yüklenir. Ekonomik olmayan tüketim, gösterişçi tüketim böyle çevrelerde kişinin yeni kazandığı statüyü belirler, saptar. Yahut yeni bir statü kazanmasını sağlar. Çok ve ekonomik olmayan tüketim, sosyal tabakalaşmada bir tırmanma kanalı fonksiyonunu görür. Ereğlililerden büyük bir grup eski feodal düzenin atalarından miras kalan mevkiin anlamını kaybettiğinin farkındadırlar. Şimdi mevkii olmak demek parası ve nüfuzu olmak demektir. Bunun gösterilmesinin, dışarıya ifade edilmesinin bir tek yolu vardır, gösterişçi tüketim: Daha çok ve ekonomik olmayan bir şekilde tüketmek. Ereğlili büyük bir grup yeni sosyal tabakalaşmada kendi yerlerini belirtmek için daha çok ve daha pahalı, gösterişçi tüketimde bulunmakta ya da bulunmak istemektedir.

BÖLÜM 8

AİLE YAPISI VE AİLEDE İNSAN İLİŞKİLERİ

Ereğli'de en küçük ve en kolay ayırt edilebilen toplum birimi ailedir. En küçük birimi tanımlayabilmek için "hane" kavramını değil, "aile" kavramını kullanmak yerindedir. Bu kasabada, bağımsız birim teşkil eden evlerin %61.1'i kesin çizgilerle çizilmiş çekirdek ailedir (Tablo: 81). Diğer bir deyimle, yalnız ana, baba ve evlenmemiş çocuklardan ibarettir. Aslında, nüfusla ilgili bölümde, Tablo: 15'de de görüldüğü gibi, örneklemimizdeki aile reislerinin %51.1'inin yaş grupları 15-24 ilâ 35-44 yaş arasındadır. 55 yaşmdan küçük aile reisleri oranı ise %72.4'tür. Bu yaş grupları arasındaki yığılma, kasabada, çekirdek ailenin yaygın ve egemen olduğunun diğer bir ifadesidir.

Aile Kompozisyonu

Ailelerin %27.5'i büyük aile geleneğinin çeşitli kompozisyonlarını taşımaktadır (Tablo: 81 ve 82). Bunların %34.5'inde yalnız hane reisinin annesi aile ile beraber oturmaktadır. Tam klâsik büyük aile geleneğini gösteren üç kompozisyon gözlenebilmektedir. Hane reisi ile annesi, babası ve kardeşlerinin beraber oturduğu haller, büyük aile yapısı gösteren ailelerin %28.5'unu oluşturmaktadır. Gelini, oğlu ve torunları ile oturan aile reislerinin oranı büyük ailenin %15.1'i kadardır. Üçüncü kompozisyon olan, aile reisinin kardeşi, yengesi ve yeğenlerinin beraber oturduğu haller ise %9.8'dir. Annenin, babanın, kardeşlerin veya yalnız babanın aile reisi ile beraber oturduğu hallerde, hane reisi oğul olduğu için, büyük ailenin temel özelliklerinden olan babanın otorite ve kontrol kuvvetinin oğula geçmiş olduğu görülmektedir. Yani böyle ailelerin formu büyük aile formu ise de fonksiyonlar ve ilişkiler bakımından yeni bir düzen ortaya çıkmıştır.

Tablo: 81
Aile Kompozisyonu

Aile Şekilleri			Sayı	%
Çekirdek Aile			298	61.6
Büyük Aile			133	27.5
Ananın beraber olduğu	46	%34.5		
Babanın beraber olduğu	3	2.3		
Ana, baba, kardeş	38	28.5		
Kardeş, yenge, yeğen	13	9.8		
Torun	4	3.0		
Gelin, oğul, torun	20	15.1		
Karışım	9	6.8		
Karışık Aile			9	1.9
Ana ve kaynana	5	%55.5		
Karışım	4	44.4		
Kız Evlâda Dayanan Genişlemiş Aile			38	7.8
Kaynananın beraber olması	19	%50.0		
Kaynana ve kayınpeder	3	8.0		
Damat, kız, torunlar	5	13.0		
Karışım	11	29.0		
Bozuk Aile			6	1.2
Ana akrabalarının beraber olması	2	%33.3		
Baba akrabalarının beraber olması	1	16.7		
Kardeş akrabalarının beraber olması	1	16.7		
Arkadaş ile oturan	2	33.3		
Toplam			**484**	**100.0**

Ailelerin %7.8'inde aile reisinin eşinin anne ve babası ya da aile reisinin damadı, kızı ve torunları beraber oturmaktadır. Kız anne ve babasının damadı ile beraber oturması, daha ileride etraflıca ele aldığımız gibi, kız evlâdın konumunda esaslı bir değişikliğin ifadesidir. Hem aile reisinin, hem de eşinin ana ve babalarının aile içinde bulunduğu haller de (%1.9) aynı konunun değişikliğine işaret etmektedir.

Bozuk aile terimi ile ifade ettiğimiz, diğer akrabaların ailelerle birlikte yaşadığı hallerde, aile bağlarının daha egemen ol-

duğu, daha kapalı toplum şartlarının kalıntıları görülür. Bu akrabalar türlü sebeplerle aile yanında kalmaktadır. Bunları ailenin tabii üyeleri saymak yanlıştır. Aile içinde bulunmaları eğretidir. Aile içi insan ilişkileri bakımından anlamlı bir yer tutmazlar ve anlamlı ilişkileri etkilemezler.

Nüfusla ilgili bölümde de işaret ettiğimiz gibi, ailenin ortalama büyüklüğü ve ailedeki ortalama çocuk sayısı da çekirdek aile kompozisyonuna ve çapına uymaktadır.

Ereğli'de ortalama aile büyüklüğünün 5.2 ve ortalama çocuk sayısının 2.4 olması, kasabanın herhangi bir büyük şehir aile yapısı özelliklerine sahip olduğunu gösterir. Ereğli'de aile yapısı bakımından bu kadar ileri bir şehirleşme görülmesi, insan ilişkileri ve değerler bakımından aynı derecede değişme bulunacağı anlamına gelmez.

Tablo: 82
Çekirdek Olmayan Ailelerin Kompozisyonu

	Oturan		Oturmayan	
Aile İle Beraber	Sayı	%	Sayı	%
Annenin aile ile oturması	95	51.0	91	48.9
Babanın	33	17.7	153	82.2
Kardeşlerin	21	11.3	165	88.6
Yengenin	5	2.7	181	97.2
Gelinin	20	10.7	166	89.2
Damadın	5	2.7	181	97.2
Torunların	28	15.0	158	84.9
Kaynananın	33	17.7	153	82.2
Kaynatanın	6	3.2	180	96.7
Eşin kardeşlerinin	13	7.0	173	92.9
Kuzenler	13	7.0	173	92.9
Diğer akrabaların	5	2.7	181	97.2
Arkadaşların	2	1.0	184	98.9

Baba-Oğul İlişkisi

Bugün Ereğli'de ev içi insan ilişkilerinin en önemlisi oğullarla ana-baba arasındaki ilişkilerdir. Erkek çocuk, isterse me-

sele çıkaran, isterse düzenleyici rol oynayan kimse olabilir. Bu ilişkilerdeki değişme ailenin iç yapısını doğrudan doğruya etkiler. Bugün Ereğli'de büyük aile oranının %27.5 gibi küçük bir orana inmesi baba-oğul ilişkilerinin değişmesi ile açıklanabilir. Başka bir deyimle, genellikle sosyal yapıda yer alan değişiklikler aile içersinde etkisini, bu devrede, en çok baba-oğul ilişkisinde yapmış ve bu değişiklik büyük aileyi çekirdek aileye doğru itmiştir. Ayrıca hem ailede, hem de toplumda kontrol sahibi olan kimselerin yaş ortalaması değişmiştir.

Klâsik, değişmemiş bir düzende, bir baba, erkek çocukları olmasını çok ister ve onlarla onur duyar. Okul çağından sonra oğlunun bir iş edinmesini sağlamayı ya da kendi yanında iş öğretmeyi, evlenme çağı geldiği zaman münasip kızı bulup evlendirmeyi, genellikle evin selametini sağlamayı öğretmeyi ödev sayar. Her çağda ve her devrede oğul babasının kontrolü altındadır. Her meselede son söz babanındır. Ne kadar yaşlanırsa yaşlansın baba yetkisini kaybetmez.

Şehirleşmenin ve dışa açılmanın getirdiği gevşemeler içerisinde baba-oğul ilişkisinin çözüldüğü görülmektedir. Babalarla oğullar arasında rastlanan çatışmaları, oğulların "isyan" ettikleri konuları üç büyük çevrede toplamak gerekir. En sık ve en önemli çatışma konusu olmamakla beraber, bugün Ereğli'de en çok lâfı edilen çatışma oğlun kiminle evleneceği ve nerede oturacağı sorunudur. Oğlun evleneceği kızı kendi seçmesinden çok, ayrı oturma isteği baba-oğul arasında çatışma konusudur. Hele, baba ile oğul aynı mağazadan ya da aynı imalâttan geçiniyorsa, gelirin ayrılması, ikinci evin geçiminin yoluna konması baba-oğul arasmda yeni anlaşmazlıklara yol açar. Ayrı evde oturma isteği, çok kere, eve gelen gelinin oğlanın annesi ile geçinememesi ile açıklanırsa da, bizim kanımız oğlanın isteğinin daha önemli olduğudur. Esasen gelinin isteği ile ayrılmak da gene önemli bir oğul-aile ilişikliği değişmesine işaret eder. Gelinin böyle bir isteği öne sürebilmesi, oğlun buna iştirak edebilmesi, ana-babanın da buna rıza göstermesi, her şeyden evvel, gelin-oğul ilişkisinde oğlun karısına değişik bir yer ve hak tanımasını, sonra da oğul - ana - baba münasebetlerinde kendisini

ve eşini onlardan ayrı ve bağımsız saymasını gösterir. Mamafih, yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, lâfı çok edilmekle beraber bu çatışma konusu Ereğli'de en önemli çatışma değildir. Ailelerden çoğunun çekirdek aile haline gelmiş olması, üstelik ya anne-baba ve kardeşin (%28.5) ya da babanın oğul ile beraber oturduğu %2.3 ailede babanın rolü otorite ve kontrolden kurtulma probleminin geniş çapta hallolduğunu gösterir.

Baba-oğul ilişkilerinde en önemli olan ikinci çatışma konusu, oğlun iş-meslek seçmesi ya da daha sonra parasal yönden bağımsızlık istemesi döneminde çıkar. Erkek evlât, 14-15 yaşlarında çırak olarak işe başladığı zamandan, dükkâna egemen hale gelmesine kadar geçen çeşitli dönemlerde babasından değişik miktarlarda harçlık alır. Ve ancak baba öldükten ya da iyice yaşlanıp çalışamayacak derecede hastalandıktan sonra oğlu, işin bütününe, özellikle parasal kontrole sahip olur. Ereğli esnaf ve tüccarları bunu "kasayı devretmek" terimi ile ifade ederler. Bu konuda çatışma, oğulların işi kendileri idare etmek ya da daha fazla harçlık almak istedikleri zaman ortaya çıkmaktadır. Bu konunun çok önemli olduğu çeşitli vesilelerle ortaya çıkmıştır. Bugün Ereğli dışında yerleşmiş esnaf ve tüccar çocuklarının çoğunun kasa ve harçlık miktarı konusunda babaları ile çatıştıktan sonra kasabayı terkettikleri belirlenmiştir. Öbür taraftan böyle dışarıda yerleşmiş oğulların bazıları, babalarının son günlerinde Ereğli'ye dönmüş ve babalarının ölümünden sonra işlerini ve kasayı devralmayı beklemişlerdir. Bu çatışmanın çözüm yolları çeşitli şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birisi, yukarıda söz edildiği şekilde oğlun kasabayı bırakıp çekip gitmesi halidir. İkincisi, oğula, Ereğli'de bağımsız bir iş bulmak ya da ayrı bir dükkân açmak ve aradaki ilişkiyi tatsız bir şekle sokmadan devam ettirmektir. Üçüncü hal yolu da, işin kontrolünü geniş çapta oğula bırakmak, onu kasa durumundan haberdar etmek, kasayı tam devretmeden bir çeşit ortaklık kurmaktır.

Baba-oğul çatışmalarında üçüncü konu, oğlun çalışma tarzı ve boş zaman uğraşılarının şekli üzerindedir. Bu konuda babalar, oğullarının "haylazlığından" şikâyetçidirler. Çalışmaktan çok eğlenmek istemelerinden yakınırlar. Bu konuda manalı bir

çelişme vardır. Genellikle babalar, 18-19 yaşındaki oğullarının sigara ve içki içmelerine, gece geç saatlere kadar dışarıda kalmalarına pek ses çıkarmazlar. Bu hallere "delikanlılık" der ve geçerler. Toplum da umumiyetle bunu hoşgörür. Örneğin, açık konuşmalarımızda, babaların çoğu, bize, genç yaştaki oğullarının harçlıklarını, "sigarasını, içkisini, vb. ihtiyaçlarını" düşünerek geniş tuttuklarını söylemişlerdir. Onaylamadıkları şey, günün iş saatlerinde, dükkândan, işlerinden ayrılarak gezmeye, kahveye ve özellikle plâja gitmeleridir. Kasabanın kızları ile fazla ilgilenmelerini ve "oğlanı avare ettiği için" pek istemezler. Bu konudaki çatışmaların da gene işe karşı davranıştan doğduğu açıktır. Erkek çocuk ise, herhangi bir yardımcıdan farklı olmadıkça işi benimsemez, bu şekil çalışmayı ciddî saymaz ve işten ne kadar kaçmak mümkünse o kadar kaçar ve sonunda babası ile arası açılır.

Bu üç türlü baba-oğul çatışması, oğlun üç değişik çağının problemidir. İlk gençlik yıllarında "haylazlık", sonra evlenme ve ayrı ev açma çabaları, nihayet erginlik çağında bir işe tek başına sahip olma istekleri baba-oğul çatışmaları konusu olur. Her üç davranış da baba otoritesinden kopma, kendi hayatını kendi kurma isteğinden doğar. Bunların dışında çatışmalara, örneğin, çelişik dünya görüşü, dini inançlara uymama ya da siyasî fikirlerin intibaksızlığı gibi sebeplere hiç rastlanmamıştır.

Gerçeğin böyle olmasına rağmen babalar, oğulları ile aralarında anlaşmazlık olduğunu söylemezler. Bir bakıma böyle bir şeyi kabul etmek, zamanın, düzenin, kendi hak ve vazifelerinin değiştiğini kabul etmek demektir. Bu da zordur. Anketimizde "oğlunuzdan şikâyetçi misiniz?" sorusuna evet diyenlerin oranı fevkalâde düşüktür (%13.1). Bu soruyu takip eden "niçin şikâyetçisiniz?" sorusuna verilen cevaplar, bu oranı daha da düşürmektedir. Çünkü çocuklardan şikâyetçi olan babaların çoğu, küçük çocuklarının ağlamalarından, ya da söz dinlememesinden, yaramazlığından sözetmektedirler. Bu bakımdan bizim için anlamlı değildir. Diğer bir deyimle, babaların bütününe yakın bir çoğunluğu, oğullarından şikâyetçi olmadıklarını ifade etmişlerdir. Bizim görüşümüze göre, bu hal, babaların varolan

çatışmaları olağan saydıkları, şikâyetçi olmadıkları için değil fakat, yeni şartları kabul etmediklerinden ve problemleri kendi istedikleri gibi çözeceklerinden emin görünmek istediklerindendir. Mesele babanın isteğinin aksine halledildiği zaman bile, baba müsaade ettiği "izin verdiği" için o şekilde halledilmiş görülür. Ve böylece otorite, hâlâ hiç değilse şeklen korunmuş olur. Böylece Ereğli'de derece, derece bir değişme vardır. Tam çözülme hali görülmez. Hem babalar, hem de oğulları bu tedrici çözülme ile daha rahat ve bunalımsız yeni ilişkiler dengesine varmaktadırlar.

Oğul-baba dayanışmasının çözülmesi, Ereğli'de toplumda ve ailede yeni problemlerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Kendileri için ideal olan eski düzen içinde yaşlanan ana ve babanın tek güvenceleri, oğullarının yakınlarında bulunması, yerlerini ve mevkilerini yadsımadan onlara bakması ve rahat ettirmesi umududur. Bugün ise oğulların ne yapacağından kimse emin değildir. Oğullarının kendileri için bütün ilişkilerini kesmesi, kasabadan çıkıp gitmesi, ihtiyarlıklarında bakımsız ve "namerde muhtaç" kalmaları endişesi çok kimsece açıkça söylenmiştir. Anketimizdeki, "oğlunuzun ne olmasını isterdiniz?" sorusuna ısrarla "adam olsun" cevabının verilmesi bu endişenin ifadesidir. "Adam olsun" terimi içinde, hayatını kazansın temennisi ile beraber, "hayırsız, hain olmasın, babasını anasını yadsımasın, ölünceye kadar onlara şerefli bir hayat yaşatsın" isteklerinin de bulunduğu, açık mülâkatlarda belirmiştir. Bugün Ereğli'de bir oğlun bunu sağlayıp sağlayamayacağı şüphelidir. Böyle olunca da babalar kendilerini tam anlamı ile güven içinde hissetmemektedirler. Toplum baba-oğul dayanışması çözülmesi ile kaybettiği sosyal güvenirliğin yerine ne koyacağını bilmemektedir. Ve bundan doğan endişe yaygın hale gelmektedir. Bugün için güvensizliğin çözüm yolu, önce bir ev, sonra da kira getirecek emlâk sahibi olmak gayretinde görünmektedir. Bu arada kız çocuklarının yeri de değişmektedir. Anneler ya da babalar, eskiden olduğundan çok daha kolaylıkla kızlarının yanında oturmaktan söz etmekte, son günlerini onların ve damatlarının bakımı ile rahat geçirmeyi düşünmektedirler. Bir zamanlar

söz konusu edilmeyen "kız evlâdın sadakati" yerine "kız evlât daha hayırlıdır" kavramı ortaya çıkmaya başlamıştır. Bundan kasıt, oğlan ile anlaşılamadığı zaman kız evlâdın mesele çıkarmaması, anne ve babasını evine kabul etmesini sağlamaktır. Eski feodal düzenin temel ilişkilerinden biri olan baba otoritesi ve baba-oğul ilişkilerinin çözülmeye doğru gitmesi çok önemli fonksiyonların ifa edilememesine sebep olmaktadır. Bunların başında da ailenin güvenliğinin sağlanması gelmektedir. Bu konuda ilk tampon mekanizma ev sahibi ve rantiye olmaktır. İnsan ilişkileri bakımından kız çocuğun değişen yeri ve yeniden yüklendiği görevler de güvenlik sağlayan diğer bir tampon mekanizmadır. Gerçekte modern sanayi şehirlerinde ne rant getiren emlâk ne de kız çocukların yeniden yüklendiği sorumluluklar yaşlı kuşağa güven sağlayan kurumlar değildir. Fakat Ereğli'de sürüp giden sosyal değişme oluşumu içerisinde sözünü ettiğimiz bu tampon mekanizmalar denge sağlayıcı bir rol oynamaktadır.

Ana-Oğul İlişkisi

Bir kadın için aile içi ilişkilerinin en önemlisi oğlu ile olandır. Bu ilişki ne kocası ne kızları ne de kaynanası, ya da kaynatası ile olan ilişkiye benzemez. Bir kadın, gelin olarak kocasının ailesinden ayrı bağımsız bir eve gitse bile kendisini çok yabancı bir çevrenin içinde hisseder. Kocasının hisleri ne olursa olsun, kadın olarak statüsü ve prestiji düşük bir kimsedir. Yaşayan değerlere göre en iyi gelin bile olsa, bir oğul sahibi olmadan yerini sağlam, kendisini tam kabul edilmiş hissetmez. Ancak oğlu doğduktan sonra evdeki statüsü garantilenir. Kadının bütün endişesi, ümitleri, geleceğe ait plânları büyüyen oğluna gösterdiği şefkatte toplanır. Bu bakımdan evde oğlan çocuğun kız çocuğa oranla çok daha fazla şımartılması, etrafındakiler için eziyete varan taşkınlıklarının hoş görülmesi kolayca açıklanabilir. Yetişkin oğlu olan bir kadının da ihtiyarlığı, geleceği, öncesi ile kıyaslanamayacak kadar değişik olan yeni statüsü güvenlik altına alınmış demektir. Bu çerçeve içinde oğul anası gazaplı bir baba ile yetişen oğul arasındaki frotmanlarda ve çatışmalarda, oğul

lehine uzlaştırıcı, arabulucu bir rol oynar. Oğullarının tarafını tutan analar, onların kabahatlerini örterler, cezalarını hafifletirler, hatta bu yolda onlarla suç ortaklığı yaparlar, çok kere kendileri de baba tarafından hırpalanırlar. Bir annenin evde nazının geçebileceği, gerekince kendi tarafını tutacağına inandığı tek insan, üstelik evde babadan sonra sözü ve otoritesi geçer olan, oğludur. Onunla arasını açmak ne aklmdan geçer, ne de ona olan bağlılığı buna izin verir. Oğullar da annelerini özellikle karılarına karşı tutarlar. Karısı ile anası arasında bir seçme yapmak gerekirse "el kızının" tarafının tutulması söz konusu bile olmaz. Ananın tarafı tutulur ve gerekirse karısı ezilir ya da böyle yapması umulur.

Bugünün değişen şartları içinde ana - oğul ilişkisi de yeni bir değer kazanmaktadır. Hem ana hem de oğul aynı otoriteye -baba otoritesine- karşı işbirliğine itilmektedir. Üstelik babaya bazı yeni değerleri kabul ettirmeyi de başarmaktadırlar. Eve alınmasını istedikleri radyo, buzdolabı, elektrik ütüsü gibi değişik tüketim maddelerini almak, yeni şekilde para harcamaya razı etmek, babanın gidilmesine izin vermediği konser, sinema, park gibi eğlence yerlerine gitmek, değişik giyim tarzları ya da bazı önemli kararlarda annenin oyunun da alınması gibi kadının davranış tarzına ve statüsüne doğrudan doğruya etki eden bir çok husus ana - oğul işbirliği sayesinde sağlanabilmektedir. Diğer yönden babaya karşı annesiyle işbirliği yapan, yeni davranış tarzlarını benimseyen oğlun evlendiği zaman karısına karşı aldığı tavır da eskiden beklenenden farklı olmaktadır. Bu sefer oğlu ile işbirliğine dayanarak gelini üzerinde otorite sahibi olmak iddiasındaki annesine karşı karısını korumaya başlar. Bu konuda annenin kaybının ya da kazancının ne olduğunu söylemek için henüz vakit pek erkendir.

Kız Çocuk - Ana - Baba İlişkileri

Hem babanın, hem de annenin kız çocukları ile olan ilişkileri, disiplin ile karışık bir şefkat şeklinde belirir. Annelerin kızları ile çok daha yakın, sırdaşça bir ilişkisi vardır. Kız çocuk, okul çağından sonra evleninceye kadar, evde gördüğü işlerden gez-

melerine kadar her an annesi ile beraberdir. Annesinin dert ortağı ve arkadaşıdır. Babalar da kızlarını severler ve onların iyi halleri ile övünürler. Gene de baba ile kız arasındaki ilişki ne anne-kız ne de baba-oğul ilişkisine benzemez. Çok daha sade olan ve şefkate dayanan basit bir ilişkidir. Kız bütün sorunlarını annesine söyler ve o kanalla halledir. Evde herkesin kızlara karışmaya hakkı vardır. Bu konuda baba ve ağabey başta gelir. Kız evlendikten sonra da ana, baba ve ağabey kızla ilgilerini kesmezler, gelin gittiği evde rahatının yerinde olup olmadığını, genellikle normal kabul edilenden fazla baskı konulup konulmadığını izlerler. Esasen işler ters gittiği zaman, kızın tek güvendiği şey babasının ya da ağabeysinin yanına sığınmaktır.

Evlenmek kızlar için tek gayedir. Bu, bir kız için sadece yeni bir hayat tarzına başlamak değildir. Genç kız evlenirken bildiği, güvendiği büyüdüğü çevreden sökülür, kendisine yabancı olan birtakım insanlarla çok yakın ilişkiler içerisinde, yaşamaya başlar. Bu zorlu bir yaşantıdır. Kızlar büyütülürken hep kocasının ailesine yeni bir çerçeveye, hem de o çerçevenin ikinci sınıf bir üyesi olarak uyum yapmak üzere yetiştirilirler. Bu hazırlık onları insan ilişkilerine karşı erkek kardeşlerinden daha duyarlı bir hale getirir. Mamafih Ereğli'de kızlara, hiç değilse, kiminle evlenecekleri konusunda çok baskı yapılmaz. Evlenme konusunda kızlara da söz hakkı tanınır. Evlenmeden önce de kendi kız arkadaşları ile annelerinin nezaretinde rahatça gezmek, dolaşmak, sinemaya gitmek, hatta denize girmek gibi bazı uğraşılara izin verilir.

Kızlar evin işlerini kontrolde çok ender rol oynarlar. Para işlerine karışmazlar. Miras konusunda, klâsik İslâm kaideleri ile modern medenî kanun hükümleri arasında bir tutum mevcuttur. Özellikle tüccar-esnaf grubunda kız çocuk, taşınmaz mallardan medenî kanun hükümlerine göre hisse alır, bu konuda erkek çocuklarla aynı haklara sahiptir. Fakat taşınır değerlerden, Ereğlilerin kendi deyimleri ile "kasadan", kıza hiçbir şey verilmez. Kız da, kızı olan kimse de bunu böylece kabul etmiştir. Böylece, ölümü halinde babanın işi, olduğu gibi oğula geçer. Diğer taşınmaz mallar bütün çocuklar ve anne arasında paylaşılır.

Karı-Koca İlişkileri

Ereğli'de karı-koca ilişkileri, kadın ve erkeğin göreli statüsü, çok çeşitlenme gösteren ilişkilerden biridir. Yıllar geçtikçe, bir kadının, kocasının evindeki yerinin yükseldiği, sağlamlaştığı gerçektir. Kadın, zamanla, oğulları, kızları oldukça, gelinleri, torunları geliştikçe, ailede merkezi bir yer tutar. Artık, doğduğu evden çok bu evin yerleşmiş bir parçası haline gelir. Olayların bu gelişmesinde, karı-koca ilişkilerinin şeklinin yada kalitesinin pek rolü yoktur. Bununla beraber, birbirleri hakkında pek açık-seçik fikirleri olmadan evlenen karı-koca arasında, çok kere duygu bakımından kuvvetli bağlar kurulabilir. Kadın her zaman erkeğe, mutlak surette bağımlıdır. Sözünden dışarıya çıkmaz. Yalnız başına bir şeye karar veremez. Kocasının kararlarına karışamaz. Evde kocasının yakınları bulunduğu müddetçe bu bağımlılık daha belirgindir. Çekirdek aile, karı-koca arasındaki bu ilişkiyi daha az otoriteye dayanan bir ilişki haline getirmektedir. Genellikle erkek karısı ile, işine, kasabaya ve siyasete ait meseleleri konuşmaz. Kadının konuları, akrabalar, komşular, düğünler, doğumlar, bayramlar ya da küçük günlük sorunlar arasında kalır. Erkekler de bu "kadınca" konularla pek ilgilenmez. Onun için kadın ve kocası, birbirlerinden ayrı iki dünyada yaşarlar. Ereğli'de şimdi bu ayırım da azalmış görünmektedir. Karı-kocanın birlikte yaptıkları faaliyetler çoğaldıkça, aralarındaki ortak konular da artmaktadır. Erkekler bazı meselelerde karılarının fikirlerini öğrenmek eğilimi göstermeye başlamışlardır. Örneklemimizde, karısına hiçbir meseleyi danışmayan aile reislerinin oranı sadece %13'tür (Tablo: 83). Buna mukabil "daima karıma danışırım" diyenlerin oranı ise %21.9'dur. Bunlardan %21.3'ü de sorunlarını yaşlılara danıştıklarını ifade etmişlerdir. Bu oranlar karı-koca ilişkilerindeki yeni değişmenin yönünü göstermektedir. Bu iki kutbun arasında kalan "sık sık" ve "nadiren" danışanların toplam oranı da %52.7'dir. Bugün Ereğli'de daha çok erkeğin egemenliğinde olmakla beraber iki eş arasında bir yaklaşmaya, bir işbirliğine gidiş görülmektedir. Ereğli'de sorunlarını yaşlılara hiç danışmayan aile reislerinin oranı, karılarına her zaman danışan aile reisleri oranına

çok yakındır. Anketimizde bu konudaki sorulara verilen cevapların, hem eşlere, hem de yaşlılara "bazan danışma" şıkkında yığılması, Ereğlili aile reislerinin otoriteden kurtulmuş davranışlarının hızla yerleştiğinin bir kanıtı olarak kabul edilebilir.

Tablo: 83
Önemli Sorunlarını Kime Danışırlar?

	Yaşlılara Danışma		Eşlerine Danışma	
	Sayı	%	Sayı	%
Her zaman	127	26.2	108	21.9
Sık sık	39	8.1	38	7.8
Bazan	195	40.3	217	44.9
Hiç	103	21.3	63	13.0
Belirsiz	20	4.0	10	2.0
Bekar aile reisi	—	—	15	3.1
Kadın aile reisi	—	—	35	7.2
Toplam	**484**	**99.9**	**484**	**99.9**

Bugün Ereğli'de, yeni evlenmelerdeki eş arasındaki ortak konular, muhakkak ki, eski evlenmelere nazaran daha fazladır. Çocukların eğitimi, doktor, eğlence gibi konuların beraberce halledilmesi gereği, kızların da çok kere oğlanlar kadar eğitilmesinin istenmesi, evcek yapılacak eylemlerin çoğalması -örneğin, kadınlı erkekli ziyaretler, kır gezintileri, seyahatler, sinema ve benzeri yerlere gitmeler- kadının evin dışında çalışmaya başlaması ve genellikle Ereğli'de hareketin artması, artık erkek ve kadın dünyalarının dolayısıyla karı-koca ilişkilerinin eski sert ayrımını yıkmıştır. Bu durumun ileride daha da artması beklenmelidir.

Diğer İlişkiler

Ereğli'de bugünkü şartlar içerisinde, çekirdek aile üyeleri ve dedelerle nineler dışında kalan, amca, dayı, teyze, haladan ikinci kuşak kardeş çocuklarına kadar, aşağı yukarı bütün diğer akrabalar ikinci derecede bir ilişki halkası teşkil ederler. Amca ve

amca çocukları bu ilişki çevresinde biraz daha yakın sayılmakta, fakat hiçbir zaman ilk ilişki halkası içine girmemektedir. Aileye daha yakındırlar. Daha sık temas ederler. Doğum, düğün, ölüm gibi vesilelerde yardıma gelirler. Aile, sorunlarını ikinci ilişki halkası üyelerine danışmak isterse bu, önce amca ve amca çocuklarından başlar. Bazan da bu grupta kalır. Bununla beraber, bazı komşuluk ilişkilerinin de akrabalarla olan ilişkiler kadar yakın olduğu görülmüştür. Hatta bazı komşuluk ilişkileri akrabalık ilişkilerinden daha yakın ve daha sırdaşça olabilir. Komşuluğun, kendine has hakları, ayrıcalıkları ve sorumlulukları vardır. Komşu çocuklar arasındaki bağlılık, bir çok kuzenler arasındaki bağlılıktan fazladır. Bu hali ile, anne, baba, çocuklar, dede, nine ilişkileri dışında, amca ve amca çocukları biraz daha fazla olmak üzere, komşuları da içine alan ikinci derece akrabalarla, evin dışında fakat yakın, bir insan ilişkisi halkası görülür.

Ereğli'de şehirleşmenin ilerlemesine, yeni göçler dolayısıyla kasabada akrabası olmayan nüfusun artmasına, nüfus yoğunluğunun çoğalmasına, anonim ilişkilerin yayılmasına, ailelerin küçülmesine rağmen, akraba ve özellikle komşuluklar hâlâ küçük komünite özelliğini göstermektedir. Yüz yüze ilişkiler, birbirlerinin hayatını bilerek ona göre davranmalar bu özelliğin belirtisidir. Ereğli büyüyüp geliştikçe bu davranışların ne şekil alacağı izlenmeye değer.

Törenler ve Bunlardaki İnsan İlişkileri (Doğum-Sünnet-Evlenme-Ölüm)

Doğum, sünnet, evlenme ve ölümle ilgili törenler, bu toplumda, aile ve insan ilişkileri bakımından çok önemlidir. Her şeyden evvel böyle törenler, çeşitli kişilerin birbirleri ile temasları, ortak faaliyetleri, oynadıkları roller bakımından en düzenli fırsatı hazırlar. Çeşitli değerler bu törenlerde açıkça ifade edilir. Davranışlar bunlara göre ayarlanır. Aile üyeleri ya da toplumdaki ilgili kişilerin göreli statüleri, rolleri, sorumlulukları belirir. Sosyal değişme olduğu zaman, yalnız tören şekillerinin ritüelleri değişmez. Fakat bütün değerler sisteminde, rollerde, statülerde bu değişmenin yansımaları görülür. Bu bakımdan

böyle törenlerin incelenmesinde büyük fayda vardır.

Ereğli'de doğum, bir şenlik, sevinç vesilesi olarak karşılanır. Genellikle doğumlar evde olur ve gerekmedikçe doktor çağrılmaz. Ebeler ve yaşlı kadınlar anneye yardım ederler. Doğum sırasında evdeki çocuklar uzaklaştırılır. Özellikle ilk çocuğun erkek olması istenir. Açık mülâkatlarda çeşitli kimseler, oğlanın, ileride ailenin geçimini üstüne alacağı için önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Ailenin gelecekte geçimini ondan beklediği gerçektir. Bununla beraber kız çocuklar da küçümsenmez. Yukarıda söz konusu edildiği gibi, bugünlerde kızlar da güven veren çocuklar olarak belirtilmektedir. "Kızlar daha sadıktır" deyimi ile bir taraftan kız doğuran anneye teselli verilirse de; diğer taraftan kız çocuğunun ailedeki hızla değişen yerine de işaret edilmiş olunur.

Doğan çocuklar genel olarak sıkıca kundaklanır. Eskiden bu kundaklanmış çocuk sıkı sıkıya bir beşiğe de bağlanırmış. Erkek çocuklar için sübek bağlamak âdeti de varmış. Şimdi daha ziyade tavandan asma salıncaklarda, sedirde ve yer yataklarında yatırılmaktadırlar. Yeni yeni iki ya da dört hafta sonra yarım kundak yapılmaktadır. Gelenekleri sürdüren aileler, çocuk 6-7 aylık oluncaya kadar kundaklamakta devam ederler. Kundağın çeşitli yararı bulunduğuna inanırlar. Bir kere çocuğun üşümesine, sonra da kambur olmasına mani olduğu kanısı yerleşmiştir. Daha eskiden çocukları bir de ayaklarından göğsüne kadar, 10cm. genişliğinde sık dokunmuş bir bant olan "paska" ile sarmak adetmiş. Şimdi bu adet çok azalmıştır. Paska ile bugün yalnız çocuğun beli sarılmaktadır.

Çocuğun dünyaya gelmesi sırasında ve doğduktan sonraki ilk günler zarfında bir çok adetler yerine getirilir. Önce doğan çocuğun kulağına bir erkek akrabası ezan okur ve adını söyler. Doğumdan ancak üç ezan vakit geçtikten sonra çocuk ilk defa emzirilir. İlk emzirme töreninde çocuğun ağzına memeden önce, üzerine Kur'an sayfalarının tozu üflenmiş gül suyu damlatılır. Bu "çocuğun gül gibi taze ve kokulu olması" için yapılırmış. Mamafih, bugün bu adetleri kimin takip ettiği ve kimin etmediği belirsizdir. Adetleri genellikle ihtiyarlar, serbest konuşmalar

esnasında anlatmışlardır. Onların da bunu sadece duymuş ve çoğunu tatbik etmemiş olmaları çok mümkündür. Yanlarında ihtiyarlar bulunmayan gençlerin, bu tertip inançları bilmedikleri, bildiklerini de uygulamadıkları gözlenmiştir.

Doğumdan sonra, bütün kadın tanıdıklar önce "geçmiş olsuna", üç dört gün sonra da hediyeleri ile beraber"göz aydınına" gelirler. Böylece doğumlar, birbirini takip eden uzun ziyaretlere sebep olurlar. Yeni annenin yatağı ya da odası, loğusalık müddetince en iyi takımlarla süslenir ve gelen misafirlere bu odada "loğusa şerbeti" ikram edilir. Doğum sonrası davranışlarında sosyal tabaka farklılıkları önemlidir. Alt tabakalarda, doğum yapan kadın doğumdan sonra uzun müddet yatmaz. Üst orta ve üst tabakalarda loğusalık on beşinci güne kadar uzanır. Ve kadın ancak kırkıncı günden sonra dışarı çıkar. Yalnız kadının tam kırk gün evde kalması iyiye yorulmaz. Onun için 38-39'uncu gün sokağa çıkmasına dikkat ederler. Bu müddette ailenin dışarı açılmasının rolü olur. Bu sosyal tabakalarda, kadının normal hayatı, "kırk hamamı" töreninden sonra başlar. Genellikle erkek çocukların çok uzun uzaman (bir, bir buçuk yıl) emzirilmesi diye bir adet vardır. Erken memeden kesmek iyi karşılanmaz.

Sünnet töreni, erkek çocuğun dört yaşını bitirmesinden sonra düşünülmeye başlanır. Ve en geç on bir yaşma gelmeden bu tören bitirilir. Genellikle sünnet günü bir at tutulur. Bu at ailenin zenginliğini gösterecek şekilde süslenir. Zengin aileler atın üzerine ipek şal örterler. Sünnet olacak çocuk, yeni elbisesi, süslü sünnet başlığı ve omuzdan bele çapraz uzanan kordelası ile ata biner. Önde davul-zurna, yanda ve arkada çocuğun arkadaşları, akraba çocukları ile bütün kasabayı dolaşır. Öğleden sonra, ya sünnetçi diye tanınan bir usta, ya bir sağlık memuru, ya da daha şehirleşmiş ailelerde olduğu gibi bir operatör doktor çocuğu sünnet eder. Duası yapılır. Çok kere kardeşler, yakın akraba çocukları -özellikle amca çocukları- beraber sünnet edilirler. Akşam, az değişmiş çevrelerde mevlit okutulur. Erkekler kendi aralarında eğlenir. Gelen misafirlere yemek verilir. Bu ailenin sosyoekonomik mevkiine bağlıdır. Üst tabakalar-

da at gezintilerine ilâveten motor gezileri, otobüs ile kasaba civarında dolaşmalar gibi yeni öğelerin de törene girdiği görülür. Çok nadir olmakla beraber, cazlı ve danslı sünnet düğünleri de görülmektedir. Sünnet mevsimi genellikle yaz aylarıdır. Serbest mülâkatlarda buna sebep olarak "çocukların sünnetten bir zaman sonra denize girdiği için yaranın daha çabuk kapandığı" ifade edilmiştir. Anadolu'nun diğer bölgelerinde görülen, büyük aile dargınlıklarına son verici fonksiyonu olan "kirve" âdeti Ereğli'de yoktur. Bugün Ereğli'de, sünnet töreni, dini bir vecibeden daha çok, dinsel olmayan terimler içinde, evin şerefi, oğlan çocuğun ilk mürüvveti gibi, statü ve rollerle ilgili görülmektedir. Yeni bir aile kurulduktan sonra, doğum günlerinin kutlanması, ya da aileye ait başka törenlerin olmadığı bu toplumda, ailenin varlığı ve statüsü ilk olarak sünnet düğünleri ile gösterilir. Onun için bu törenin debdebeli ve gösterişli olmasına dikkat edilir. Sünneti, sağlıkla ilgili nötr bir anlamda kabul ediş henüz Ereğli'de yoktur.

En önemli törenler evlenme ile ilgili olan düğünlerdir. Bu törenler, eski adetlerle yenilerin, alt ve üst tabaka davranışlarının ve gençlerle ihtiyarlar arasındaki değer farklarının birbirine karışması ile sayısız çeşitlenme göstermektedir.

Evlenmelerde, aileler evlenecek kız ile oğlanın sosyal statü bakımından birbirlerinin "dengi" olmalarına çok dikkat ederler. Gelir, meslek, tahsil, servetin eskiliği gibi özelliklerin taşıdığı prestij değerlerinin muhassalası, ailelerin ve dolayısıyla evlenecek gençlerin sosyal statüsünü tayin eder. "Denk" olmaktan, sosyal statülerin birbirine uygun, ya da yakın olması anlaşılır. Denk olma endişesi, bazan zengin ailelerde, malların dağılmaması isteği ile karışarak yakın akrabalar arasında evlenmenin yeğlenmesine kadar gider.[1] Diğer taraftan, Ereğli dışından evlenmeler de makbul sayılmaktadır. Ereğli dışından evlenmek demek, kızlar için, ya subay, savcı, doktor, hâkim, öğretmen gibi memur ve serbest meslek sahibi, ya da şehirler arası ticaret

[1] Bugün, en zengin ailelerden birinde dikkati çekecek kadar sakat üye bulunmasını Ereğlililer, yakın akraba evlenmeleri ile açıklamaktadırlar. Aileyi de mal bölünmesini önlemek için böyle davrandıklarından suçlamaktadırlar.

ile uğraşan kimse demektir. Bu kimseler Ereğli terimleri içinde hali vakti yerinde, statüsü yüksek kimselerdir. Daima böyle kimselere kız vermek istenir. Ereğlili bir zenginin oğlu, bir memurun kızı evlenmek isterse, kızın çeyizinin hazırlanmasında küçük düşürmeyecek, onurunu koruyacak yollarla malî yardımlar yapılır. Örneğin, kız tarafının alışveriş yapacağı mağazalara onlardan para alınmamaları tembihlenir. Büyük şehirlerden kız almak özellikle iyi karşılanır. Ereğli'de delikanlıların dışarıdan evlenmeleri, bugün, yabancı memleketlerden gelin getirme derecesine varmıştır. İki yıl önce Almanya'da bir Alman kız ile evlenmiş Ereğlili genç bir avukat, hem erkekler hem de kadınlar için hâlâ havadis değerini korumaktadır. Gelinin Alman ya da Hıristiyan olması çoğunluğu rahatsız etmemektedir. Hatta bir miktar imrenme duygusu farkedilmektedir.

Ereğli'de kızlar için evlenme yaşı 16'dan başlar. Genellikle erkekler askerlikten sonra evlenirler. Yaşı 25'i geçip de hâlâ evlenememiş olanlara aileleri tarafından baskılar konur. Kızlar bulunur, özendirilir.

Bugün artık Ereğli'de iki gencin birbirlerini hiç görmeden, tam eski görücü usulleri ile evlenmeleri sözkonusu olamaz. Genellikle evlenme üç şekilden biri ile başlar. Ve yeni duruma uydurulmuş görücü usulü ile gelişir ve kısmen geleneklere uyan törenle sonlanır.

Birinci şekilde, oğlanın ailesi, çocukları için "denk" bir kız bulurlar. Anne bu fikirlerini oğluna anlatır. Oğlan kızı görmek için uygun bir fırsat bulur. Beğenirse, bunu annesi vasıtasıyla ailesine bildirir. Bundan sonra aile harekete geçer. Dünürcü gönderilir. Görücülüğe gidilir. Kıza da oğlanı görmesi olanağı sağlanır. Uyuşulursa evlenme süreci gelişir. İkinci şekilde, oğlan kendisine eş olarak seçtiği kızı annesi aracılığı ile aileye duyurur. Oğlan tarafı bu namzeti denk bulursa görücü gidilir ve kız ile kız tarafının rızası alındıktan sonra evlenmek için gerekli tören ve işlemlere girişilir. Üçüncü şekilde iki genç, ailelerinden ve etraftan gizli olarak buluşur, anlaşır ve evlenmeye karar verirler. Durumu oğlan gene annesi vasıtasıyla ailesine duyurur. Aile, kızı kendilerine "denk" bulursa, harekete geçer. Top-

lum bu son şekli özellikle kız bakımından iyi görmemektedir. Fakat iki genç birbirine denk ise ve başka bir sakınca yoksa fazla titizlik gösterilmez. Hangi şekil ile başlama olursa olsun, ilk girişim daima erkeğin ailesinden gelir.

Bugün Ereğli'de "beşik kertme" usulü olmadığı gibi, iki gencin birbirlerini tanımadan ve rıza göstermeden evlenmeleri de söz konusu değildir. Bugünkü Ereğli şartları iki gencin birbirlerini görmesine, yakından ya da uzaktan birbirlerini tanımasına izin vermektedir. Daha geleneksel çevrelerde adaylar birbirlerini sokakta, çarşıda, parkta ya da sinemada görürler. Kadınlı erkekli toplantıların girdiği çevrelerde ise bu ziyaretlerin birinde erkekle kız karşılaştırılır ve görüşmelerine fırsat verilir. Ereğli'de ailelerin fikri temel görünmekle beraber, hem oğlanın, hem de -Anadolu'nun bir çok yerlerinden farklı olarak- kızın bu konuda söz hakkı vardır. Kızın oğlanı beğenmediği hallerde kız babası rahatça "kızım istemiyor, ne yapayım" diyebildiği gibi, erkek tarafı da bunu doğal ve makul karşılamaktadır.

Son "söz kesimi", hem erkeğin hem de kızın en yakın akrabalarının bulunduğu bir toplantıda olur. Eski adetlere göre bu toplantıda şerbet içilir. Yeni adetlere göre ise söz kesimi merasimsiz cereyan eder. Daha açılmış ailelerde söz kesimi yerine nişan merasimi yapılmaktadır.

Nişan ya da "söz kesimi" töreninden sonra resmi nikâha sıra gelir. Resmi nikâh küçük bir törenle yapılır. Gençler yeni elbiseler giyerler, akraba ve dostları ile beraber nikâh salonuna giderler. Nikâhtan sonra şeker dağıtılır. Ve herkes evine döner. Nikâha hediye götürmek âdeti yoktur. Dini nikâh ve düğün, resmi nikâhtan iki ay ilâ üç yıl sonra yapılır. Aradaki hazırlık devresinde oğlan babası, oğluna münasip bir iş sağlar. Ya bir dükkân açar, ya dükkândaki yerini belirtir, ya da iyi bir işe girmesini sağlar. Dünürler arasındaki pazarlık ve anlaşmaya göre yeni açılacak evin ihtiyaçları hazırlanır. Genellikle kız tarafı yatak odası yapar. Kızın çeyizinin "sandık eşyası" kısmı kızın çocukluğundan beri yavaş yavaş hazırlanmakta olduğundan bunlar gözden geçirilir ve tamamlanır. Erkek tarafı diğer odaların hazırlanmasında ve özellikle gelinliğin yapılmasında rol oynar.

Aileler zenginliklerine göre aday evlilere tarla, ev, halı ve başka şeyler bağışlarlar.

Eskiden Ereğli'de düğünler üç gün sürermiş. Önce düğünden bir hafta evvel davet edilecek kimselere birer tabak baklava gönderilerek düğüne gelmeleri bildirilirmiş. Düğün çarşamba günü başlar ve cuma günü bitermiş. Çarşamba günü "gelin hamamı"na gelinin arkadaşları, akrabaları davet edilir, yenir, içilir, eğlenilir ve yıkanılır, çarşamba akşamı özellikle gelinin kız arkadaşları gelin evinde toplanırlar, eğlenirler ve kına yakarlarınış. Bu geceye "kına gecesi" denmekteymiş. Perşembe günü "güvey hamamı" yapılır, aynı şekilde damat, arkadaşları ve akrabaları ile eğlenir, yıkanırmış. Aynı gün kız tarafının erkek akrabaları dini nikâh yaparlar, kızı evinden alıp damadın evine getirirlermiş. O akşam "koltuk töreni" yapılır ve "gerdeğe" getirilirmiş. Cuma günü özellikle gelin evinde yeni evli kadınlar toplanır, eğlenirler, sonra büyüklerin elleri öpülürmüş. Her davetlinin bir hediye göndermesi ya da getirmesi adetmiş.

Bugün bu törenlerin ancak bazı bölümleri uygulanmaktadır. Bunlar da tören karakterini kaybetmiştir. Çok değişmiş çevrelerde düğüne davet basılmış davetiyelerle olmaktadır. Baklava yerine kartla davet eskilerin hoşuna gitmemektedir. Düğün günü sabah resmi nikâh yapılmakta ve akşam kadınlı erkekli içkili sazlı ya da cazh bir toplantı yapılmaktadır. Bu da çok kere bir salonda balo şeklinde olmaktadır. Nikâhtan sonra hiç düğün yapmadan balayı seyahatine çıkma âdeti Ereğli'de henüz çok yenidir. Ve bu adet ihtiyarlar tarafından tenkit edilmektedir. Son iki yıl içinde bu şekilde evlenen üç çiftin dedikodusu hâlâ devam etmektedir. Bugün de düğüne davet edilenler bir hediye getirmek ya da göndermek zorunluluğundadırlar.

Kız ve erkeğin nişandan sonra evlilik öncesi ilişkileri çok değişik şekillerde olmaktadır. Geleneksel çevrelerde söz kesiminden ya da nişandan sonra gençlerin birbirleri ile aile içinde bile beraber bulunmalarına ender izin verilir. Resmi nikâh ile düğün arasındaki hazırlık devresinde de bu büyük çapta böyledir. Bu devrede gençlerin yanlarında bir büyük olmadan beraber bulunmaları ya da dışarı çıkmaları hoş görülmez. Daha çok de-

ğişmiş çevrelerde, nişanlı delikanlının çok sık olmamak koşuluyla kız evini ziyaretine ve yemeğe kalmasına izin verilir. Hazırlık devresinde ise gençlerin göz önü yerlerde, yanlarında küçük kardeş bulunmak koşuluyla gezmelerine, sinemaya gitmelerine göz yumulur. Dünürler ailece birbirlerini ziyarete giderler ve bu toplantılarda gençlerin beraber bulunmaları ve birbirlerini daha yakın tanımaları sağlanmış olur. Daha nişanlı iken yalnız başlarına gezen çiftler nadirdir fakat vardır.

Bu konularda gençlerle babaları arasında doğrudan doğruya bir temas yoktur. Kızlar da erkekler de bu konuda isteklerini ve fikirlerini ailelerine anneleri aracılığı ile kabul ettirmeye çalışırlar. Örneğin kızın nişanlısını daha sık ve daha az kalabalık yanında görmek istemesi, erkek tarafının bir davetine gitmek arzusu yalnız anneye açılır. Anne, iki arada baba ile çocuğunu idare etmek durumundadır. Yani iki kuşak arasındaki değer ve düşünce farklılığında arabulucu annedir. Anne çocuğun çıkışlarını babaya usulü ile anlatarak, babanın baskılarını çocuğuna uygun şekilde naklederek dengeyi kurar. Özetle, değişmekte olan kasabada iki kuşak arasındaki görüş ayrılığı, babanın otoritesi korunarak, çocukların istekleri anne tarafından makul görülen hadde indirerek, buhranlara ve çatışmalara yer bırakmadan halledilir. Burada ve diğer konulardaki baba-çocuk ilişkilerinde, babanın kaybolan otoritesi anneye bir çok yeni görevler yüklemiştir. Bu konuda anne terimin tam anlamı ile, tampon rolünü oynamaktadır. Aile ilişkilerinin değişmesinde en büyük düzenleyici, denge bulucu ve değişmeyi yavaşlatıcı fonksiyonu anne üzerine almıştır. Bu durum Ereğli'de en göze çarpan tampon mekanizmalardan biridir.

Ereğli'deki evlenmelerin çoğunda hem resmi, hem de dini nikâh merasimi titizlikle yapılmaktadır (Tablo: 84) (%68.8). Bunu aile reislerinin anketlerimize verdikleri cevaplar kadar gözlemlerimiz de göstermektedir. Resmi nikâhı yeter bulan aile reislerinin oranı sadece %9.5'tur. Ereğli'de kömür işletmeleri, bunların sosyal sigorta sisteminden faydalanabilmek gibi bazı itici güçler, resmi nikâhın erken devrede ve çok sayıda kabulüne sebep olmuştur. Yani iki evlenme merasiminin birbirinden

ayrı fonksiyonları vardır. Dolayısıyla birbirlerini etkilemeden yan yana devam edip gitmektedirler.

Tablo: 84
Evlenme Konusunda Tercih Edilen Törenler

	Sayı	%
Dini tören ve düğün	80	16.5
Resmi tören ve düğün	46	9.5
Hem dini, hem resmi tören ve düğün	333	68.8
Belirsiz cevaplar	25	5.2
Toplam	**484**	**100.0**

Ereğli'de ölüm, vakarla dayanılması gereken ve komşuların karşılıklı dayanışmasını ortaya çıkaran bir olaydır. Böyle hallerde, genellikle ölü sahiplerine hiçbir iş yaptırılmaz. Resmi formaliteler, dini merasimler vb. işleri akrabalar, komşular ve arkadaşlar tarafından tamamlanır. Cenaze umumiyetle öğle namazı sırasında evden alınır. Cenaze namazları çok kalabalık olur. Esnaf, tüccar cenaze namazına katılmayı sevap ve ödev sayarlar. Üç gün ölü evinde yemek pişmez. Komşular "tepsi" gönderirler. Bu herhangi bir inanca bağlı olmaktan çok, evdekileri acılı günlerinde rutin işlerden kurtarmak için yapılır. Ölü ardından taşkın elem ifadelerine rastlanılmaz. O gece hatim indirilir. Müteakip günlerde taziye ve teselliye gelenler olur. Ölümün yedinci gününde lokma dağıtılır ve kırkıncı gün mevlit okutulur. Bu törenlerin büyüklüğü, ailenin sosyal statüsüne göre değişir. Ve karşıt olarak da törenin büyüklüğü, ailenin statüsünü yükseltir ya da sağlamlaştırır.

Bu törenlerin tümü, sosyal hayatın üç belirli cephesinde derine giden değişikliklere işaret etmektedir. Bugün Ereğli'de doğumlarda olsun, sünnet ve evlenme törenlerinde olsun, ritüellerin dinsel tarafları ikinci plâna çekilmeye başlamıştır. Diğer taraftan kızların ve kadınların, toplumdaki değişen mevkii de en açık şekilde buralarda izlenmektedir. Kız çocuğun artan değeri, evlenmesi konusunda ona tanınan söz hakkı, nişanlısı ile görüşebilmesi, kadınlı erkekli kutlama törenlerinin yayılması bunlara işarettir. Böyle törenler sırasında aile içi ve dışı ilişkileri iç-

ten ve dıştan zorlamalarla, iki nesil arasındaki görüş ayrılıkları problem olmaya doğru gider. Baba otoritesinin sarsılmamasına dikkat ederek gençlerin isteklerinin yerine getirilmesinde annenin önemli tampon rolü, bu çatışmaların bunalımsız halledilmesine ve toplumun yavaş, devamlı ve sürtünmesiz değişmesine yardım eder.

Bu törenlerde çok belirli bir eğilim de Ereğli'nin yeni para kazanma temposuna, gittikçe daha çok artan dikey sosyal tabakalaşma hareketlerine uyarak, daha masraflı, daha ayrıntılı merasimler yapılmaya gidilmesidir. Doğum, ölüm, sünnet ve düğün vesile edilerek ailenin yeni tabakalaşma düzeninde yerini sağlamaya ve göstermeye çalışanlar gittikçe artmaktadır. Daha masraflı, daha modern yeni biçim törenlere eğilimi olanların, ya daha çok dışarı açılmış ya da tam istediği sosyal tabakaya tırmanmamış aileler olduğu gözlemlenmiştir.

EREĞLİ'DE EĞİTİM

Okullar ve Öğrenciler

Ereğli gençlerinin yetişmesini üç ilkokul ve iki orta öğretim kurumu üzerine almıştır. Dördüncü bir ilkokul binası ve hazırlıkları tamamlanmıştır. Bu okul 1962-1963 ders yılında öğretime başlayacaktır. İlkokulların hepsinde ikili öğretim yapılmaktadır. İlkokul sınıf ortalaması 50 öğrencidir. İlkokul öğrenci toplamı 1395'tir.1961-1962 ders yılında okullar 218 mezun vermişlerdir. Geçen yıl mezun olanların sayısı 158'dir[1] Ortaokul, 1938 yılında özel okul olarak açılmış ve 1939 yılında devlet üzerine almıştır. 1961-1962 ders yılında 108'i kız olmak üzere 261 öğrenci ortaokula devam etmiştir. 1960-1961 yılı için bu sayı 170 idi. Öğrenci sayısı süratle artmaktadır. Henüz ikili öğrenim yapılmamaktadır. Sınıflarda en az 38, en çok 63 (ortalama 53) öğrenci vardır. 1960-1961 ders yılının haziran ve eylül dönemlerinde 19'u kız ve 19'u erkek olmak üzere 38 mezun vermiştir. Bu yıl haziran döneminde ise 9 kız ve 8 erkek öğrenci diploma almıştır. Ortaokul müdürüne göre ortaokulu bitirenlerden ancak %2'si eğitimlerine devam etmez. Mezunlar, İstanbul'da ve civardaki çeşitli vilâyet merkezlerindeki lise ve eşiti okullara giderler. Öğretmen okulları en çok aranan okullardır. Sonra Eskişehir Ticaret Lisesi, Zonguldak Teknik Okulu ve normal liseler gelir. Zengin ailelerin çocukları İstanbul liselerinde okurlar. Kabataş Lisesi en çok adı geçen lisedir. Şişli Koleji gibi özel liselerde zengin ailelerin diğer liselerde başarısızlığa uğramış çocukları okurlar. Kızlarını liseye gönderen ailelere rastlanılmamıştır. Bunlar daha ziyade meslek okullarına, özellikle öğretmen okullarına gönderilmektedir. Bu yıl haziran döneminde ortaokuldan mezun olanlardan 13'ü (%76) öğretmen okullarına müracaat etmiştir. Bunlardan dokuz tanesi kız öğrencidir. Civar köylerden ortaokula gelen yirmi öğrenci vardır.

[1] Bu bölümdeki bilgiler Ereğli İlköğretim Memurluğu'ndan alınmıştır.

Bunların başarı oranları, kasaba çocuklarınınkinden çok düşüktür. Sebebi, tek ya da iki öğretmenli köy ilkokullarının yetersizliğidir.[2]

Ortaokul öğrenimini yarıda bırakan öğrenci oranı çok düşüktür. 1961-1962 ders yılında yalnız üç öğrenci okulu terk etmiştir. Üçünün de ayrılmasına fakirlik ve çalışma zorluğu sebep olmuştur. Ereğli ortaokulunda klâsik bilgiye ek olarak tarım bilgisi ve ticaret dersleri de verilmektedir. Kasabalıların çoğu, Ereğli'de bir lisenin açılmasını çok istemektedirler. Bu gaye ile bir de dernek kurulmuştur. Belediye 11.000 m^2'lik bir arsayı bu iş için derneğe tahsis etmiştir. Bina ve diğer malzeme için para toplanmaktadır. Ereğli Demir-Çelik Kuruluşları da 200-300 bin lira vermeyi vaadetmiştir. Derneğin ne zaman başarıya ulaşacağı belli değildir.

Kasabanın ikinci orta öğretim düzeyindeki okulu "Erkek Sanat Enstitüsü"dür. 1946 yılında Erkek Orta Sanat Okulu adı altında üç sınıflı olarak kurulmuş, 1958 yılında enstitü kısmı ilâve edilmiştir. Enstitü kısmı beş senedir. 1959-60 yılında "Erkek Sanat Ortaokulu" eğitime başlamıştır. Bu okulda, ortaokul müfredatı aynen uygulanır. Ayrıca sanat dersleri verilir. Mezunları aynı zamanda ortaokul mezunu sayılırlar. Her üç sanat okulunun 186 öğrencisi vardır. 1960-61 yılında 28 öğrenci Orta Sanat Okulunu, 11 öğrenci Sanat Enstitüsünü bitirmiştir. 1961-62 ders yılı haziran döneminde ise, Erkek Orta Sanat Okulunu 14, Erkek Sanat Ortaokulunu 5 ve Sanat Enstitüsünü 8 öğrenci bitirmiştir. Sanat okullarına daha çok az gelirli ailelerin çocukları devam etmektedir. Üstelik öğrencilerin üçte biri de köylerden gelmektedir. Bu okullara talep fazladır. 1960-61 ders yılı için 72 öğrenci başvurmuş ve sınavla 45 öğrenci alınmıştır. 1961-62 ders yılı içinde 20 öğrenci (%10.7) ayrılmıştır. Bunların üç tanesinin babası yoktur. Beşinin babası işçi, üçünün küçük esnaf, dördünün çiftçi, ikisinin kalifiye işçi ve ikisinin küçük memurdur.

[2] Ereğli köylerinin 63 ilkokulundan altısında bir, elli altısında iki öğretmen vardır. Her sınıf için bir öğretmen bulunan tek okul, Armutçuk Kömür İşletmesi Özel İlkokuludur.

Okulda üç sanat kolu vardır. Tesviyecilik, demircilik ve marangozluk Enstitüyü bitirenler teknik okula ya da teknik öğretmen okuluna devam ederler. 1961-62 ders yılı mezunlarından altı kişi teknik okula ve üç kişi teknik öğretmen okuluna başvurmuştur. Enstitü kısmını bitirenler, Kandilli Kömür İşletmesi'nde, Karabük Demir-Çelik Fabrikası'nda ve Ankara Su İşleri Müdürlüğü'nde iş bulmuşlardır. Ereğli Demir-Çelik Fabrikası enstitülülerin umudunu artırmıştır. Diğer taraftan fabrika yetkilileri okulun bölümlerini az bulmuş, elektrik, döküm, kaplama alanlarında eleman yetiştirilmesini öngörmüşlerdir.

"Akşam Kız Sanat Okulu" 1945'de açılmıştır. Öğretim süresi iki yıldır. Biçki-dikiş, çiçek, nakış ve çamaşır dersleri vardır. Okula ilkokulu bitirenler ve okuyup yazma bilen herkes kabul edilmektedir. Yaş haddi yoktur. 1960-61 ders yılında 187, 1961-62'de 168 öğrenci kurslara devam etmiştir. Son iki yılda sırasıyla 68 ve77 öğrenci mezun olmuştur. 1961-62 ders yılında kursa devam edenler ilgi çekicidir. Bunlardan 124'ü ilkokul mezunu, 23'ü okur-yazar belgeli, 9'u ortaokul mezunu, 8'i ortaokuldan ayrılma, biri lise ve ikisi öğretmen okulu mezunudur. Öğrencilerden 10 tanesi köylerden gelmektedir. Veliler burasını okul saymıyorlar. "Kız okumasa da olur, dikişe gönderiyorum ya", "dikişe gitsin yeter" diyorlar.

Ereğli dışında yüksek okullara devam eden öğrenci sayısı 50-60 arasındadır. Bunlardan yaklaşık olarak 25 tanesi üniversitede, diğerleri çeşitli yüksek okullardadır. Bugün kasabada, yüksek tahsilli kimseler için iş imkânı çok sınırlıdır. Bu yüzden üniversiteyi bitirenler kasabaya dönmezler.

Örneklemimizde, okul çağında erkek çocuğu olup da okula göndermeyen aile oram sadece %1.6'dır. Bu oran kız çocukları için %4.4'e çıkar (Tablo: 85). Bugün bu kasabada eğitime karşı büyük bir heves vardır. Bu eğilimin son 15 yıl içinde geliştiği söylenmektedir. Çocukların eğitimi konusunda en çok duyulan deyim "okuyabildiği kadar okusun"dur. Aile reislerinin %75'i erkek çocuklarını ve %40.7'si kızlarını üniversiteye göndermek istemektedirler. Erkek çocuklarının okuması gerekmediği fikrinde olan hiç kimse yoktur. Kız çocuklarının okumasının gerekmediği kanısına %1.4 oranında rastlanmıştır (Tablo: 86).

Tablo: 85
Okul Çağında Olan Çocukların Okula Devamı

	Kız Çocuk		Erkek Çocuk	
	Sayı	%	Sayı	%
İlkokul çağında çocuğu olup onları okula gönderen aileler	131	95.6	131	98.3
İlkokul çağında çocuğunu okula göndermeyen aileler	6	4.4	2	1.6
Toplam	**137**	**100.0**	**133**	**99.9**

Tablo: 86
Aile Reislerinin Çocukları İçin İstedikleri Eğitim Seviyesi

	Erkek		Kız	
	Sayı	%	Sayı	%
İlkokul eğitimi	30	6.2	119	24.6
Ortaokul eğitimi	17	3.5	50	10.3
Lise eğitimi	13	2.7	39	8.1
Üniversite eğitimi	363	75.0	197	40.7
Okuması gerekmez	—	—	7	1.4
Belirsiz, cevapsız	61	12.6	72	14.9
Toplam	**484**	**100**	**484**	**100**

Eğitim İle İlgili Vaziyet Alışlar

Çocuklar için lise seviyesinde bir eğitimi arzulayanlar en düşük oranı teşkil etmektedir (erkek çocuklar için %2.7, kız çocuklar için %8.1). İlkokul öğrenimi isteyenler, üniversite eğitimi isteyenlerden daha az olmakla beraber gene de lise eğitimi isteyenlerden fazladır (erkek çocuklar için %6.2, kızlar için %24.6). İlkokul eğitimi isteyenler, ortaokul eğitimini yeter bulanlarla beraber en gerçekçi grubu meydana getirirler. Bugünkü şartlar altında çocukları için üniversite eğitimi arzulayanlardan ancak çok sınırlı bir grup bunu sağlayacak durumdadır. Anketler toplandıktan sonra, bu çelişmeyi anlamak için konuştuğumuz bir balıkçı tayfası, "okutamam ama okusun isterim, fena mı taa üniversiteye kadar okusun tabii" diye fikrini belirt-

mişti. Gerçekten balıkçılar arasında oğullarının ilkokul ya da ortaokul eğitimi ile yetinen hiç kimse yoktur (Tablo: 87). Oğulları için üniversite öğrenimi isteyen meslek gruplarının başında %86.1 oranla kalifiye işçiler gelmektedir. Bunu %82.2 ile memur-subay grubu, %80.5 ile serbest meslek sahipleri ve %78.6 ile balıkçılar takip etmektedir. Tüccar-esnaf grubu %72.3 ile daha arkada gelmektedir.

Kızlarını üniversitede okutmak isteyen meslek gruplarının başmda serbest meslek sahipleri gelmektedir (%61.1) (Tablo: 88). Memur-subay grubu %53.1, kalifiye işçiler %50.0 oranındadır. Gene en geride tüccar-esnaf grubu bulunmaktadır (%29.7). Kızları için ilkokul eğitimini yeter bulan grupların başında %29.7 ile tüccar-esnaf, %28.6 ile balıkçılar gelmektedir. Ayrıca örneklemde, kızların hiç okuması gerekmez diyen yedi kişiden beşi de tüccar-esnaf grubuna dahildir. Aile reislerinin kız ve erkek çocukları için arzuladıkları eğitim derecesi bakımından serbest meslek, memur-subay, kalifiye işçi grupları ile tüccar-esnaf grubu birbirlerine karşıt yerlerde durmaktadırlar.

Tablo: 87
Aile Reislerinin Meslekleri ve Erkek Çocuklar İçin İstedikleri Eğitim Derecesi

		İlkokulu Yeter gören	Ortaokulu Okusun diyen	Lise	Üniversite Eğitimi İsteyen	Belirsiz Cevaplar ve Cevap vermeyen	Toplam
Tüccar, Esnaf, İmalâtçı	**Sayı**	11	5	4	107	21	148
	%	7.4	3.4	2.7	72.3	14.2	100.0
Serbest Meslek	**Sayı**	1	2	1	29	3	36
	%	2.8	5.6	2.8	80.5	8.3	100.0
Memur - Subay	**Sayı**	2	5	1	79	9	96
	%	2.1	5.2	1.0	82.2	9.3	99.8
Kalifiye İşçi	**Sayı**	4	1	1	62	4	72
	%	5.6	1.4	1.4	86.1	5.6	100.1
Çiftçi	**Sayı**	1	—	—	—	3	4
	%	25.0	—	—	—	75.0	100.0
Balıkçı	**Sayı**	—	—	2	11	1	14
	%	—	—	14.3	78.6	7.1	100.0
İşçi	**Sayı**	2	1	2	24	8	37
	%	5.4	2.7	5.4	64.8	21.6	99.9
Diğer Meslekler	**Sayı**	3	2	1	23	6	35
	%	8.6	5.7	2.9	65.7	17.2	100.1
İşsiz	**Sayı**	6	1	1	28	6	42
	%	14.3	2.4	2.4	66.6	14.3	100.0
Toplam		**30**	**17**	**13**	**363**	**61**	**484**

Tablo: 88
Aile Reislerinin Meslekleri ve Kız Çocuklar İçin İstedikleri Eğitim Derecesi

		Hiç Okumasın Diyenler	İlkokulu Yeter Görenler	Ortaokulu Okusun Diyenler	Liseyi	Üniversiteyi gerekli Görenler	Belirsiz	Toplam
Tüccar, Esnaf, Imalâtçı	Sayı	5	44	21	9	44	25	148
	%	3.4	29.7	14.2	6.1	29.7	16.9	100.0
Serbest Meslek	Sayı	1	3	5	3	22	2	36
	%	2.8	8.3	13.9	8.3	61.1	5.6	100.0
Memur - Subay	Sayı	—	11	4	13	51	17	96
	%	—	11.5	4.2	13.5	53.1	17.6	99.9
Kalifiye İşçi	Sayı	—	18	8	5	36	5	72
	%	—	25.0	11.1	6.9	50.0	6.9	99.9
Çiftçi	Sayı	—	1	—	—	1	2	4
	%	—	25.0	—	—	25.0	50.0	100.0
Balıkçı	Sayı	—	4	3	1	4	2	14
	%	—	28.6	21.4	7.1	28.6	14.3	100.0
İşçi	Sayı	—	9	2	4	16	6	37
	%	—	24.3	5.4	10.8	43.2	16.2	99.9
Diğer Meslekler	Sayı	1	12	3	2	11	6	35
	%	2.9	34.3	8.6	5.7	31.3	17.1	99.9
İşsiz	Sayı	—	17	4	2	12	7	42
	%	—	40.5	9.5	4.8	28.6	16.7	100.1
Toplam		7	119	50	39	197	72	484

Ereğlililer, ısrarla çocuklarını okutmak istedikleri halde, niçin okutmak istediklerini pek açık olarak ifade edememektedirler. Müphem olarak, herkes Ereğli'nin gelecek yıllardaki hayatında yeri olacak başarılı insanda aranacak özelliklerin başında "tahsilli olması" gerekeceğini algılamaktadır. Ama bunu hangi sözlerle söyleyeceklerini pek kestiremiyorlar. Tablo: 89'da Ereğlililerin, çocuklarına vermek istedikleri eğitimin amaçları görülmektedir. Oğullar için eğitim amacı olarak gösterilen "para kazanması" isteği bu konuda en yüksek oran olan %19.0'dur. Bu belli bir amaçtır. Modern bir sanayi şehri haline gelen Ereğli'nin bugünkü düzeninde de, gelecekteki düzeninde de parası olmak önemlidir. Zengin sayılmak için gerekli servet şekillerinin açıklandığı bölümde de görüldüğü gibi, büyük çoğunluk zengin olmak demek, parası olmak demektir kanısındadır. Bunu takip eden yığılmalar, %18.8 ile "adam olması için okusun" ve %16.3 ile "memlekete faydalı olmak için okusun" cevaplarında olmuştur. Bunlar ilk bakışta müphem ve klişeleşmiş, içeriği olmayan sözler izlenimini vermektedir. Buna rağmen, açık mülâkatlarda edindiğimiz bilgilere göre, "adam olsun" deyimi, kişiliği gelişsin, serseri olmasın, iş güç sahibi olsun ve özellikle ailesine, anne ve babasma saygılı olsun, onlara ihanet etmesin, "ele-güne" muhtaç bırakmasın gibi bir çok anlamı kavramaktadır.[3] Yani Ereğli'de erkek çocukları eğitmekte ikinci önemli amaç, kişiliğinin gelişmesini ve insancıl değerler kazanmasını sağlamaktır. Böyle bir amaç, aile içi insan ilişkilerinin değiştiği, oğulların babalardan kopmaya başladığı bu devrede, her şeye cevap vereceği sanılan eğitime, bu konuda da umut bağlandığını göstermektedir. "Memlekete faydalı olsun" deyimi biraz daha müphemdir. Bugün Türkiye'de her türlü resmi demeçlerde, okullarda radyo ve gazete gibi kitle haberleşme araçlarında memlekete ve millete bağlılık, memleket ve millet için çalışmak en çok üzerinde durulan konudur. Bu değerin geniş

[3] Herkesçe bilinen halk hikâyesindeki ailesini terk edip gittikten ve yabancı ellerde vezir olduktan sonra babasını ayağına getirten oğula ihtiyar babanın verdiği "vezir olamazsın demedim, adam olamazsın dedim" cevabı da "adam olmak" deyiminin aile ve insan anlayışı ile ilgili bir kişilik sorunu olduğuna işaret ettiğini açıklamaktadır.

çapta benimsendiğini ya da böyle görünmek gerektiğini düşündüklerini göstermektedir. Fakat bundan ne kastedildiği, memlekete nasıl faydalı olunabileceği açıklanamamıştır. Türkiye'nin bütünü gibi, Ereğli de çözümlenmesi gereken bir çok sosyal sorun, düzenlenmesi istenen bir çok iş ile karşı karşıyadır. En kısa açıklamalar, okuyan çocukların, kişileri aşan bu sorulara cevap bulmaları, karışık işlere düzen getirmeleri umududur. Anketimizdeki bu sorunun bir açık soru olduğu ve cevap verenlerin kendiliklerinden bu cevapları verdikleri düşünülürse, kapsamı bakımından çok açık olmamakla beraber, babaların bir çoğunun, oğulları için memleket ve millet çapında amaçlar edinmelerini, bunun da eğitim ile elde edilebileceğini düşündüklerini göstermektedir.

Esasen Tablo: 90'a bakılırsa, oğullarını memleket ve millete faydalı olması için okutmak isteyen aile reislerinin çoğunun, serbest meslek sahibi, subay ve memur oldukları görülmektedir. Serbest meslek sahipleri arasında %22.2 ve memur - subay grubu arasında %21.9 aile reisi böyle cevap vermişlerdir. Bu gruplar hem az yerel olanlardır, hem de bunlar resmi bildiriler ve benzeri kaynaklarla daha çok temas edenlerdir. Bunların aileye yönelmiş amaçlardan daha çok millete yönelmiş amaçları benimsemiş olmaları olağandır. Nitekim meslek grupları arasında, kendini en az güvenlikte hisseden balıkçılar %42.9, işsizler %30.9 ve kalifiye işçiler %18.0 oramnda çocuklarını okutma amaçlarına "adam olsun" gibi aileye ve aile içi dayanışmaya yönelmiş cevaplar vermek eğilimindedirler. Esnaf ve tüccar grubunun %21.6'sının "hayatını kazanmak için okusun" gibi kişiye yönelmiş bir amacı benimsemiş olması da ilginçtir. Üçüncü bölümde, Ereğli tüccar ve esnaflarının feodal olmayan ve değerler bakımından da, burada görüldüğü gibi kişiye yönelmiş olması, modern sanayileşmiş büyük şehir düzenine ait olduklarını açıkça göstermektedir. "İnsanlığa faydalı olmak için okusun" gibi, insanlığa ve milletlerarası topluluklara yönelmiş cevaplar çok nadirdir, fakat vardır.

Kızların eğitimine gelince, en önemli amaç, bunların bugünkü hayata uyum sağlayabilecek, evin dışındaki işlerini görebile-

cek kadar bilgi sahibi olmaları isteği gelmektedir. Örneklemimizdeki aile reislerinin %31.3'ü kızlarını, böyle bir kolaylığı sağlamak için okutmak istemektedirler (Tablo: 89). Ereğli'nin bugünkü koşullarında "kızların okuması gerekmez" düşüncesi yerini "uyum sağlaması için okuması" fikrine bırakmıştır. Her meslek grubu için bu amaç en büyük oranda ise de özellikle tüccar-esnaf grubu için en yüksek oranı bulmaktadır (%41.2) (Tablo: 91). Bu da ilgi çekicidir. Kızların "adam olması" için eğitilmesini isteyenler göze çarpacak kadar azdır (%3.1). Bu da erkek çocukların aile dayanışmasındaki özel yerini ve bu deyimi, yukarıda açıklandığı şekilde anlamanın doğru olduğunu gösterir. Memlekete ve millete faydalı olması için kızlarının okumasını isteyen aile reisleri oranı, %12.5'tur. Bu oran oldukça yüksektir. Ve oğullarında olduğu gibi, kızlarını memlekete ve millete yönelmiş bir amaç ile okutmak isteyenlerin çoğu gene serbest meslek sahipleri (%16.7) ve memur-subay grupları (%16.7) arasındadır.

Tablo: 89
Çocukların Eğitiminde Güdülen Gaye

	Kız Çocuk İçin		Erkek Çocuk İçin	
	Sayı	%	Sayı	%
Belirli bir mesleği olması için	53	10.9	46	9.5
Para kazanması için	52	10.7	92	19.0
Sosyal statüsü olsun diye	2	0.4	32	6.6
"Adam olsun" diyenler	15	3.1	91	18.8
Bilgi sahibi olmaları için	37	7.6	47	9.7
Memlekete faydalı olması için	61	12.5	79	16.3
Hayata uyum sağlayabilmeleri ve ancak o kadar okumalarını isteyenler	152	31.3	—	—
Belirsiz cevaplar ve cevap vermeyenler(*)	112	23.4	7	20.1
Toplam	**484**	**99.9**	**484**	**100.0**

(*) Anketlerdeki bu soruya çocuğu olmayan bazı aileler de cevap vermişlerdir. Bu hanede "çocuğum yok" diyen bazı aileler de bulunmaktadır.

Tablo: 90

Aile Reislerinin Meslekleri ve Erkek Çocukların Eğitimi İçin Düşündükleri Gayeler

		Belirli bir mesleği olsun	Hayatını kazansın	Sosyal mevkii olsun	Adam olsun	Bilgi edinsin	Memlekete faydalı olsun	Belirsiz, Cevapsız	Toplam
Tüccar, esnaf	Sayı	11	32	9	23	16	25	32	148
İmalâtçı	%	7.4	21.6	6.1	15.5	10.8	16.9	21.6	99.9
Serbest	Sayı	5	7	—	6	6	8	4	36
Meslek	%	13.9	19.4	—	16.7	16.7	22.2	11.1	100.0
Subay ve	Sayı	9	19	4	15	12	21	16	96
Memur	%	9.4	19.8	4.2	15.6	12.5	21.9	16.7	100.1
Kalifiye	Sayı	7	16	9	13	6	10	11	72
İşçi	%	9.7	22.2	12.5	18.0	8.3	13.9	15.3	99.9
Çiftçi	Sayı	—	—	—	—	—	—	4	4
	%	—	—	—	—	—	—	100.0	100.0
Balıkçı	Sayı	—	4	—	6	1	1	2	14
	%	—	28.6	—	42.9	7.1	7.1	14.2	99.9
İşçi	Sayı	5	6	2	9	2	4	9	37
	%	13.5	16.2	5.4	24.3	5.4	10.8	24.3	99.9
Diğer	Sayı	3	6	3	6	1	7	9	35
meslekler	%	8.6	17.1	8.6	17.1	2.9	20.0	25.7	100.0
İşsiz	Sayı	6	2	5	13	3	3	10	42
	%	14.3	4.8	11.9	30.9	7.1	7.1	23.8	99.9
Toplam	Sayı	**46**	**92**	**32**	**91**	**47**	**79**	**97**	**484**

Tablo: 91
Aile Reislerinin Meslekleri ve Kız Çocukları İçin Eğitim Gayesi

		Belirli bir mesleği olsun	para kazansın	Sosyal mevkii olsun	Adam olsun	Bilgi edinsin	Memlekete faydalı olsun	Hayata asgari bir intibak göstersin	Belirsiz, Cevapsız	Toplam
Tüccar, esnaf İmalâtçı	Sayı	9	16	2	1	6	16	61	37	148
	%	6.1	10.8	1.4	0.7	4.1	10.8	41.2	25.0	100.1
Serbest Meslek	Sayı	2	5	—	3	6	6	8	6	36
	%	5.6	13.9	—	8.3	16.7	16.7	22.2	16.7	100.1
Subay ve Memur	Sayı	12	13	—	4	10	16	23	18	96
	%	12.5	13.5	—	4.2	10.4	16.7	24.0	18.7	100.0
Kalifiye İşçi	Sayı	13	7	—	3	8	10	20	11	72
	%	18.0	9.7	—	4.2	11.1	13.9	27.7	15.3	99.9
Çiftçi	Sayı	—	—	—	1	—	—	—	3	4
	%	—	—	—	25.0	—	—	—	75.0	100.0
Balıkçı	Sayı	4	—	—	1	—	1	4	4	14
	%	28.6	—	—	7.1	—	7.1	28.5	28.5	99.8
İşçi	Sayı	4	5	—	—	3	5	10	10	37
	%	10.8	13.5	—	—	8.1	13.5	27.0	27.0	99.9
Diğer meslekler	Sayı	4	3	—	—	1	6	10	11	35
	%	11.4	8.6	—	—	2.9	17.1	28.6	31.4	100.0
İşsiz	Sayı	5	3	—	2	3	1	16	12	42
	%	11.9	7.1	—	4.8	7.1	2.4	38.0	28.6	99.9
Toplam	Sayı	**53**	**52**	**2**	**15**	**37**	**61**	**152**	**112**	484

Tablo: 92, aile reislerinin %68.3'ünün babasının meslek ve iş seçiminde bunlara karışmadığını göstermektedir. Buna karşılık, bugünkü aile reislerinden oğullarının meslek ve iş seçmelerine karışacaklarını ifade edenlerin oranı %46.3'tür. Baba-oğul otorite düzeninin çözülmeye yöneldiği bu devrede, böyle bir istek pek yerinde görünmüyorsa da buradaki müdahale değişik seviyede bir ilgidir. Bir çok babalar oğullarının hangi mesleği seçeceğinde, hangi işi tutacağında, tıpkı okula gönderip göndermemek gibi söz sahibi olmak, oğullarına yön vermek istemektedirler. Bugünkü aile reisleri, kendi statülerini ve durdukları yeri beğenmemektedirler. Bunun suçunu da, babaların kendilerini gerektiği gibi yetiştirmemiş, onlara yol göstermemiş olmalarında bulmaktadırlar. Şimdi kendilerinin bu hataya düşmeyeceklerini, oğullarına bugün neyin değerli olduğunu öğreteceklerini ve şimdiki koşullarda onları başarıya ulaştıracak yönü, mesleği kazanmasına çalışacaklarını söylemektedirler.

Gençlerin yetiştirilmesi, özellikle Ereğli'deki okulları bitirmekle sonuçlanmaz. Okulu bitiren çocuk çıraklığa başlar, ya babasının dükkânında çalışır, ya da bir tüccarın, esnafın yanına verilir. Altı yaşında manav, sekiz yaşında balıkçı, on yaşında berber "çırak"lığına başlayanlar vardır. İlkokulu bitiren 12-13 yaşındaki çocuklarla, sanat okulunu bitiren 15-16 yaşındakiler, bir "harçlık" alarak yardıma başlarlar. Askere gidene kadar bu böyle devam eder. Bir anlamda bu dönemde daha tam yetişkin değillerdir. Kendi gençlik grupları içinde ve dükkânda yalnız iş davranışlarını değil, bütün yetişkin davranışlarını öğrenirler.

Kızlar da çok küçük yaştan annelerine yardım ederek, çeşitli işleri ve kadın davranışlarını benimserler. Örneğin, dikiş öğrenmek, okul sonrası devresi için önemli şeylerden biridir. Ancak, temas ettiğimiz dar gelirli ailelerde, kızlar, dikiş yerine ortaokula gitmiş olmayı arzuluyorlardı. Ortaokul mezunu kızlara bu aralık bürolarda beyaz yakalı işler bulma olanağı açılmış gibidir.

Tablo: 92
İş ve Meslek Seçiminde Babanın Rolü

	Babanız size karıştı mı?		Siz oğlunuza karışacak mısınız?	
	Sayı	%	Sayı	%
Evet	95	19.6	224	46.3
Hayır	331	68.3	194	40.1
Belirsiz	58	11.9	66	13.6
Toplam	**484**	**99.8**	**484**	**100.0**

Ereğli'de havada somut halde hissedilen eğitim isteği, Demir-Çelik Fabrikası ile daha da şiddetlenmiş görülüyor. Ereğli'nin yeni hayatmda eğitime, kendilerini suyun yüzünde tutacak bir cankurtaran simidi gibi bakılmaktadır. Şimdiden, bir yüksekokul seviyesinde teknik okul kurma fikri yayılmakta, bir çok yerde münakaşa ve hayal kurma konusu olmaktadır.

BOŞ ZAMAN UĞRAŞILARI

Ereğli'de boş zaman uğraşılarının en belirli özelliği, hiçbir bakımdan örgütlenmemiş olmasıdır. Diğer bir deyimle, nüfusun büyük bir çoğunluğu için çalışma ve eğlenme düzenlerinin birbirinden farklılaşmamış olduğu bile söylenebilir. İkinci bir özellik, bu uğraşılarda kadın-erkek ayrılığının kuvvetle belirmesidir. Üçüncü bir temel özellik de, boş zaman uğraşılarının "yapıcı olmak" gibi bir değer taşımaması ya da güzel sanatlar, yeni beceriler öğrenmek şeklindeki uğraşılarla boş zamanı değerlendirmek gibi bir davranış göstermemesidir.

Kasabadaki geleneksel boş zaman faaliyetleri, kadınlar ve erkekler için başka başkadır. Hemen her gün, gündelik işlerinin ve sorumluluklarının dışında kalan fazla zamanlarını geçirmek için hem kadınların hem de erkeklerin, kendilerine göre, yaygın, şekillenmemiş fakat devamlı uğraşıları vardır. Kadınlar boş zamanlarını genellikle birbirlerini ziyaret ederek geçirirler. Erkeklerin kahveleri vardır. Bu uğraşılarda çeşitli yaş gruplaşmaları görülür. Böyle gruplaşmalar kadınlarda daha az belirlidir.

Kadınların Boş Zaman Uğraşıları

Kadınların öğleden sonralarını ziyaretler doldurur. Ziyaret tarzları alt tabakalardan üst tabakalara çıkıldıkça değişir. Bunda ailenin dışarıya açılmış olup olmadığı da rol oynar. Alt tabakalarda ve kasaba değerlerini yaşatanlarda geliş gidiş hiçbir törene bağlı değildir. "Sabah kahvesine" gitmek, "geçerken şöyle bir uğramak" ya da "akşam oturmasına" gelmek hep aynı şeydir. İkram sınırlıdır. Buna karşılık üst tabakalarda ya da dışarıya açılmış olan ailelerde hanımların belirli "kabul günleri" vardır. Kendi deyimleri ile "günlerinde" hem ziyaretler hem de ikram tarzları belirli bir düzene uyar. Bu günlerde hanımların giyinişleri bile daha itinalıdır. "Günlere" genellikle çocuklar getirilmez. Fakat özellikle yetişmiş kızlar annelerinin yanında gelir-

ler. Çok kez 10-12 kişi toplanır. Biri gelir, biri gider. İkramlar daha çok büyük şehir usulü, çaylı çörekli ve düzgündür. Orta tabakadaki hanımlar gün âdetini küçümserler ve "züppelik" sayarlar. Üst tabaka ise her dakika habersiz gelip gitmeyi "lâubalîlik", önemli kimselerin ziyaretlerinde evde bulunmamayı da "esef verici" addederler. Onlar için "gün" gerekli ve fonksiyonu olan bir şeydir. En formel kimselerin bile yakın arkadaşları, dostları gene günün hemen her saatinde ziyarete gelebilir ve onlar da "günlerin" dışında bu yakın arkadaşlarını ziyarete giderler.

Ziyaretlerde ya da "günlerde" ana eylem sohbet ve nakış işlemektir. Nakış, aşağı yukarı kadınlarm en başta gelen meraklarındandır. Dikiş dikmek de özel ziyaretlere yol açar. Alt tabakalarda makarna, tarhana gibi kışlık besi maddesi hazırlamak da bir araya gelmek için nedendir. Bunlar tam boş zaman uğraşıları sayılmamakla beraber, sohbet ve eğlenme vesilesi sayılırlar. Sohbetler, kadın konuları olan, doğumlar, ölümler, evlenmeler, sünnetler, giyim eşyaları, çocukların ve günlük ev işlerinin sorunları üzerinde döner. Sinema, film ve konser de bunlara gidenler arasında söz konusu edilir.

Kadınların boş zaman uğraşılarının arasında doğum, sünnet, evlenme ve ölüm dolayısıyla yapılan çeşitli toplantıların önemli yeri vardır. Kadınlar, aralarında çeşitli sebeplerle evlerde ya da dini ziyaret yerlerinde toplanıp, geçimi bundan olan kadın mevlithanlara mevlit okuturlar. Örneğin, Kozlu'da oturan bir hanım bir kaç gün için Ereğli'ye geldiği zaman, hiç belirli olmayan bir günde, eşini dostunu bir araya toplamak amacıyla "ölmüşlerin ruhu" için mevlit okutmuştur. Ya da kadmlar aralarında para toplayıp şeker alarak, ağaçlıklı ve manzaralı bir yer olan Göztepe'de Nasrullah Dede yatırına gidip mevlit okuturlar. Açık mülâkatlarda bir çok erkek, kadınların çok mevlit okutmalarından bahsetmiştir. Böyle hallerde, çok kez, mevlit bir araya gelmek için, bir sebepten çok bahanedir. Kadınlar, yazın ve baharlarda bahçelere ve mesire yerlerine kendi aralarında kır gezileri de düzenlerler. Gene erkeklerden ayrı olarak küçük gruplar halinde parka, kışın gündüz matinelerine, yaz gecele-

rinde açık hava sinemalarına giderler ve yazın erkeklerin olmadığı yerlerde açıktan denize girerler. Evde saksıda ya da bahçede çiçek yetiştirmek de kadınların şekilleşmemiş, fakat sık görülen meraklarındandır. Radyonun, göreli olarak kapalı çevre kadınları için yeni ve temelde bir vakit geçirme öğesi olduğuna şüphe yoktur. Diğer bölümlerde de söylenildiği gibi, erkek evde iken izin vermediği halde, o gidince evin kadını radyodan istediği yayınları dinler. Bunun kadının dünyasını genişlettiği gerçektir.[1]

Genç kadınlar, özellikle genç kızlar arasında *Hayat, Ses* ve *Yelpaze* gibi hafif magazinler rağbettedir.[2] Roman okuyan kimselerin de ender olmadığı görülmektedir. Bunların okunması için gerçekten satın alınması gerekmez. Elden ele gezmeleri, ödünç alınıp okunmaları çok yaygındır. Bu bakımdan mecmua ve roman okuma yaygınlığı hakkında kesin bir şey söylenemez.

Ereğli'de kadınlar için tek örgütlü uğraşı, 1953'de kurulmuş olan "Yardım Sevenler Derneği"dir. Bu dernek, "Fakir Hastalara Yardım Derneği" ile aynı zamanda kurulmuştur. Girişimcileri, idare meclisi ve aktif üyeleri, kaymakam, savcı, doktor gibi memur ve serbest meslek sahibi kimselerin eşleri ve kadın öğretmenlerdir. Aktif üyeler her ay toplanırlar. Dikiş nakış bilen fakir kızlara, kadınlara iş bulurlar. Aidatlara ilâveten para toplarlar. Çalışamayan ve geliri olmayanlara yardım ederler. Ayrıca üyelerin de katılması ile dikiş dikme gerektiren taahhüt işlerine girişerek derneğin gelirini arttırırlar. Araştırmanın yapıldığı Temmuz 1962'de Demir-Çelik Kuruluşlarına mensup kimselerin eşlerinin katılması ile aktif üye çerçevesi genişlemeye başlamıştı. Bu kimselerin aracılığı ile de Demir-Çelik Kuruluşlarının bekçi ve hademe giyimlerinin ve Demir-Çelik konukevinin çarşaf, yastık kılıfı vb. ihtiyaçlarının dikilmesini bu örgüt üzerine almış ve şimdiye kadar hiç ulaşamadığı bir gelir seviyesine ulaşmıştır. Aktif üyelerin en büyük şikâyetleri, Ereğlili kadınların "günlere" gidip nakış işlemek yerine bu örgütün içinde yararlı olmaya ikna edilememeleri idi. Ereğli'de ilk ve tek örgüt

[1] Radyo hakkında daha geniş bilgi Bölüm 11'de verilmiştir.

[2] Bölüm 11'e bakınız.

olarak bu dernek, kadınların hayatına örgütlü bir faaliyet getirmeye çalışmaktadır. Bugünkü haliyle, daha çok, geçici olarak dışarıdan gelmiş kimselerle sınırlı bir çalışma gibi görünmesine rağmen, Ereğli'nin eşraf ve serbest meslek erbaplarının eşleri arasında da hızla yayılması beklenebilir.

Erkeklerin Boş Zaman Uğraşıları

Ereğlili erkeklerin yaygın ve geleneksel boş zaman uğraşılarının başında kahveye gitmek gelmektedir. Kasabada 1962 Temmuzunda 44 tane kahve vardı (Tablo: 10). Bunlar, Çarşı ve Hükümet Meydanı'nda Bozhane denilen eski Rum Çarşısı, bugünkü balıkçı topluluklarının bulunduğu ve Süleymanlar Mahallesi'nde yeni başlayan nüveleşmenin olduğu yerdedir. Kasabanın konut bölgelerinde kahve yoktur. Bu kurum, yani kahveler, kendi içlerinde farklılaşmış haldedir. Kahvelerin bir kısmı, civar köyler halkının kasabadaki sabit adresleri ve yerleridir. Daha evvel de söylediğimiz gibi her köyün belirli bir kahvesi vardır ve bunlar bir cins kulüp gibi iş görürler.[3] İkinci tür farklılaşma, iş ve mesleğe göredir. Genellikle balıkçı kahveleri, işçilerin, zanaatkârların gittikleri kahveler vardır. Memurların gittiği, tüccar ve esnafın gelirlerine göre devam ettiği kahveler de vardır. Başkalarının buralara girmeyeceğine dair bir yazılı kural olmamakla beraber, kimse gerekmedikçe kendi grubunun kahvesinden başkasma gitmez. Bazan aynı kahvede değişik saatlerde değişik grupların toplandığı da görülür. Örneğin bir kahvede, sabah balıkçıların, akşam üstü memurların ve gece gençlerin toplandığı, bir başkasında da sabah işçilerin, öğlen köylülerin ve akşam esnafın toplandığı görülür. Üçüncü bir farklılaşma, yaşa göredir. Gençler ve yaşlılar ayrı ayrı kahvelerde toplanırlar. Babaların ve yaşlıların otoriteleri, onlara gösterilmesi gereken saygı, beraber oturup gençlerin şakalaşmaları, ya da oyun oynamaları ile bağdaşamaz. Bu konuda varolan duyarlılık ayrı ayrı kahvelere gidilerek halledilmiştir. Ereğli'de siyasî partilere göre belirgin şekilde farklılaşmış kahvelere rastlanmamıştır.

[3] Bölüm 3'e bakınız.

Ereğli'de erkekler çoğunlukla kahvelere giderler (Tablo: 93). Kahveye gitmeyenler sebebi ne olursa olsun tenkit edilirler. Kahveye gidilen zaman ve orada geçirilen vaktin miktarı değişiktir. Ereğli'de çalışmadıkları zaman erkeklerin, kahveye gitmekten başka, yapabilecekleri şeyler çok değildir. Üstelik, sosyal temasları için bir örgüt, kurum ve yer de yoktur. Evler kadınların dünyasıdır. Kadınlara ve ev işlerine verilen düşük statü, erkeklerin bunlarla yakından ilgilenmelerine izin vermez. Akşam üzeri ya da gece kadınlarla birlikte yapabilecekleri ya da yapmak isteyecekleri ortak bir konuları da yoktur. Kendi erkek arkadaşlarını evlerine davet edemezler. Tüccar ve esnaf, iş yerlerini kapatınca eve gidip yemek yer ve sonra da kahveye çıkarlar. Memurların çoğunun akşam üzeri saat beş ile yedi arası, yani işlerinin bitimi ile yemek saati arasındaki vakitleri kahvede geçer.

Kahvede, en hafif günlük konulardan, piyasa, politika haberlerine ya da önemli özel meselelere kadar her şey konuşulur. Gazeteler burada okunur. Radyolar burada dinlenir. Dostluk bağları burada kurulur. Kişisel konulara dokunmadan ciddî meselelere girmeden de bu temaları devam ettirmek olanağı vardır. Bunun ilk yolu çeşitli oyunlardır. Tavla, iskambil, bunların başında gelir. Ereğli çapında büyük paraların döndüğü, paralı kart oyunlarının da oynandığı olur. Pazar ve tatil günleri de erkeklerin hemen hepsi, boş zamanlarının büyük ya da küçük bir kısmını gene kahvelerde geçirirler. Bunlar sayesinde, hemen herkesin kasabada olup biten her şeyden haberi olur. Kahveler, tek başlarına en fazla karşılıklı teması temin eden, kasabadaki bir iç grup havasını yaratan ve yaşatan kurumlardır. Öbür taraftan yavaş bir tempo da çalışmayı teşvik eder, vakit öldürücü ve oyunların dışında yeni ilgiler edinmeyi köstekleyici rol oynar. Çok göze çarpan bir özelliği de kadın-erkek ayrımını körüklemesidir. Bugün hiç şaşmayan şey, bir kimsenin evi, karısı, kızı ile ne kadar çok ortak uğraşı varsa, kadınlı-erkekli boş zaman uğraşılarına ne kadar çok zaman ayırıyorsa, kahvelerde o kadar az vakit sarf ediyordur.

Ereğli'de 1951 yılında, bir grup memur ile daha sınırlı bir grup tüccarın devam ettiği, bir şehir kulübü kurulmuştur. Burası, biraz daha göz önünden kalkmış bir kahve fonksiyonu görmektedir. Ereğli'de şehir kulübüne kadınlar gitmez. Bugünkü haliyle, daha çok paralı kart oyunlarına meraklı kimselerin devam ettiği bir yerdir. Ereğli'nin daha geniş memur ve tüccar kütlesi için bir anlam taşımamaktadır. Örneklemimizde aile reislerinden yalnız %20'si şehir kulübüne gitmektedir (Tablo: 93).

Üs kumandanlığına ait subay ve astsubay orduevleri yalnız ordu mensuplarına değil, kasabanın daha geniş bir grubuna hizmet eder. Buraya kadınlar da erkekleri ile beraber gelirler. Her şeye rağmen, buralara da gelenlerin sayısı kahvelerle kıyaslanamayacak kadar azdır.

Ereğli'de hemen her erkeğin iştirak ettiği, boş zaman faaliyetlerinden ikincisi de alkollü içki içilen yerlere gitmek ve içkili toplantılara iştirak etmektir. Ereğli'de yirmi yaşına gelmiş her erkek içki içer. İçki içme tarzları da çeşitli gruplara göre değişir. Memur olsun, tüccar olsun üst tabakadan olan kimseler, kulüpte, belediye gazinolarında ya da evlerinde içerler. "Şişesini alıp evine gitmek" bunlar için en uygun hal olarak vasıflandırılmaktadır. Bekarlar ve alt orta tabakaya mensup erkeklerden oluşan ikinci grup, akşamları kasabanın 14 meyhanesinde ve içkili lokantalarında "demlenirler". Bunların dışında, bir çok dükkânın arkasında özellikle gençler toplanıp aralarında içki alemleri yaparlar. En çok içilen içkiler rakı ve biradır.[4] Bira hele yazın her zaman bulunmaz. Bulunsa tüketimin daha da artacağı

[4] Bütün kaza için, Tekel İdaresi'nce tutulan kayıtlardan çıkarılan içki tüketiminin yıllara göre dağılımı, yılda litre olarak şöyledir:

İçki Nev'i	1956	1957	1958	1959	1960	1961
Rakı	38.045	43.383	27.873	38.709	38.559	39.808
Kanyak	472	656	659	367	343	425
Votka	3.828	4.093	2.964	1.827	1.681	2.496
Bira	30.303	17.479	12.319	18.588	20.817	43.164
Vermut	357	697	628	1.824	1.895	3.377
Likör	1.211	1.191	1.283	2.162	2.234	2.449
Boyalı ispirto	10.381	10.485	11.837	13.802	16.364	18.958

Ereğli'de Tekel şarabı satılmıyor. Serbest şarap satışlarının miktarını belirlemek olanağı bulanamamıştır.

muhakkaktır. Çok içildiği rivayet edilen bir şey de renkli ispirtodur. "Mülâyimci" denilen bunların miktarını soruşturmak kesinlikle mümkün olmamıştır. Tüketimin o kadar çok olacağı umulmayan bir içki de vermuttur. Mezesiz içilebilmesi, fiyatına göre hacminin büyük olması, tatlılığı vermuta, özellikle yeni yeni içmeye başlayan gençler arasında aranan bir içki karakteri kazandırmıştır. Büyükler ve babalar dükkândan gittikten sonra gençler arka tarafa geçip çok kere vermut içerler.

Tablo: 93'de içkili lokanta, gazino ya da meyhanelere gidenlerin sayısı 73 olarak görülmektedir. Bu sayı Ereğli'de içki içenlerin sayılarını göstermekten çok uzaktır. Yukarıda bahsettiğimiz gibi, evlerinde, dükkân arkalarında, kulüp ve orduevi gibi yerlerde içenler bu tabloda gösterilmemiştir. Ayrıca, içkili lokantada ya da meyhanede "demlenmek" pek tasvip edilmediğinden buralara gidenlerin bir kısmı da cevaplarında bu hareketlerini saklamışlardır.

Deniz, yüzme ve amatör balıkçılık, en alt tabakalardan en üst tabakalara kadar yayılmış tutkulardandır. Kömür işçilerinden ordu mensuplarına, tüccar ve memurlara kadar her grupta amatör balıkçıya sık sık rastlamr. Genellikle, sandalla kıyıdan biraz açılarak olta ve çapari ile balıkçılık yaparlar. Alt gelir bölümleri için tutulan balık, evin bütçesine hatırı sayılır bir destek olur.

Yaygın olan meraklardan bir diğeri de güreşlerdir. Her yıl tarihsel Kırkpınar güreşlerinden sonra, Temmuzun ikinci haftasının sonunda Ereğli'de güreşler tertiplenir. Dışarıdan ve Ereğli'den pehlivanlar bu güreş yarışmalarına davet edilir. Hafta sonu kasabanın içinden ve dışından kadınlı erkekli gruplar güreşlerle ilgilenir. Şehir içindeki pehlivanlar bütün Ereğlililer tarafından tanınır ve herkes onlara itibar eder.

Horoz döğüşü, döğüşçü horoz yetiştirmek ve bahislere girmek de yaygın ilgilerden birini teşkil eder. Horoz döğüşleri, eğlence ile çalışmanın farklılaşmamış olduğu örnek uğraşılardandır. Horoz besleyenler genellikle esnaflardandır. Bunlar uzun günlerde dükkânlarının önünde horozlarını döğüştürürler. Komşu dükkân sahipleri ve gelip geçenler toplanıp döğüşü seyrederler. Horoz döğüşü, tamamiyle kişisel, organize olmamış bir boş zaman uğraşıdır.

Tablo 93
Meslek Grupları ve Boş Zaman Faaliyetleri

		Kahveye		Sinemaya		Şehir Kulübüne		İçkili lokantaya ve Meyhaneye		Hiçbir Yere	
		Giden	Gitmeyen	Giden	Gitmeyen	Giden	Gitmeyen	Giden	Gitmeyen	Gitmeyen	Giden
Esnaf-Tüccar	Sayı	100	48	118	30	8	140	25	123	26	122
İmalâtçı	%	67.6	32.4	79.7	20.3	5.4	94.6	16.8	83.2	18.6	81.4
Serbest	Sayı	6	30	29	7	7	29	5	31	2	34
Meslek	%	16.8	83.2	80.6	19.4	19.4	80.6	13.8	86.2	5.5	94.5
Memur	Sayı	65	31	85	11	20	76	13	83	11	85
Subay	%	67.7	32.3	88.6	11.4	20.8	79.2	13.5	86.5	11.4	88.6
Kalifiye	Sayı	55	17	59	13	1	71	14	58	3	69
İşçi	%	75.9	24.1	81.4	18.6	1.3	98.7	20.0	80.0	4.1	95.9
Çiftçi	Sayı	3	1	3	1	—	4	—	4	—	4
	%	75.0	25.0	75.0	25.0	—	100.0	—	100.0	—	100.0
Balıkçı	Sayı	14	—	10	4	—	14	5	9	—	14
	%	100.0	—	71.4	28.6	—	100.0	35.7	64.3	—	100.0
İşçi	Sayı	30	7	20	17	—	37	8	29	7	30
	%	81.0	19.0	54.0	46.0	—	100.0	21.6	74.8	19.0	81.0
İşsiz ve Diğer	Sayı	17	60	26	51	—	77	3	74	32	45
Meslekler	%	22.0	78.0	33.8	66.2	—	100.0	3.9	96.3	41.6	58.4
Toplam	Sayı	**290**	**194**	**350**	**134**	**36**	**448**	**73**	**411**	**81**	**403**
	%	59.8	40.2	72.1	27.9	7.4	92.6	15.0	85.0	16.7	83.3

Bunların dışında, kendi içlerinde örgütlenmiş bir grup belirli aralarla toplanarak alaturka müzik fasılları yapmaktadır. Grupta her üye bir saz âleti çalar ya da şarkı söyler. Uzun yıllar bu faaliyetlerine devam ettikleri halde bu grup bir genişleme göstermemiştir. Bir de bazı memurlardan meydana gelmiş küçük bir grup hafif batı müziği toplantıları yapmaktadır. Genellikle bu seanslarda dans da edilmektedir. Bunların toplantıları çok seyrek olmaktadır.

Radyo ve sinemaya kadınların ilgisinin daha fazla olduğu açıkça görülür. Fakat Ereğli'de okunan hemen hemen bütün gazeteler yalnız erkekler tarafından okunmaktadır. Romanlar ve mecmualar konusunda kadınların, özellikle genç kızların da ilgileri görülmektedir.

Boş zaman uğraşı olarak dört kişilik bir grup yerel gazeteye amatör yazı ve şiirler yazmaktadır. Dört küçük sahife halinde çıkan yerel gazetenin bir sahifesi sık sık böyle uğraşılara ayrılmaktadır.

Erkekler için örgütlenmiş boş zaman uğraşılarından önemli biri 1953'de kurulan "Avcılık ve Atıcılık Kulübü"dür. Ancak bu kulüp bugün tamamen âtıl haldedir. 1960 ihtilâlinden sonra toplanan ateşli silâhların bu atalette rolü olabilir. 1949'da kurulmuş olan "Gençlik Spor Kulübü" ve "Çilek Spor Kulübü" de diğer örgütlerdendir. Her iki kulüp de faaliyetlerini futbol üzerine yoğunlaştırmıştır. Civar kasabalarla, ordu takımı ile ve Erçelik'in yeni oluşan takımı ile maçlar tertiplenmektedir. Seyircisi çok olmakla beraber klüp üyelerini futbol antrenmanlarında bile toplamak sorun olmaktadır.

Son örgütlenmiş bir grup da Türkiye çapında yarı resmi bir örgütün parçası olan "Türk Kültür Derneği Ereğli Şubesi"nin faal üyelerinin hemen hepsi öğretmen, eczacı, memur gibi kimselerdir. 1961'den bu yana kültür bakımından bir hareket yaratabilmek çabası içindedirler Çok düzenli olmamakla beraber faal üyeler toplanmakta, sahne faaliyeti, İngilizce kursları gibi çalışmalar yapmakta ve bütün yazıları kendileri sağlayarak bir edebiyat-sanat dergisi yayınlamaktadırlar. Bir de Ereğli folklor

ekibi oluşturmuşlardır. Buna rağmen genişlemekte ve çeşitli çevrelerden yeni üyeler çekmekte zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Özellikle tüccar ve esnaf grubunun ilgisizliğini yenememişlerdir. Temsillerde rol alacak ya da diğer faaliyetlere katılacak kadın üyeleri de yoktur.

Birlikte Yapılan Eylemler ve Tutumlar

Buraya kadar hep kadın-erkek ayrımı üzerinde durmuş olmamıza rağmen, Ereğli, Türkiye'nin başka bölgelerinden çok daha fazla, bu ayrılığı yenmiş görünmektedir. Başka bölümlerde de sözü edilen, geleneksel kadınlı-erkekli bayram gezintileri, kadınların günlük hayatta, çarşıda, pazarda, hastanede, resmi binalarda erkeklerle rahatça temas edebilmeleri; Ereğli'de kadınların soyutlanmaktan kurtulmuş olduklarını gösterir. Ailece ziyaretler ve toplu halde kır gezileri, piknikler yaygındır. Bu bakımdan, ne gelir, ne tahsil, ne de meslek, tam bir farklılaşma ayıracı olarak belirmemiştir. Başka bir deyimle kadınlı-erkekli ziyaretler ve gezmeler her yaş, meslek, gelir ve eğitim vb. grubunda olabilir ya da olmayabilir. Sinemalar ve park, kadın-erkek beraber gidilen yerler bakımından kapı açan öncü meşguliyetlerden olmuşlardır. Örneklemimizde, aile reislerinden 239'u (%49.5) eşleri ile beraber sinemaya gitmektedirler. Kadın-erkek beraber plâja giden grup çok küçük olmakla beraber (45, %9.3), bunlardan takdir ve gıpta ile bahsedildiğini belirtmek lâzımdır (Tablo: 94). Danslı toplantıların kadın ve erkeklerin bu tecritten kurtulmasında özel bir yeri var gibi görünmektedir. Danslı toplantıları düzenleyen grupların başında ordu gelmektedir. Geçen yıllarda orduevlerinde sık sık yapılan böyle toplantılar, bir çok kimse tarafından tasviple karşılanmıştır. Toplantı düzenleyen ikinci bir grup da "Öğretmenler Birliği"dir. Bunlar çok daha seyrek toplantılar yapmaktadırlar.

1930'larda, daha kömür işletmesi özel ellerde iken, bir kaç firmanın temsilciliğini yapan, diğer bölümlerde de adı geçen S. Bey'in öncülüğü ile Ereğli, her ay danslı eğlenceler düzenlenen bir dönem yaşamıştır. Şimdi bu kadın-erkek ayrılığından şikâyetçi olanlar o zamanlardan gıpta ile söz etmektedirler.

Danslı toplantıları Ereğlililerin derinlemesine içerisine sokan, herkesin hayatına getiren şey düğünlerdir. Sünnet ya da evlenme törenleri özellikle zenginler ve dışarı açılmış kimseler tarafından cazlı ve danslı olarak düzenlenmektedir. Böyle düğünler, hiç değilse yeni yetişen kuşaklar için kadınlı-erkekli eğlenceleri, dansı vb. olağan faaliyetler haline getirmektedir.

Klâsik geleneksel çevrelerde, çalışmanın yeri ve değeri açıkça tarif edilmediği gibi, eğlenmenin ya da dinlenmenin yeri de açıklanmamıştır. Bu çevrelerde genellikle çok konuşmanın, gülmenin ya da şarkı söylemenin, kısaca eğlenmenin pek hoş karşılanmadığı bir gerçektir. Bu anlamda, feodal ve fatalist düzenin değerleri, otorite ve ölüme yönelmiş davranışları ile, dini faaliyetlerin dışında dinlenmeyi ve eğlenmeyi kötü görmeyi gerektirir. Ancak varolan koşullarla gün, çalışmakla ya da ibadetle doldurulamayacağından, toplumda, yaygın ve dinlenme mi yoksa eğlenme mi olduğu kolayca fark edilemeyen birtakım faaliyetler yer almış ve yayılmıştır. Onun için kadınların ziyaretlerinde, erkeklerin kahvelerde ya da dükkânlarının arka kısımlarında geçirdikleri zamanların eğlenme olup olmadığı şüpheli faaliyetler olarak sürüp gitmektedir. Bu halini kendisini yansıttığı yönlerden biri de boş zaman faaliyetlerine yeni katılanların daha çok pasif bir şekilde katılmalarıdır. Ereğli'de parka, sinemaya, konserlere gidenlerin sayıları artmaktadır. Hatta, denize girenler ya da danslı toplantılarda dans edenleri seyredenlerin sayısı da artmaktadır. Fakat, dans edenlerin ve kadınlı-erkekli denize gidenlerin sayısı, bir müzik topluluğu oluşturanların, ya da Türk Kültür Derneği şubesindeki piyeslerde rol alanların sayısı çok yavaş artmaktadır. Bu davranışlar, boş zaman faaliyetlerinin örgütlenmesini ya da yapıcı, yararlı olmasına çalışılmasını kösteklemektedir.

Bugün Ereğli'de çok işitilen iki söz, yeni yeni ortaya çıkan bir çalışma ve eğlenme davranışının işareti sayılabilir. Bunlardan birincisi gençler için kullanılan "haylaz" tabiridir. Bu deyim bir bakıma yaşlıların gençlerden çalışma ve eğlenme zamanlarını birbirinden ayırmalarını, ikisini birbirine karıştırmamalarını

istemelerinin ifadesidir. "Haylazlar" gün ortasında işi bırakıp kahveye, gezmeye gidenlerdir. Ereğli iş hayatı bu inceliğe ve yoğunluğa varmadan önce, böyle bir hareketin önemi ve yorumu bu olmazdı. Bugün dükkânı bırakıp gitmek ya da ücretle çalışılan iş yerini terketmek mutlak suretle daha az gelir, hatta gelirsiz kalmak demektir. Böyle bir davranış artık bugün hoş görülmez. Diğer taraftan gençler ve büyük şehirle ilgisi olanlar, zenginler için "yaşamasını bilmez" sözcüğünü kullanmaktadırlar. Bu da kasabanın önemli sayılan kişilerinin gene kasaba değerleri içinde farklılaşmamış olan çalışma ve eğlenme davranışlarını birbirinden ayırmadıklarına ve özellikle büyük şehir üslûbunca bir eğlenme tarzını benimsemediklerine işarettir. Büyük şehir eğlence tarzı, daha çok ticarîleşmiş eğlence tarzlarına eğilimi ifade etmektedir. Böylece gençler ve değişmiş kimseler için çalışmanın gayesi daha iyi yaşamak, daha iyi yaşamak da çok ve çeşitli boş zaman faaliyetlerine girişmek demek olmaktadır.

Ereğli'de genellikle örgütlenmemiş, çalışmadan farklılaşmamış, kadınlarla erkekler için birbirlerinden ayrı olan boş zaman faaliyetlerinde de bir dışa açılma ve şehirleşme başlamıştır. Yeni yeni beliren ve çalışmasını arttıran dernekler, radyo, gazete, kitap, sinema ve benzeri faaliyetler, kadınlı-erkekli gezmeler, danslı eğlenceler, Ereğlililerin çalışma, dinlenme ve eğlenme anlayışlarında, büyük şehirlerin ticarîleşmiş ve çalışmadan farklılaşmış, kadınlı-erkekli boş zaman faaliyetlerine yönelmiş olduğunu göstermektedir.

Tablo: 94
Aile Reislerinin Meslekler ve Eşlerini Götürdükleri Eğlence Yerleri

		Sinemaya		Gazinoya		Plâja		Hiçbir Yere	Bir Yere
		götür-meyen	gö-türen	götür-meyen	gö-türen	götür-meyen	gö-türen	götür-meyen	gö-türen
Esnaf-Tüccar	Sayı	79	69	15	133	11	137	67	81
İmalâtçı	%	53.3	46.7	10.2	89.8	7.4	92.6	45.3	54.7
Serbest	Sayı	18	18	11	25	7	29	3	33
Meslek	%	50.0	50.0	30.6	69.4	19.4	80.6	8.2	91.8
Memur	Sayı	73	23	17	79	17	79	21	75
Subay	%	76.0	24.0	17.7	82.3	17.7	82.3	21.9	79.1
Kalifiye	Sayı	37	35	6	66	10	62	35	37
İşçi	%	51.5	48.5	8.3	91.7	13.8	86.2	48.5	51.5
Çiftçi	Sayı	3	1	1	3	—	4	1	3
	%	75.0	25.0	25.0	75.0	—	100.0	25.0	75.0
Balıkçı	Sayı	5	9	—	14	—	14	9	5
	%	35.7	64.3	—	100.0	—	100.0	64.3	35.7
İşçi	Sayı	18	19	—	37	—	37	19	18
	%	48.6	51.4	—	100.0	—	100.0	51.4	48.6
İşsiz ve Diğer	Sayı	6	71	—	77	—	77	71	6
Meslekler	%	7.8	92.2	—	100.0	—	100.0	92.2	7.8
Toplam	**Sayı**	**239**	**245**	**50**	**434**	**45**	**439**	**226**	**258**
	%	**49.5**	**50.5**	**10.3**	**89.7**	**9.3**	**90.7**	**46.6**	**53.4**

HABERLEŞME VE KAVRAMLAR

Haberleşme (communication) araçları ve şekilleri, daha önce incelediğimiz ulaşım ile birlikte, Ereğlililerin hayat temposunun, insan ilişkilerinin kalitesinin, dünya görüşlerinin yaşantı ve davranışlarının sınırlarını belirleyen faktörlerin başında gelmektedir. Ereğlililer, haberleşme şekillerine göre, kasabalarının dışında memleketin diğer bölgeleri ve dünya ile yaşantılarını az ya da çok bütünleştirmektedir.

Posta

Haberleşme araçlarının başında mektup gibi özel olanları ile beraber gazete ve radyo gibi kitlesel olanları gelmektedir. Araştırmanın yapıldığı sırada Ereğli'ye gelen günlük ortalama mektup sayısı 1400-1500 civarındaydı. Giden mektup sayısı biraz daha azdı (1300). Bunlardan 60-70 tanesi taahhütlü mektup idi. Günlük ortalama telgraf sayısı 180, paket sayısı ise 10 kadardı. Posta memurlarının ifadesine göre, Demir-Çelik Fabrikası yapımının başlamasından evvel bu sayılar yarıya yakın daha azmış. Ereğli'ye her gün posta gelip gitmekte ve günde bir defa dağıtım yapılmaktadır. 1962 yazında hem İstanbul'a, hem de Ankara'ya düzenli otobüs seferleri başladığı ve sadece sekiz saatlik bir seyahat olduğu halde, posta idaresi eski mukavelesi gereğince postayı Zonguldak'a göndermektedir. Buradan Ankara ve İstanbul mektupları, trenle Ankara üzerinden sevkedilmektedir. Böylece, bir mektup Ankara'ya üç, İstanbul'a dört - beş günde gitmektedir.

Bugün Ereğli'de manyetolu bir telefon sistemi vardır. 1961'deki abone sayısı 170 olduğu halde, 1962 Temmuz'unda bu sayı 298'e yükselmiştir. Yerel gazete şimdi de ısrarla otomatik bir santral üzerinde durmaktadır.

Radyo

1962'de, Ereğli'de en önemli haberleşme aracı radyodur. Cereyanla işleyen 2533 ve pil ile çalışan 473 radyo alıcısı vardır. Köylerdeki radyolar da bu sayıların içindedir. Bu sayılar radyo kayıtlarını tutan ve vergilerini toplayan P.T.T. İdaresi kayıtlarından çıkarılmıştır. Kasabanın yaklaşık 1400 hanelik olduğu düşünülürse, radyonun hem şehirde, hem de köylerde ne kadar yaygın olduğu anlaşılır.

Radyo alıcılarının bu kadar çok olmasına rağmen, anketlerimizde hiç radyo dinlemeyenlerin oranı %6.4 bulunmuştur (Tablo: 95). Bu oran dinlemeyenlerin evlerinde radyo bulunmadığı anlamında değildir. Gözlemlerimizde, babaların radyo dinlemediği, onun evde bulunduğu sırada radyonun açılmadığı, fakat baba dışarıdayken ev sakinlerinin radyo dinlediği evler görülmüştür.

Büyük çoğunluk hem İstanbul, hem de Ankara radyosunu dinlemektedir. Yabancı radyo yayınlarını da dinleyenlerin oranı %22'dir. Radyo yayınlarında en çok tercih edilen program halk türküleridir (Tablo: 96). Bunu haberler ve yorumlar takip etmektedir. Alaturka müzik, Ereğlililerin genişçe bir bölümü için halk türkülerinden ayrı bir müziktir. Bunu özellikle belirtenler çoktur. Klâsik batı müziği ve hafif batı müziği en az dinlenen müzik programlarını oluşturur. Çeşitli radyo programlarının aile reislerinin eğitim derecelerine göre ne sıklıkta dinlendiği Tablo: 97, 98, 99'da gösterilmiştir. Müzik olarak halk türküsü dinleyen en büyük grup ortaokul eğitimi alanlar arasındadır. İlkokul mezunu olanlar ve hiç eğitim görmemişler arasında müzik olarak yalnız halk türkülerini dinleyenlerin oranı da oldukça yüksektir (%23.0 ve %20.8) (Tablo: 97).

Haberler, spor yayınları ve temsillerin dinlenmesi ile eğitim derecesi arasındaki ilinti Tablo: 98'de görülmektedir. Eğitim görmemiş olanlar, ilk ve ortaokulu bitirmiş kimseler arasında haberleri dinleyenlerin oranı yüksektir (%42.3, %40.5 ve %43.3). Buna karşılık, lise ve üniversite eğitimlilerin ilgi alanları daha geniş ve çeşitlidir.

Radyo programlarının diğer konuşma yayınları arasında, yalnız dini yayınları dinleyenlerin oranı, eğitim görmemişlerde %26.2, ilkokulu bitirenlerde %21.2, ortaokul mezunlarında %13.2 ve lise eğitimlerinde %11.1'dir (Tablo: 99). Ereğli'de dini radyo yayını dinleme eğiliminin eğitimle ters oranlı olduğu görülmektedir.

Tablo: 95
Radyo Dinlemek

	Sayı	%
Hiç radyo dinlemeyenler	32	6.4
İstanbul Radyosunu dinleyenler	16	3.2
Ankara Radyosunu dinleyenler	70	14.2
İstanbul ve Ankara Radyolarını	318	67.0
Türk ve yabancı radyoları	9	1.6
Yalnız yabancı radyoları	3	0.6
Belirsiz cevaplar	36	7.0
Toplam	**484**	**100.0**

Tablo: 96
Radyo Yayımlarında Tercih Edilen Programlar

	Sayı
Haberler ve Yorumlar	391
Batı müziği	38
Halk türküleri	453
Alaturka müzik	381
Temsiller	185
Spor haberleri ve maçlar	109
Dini yayınlar	231
Öğretici yayınlar	164
Özel programlar	112

Tablo: 97
Radyoda Müzik Dinleme

		Hiçbir cins müzik dinlemeyen	Batı müziği	Halk türküsü	Alaturka	Batı müziği ve halk türküsü	Alaturka ve halk müziği	Alaturka ve Batı müziği	Her üçünü de	Belirsiz cevapsız	Toplam
Tahsilsiz	**Sayı**	16	—	27	5	1	61	—	5	15	130
	%	12.3	—	20.8	3.8	0.8	46.9	—	3.8	11.6	100.0
İlkokul	**Sayı**	19	—	51	15	2	115	2	6	12	222
	%	8.6	—	23.0	6.8	0.9	51.8	0.9	2.7	5.5	100.2
Ortaokul	**Sayı**	6	—	22	9	—	34	2	3	7	83
	%	7.2	—	26.5	10.3	—	40.9	2.4	3.6	8.4	99.8
Lise	**Sayı**	2	1	3	2	2	18	—	7	2	36
	%	2.8	2.8	8.3	5.6	5.6	50.0	—	19.4	5.6	100.1
Üniversite	**Sayı**	—	3	—	1	1	1	1	2	—	9
	%	—	33.3	—	11.1	11.1	11.1	11.1	22.2	—	99.9
Cevapsız	**Sayı**	—	—	1	1	—	1	—	—	—	3
	%	—	—	33.3	33.3	—	33.3	—	—	—	99.9
Toplam		**43**	**4**	**104**	33	**6**	**230**	**5**	**23**	36	**484**

Tablo: 98
Eğitim ve Radyoda Haber Dinleme

		Hiç haber dinlemeyen	Radyo gazete ajans	Temsil	Maç ve spor havadisi	Ajans ve temsil	Maç ve temsil	Maç ve ajans	Her üçünü de	Belirsiz cevapsız	Toplam
Tahsilsiz	Sayı	10	55	3	—	30	1	3	13	15	130
	%	7.7	42.3	2.3	—	23.1	0.8	2.3	10.0	11.6	100.0
İlkokul	Sayı	13	90	6	1	53	2	15	30	12	222
	%	5.9	40.5	2.7	0.5	23.9	0.9	6.8	13.5	5.5	100.2
Ortaokul	Sayı	8	36	—	2	12	1	8	10	6	83
	%	9.6	43.3	—	2.4	14.4	1.2	9.6	12.0	7.2	99.7
Lise	Sayı	3	10	1	1	7	1	2	10	2	36
	%	8.3	27.8	2.8	2.8	19.4	2.8	2.8	27.8	5.6	100.1
Üniversite	Sayı	1	1	—	2	—	1	2	2	—	9
	%	11.1	11.1	—	22.2	—	11.1	22.2	22.2	—	99.9
Cevapsız	Sayı	1	—	—	—	—	—	—	2	—	3
	%	33.3	—	—	—	—	—	—	66.7	—	100.0
Toplam		36	192	10	6	102	6	30	67	35	484

Tablo: 99
Radyoda Dinlenen Konuşma

		Hiçbir konuşma dinlemeyen	Dini konuş.dinleyen	Öğretici konuş. dinleyen	Özel Programları dinleyen	Dini ve öğretici yayını	Dini ve özel program	Özel ve öğretici program	Her üçünü de	Belirsiz cevapsız	Toplam
Tahsilsiz	Sayı	50	34	4	—	10	2	3	12	15	130
	%	38.5	26.2	3.1	—	7.7	1.5	2.3	9.2	11.6	100.1
İlkokul	Sayı	70	47	8	7	31	6	5	36	12	222
	%	31.5	21.2	3.6	3.2	14.0	2.7	2.3	16.2	5.5	100.0
Ortaokul	Sayı	33	11	3	1	9	2	3	15	6	83
	%	39.7	13.2	3.6	1.2	10.8	2.4	3.6	18.1	7.2	99.8
Lise	Sayı	12	4	3	2	2	—	6	6	2	37
	%	30.5	11.1	8.3	5.6	5.6	—	16.7	16.7	5.6	100.1
Üniversite	Sayı	1	—	2	—	1	1	2	2	—	9
	%	11.1	—	22.2	—	11.1	11.1	22.2	22.2	—	99.9
Cevapsız	Sayı	2	—	—	—	—	—	—	1	—	3
	%	66.7	—	—	—	—	—	—	33.3	—	100.0
Toplam		168	98	20	10	53	11	19	72	35	484

Gazete ve Dergi

Ereğli'de iki gazete bayii vardır. Bunların günde sattıkları gazete ortalaması 2200 civarındadır. Bu sayı geçen yıl 900 imiş.

Ereğli'ye Gelen Gazeteler ve Satış Miktarları

Hürriyet	725	Son Havadis	140
Milliyet	400	Yeni İstanbul	130
Tercüman	200	Vatan	40
Cumhuriyet	180	Hür Vatan	40
Yeni Sabah	170	Dünya	35
Akşam	140		

(Sayılar Temmuz 1962 ortalamasıdır)

Ereğli'ye Gelen Dergilerin Satış Miktarları

Hayat	225	Sinema	20
Peri	200	Yön	5
Ses	100	Akis	5
Artist	45	Kim	5
Akbaba	40	Varlık	3
Yelpaze	35	Hayat Ansikl.	70

Akçakoca-İstanbul karayolu açılmadan önce İstanbul gazeteleri ancak haftada iki defa gelebilirmiş. Araştırmanın yapıldığı sırada, İstanbul'da çıkan günlük sabah gazetelerini, aynı gün sabah saat 5-7'de Ereğli'de bulmak mümkündü. Yalnız Vatan, Akşam gazeteleri öğleye doğru gelmekteydi. Bu nedenle bu iki gazetenin Ereğli'de satımı azdır. Bayilere Ankara gazeteleri gelmemektedir. Örneklemimizde üç Ankara gazetesinden 11 nüshanın okunduğu sonucu çıkmıştır (Kudret 5 tane, Ulus 4 tane, Öncü 2 tane) (Tablo: 100). Ankara gazeteleri abone olunmak ya da Zonguldak'tan şahsen getirtilmek suretiyle okunmaktadır.

Örneklemimizde, Ereğli'de gazete okumayanların oranı %21.8'dir (Tablo: 101). Aile reislerinin %48.2'si günde bir, %27.1'i ise birden fazla gazete okumaktadır. İki gazete okuyanların oranı %25.1, günde beş ve daha fazla gazete okuduklarını ifade edenlerin oranı da %1.4 olarak belirlenmiştir.

Tablo: 100
Hane Reislerinin okudukları Gazeteler

	Sayı	%
Hürriyet	194	33.8
Milliyet	81	14.0
Cumhuriyet	76	13.2
Tercüman	56	9.8
Yeni Sabah	48	8.4
Son Havadis	33	5.7
Yeni İstanbul	27	4.7
Akşam	24	4.2
Dünya	14	2.5
Vatan	9	1.5
Kudret	5	0.8
Ulus	4	0.7
Öncü	2	0.3
Toplam	**573***	**99.6**

(*)Bazı hane reisleri birden fazla gazete okudukları için toplam 484'den fazladır.

Tablo: 101
Gazete Okuma

	Sayı	%
Günde bir gazete okuyanlar	234	48.2
Günde birden çok gazete okuyan	132	27.1
Düzenli gazete okumayanlar	13	2.8
Hiç gazete okumayanlar	105	21.8
Toplam	**484**	**99.9**

Dergilerden, fasikül fasikül yayınlanan Hayat Ansiklopedisi'nin bütün dergilerin toplamından çok satması kasabanın bilgi edinme, eğitim konularmdaki istek ve davranışını vurgulamakta, ciddî yazılara olan ilgiyi göstermektedir.

Ereğli'de yayınlanan "Şirin Ereğli" gazetesi 1957'den beri çıkmaktadır. 1960 Mayısı'na kadar Demokrat Parti'ye bağımlı kalmış, Parti içindeki klikleşmeler, bu kimselerin söz düelloları ile sürümünü arttırmıştır. Daha sonra Demir-Çelik Fabrikası'nın verdiği arazi satın alma ilânları ile hem gazete para kazanmış, hem de kasabada okunması gerekli bir gazete haline gel-

miştir. Gene de anketlerimizdeki sorulara cevap verenlerden hiç kimse Şirin Ereğli gazetesini okuduğunu ifade etmemiştir. Diğer bir deyimle, kasabalılar bu gazeteyi gazeteden saymamaktadırlar. Zaten Şirin Ereğli satılmaktan çok, dağıtılmakta ve gelirini ilân ve reklâmlardan sağlamaktadır. 1960 Devrimi'nden sonra Ankara Radyosu'nun kasaba gazetelerinden verdiği yazı özetleri arasında Şirin Ereğli gazetesinin adı sık sık geçmekteydi. Gazetenin sahibi bununla onur duymaktaydı. Gerçekten, D.P. klikleşme yazıları son bulduktan bu yana gazete hem yerel sorunları ele ahş bakımından, hem de roman ve makale gibi yazılar bakımından gerçekçi ve daha olgun yazılarla dikkati çekmektedir. Haberlerini radyodan ve Anadolu Ajansı'ndan derlemektedir. Ayrıca Ereğli'de yazı yazmak isteyenlere bir deneme alanı da sağlamaktadır. Madencilik ve madenciler hakkındaki haberler, makaleler, romanlar ve hikâyeler yazılarının büyük bir kısmını kapsamaktadır. Kasabanın Türk Kültür Derneği gibi örgütlerine de kendi yazılarını yayınlamak için yer ayırmaktadır. Bundan sonra, kömür, madencilik, fabrika ve işçiliğe ait yazıların göreli yerlerinin ne olacağını görmek ilgi çekici olacaktır.

Tablo: 102
Gazetelerde Tercih Edilen Yazılar

	Sayı	%
Yurt haberleri	308	21.2
Politika haberleri	232	15.9
Cinayet haberleri	218	15.0
Dış haberler	135	9.3
Spor haberleri	129	8.9
Öğretici yazılar	109	7.5
İlânlar	88	6.0
Tenkit yazıları	86	5.9
Resimli romanlar	71	4.9
Yıldız falları	51	3.5
Diğer yazılar	18	1.2
Belirli bir yer okumayanlar	7	0.4
Toplam	**1.452**	**99.7**

Örneklemimizde, en çok okunan gazete yazıları yurt ve sonra politika haberleri olarak belirmiştir. Dış haberlerin okunma

sıklığı, cinayet haberlerinden sonra gelmektedir. Resimli romanların ve yıldız fallarının Ereğli aile reisleri arasında okunma oranı azdır (%4.9 ve %3.5) (Tablo: 102).

Okunan gazeteler ve konular, Ereğlililerin, kendilerini, büyük ölçüde Türkiye ile birleştirdiklerini göstermektedir. Bu konuda İstanbul'un özel yeri de belirmektedir. Kasabanın büyük şehir olarak yalnız ticaret bakımından değil, haberleşme bakımından da en sıkı bağları İstanbul iledir. Başka bir şehrin, örneğin Ankara'nın sözü bile edilmez haldedir.

Ereğli çok kitap okuyan bir toplum değildir. Yukarıda da işaret edildiği gibi, gazete bayileri sınırlı sayıda kitap da satmaktadır. Kasabanın eski Halk Evleri zamanından kalmış ve Öğretmenler Birliği'ne devredilmiş 2.000 kitaplık bir kütüphanesi vardır. Milli Eğitim Memurluğu'ndan hademe kadrosu ile maaş alan bir kütüphane memuru bu kitapların bakımı, ödünç verilmesi gibi rutin işlerle uğraşırmış. Şimdi, bu hademe kadrosu lâğvedildiğinden kütüphane altı aydan beri kapalıdır. Kitaplar bir dükkânda depo edilmiş haldedir. Öğretmenler Birliği bunları Türk Kültür Derneği'ne devrederek kasabanın yararına sunmak kararındadır. Araştırma seyahatının devam ettiği süre içerisinde bu devir işi tamamlanıp kütüphane açılamamıştır. Aile reislerinin %13'ü roman, hikâye gibi edebi kitaplar, %6'sı bilgi veren eserler ve %14'ü de bunları ve diğer kitapların karışımını okumaktadır. Bunların dışındaki büyük grubun kitapla hiçbir ilgisi yoktur. Bilgi bakımından olsun, haber bakımından olsun bu kitlenin dışarıya açılan tek penceresi gazetedir. Bu bakımdan gazeteler, hem gazete fonksiyonu, hem de dergi ve kitap fonksiyonu görürler.

Ereğli'de ayrıca özel bir kitabevi yoktur. Gazete bayileri bu işi yapmaktadır. Varlık Yayınları ve tercüme romanlar en çok satılan kitapları oluşturmaktadır. Yabancı dergiler, Demir-Çelik Fabrikası yapımının başlamasından sonra Ereğli'ye gelmeye başlamıştır.

Yabancı Dergiler

Burda (kadın-moda)	15	Time (haber)	5
Beyers (kadın-moda)	10	Paris-Match (resimli haber)	5
Life (resimli haber)	8		

Sinema

Ereğli'de sinema yerleşmiş haberleşme araçlarından biridir. Sinema, daha çok ticarîleşmiş eğlence şekillerinden biri gibi düşünülse bile, kişilerin ve toplumların dışarıya açılmalarında, dünya kavramlarının şekillenmesinde en önemli kanallardan biri olarak haberleşme (communication) araçları içinde yeri büyüktür. Örneklemimizde, sinemaya hiç gitmeyen aile reislerinin oranı %27.7'dir (Tablo: 103). Haftada bir ya da daha fazla sinemaya giden aile reislerinin oranı ise %30.2'dir. Genel olarak, Türk filmleri tercih edilmektedir. Yalnız, çok kere Türk filminden, Türkçe sözlü film kastedildiğini gördük. Bu ara, Anadolu'ya ve dolayısıyla Ereğli'ye dublajı yapılmadan film gönderilmediği için, Türk filmi saydıkları bir çok filmler yabancı kaynaklı olabilir.

Tablo: 103
Sinemaya Gitme Sıklığı

	Sayı	%
Haftada birden sık sinemaya giden	70	14.5
Haftada bir defa sinemaya giden	76	15.7
Ayda bir defa giden	72	14.9
Daha seyrek sinemaya giden	122	25.2
Hiç sinemaya gitmeyen	134	27.7
Belirsiz cevaplar	10	2.0
Toplam	**484**	**100.0**

Ereğli'de ilk sinema 1949'da çok ilkel bir açık hava sineması şeklinde açılmıştır. Belediye Gazinosu'nun balkonunda bir duvar perde olarak kullanılırmış. Seyirciler ayakta film seyredermiş. İskemle yokmuş. Film 8-10 gece oynar, ortalama gecede 150 seyirci bulunurmuş. 1950'de filmler, zemini toprak bir binanın içinde gösterilmeye başlanmış. İskemle de sağlanmış. En eski ve en ucuz filmleri getirdiği için bu sinema aynı mevsim içinde kapanmak zorunda kalmış. İkinci bir sinema, 1953-54 yılında 250 kişilik Halk Evi salonunda kurulmuş. O da kısa bir süre sonra kapanmış. Ereğli'de ilk sinemayı kuran kimse, 1955'de yeniden bir açık hava sineması kurmuş, aynı yıl içinde Belediye de düzenli ve sabit koltuklu bir kapalı sinemayı işletmeye başlamış. Bu düzgün

sinemanın idaresi 1957'de yeni bir idareciye devredilmiş ve ilk iş olarak akustiği düzeltme amacıyla duvarları hasırla kaplanmış, sonra arada Türk filmleri olmak üzere genel olarak hep renkli Amerikan filmleri gösterilmeye başlanmış, her gece film değiştirilmiş ve bu sayede sinema mevsimi zararsız kapanmış. Bu sinemanın devamlı müşterileri, limana gelen gemilerin personeli, Piyade Alayı mensupları ve liman işçileri imiş. 1958'de Ereğli'nin yerli halkı da sinemaya devama başlamışlar. 1960'da bir ve 1962'de iki bahçe sineması daha açılmış.

Araştırmanın yapıldığı sırada, Ereğli'de sinemaskop film perdesi ile 3'ü bahçede, 4 sinema mevcuttu. Kasabada sinema başka yerlerde olduğunun aksine, bir yaz eğlencesidir. Bu 4 sinemada ayda 30 film gösterilmektedir. Yani, bir film ortalama iki gün bir sinemada, iki gün bir diğerinde olmak üzere dört gece gösterilmektedir. Ortalama olarak her filmi 1500-1700 kişi seyretmektedir. Özellikle yerli Türk filmleri ile Türkçeleştirilmiş renkli Amerikan filmleri tercih edilmektedir. Yazın en küçük çocuklarına kadar bütün aile sinemaya gitmektedir. Sinemaya kocaları ile gitmeyen kadınlar komşuları ile grup halinde giderler. Kapalı tek sinemada, gündüz matinelerinde kadınlar parterde ve erkekler balkonda otururlar. Gece, kadın erkek karışıktır. Çarşamba ve Cuma günleri 12 matinesi ucuz halk matinesidir. Bu matineler kapalı sinemanın en kalabalık seanslarıdır.

Sinema fiyatları, 1957'de 75 ve 85 kuruş iken, 1962 Temmuzu'nda açık hava sinemalarında ön yerler 75, arka iskemleler 100 kuruştu. Kapalı sinemalar ise, loca 600, koltuk 125, balkon 150 ve paradi 75 kuruştur. Ucuz matineler halka 90, öğrenciye 50 kuruştur.

Yukarıda da belirtildiği gibi, Ereğli'de sinemaya gitmeyen aile reislerinin oram %27.7, ayda birden seyrek gidenlerin oranı ise %25.2'dir. Bu durum, aile reislerinin yarısından çoğunun sinemaya fazla bir ilgi göstermediğine işaret etmektedir. %14.5 oranında bir grup ise haftada birden daha sık sinemaya gitmektedir. Örneklemimizde 55 yaşında büyük aile reislerinin yarıdan fazlasının hiç sinemaya gitmediği, 15-24 yaş grubu arasındaki aile reislerinin ise %30'unun haftada birden fazla sinemaya gittiği görülmektedir (Tablo: 104). Açık mülâkatlar, sinemaya gitme oranını, aile reisi olmayan gençler ve hatta kadınlar

arasında daha büyük olduğunu göstermiştir. Yaşları 15 ile 25 arasında olup da sinemaya gitmeyenlerin oranının 55-64 yaş grubundakilere yaklaşması dikkat çekicidir. Gene bu genç yaş grubunda kadınların çalışmasına karşı tutumlarda da benzer bir geleneksellik gözlenmektedir. Bu şekilde 25 yaşına kadar aile reisleri arasında belirli bir değişmeye direnme ve dışarıya kapanma eğilimi görülmektedir.

Türkiye ve Dünya Kavramları

Başka yerde de söylediğimiz gibi haberleşme yolları ve araçları, bir toplumun yerellikten kurtulmasında, dışarıya açılmasında büyük rol oynar. Bunların ulaşım ve nüfus hareketleri ile beraber etkileri, en belirli tarzda, toplum üyelerinin zaman, mesafe algılamalarında ve bunları kavramlaştırmalarında görülür. Kişilerin memleket ve dünya hakkındaki bilgileri, günlük hayatlarının temposunu aksettiren zaman ve mekân anlayışları bu etkinin derecesini de açıkça ortaya koyar

Ereğlililerin Türkiye hakkındaki bilgilerini dört çevrede toplamak olanağı vardır. İlk çevrede, Türkiye'nin Ereğli'ye en uzak yerini, Marmara Bölgesi, Batı Anadolu ya da Orta Anadolu Bölgesi'nden daha ötede düşünmeyenler vardır. Cevaplarında "Ereğli'ye en uzak yer Devrek'tir*" diyen kişilere bile rastlanmıştır. Fakat, örneklemimizde bu grup çok düşük çıkmıştır (%3.3) (Tablo: 105). İkinci çevre, Doğu Karadeniz Bölgesi'ni Ereğli'ye en uzak yer olarak düşünen kimselerin bulunduğu gruptur. Doğu Karadeniz Bölgesi, Ereğli için, hem göçler hem de ulaşım bakımından çok gelip gidilen bir bölgedir. Türkiye'yi bu terimler içinde düşünenler, kavramlarında göreli olarak yerel kalmış kimselerdir. Örneklemimizde bunların oranı %10.5'tur. Örneklemimizde, %10.3'ü bulan ve Akdeniz kıyıları ile Güneydoğu Anadolu'ya kadar genişlemiş kimselerin, Ereğli'ye en uzak yer kavramları da üçüncü çevreyi teşkil etmektedir. Asıl büyük çoğunluk, Doğu Anadolu'yu Ereğli'ye en uzak bölge olarak göstermiştir (%45.2). %15.7 oranında da dakik ve tam bilgi veren vardır. Bunlar Ereğli'ye en uzak yer olarak Hakkari, Şemdinli ve Gevar Ovası cevaplarını vermiştir. Dördüncü çevredeki yayılma, Ereğ-

* Çok yakında bir başka kasaba, Bolu ilinin ilçesi

li'de çoğunluğun, açık ve seçik bir Türkiye bilgisine varmış olduğunu göstermektedir.

Türkiye'de Ereğli'ye en uzak yer bilgisi dağılımına benzer sonuçlar, dünyada Ereğli'ye en uzak yer kavramında da elde edilmiştir. Bu konuda Avrupa ve Asya memleketleri çerçevesi içinde kalanların oranı sırasıyla sadece %4.1 ve 12.6'dır (Tablo: 106). Örneklemin %45.5 gibi büyük bir grubu için dünyada Ereğli'ye en uzak yer Amerika'dır. Bunun dışında, Güney Amerika, Okyanusya, Kutuplar gibi daha dakik bilgi verenler de mevcuttur. Her iki bilgi de Türkiye'nin herhangi bir büyük şehrinden alınacak sonuca çok yakındır. Bu bakımdan Ereğli çok şehirleşmiş ve dışarıya açılmıştır.

Ereğlililerin, yabancı memleketlerdeki şehirler hakkındaki bilgileri de dışarıya açılma bakımından ilgi çekicidir. Londra, Berlin, Atina ve New York en çok bilinen şehirlerdir. Londra %65.7 ile başta gelmekte, diğerleri yukarıdaki sıra ile birbirlerini takip etmektedir (Tablo: 107). Bunlardan sonra Tokyo, daha geriden de Bombay ve Bağdat gelmektedir. Türkiye'ye en yakın şehirlerden biri olan, çeşitli siyasal vesilelerle son dört yıl içinde sık sık gazetelerde adı geçen, Osmanlı İmparatorluğu'nun son günlerine kadar sayılı eyaletlerden biri bulunan, halk türkülerine, folklara kadar girmiş Bağdat'ın nerede olduğu bilgisinin en sonra gelmesi açıklanmaya muhtaçtır. Bağdat'ın nerede olduğunu yanlış bilenler arasında 89 kişi (%18.4), "Bağdat Arabistan'dır" demişlerdir. Böyle bir kavramlaştırma, bu grubun, Arap Yarımadası'nı bir bütün saydıklarını, siyasal ve sosyal farklaşmalara önem vermediklerini göstermektedir. Bunu 1915'ten önceki düzene eş düşen bir kavramlaştırma saymak gerekir. Londra, Berlin, New York hatta Tokyo gibi şehirlerin Bağdat'tan daha çok bilinmesi, Ereğlililerin dış dünya ile ilintilerinin bugünkü milletlerarası ilişkilerde önemli şehir ve dolayısıyla memleketler etrafında toplandığını göstermektedir. Türkiye'nin yakın tarihinde adı geçmiş, hatta folklara girmiş komşu memleketler bile bu bakımdan geri plânda kalmıştır. Ereğlililer diğer memleketlerdeki şehirleri daha geniş bir kapsam ile birlikte düşünebilmek bakımından pek tecrübeli değildirler. Birlemiş Milletler Karargâhı'nın nerede olduğunu bilenlerin oranı sadece %35.7'dir.

Tablo: 104
Yaş Gruplarının Sinemaya Gitme Sıklığı

		Sinemaya gitmeyen	Haftada bir giden	Haftada birden fazla giden	Ayda bir giden	Daha Seyrek sinemaya giden	Belirsiz	Toplam
15 -24	Sayı	3	1	3	3	—	—	10
Yaş arası	%	30.0	10.0	30.0	30.0	—	—	100.0
25 -34	Sayı	16	22	21	19	21	2	101
	%	15.8	21.8	20.8	18.8	20.8	2.0	100.0
35 -44	Sayı	21	27	23	19	43	3	136
	%	15.4	19.9	16.9	14.0	31.6	2.2	100.0
45 - 54	Sayı	27	16	10	19	28	3	103
	%	26.2	15.5	9.7	18.4	27.4	2.9	100.0
55 - 64	Sayı	37	6	6	8	15	2	74
	%	50.0	8.1	8.1	10.8	20.3	2.7	100.0
65 ve	Sayı	27	4	4	4	12	—	51
daha fazla	%	52.9	7.8	7.8	7.8	23.5	—	99.8
Belirsiz	Sayı	3	—	3	—	3	—	9
	%	33.3	—	33.3	—	33.3	—	99.9
Toplam		**134**	**76**	**70**	**72**	**122**	**10**	**484**

Tablo: 105
Türkiye'de En Uzak Yer Kavramı

	Sayı	%
"Doğu Karadeniz" diyenler	51	10.5
"Doğu Anadolu"yu gösterenler	219	45.2
Akdeniz kıyıları	50	10.3
Güneydoğu Anadolu	12	2.5
Hakkari ve civarı	76	15.7
Batı Karadeniz ve Batı Anadolu	16	3.3
"Bilmiyorum" diyenler	53	11.0
Belirsiz cevaplar	7	1.4
Toplam	**484**	**99.9**

Tablo: 106
Dünyada En Uzak Yer Kavramı

	Sayı	%
Avrupa Memleketleri	20	4.1
Asya Memleketleri	61	12.6
Afrika Memleketleri	6	1.2
Amerika	220	45.5
Güney Amerika, Alaska, Kanada	26	5.4
Okyanusya	28	5.8
Kutuplar	20	4.1
"Bilmiyorum" diyenler	84	17.4
Belirsiz cevaplar	19	3.9
Toplam	**484**	**100.0**

Dışarıya açılınada ve çeşitli şehirleri, ilişkilerini bilmekte, gelirin ve eğitimin rolü büyüktür. En çok bilinenlerden Berlin ile en az bilenen Bağdat hakkındaki bilgi ile aile reislerinin eğitim durumu arasındaki ilgi Tablo: 108 ve 109'da gösterilmiştir. Şehirlerin nerede olduğunu bilenlerin sayısı, eğitim derecesi ile paralel olarak artmaktadır. Tablo: 110 ve 111'de gelir artışı ile beraber, bu şehirlerin bilinme oram da çoğalmaktadır. Yalnız, memurların çoğunun girdiği gelir grubunda özel bir şişkinlik vardır.

Tablo: 107
Dünya Hakkında Bilgi (Şehirler)

		Biliyor	Yanlış Biliyor	Bilmiyor	Cevapsız belirsiz	Toplam
Atina'nın	Sayı	306	31	143	4	484
yerini	%	63.2	6.4	29.5	0.8	99.9
Bağdat'ın	Sayı	160	161*	160	3	484
	%	33.0	33.3	33.0	0.6	99.9
Berlin'in	Sayı	309	16	156	3	484
	%	63.8	3.5	32.2	0.5	100.0
Bombay'ın	Sayı	160	42	280	2	484
	%	33.1	8.7	57.8	0.4	100.0
Londra'nın	Sayı	318	20	144	2	484
	%	65.7	4.1	29.8	0.4	100.0
New York'un	Sayı	304	18	160	2	484
	%	62.8	3.7	33.1	0.4	100.0
Tokyo'nun	Sayı	263	38	180	3	484
	%	54.3	7.9	37.2	0.6	100.0
Birleşmiş M.	Sayı	173	64	244	3	484
Karargâhı'nın	%	35.7	13.2	50.4	0.6	99.9

(*) Ereğli'de, Bağdat'ın yerini yanlış ifade eden ve "Arabistan'da" diyen 89 (%18.4) kişi vardır.

Tablo: 108

Bağdat'ın Nerede Olduğu Hakkındaki Bilginin Eğitime Göre Dağılımı

		Bilenler	Yanlış Bilenler	Bilme-yenler	Belirsiz Cevaplar	Arabistan'da Sananlar	Toplam
Tahsilsiz	Sayı	7	12	84	2	25	130
	%	5.4	9.2	64.6	1.6	19.2	100.0
İlkokul	Sayı	62	39	72	—	49	222
	%	27.9	17.6	32.4	—	22.1	100.0
Ortaokul	Sayı	52	18	3	1	9	83
	%	62.6	21.7	3.6	1.2	10.8	99.9
Lise	Sayı	29	2	—	—	5	36
	%	80.5	5.6	—	—	13.9	100.0
Üniversite	Sayı	10	—	—	—	—	10
	%	100.0	—	—	—	—	100.0
Cevapsız	Sayı	—	1	1	—	1	3
	%	—	33.3	33.3	—	33.3	99.9
Toplam		160	72	160	3	89	484

Tablo: 109

Berlin'in Nerede olduğu Hakkındaki Bilginin Eğitime Göre Dağılımı

		Biliyor	Yanlış biliyor	Bilmiyor	Belirsiz cevaplar	Toplam
Tahsilsiz	Sayı	37	4	87	2	130
	%	28.5	3.1	66.9	1.6	100.1
İlkokul	Sayı	155	9	58	—	222
	%	69.8	4.1	26.1	—	100.0
Ortaokul	Sayı	74	2	6	1	83
	%	89.1	2.4	7.2	1.2	99.9
Lise	Sayı	34	—	2	—	36
	%	94.4	—	5.6	—	100.0
Üniversite	Sayı	9	—	1	—	10
	%	90.0	—	10.0	—	100.0
Cevapsız	Sayı	—	1	2	—	3
	%	—	33.3	66.7	—	100.0
Toplam		309	16	156	3	484

Tablo: 110
Bağdat'ın Nerede olduğu Hakkındaki Bilginin Gelire Göre Dağılımı

		Bağdat'ın nerede olduğunu biliyor	Yanlış biliyor	Bilmiyor	Belirsiz cevapsız	Arabistan'da zannediyor	Toplam
Geliri	Sayı	7	11	44	—	14	76
250 TL.'dan az	%	9.2	14.5	57.9	—	18.4	100.0
250- 499 TL.	Sayı	46	32	68	2	39	187
	%	24.6	17.1	36.4	1.0	20.9	100.0
500 - 749 TL.	Sayı	49	16	24	—	20	109
	%	45.0	14.7	22.0	—	18.3	100.0
750 - 1000 TL.	Sayı	18	3	—	—	4	25
	%	72.0	12.0	—	—	16.0	100.0
1001-1500 TL.	Sayı	17	5	5	—	4	31
	%	54.8	16.1	16.1	—	12.9	99.9
1500'den çok	Sayı	13	1	3	—	2	19
	%	68.4	5.3	15.8	—	10.5	100.0
Belirsiz	Sayı	7	2	5	1	5	20
	%	35.0	10.0	25.0	5.0	25.0	100.0
Hiç	Sayı	3	2	11	—	1	17
geliri yok	%	17.6	11.8	64.7	—	5.9	100.0
Toplam		**160**	**72**	**160**	**3**	**89**	**484**

Tablo: 111
Berlin'in Nerede Olduğu Hakkındaki Bilginin Gelire Göre Dağılımı

		Berlin'in nerede olduğunu biliyor	Yanlış biliyor	Bilmiyor	Belirsiz cevapsız	Toplam
Geliri	Sayı	32	2	42	—	76
250 TL.'dan az	%	42.1	2.6	55.3	—	100.0
250- 499 TL.	Sayı	112	6	67	2	187
	%	59.9	3.2	35.8	1.0	99.9
500 - 749 TL.	Say	82	5	22	—	109
	%	75.2	4.6	20.2	—	100.0
750 - 1000 TL.	Sayı	24	—	1	—	25
	%	96.0	—	4.0	—	100.0
1001-1500 TL.	Sayı	25	—	6	—	31
	%	80.6	—	19.4	—	100.0
1500'den çok	Sayı	17	—	2	—	19
	%	89.5	—	10.5	—	100.0
Belirsiz	Sayı	11	2	6	1	20
	%	55.0	10.0	30.0	5.0	100.0
Hiç	Sayı	6	1	10	—	17
geliri yok	%	35.4	5.8	58.8	—	100.0
Toplam		**309**	**16**	**155**	**3**	**484**

Zaman, Mesafe ve Dakiklik Kavramları

Ereğlililerin, Türkiye ve dünya kavramları bakımından gösterdikleri şehirleşme ve dışarıya açılma eğilimini, zaman ve mesafe kavramlarında da görmek mümkündür. Hemen her insan toplumunda, zaman kavramının mutlaka kullanıldığı faaliyetlerin başında, yatma ve kalkma vakti gelir. Toplumun faaliyetlerinin bu davranışa doğrudan doğruya etkisi vardır. Yatıp kalkma zamanları, toplumun üretim faaliyetlerinden aile kompozisyonuna, inanç sistemlerinin çeşitli yönlerine kadar toplum hayatının her cephesine ait düzene özel duyarlılık gösterir.

Tablo: 112, Ereğli'de, kış ve yaz mevsimlerinde yatma ve kalkma zamanlarını anlatmak için kullanılan kavramların dağılımını göstermektedir. %83.7 - %90.0 gibi büyük çoğunluk, standart saat kavramları ile hareket etmektedir. Bununla beraber, doğa düzeni ve namaz vaktine göre hareketlerini ayarlayan kimseler de büsbütün kaybolmamıştır. Yatıp kalkmalarını özellikle namaz vaktine göre ayarlayanların oranı örneklemimizde %7'yi geçmemektedir. Alaturka saat kullanan hiç kimsenin bulunmaması ilgi çekicidir.

Yatıp kalkma için standart zaman birimi kullanmayan kimselerden büyük bir grup, günün başka faaliyetleri için standart birimi kullanmaktadırlar. Gerçekten, Ereğli'den Zonguldak'a karadan ya da denizden gitmek için gerekli zamanı standart birimle ifade edenlerin oranı %90'ın üzerindedir (Tablo: 113). Ereğli'de doğa düzeni ya da namaz vakitleri, günlük hayatı bölmeye yetmediği için, standart saat kullanmak yerleşmektedir. Standart zaman ölçüsü kullanmanın bir işareti olarak, saat kullananların, evlerinde takvim ceplerinde muhtıra defteri bulunduranların oranı araştırılmıştır. Örneklemimizde evinde ya da cebinde saat bulunanların oranı, alafranga saate ayarlılar için %90.9 ve alaturka saate ayarlılar için %4.8'dir. Evinde takvim bulunan, ayını, gününü standart ölçütlerle belirleyen aile reislerinin oranı %82.4'tür. Buna karşılık muhtıra defteri kullanmak o kadar yaygın değildir (%44.2). Ereğli'de henüz büyük çoğunluğun anonim insan ilişkileri, özel bir kayıt gerektirecek sıklığa ulaşmamıştır (Tablo: 114).

Kavramın standardize olması bakımından, Ereğli'de mesafe ölçüleri, zaman ölçüleri ile kıyaslanamaz. Gene de denize ait

mesafelerde standartizasyon, kara uzaklığına oranla daha fazladır. Örneklemimizde Zonguldak'ın Ereğli'ye denizden uzaklığını mil olarak verenlerin oranı %69, karadan mesafeyi kilometre olarak söyleyenlerin oranı ise %64.7'dir (Tablo: 115). Karayolu uzaklık ölçülerinin standardize olmaması sebebi, ilk bölümlerde anlatıldığı gibi, Ereğli için deniz ulaşımının binlerce yıl geriye giden bir tarihinin bulunmasına karşılık, düzgün karayolları, muntazam otobüs seferleri ile kara ulaşımının sadece bir-iki yıllık geçmişinin bulunmasıdır. Mesafe kavramı bu durumu açıkça aksettirmektedir. Bu soruya "bilmiyorum" diye cevap verenlerin çoğu, bu cevapları ile, Ereğli-Zonguldak arasının tam kaç mil ya da karadan tam kaç kilometre olduğunu bilmediklerini ifade etmişlerdir. Bu bakımdan, mesafe kavramı söz konusu olduğu zaman "bilmiyorum" diyen kimselerin çoğunun da standart kavrama sahip kişiler olarak düşünülmesi doğru olur. "Bilmiyorum" cevabı verenler arasında da Zonguldak'a karayolunun uzunluğunu bilmeyenlerin oranı, denizyoluna nisbetle daha fazladır.

Tablo: 112
Zaman Kavramı (Yatıp Kalkma Vakti)

		Yazın kalkma zamanı	Kışın kalkma zamanı	Yazın yatma zamanı	Kışın yatma zamanı
Standart saat ile	Sayı	420	405	440	435
	%	86.8	83.7	99.9	89.9
Tabiat düzeni ile	Sayı	24	23	8	13
	%	5.0	4.8	1.7	2.7
İş düzeni ile	Sayı	—	1	2	—
	%	—	0.2	0.4	—
Alaturka saatle	Sayı	—	—	—	—
	%	—	—	—	—
Namaz vakti ile	Sayı	26	35	24	15
	%	5.4	7.2	5.0	3.1
Belirsiz	Sayı	11	16	7	18
	%	2.2	3.3	1.4	3.7
Bilmiyorum	Sayı	3	4	3	3
	%	0.6	0.8	0.6	0.6
Toplam	Sayı	484	484	484	484
	%	100.0	100.0	100.0	100.0

Tablo: 113
Zaman Kavramı (Seyahat Müddeti)

	Denizden zaman olarak Zonguldak'ın uzaklığı		Karadan zaman olarak Zonguldak'ın uzaklığı	
	Sayı	**%**	**Sayı**	**%**
Standart zamanla	445	91.9	452	93.4
Tabiat düzeni ile	3	0.6	3	0.6
İş düzeni ile	2	0.4	2	0.4
Bilmiyorum	32	6.6	26	5.4
Belirsiz	2	0.4	1	0.2
Toplam	**484**	**99.9**	**484**	**100.0**

Tablo: 114
Zaman Kavramı İle İlgili Araçlar

	Evet		**Hayır**		**Belirsiz**	
	Sayı	**%**	**Sayı**	**%**	**Sayı**	**%**
Takvim	399	82.4	85	17.6	—	—
Muhtıra	214	44.2	269	55.6	1	0.2
Saat (alafranga)	440	90.9	44	9.1	—	—
Saat (alaturka)	23	4.8	456	94.2	5	10

Tablo: 115
Mesafe Kavramı (Denizde ve Karada)

	Denizden mesafe olarak Zonguldak'ın uzaklığı		**Karadan mesafe olarak Zonguldak'ın uzaklığı**	
	Sayı	**%**	**Sayı**	**%**
Standart ölçülerle ölçülmüş	334	69.0	313	64.7
Standart ölçülerle ölçülmemiş	3	0.6	6	1.2
Bilmiyor	142	29.3	156	32.2
Belirsiz	5	1.0	9	1.8
Toplam	**484**	**99.9**	**484**	**99.9**

Örneklemimizde, uzunluk bakımından daha küçük birimlere inildiği zaman, standart ölçüler kullanma oranının ve dakikliğin azaldığı görülmektedir. Örneğin, bir kibrit kutusunun büyüklüğünü anlatmak için standart ölçü kullananların oram

%57.6 (Tablo: 116), bir karıncanın büyüklüğü için ise oran sadece %26.0'dır. Ufak uzunluk tarifinde standart ölçü kullanmayanların büyük bir kısmı büyüklüğü elleri ile ifade etmeye, diğer bir grup da, bazı eşyalara benzetme yaparak bir fikir vermeye çalışmışlardır. Örneğin, karıncanın küçüklüğünü ifade etmek için, büyük bir çoğunluk, onu "darı tanesi"ne benzetmektedir. Karıncayı pirinç ya da buğday tanesine benzetmemeleri, sadece, bu bölgede, bunların egemen tarım ürünü olmamalarındandır. Standart ölçü kullanmayanların, diğer çeşit açıklama girişimlerinde bile, açık bir şey söylemedikleri, dakiklik bakımından çok belirsiz kaldıkları görülmektedir. Bu çeşit cevapları "belirsiz" diye kodladığımız için, Tablo: 116'da belirsiz oranı, örneğin karınca için %30.4'e yükselmiştir. Bu oranın yüksekliği, Ereğlililerin bugünkü hayatlarında, santimetre ve daha küçük ölçüler için yer olmadığını, bu boyutta dakik olmak ihtiyacını hissetmediklerini göstermektedir.

Tablo: 116
Büyüklük ve Dakiklik Kavramları

	Kibrit kutusunun büyüklüğü		Karıncanın büyüklüğü	
	Sayı	**%**	**Sayı**	**%**
Standart ölçü ile ifade edenler (cm-mm)	279	57.7	126	26.3
İşaretle ifade edenler	61	12.6	15	3.1
Bir şeye benzeterek ifade edenler	52	10.7	173	35.7
Bilmiyorum diyenler	31	6.4	22	4.5
Belirsiz	61	12.6	148	30.4
Toplam	**484**	**100.0**	**484**	**100.0**

Haberleşme araçlarında değişmeler, insanların sosyal dünyasında temel değişikliklere sebep olmuş, yepyeni görüşler getirmiş, günlük hayatın temposunu hızlandırmış, birçok önemli yeni sosyal uyumlar (adjustment) gerektirmiştir. Hızlı haberleşme araçları ile beraber insan ilişkileri daha formel, daha gayrişahsî (impersonel) ve ikincil ilişkiler haline gelmiştir. İnsanlar kendi

komünitelerinin dışında memleket çapında ya da uluslararası çapta politik figürlerle, otoritelerle, radyo ve sinema artistleri ile, spor yıldızları ile ilgilenmişlerdir. Böyle kimseler artık onların kendi sosyal dünyalarının bir parçası haline gelmiştir.

Ereğli'de kitle haberleşme araçlarından radyo ve gazete çok yaygındır. Bunları sinema takip eder. Gazetede memlekete ait haberler, radyoda halk türküleri ve sinemada Türk filmleri en çok ilgi toplayan konulardır.

Okunan gazeteler, konuları, radyo ve film ilgileri bakımından Ereğlililer, kendilerini büyük ölçüde Türkiye ile birleştirmişlerdir. Bu konuda İstanbul'un özel bir yeri vardır. Ereğli'nin büyükşehir (metropolis) olarak en sıkı bağları İstanbul iledir.

Milli hudutlar ya da dünyaya yönelmiş davranışlar ve ilgiler bakımından bugün Ereğli'den alınan cevaplar, Türkiye'nin herhangi bir şehrinden alınacak sonuçlara çok yakındır. Günlük hayat temposu bakımından ise, Ereğli'de tabiat düzeni ya da namaz vakitleri günlük hayatı bölmeye yetmediği için standart vakit birimi kullanmak hemen hemen kesin olarak yerleşmiştir. Zaman kavramı, böylece, tam standardize olmak yolundadır. Mesafe kavramının standardize olma eğilimi daha azdır. Ayrıca karaya ait mesafelerde standardizasyon, deniz uzaklığına oranla daha azdır. Denizyolunun, karayoluna oranla, Ereğli için çok daha eski bir ulaşım tarihi olması bu konuda etkisini göstermektedir. Santimetre ve daha küçük uzunluk ölçülerine inildiği zaman, standart birim kullanma oram ve dakikliği azalmaktadır. Ereğlililer için, henüz, bu çapta bir dakiklik ihtiyacı belirmemiştir.

BÖLÜM 12

MÜLKÎ DÜZEN

Ereğli 1869 yılından beri Zonguldak ilinin bir ilçesidir. Türkiye Cumhuriyeti'nin gerektirdiği ilçe idare düzeni tam olarak vardır. Tablo: 117 bu örgütleri ve personel sayısını göstermektedir. Teşkilât ve personel tamdır. Gene de, büyüyen Ereğli için özellikle Belediye ve Emniyet Âmirliği kadroları çok yetersiz kalmıştır. Bunların yanında E. K. İ.'ye bağlı bürolar, Devlet Deniz ve Devlet Demiryolları gibi iktisâdi devlet teşekkülleri, Türk Hava Kurumu, Çocuk Esirgeme Kurumu, Kızılay gibi yarı resmi dernekler, ilçe içerisindeki mülkî düzeni tamamlar (Tablo: 118).

Tablo: 117
İlçedeki İdarî Teşkilât ve Personel Durumunu Gösterir Tablo

Teşkilât Adı	Personel Sayısı
Mal Müdürlüğü	18
Tahrirat Kâtipliği	2
Hükümet Tabibliği	5
Tarım Memurluğu	2
Veterinerlik	2
Tapu Sicil Memurluğu	4
Nüfus Memurluğu	3
Emniyet Amirliği	8
Jandarma Komutanlığı	6
Eğitim Memurluğu*	2
Müftülük	23
Adalet Örgütü	24
Askerlik Şubesi	4
Özel İdare Memurluğu	15
Belediye Örgütü**	41

(*) Okullar hariç.

(**) Büyük belediyelerde bulunan katma bütçeli örgüt buraya katılmamıştır. Belediye örgütünde vekâletle idare edilen personel sayısı (2)dir.

Tablo: 118
1962 Yazında Ereğli'deki Resmi Binalar

Tekel İdaresi	Ereğli Liman İşletme Müdürlüğü
Hükümet Tabibliği	Askeri Mahkeme
Sıtma Savaş	Karayolları Kontrol Mühendisliği
Veteriner Müdürlüğü	Assubay Kooperatifi
Gümrük İşleri	Komutanlık
Belediye	Askeri Subay Evi
Orman Bölge Şefliği	Askeri Üs
Orman Müdürlüğü	Demiryolları İstasyonu ve Gar Şefliği
Liman Dairesi	NATO Üssü
P.T.T.	Demir-Çelik Kampı
Müftülük Dairesi	Etibank Şantiyesi ve Ambarı
Cami (dört adet)	Belediye Elektrik Su İşleri
Askerlik Şubesi	İlkokullar (dört adet)
Hastane	Sanat Okulları (iki adet)
Doğum Evi ve Çocuk Bakım Merkezi	Yetiştirme Yurdu
Hükümet Konağı	Ortaokul

Tablo: 119
1961 Yılında ve 1962 Yılının İlk Altı Ayında İşlenen Suçlar

Suçun Cinsi	1961	1962 (6 ay)
Üfürükçülük	—	1
Devletin manevî şahsiyetini tahkir	—	1
Can ve mal emniyetini tehlikeye düşürmek	4	2
Fuhuşa teşvik	1	2
İhkakı hak	—	1
Kastî izrar	1	1
Hırsızlık	10	12
Sarhoşluk	7	5
Yaralama	1	7
6136 sayılı kanuna muhalefet	5	1
Hakaret	7	5
Kumar oynamak ve oynatmak	6	1
Darp ve hakaret	7	6
Vazifeli zabıtaya mukavemet	4	6
Trafik	1	5
Darp	2	4
Yangın	1	2

Kasaba mülkî idare bakımından yedi mahalleye ayrılmıştır (Plân: 1). 27 Mayıs Devrimi'nden sonra, bütün mahallelerin, seçilmiş partili muhtarları yerine, öğretmen muhtarlar tayin edilmiştir. Araştırmanın yapıldığı 1962 Temmuzu'nda mahalle muhtarları öğretmenlerdi. Aynı devrim ile belediye encümen üyeleri de yerlerini memurlara bırakmışlardı. Bundan dolayı özellikle muhtarlık, hem halkın davranışı bakımından, hem de muhtar öğretmenlerin anlayışı bakımından tam bir devlet idare ödevi addolunmakta idi. Belediye teşkilatı da aynı özellikte idi. Kaymakam aynı zamanda belediye reisiydi.

Siyasal Hayat

Ereğli'de tam örgütlenmiş olarak iki siyasal parti vardır; Cumhuriyet Halk Partisi ve Adalet Partisi. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi sadece isim olarak vardır. Kasaba'da CHP'nin ve köylerde AP'nin taraftarları daha fazladır. Tarafsız bir Ereğlilinin ifade ettiği gibi partiler partilerini tam bir "futbol kulübü" taraftarı gibi tutmakta, biraz da geçim yolu addetmektedirler. Partilerin tarihleri kasabada nüfuz politikaları, problemleri ve başarıları ile yazılmıştır. Her iki partinin aktif örgütleri kasabada benzer zümrelere mensup kimseler tarafından doldurulmuştur. Bu örgütlerde tüccarların, avukatların ve doktorların özel bir yeri var gibi görünmektedir. CHP'nin İlçe Başkanı İkinci Dünya Harbi'nden sonra ismi geçmeye başlamış ve şimdi en önlerde gelen bir tüccardır. AP'nin Başkanı ise bir doktordur. AP herkes tarafından DP'nin devamı sayılmaktadır. 1960 Mayısı'ndan evvel DP örgütünün başında 1950'den sonra Ereğli'ye gelmiş ve tutunmuş bir tüccar varmış. Bu grup, yani eski DP'liler şimdi tamamen AP'yi desteklemektedirler. CHP'de eşraf sayılan tüccarların ve yerleşmiş tutunmuş serbest meslek sahiplerinin oram daha fazladır. AP tıpkı DP'de olduğu gibi, işlerini yeni büyüten tüccarlar, serbest meslek sahipleri ile orta sınıf tüccar ve esnafın faaliyet gösterdiği bir partidir. AP örgütünde henüz daha yerine yerleşmemiş kimselerin daha çok olması, klikleşmelere ve parti teşkilâtı içinde bölünmelere neden olabilir gibi görünmektedir. Nitekim aynı iç yapıya sahip

DP'nin son zamanlarında bu tertip klikleşmelere ve bölünmeye doğru gidilmekte imiş. Yerel "Şirin Ereğli" gazetesinin 1959 yaz ve 1960 kış sayılarında yer alan DP'lilerin yazı düelloları, bu bölünmeyi çok iyi aksettirmektedir.[1] 1962 yazında parti mücadeleleri ve baskıları çok hafiflemiş görünüyordu. Fabrikanın yarattığı yepyeni durum ve 27 Mayıs ihtilâli düzeni hem siyasal hem de ekonomik bakımdan yeni bir kuvvetler dengesi gerektirmektedir. Bu yeni durumun nasıl belirginleşeceğine değgin hiçbir parti örgütünün verilmiş bir kararı ya da fikri yoktur. Şimdilik parti organlarının başlarında olanlar, yeni kuvvetleri temsil edenlerle temaslarını kişisel seviyede sürdürüp durumun biraz daha belirli hale gelmesini beklemektedirler.

Güvenlik ve Adalet

Ereğli, asayiş bakımından son derece sakin ve rabıtalı, kendi tabirleri ile "herkesin kapısının kilitsiz uyuduğu" bir kasabadır. Son zamanların artan nüfusu herkesi en çok güvenliğin bozulması olasılığı açısından rahatsız etmektedir. Gerçekten 1961 yılında polise gelmiş suç adedi 99 iken, 1962 yılının ilk yarısında 62'yi bulmuştur. Özellikle hırsızlığın arttığı söylenmektedir. 1962 yılının ilk yarısında polise 1961 yılının bütünündekinden daha fazla hırsızlık olayı gelmiştir (Tablo: 119). Buna, polise gelmemiş olanlar da eklenirse, Ereğlililerin endişelerine hak vermek gerekir. Yaralama olayları da çok artmış olmasına rağmen, yaralanma ile sonuçlanan kavgalar daha çok yeni gelen, Ereğlililerin henüz temas etmedikleri nüfus içinde kaldığından kasabalıların gündelik hayatında buna duyarlık yoktur. Bütün artmalara rağmen, polise gelen suçların gene de az olduğu dikkati çekmektedir. Suç işleyenlerin hepsi yetişkin kimselerdir. Ereğli'de şimdilik çocuk suçluluğu yoktur. Hiç değilse çocukla-

[1] "Şirin Ereğli" gazetesi koleksiyonlarında bu yazı düelloları büyük yer tutmaktadır. Bu yazılarda göze çarpan şey, hücumların şahısların yaptıkları işlere değil, fakat kendi şahıslarına yöneltilmesidir. En çok üstünde durulan nokta bunların Ereğli yerlisi sayılıp sayılmaması konusudur. Hücumlar ilk defa 8-10 yıl evvel Ereğli'ye gelip yerleşmiş bir DP'liye yönelmişken, birdenbire bu DP'liyi tutan, babası 45 yıl evvel Ereğli'ye gelmiş ve kendisi Ereğli'de doğmuş başka bir kimseye çevrilmiştir. Böylece bu kimse de "yabancı" diye tanıtılıp kasabalının gözünden düşürülmeye çalışılmıştır.

rın suç olabilecek davranışları polise ve adliyeye intikal edecek kadar kontrol dışı bir hale gelmemiştir. Ereğli sosyal düzeni, bütün değişmelere rağmen, göreli olarak tutarlı ve dengeli bir düzendir. Diğer taraftan Ereğli'de, en buhranlı ergenlik yaşı olan 15-16 yaşındaki erkek çocuklara bir miktar hareket serbestliği tanınmakta, bu yaşın üstünde gidecek okul olmadığı için okuldan kaçma problemi de bulunmamaktadır. Evden kaçma olayı da hiç hatırlanmıyor. Poliste de böyle kayıtlara rastlanmamıştır. Evi bırakıp giden çocuklar, genellikle 18 yaşın üzerinde olduklarından suçlu çocuk grubu içine girmezler. Esasen bu çocuklar evle bozuşsalar bile, haber vererek iş aramak amacı ile giden çocuklardır. Kız çocuklar ise tamamen düzene uyum sağlamışlardır. Bu bakımdan Ereğli'de bugün suçlu çocuklar problemi olmaması doğaldır.

Suçların yoğunlaştığı yer, Ereğli'nin merkez iş alanıdır. Konut alanlarında hiçbir suç kaydına rastlanmamıştır. Bununla beraber, iş alanı içinde ya da etrafında özel bir yoğunluk noktası da bulunamamıştır. Suçlar daha çok kahve ve meyhane gibi yerlerde işlenmektedir. Bütünü ile ele alındığı zaman Ereğli'nin henüz büyük şehir suçlulukları ile uğraşmaya başlamamış olduğu açıkça görülür.

Sağlık ve Sağlık Hizmetleri

Ereğli'de 50 yataklı bir hastane, 15 yataklı bir doğumevi vardır. Ayrıca EKİ'nin ve TCDD'nın kendi doktorları ve sağlık örgütleri bulunur. Ereğli'de bulunan 9 doktordan yalnız bir tanesi tam serbest olarak çalışmaktadır.

Devlet Hastanesi 1876'da Ereğli Hastanesi olarak yapılmıştır. 1960 yılma kadar 25 yataklı kalmış ve sonra da 50 yatağa çıkarılmıştır. 3 uzman hekim ve 1 hemşire yardımcısı vardır. İç Hastalıklarına 17, Cerrahî Servisi'ne 19, Çocuk Servisi'ne 10 ve Kadın-Doğum Servisi'ne 4 yatak ayrılmıştır. 1960 yılında hastanede 763 kişi yatmış, 2088 kişi poliklinik muayene ve tedavisi görmüştür. 1962'nin ilk 7 ayında 896 kişi yatarak tedavi edilmiş ve 2277 kişi polikliniklere başvurmuştur. Hastanenin röntgen labaratuvarı ve fizik tedavi olanakları vardır.

Doğumevi'nin bir uzman hekimi vardır. Doğum yapmak üzere başvuran hastaların %90'ı köylerden gelmiştir. Ereğli'de doğumu evde yapmak ve gerekmedikçe doktor çağırmamak daha yaygındır.

Ereğli'de tıbba, ilâçlara ve doktorlara tam bir güven vardır. Her türlü hastalık için önce doktora giderler. Hiçbir hastalık üç ilâ dört günden fazla gecikmez. Hekimin tavsiyeleri titizlikle uygulanır. Fakir ve eğitimsiz gruplarda tavsiyelere riayet daha belirgindir. Kömür havzasının ve hükümetin 100 yıla varan parasız Tıbbı Yardım Servisi, hekimin ve ilâcın otoritesini şüpheye yer bırakmayacak şekilde yerleştirmiştir. 7-8 yaşındaki çocukların ellerinde kendi ilâçları ile iğne yaptırmaya gittikleri sık sık görülmektedir. Son çiçek hastalığı salgınında, hiçbir fazla özendirme olmadan Ereğli nüfusunun büyük bir kısmı kendiliklerinden aşılanmaya gitmişlerdir. Hastaların, Ereğli imkânları yetmediği zamanlarda sık sık İstanbul'a ya da Ankara'ya doktora gittikleri de gözlemlenmiştir.

Hekimlerin ifadesine göre, en çok görülen hastalık fena beslenmedir. Bunu Tüberküloz ve Barsak Parazitleri takip etmektedir. Fena beslenmenin temelinde tek taraflı beslenme vardır. Alt tabakanın hayvansal proteinden fakir, mısır ve buğdaya dayanan dietleri sonucu olarak fena beslenme görülmektedir. Tüberküloz özellikle maden işçileri arasında yaygındır. Hasta olan işçinin hava değişimi ile derhal evine gönderilmesi ise hastalığın köylere yayılmasına sebep olmaktadır. Bunların dışında son yıllarda hiçbir epidemi görülmemiştir. Böylece Ereğli, belki büyük şehirlerde bile olmayacak oranda hekime, ilâca ve hastahaneye bağlanmıştır. Bugün artık tedavi için kudreti içinde para sarfetmeye hazırdır. Fakat asıl ihtiyacı tedavi değil hijyen ve koruyucu tababettir. Daha tamam bir diet, daha sağlıklı çalışma şartları ve daha kolay temizlenme olanakları, kısaca daha yüksek bir hayat standardı Ereğli'nin hatta köylerinin sağlığını ölçüsüz derecede düzeltmeye yetecektir.

DİN VE DÜNYA GÖRÜŞÜ

Dinsel yaşantılar genellikle, toplum hayatının tanınması, anlaşılması ve araştırılması güç bir yönüdür. 1962 yılında Ereğli'de, bu yaşantılar hakkında bilgi edinmek özellikle çok zordu. Her şeyden önce, Ereğli, sosyal değişme sürecinin çok hızlandığı bir aşamada idi. Dinsel yaşantılar bu değişmenin ağırlık noktasını meydana getiriyordu. Fakat tam nerede durduklarını açıkça belirtmenin olanağı yoktu. İnkılâpların din müessesinden istediği değişmenin ne kadarının gerçekleştiğini ve ne kadarının saklanıp, değişmiş gibi gösterildiğini söylemek güçtür. Anketlere, dinsel yaşantılar hakkında soru koyup, araştırmanın bütününe zarar vermek olasılığını göze alamadık. Açık mülâkatlarda, tam güven sağladığımızı sandığımızda, dine ait sorduğumuz her soruda bir çekingenlik, bir kapanma ile karşılaştık. Hele yasalar bakımından suç sayılan dinsel inançlar ve adetler hakkındaki sorularımız hemen her zaman ya yadsınmış yada söz başka yönlere çevrilmiştir.

Bu direnmelere rağmen, Ereğli'de dinsel yaşantıların birkaç bakımdan ele alınabileceği ortaya çıkmıştır. Bunların başında resmi ve örgütlü dinsel hayat gelir. İkincisi kendi ritüelleri, törenleri, inançları olan gene örgütlü fakat gizli tarikatlardır. Üçüncüsü, halk inançları diyebileceğimiz esoterik inançlar ve bunlarla ilgili davranışlardır. Bu inançların içerisinde yatırlara, evliyalara ait olanlar, cinlere, perilere, şeytanlara ait bulananlarla, bu düzen içinde eylemleri olan nefesi kuvvetli hocalar, kurşun döken, fal bakan kadınlar da vardır. Bunların hepsi son olarak bir dünya görüşü içerisinde toplanır. Herkesin bu inançlara ve ritüellere katılma derecesi ile beraber bir dünya görüşü ortaya çıkar. Bu dünya görüşünü iki kutupta özetlemek mümkündür. Bir uçta mütevekkil fatalist davranış, öbür uçta aktif akılcı bir tavır bulunmaktadır. Bu iki-üç anlayış ve davranışın çeşitli derecelerdeki karışımları, çeşitli kişilerin dünya görüşü-

nü tayin eder.

Örgütlü ve Resmi Dinsel Hayat

Örgütlü ve resmi dinsel eylemler konusunda, Ereğli'de on bir cami, iki mescit ve bunların yirmi iki personeli vardır. Bir müftü vekili, bir vaız, on bir imam ve hatip, sekiz müezzin kayyum ve bir de odacı bulunur. Camiler Ramazan dışında kalabalık değildir. Tahminlere göre, alelâde zamanlarda yetişkin erkek nüfusun %20-25'i camiye devam etmektedir. Camilerde başı örtülü fakat kısa kollu entari giymiş ibadet eden kadınlara bile rastlanmıştır. Ramazan'da camiye devam oranı %90'a çıkmaktadır. Bu ayda oruç tutanların sayısı da çok yüksektir. Buna rağmen, camiye gitmeyenlere, namaz kılmayanlara ve oruç tutmayanlara karşı yaygın, olumsuz bir davranış yoktur. Hac seyahatlarına hükümetçe izin verilmesinden sonra her yıl 8-10 kişi hacca gitmektedir. Dindar insan tarifini basitçe, her zaman camiye giden, namaz kılan insan olarak vermektedirler. Özel bilgiye sahip olmak, ayrıca başka törenleri sadakatle yerine getirmek önemli sayılmıyor. İmamlara itibar edilmektedir. Fakat anket cevaplarında bunların şehrin önemli kişileri olduğunu söyleyen kimse çıkmamıştır. Sözü edilince hacıları saygı ile anıyorlar. Hacılar Hacdan ilk döndükleri sırada dikkati çekerler. Ziyaret edilirler. Avuçlarının içi öpülür. Hacılar da gelenlere hurma, zemzem ve tespih hediye ederler. Mevlitler okunur. Ondan sonra da hacılıkları sadece bir sıfat haline gelir. Özellikle kadınlar, hatim, mevlit gibi dinsel törenlere çok sık olarak atılırlar. Hatta sebepli, sebepsiz dinsel görünüşlü toplantılar yaparlar. Kadınların dindarlığı konusunda en geleneksel olanlar bile, yalnız uzun kollu, uzunca etekli elbise giyilmesini, baş açık ve çorapsız sokağa çıkılmamasını yeter bulmaktadırlar. Kadınların yüzlerini örtme âdeti ve bununla beraber örtünme ile ahlâk ve dindarlığı birleştiren değerler kaybolmuştur. Bütünü ile ele alındığında Ereğli'nin sofu bir kasaba olmadığı rahatça söylenebilir. Dinsel inançlar ya da dinsel davranışlar yüzünden çatışmalar gözlemlenmemiştir. Hoşgörürlülük yaygındır.

Gizli dinsel faaliyetler, tarikat faaliyetleri, en zor izlenebilen davranışlardır. Tarikat ve tekkelerin kapatılmasından önce nüfuzlu Nakşibendî, Kadiri ve Halveti tarikatları ve tekkeleri var-

mış. Bugün bunların ya da başka tarikatların ne dereceye kadar faaliyette oldukları kesinlikle gözlemlenememiştir.

Halk İnanışları

Halk inançları, hem yaygındır, hem de sınırları belirsizdir. İnananlar gerekli ritüelleri ya da törenleri her zaman uygulamazlar. Hatta kimin neye, ne zaman ve ne kadar inandığı tam olarak söylenemez. Örneğin, cinlere, perilere hiç inanmadığını her zaman belirten ve böyle faaliyetleri olmadığı bilinen bir Ereğlili, ailesinden birinin felcini iyileştirmek için bir hocanın okumasına izin vermiştir. Aynı halde bir başkası sık sık hastalanan çocuğu için kurşun dökülmesine karar vermiştir. Halk inançlarının başında yatırlar ve onlara yapılan adaklar gelir. Ereğli civarındaki üç tepenin üzerinde herkesin bildiği üç yatır vardır. Bunlar "Fındıklı Dede", "Demirci Dede", ve "Mersin Dede" diye anılırlar. Ayrıca kasaba'nın doğu ucundaki Göztepe'nin üstünde, Orhan Gazi devri misyoner dervişlerinden Nasrullah Efendi'nin mezarı da yatır addolunmaktadır. Bütün yatırlardan her türlü zorluk için şefaat istenmektedir. İstenen olduğu zaman, adanan adak yerine getirilir. Mevlit okutulur, dua edilir, kurban kesilir ya da lokma dağıtılır.

Çok yaygın olan inançlardan biri de nazar değmesi ve "göz"e aittir. Sonra cinler, periler, çarpılmalar vb. gibi doğa dışı varlıkların sebep oldukları "fenalıklar" gelir. Nefesi kuvvetli hocalar, üfürükçüler, çarpmalara karşı gelen, kazadan belâdan koruyan muskalar yazanlar vardır. Özellikle evde kalmış kızları evlendirmek, kısır kadınları çocuk sahibi etmek, felçlileri ve akıl hastalarını tedavi etmek için bunlara baş vurulur. Koruyucu olarak muska ve nazar boncuğu kullanmak çok yaygındır. İfade edildiğine göre, kömür işçileri arasında muska, özellikle çok kullanılmaktadır. Bununla beraber, muska ve nefes çok kere doktordan sonra baş vurulan yollardandır. Doktora gittikten, ilâç aldıktan sonra, genellikle, her ihtimale karşı bir de hocaya baş vurulur. Kaç hocanın nefesi olduğu ve kaç muska yazan bulunduğu tesbit edilememiştir. Bu konu da tarikatlar gibi tabu konulardandır. Bizim edindiğimiz izlenime göre, özellikle civar köylerin imamları, bu işlerle daha fazla ilgilidir ve Ereğlililer gerektiğinde onlara baş vurmaktadırlar. Bütün bu inanç ritüel-

leri bir ücret karşılığı yapılmaktadır.

Fal baktırma, Ereğli'de özellikle kadınlar arasında yaygındır. Falcılar da çoğunlukla kadındır. Bunların çoğu aynı zamanda kısırlığa ilâç vermesini, korkuya, nazara karşı kurşun dökmesini de bilirler. Bunlar da hep bir ücret karşılığı yapılır.

Başka yerde de söylediğimiz gibi, bu inançların ve adetlerin ne kadar yaygın olduğunu tam olarak bilmek ya da toplum hayatındaki önemini tayin edebilmek çok güçtür. Örneğin, sekiz yıldır Ereğli'de bulunan ve bu tür inançlarla hiçbir ilgisi bulunmadığını söyleyen ve öyle görünen bir yüksek memur, bu yaz felçli annesinin tedavisi için bir hocaya müracaat etmiş ve annesini okutmuştur. Gene başka bir genç, çocukluğunda kendisi için çok kurşun döküldüğünü, ama şimdi kendi çocukları için böyle bir şeye yanaşmadığını anlatmıştır. Diğer taraftan bir avukatın çocuğuna kurşun döktürmesi de alelâde bir olay gibi anlatılmaktadır.

Dünya Görüşü

Organize olan ya da olamayan dinsel yaşantılar, esoterik inançlar, toplum üyelerini, genellikle bir dünya görüşüne götürmektedir. Az değişmiş, dışa açılmamış Müslüman toplumların belirli dünya görüşü, tevekkül ya da fatalizm terimlerinde toplanabilir. Her şeyin Allah'tan geldiğine, O'nun istediği gibi olduğuna, O'nun isteklerinin değiştirilemeyeceğine inanmak, kişinin hayatında bütün sebeplerin ve başlangıçların Allah ve O'nun takdirine kalmış olduğunu düşünmek, bu görüşü özetler. Bu davranış içerisinde her hareketin sadece iki ayıracı vardır; sevap ve günah. İyilik ya da fenalık, doğruluk ya da eğrilik her zaman günah ve sevap olduğuna göre belirlenir. Bütün ahlâk kuralları, özellikle kadına ait her davranış dinsel inançlarla sınırlanmıştır. Ereğlililer bu görüşten derece derece uzaklaşmaktadırlar. Fatalist bir dünya görüşünden kurtulmayı yansıtması bakımından çalışmaya, başarmaya karşı alınan tavır ve ölüme değgin düşünceler de iyi bir ayıraçtır. Anketlerimizde, aile reislerine ölüm sebeplerinin ne olacağını sandıklarını sorduk. Ölümde "Takdiri İlâhî"nin açıkça göründüğü, bu bakımdan üzerinde konuşulması bile caiz olmayan bir konu olduğu fikri fatalist görüşün yansımasıdır. Bu sorumuza verilen cevapların

%67.8'i "ecel", "Allah'ın emri" vb. gibi fatalist cevaplardır. Bu konuda, ortalama cevabın fatalist görüşe uygun olması beklenen bir sonuçtur. Fakat soruya "hastalık", "kaza" vb. gibi akılcı cevaplar veren aile reislerinin oram beklenenden çok çıkmıştır. Bu oran %23.8'dir. "Bilmiyorum" diye cevap veren %6.2 oranındaki kimseleri de fatalist olmayan açıklamalara katmak doğru olur. Bu durumda fatalist olmayan cevapların toplam oranı %30.0'u bulur ki bu büyük bir değişmenin işareti olarak kabul edilmelidir (Tablo: 120).

Tablo: 120
Aile Reislerinin Ölüm Sebepleri Hakkında Tahminler

	Sayı	%
Fatalist sebepler	328	67.8
Rasyonel sebepler	115	23.8
"Bilmiyorum" diyenler	30	6.2
Belirsiz cevaplar	11	2.0
Toplam	**484**	**99.8**

Tablo: 121
Ölüm Sebebi Kanısı ve Eğitim

		Fatalist sebep	Rasyonel sebep	Bilmiyorum	Belirsiz	Toplam
Cahil	Sayı	97	24	5	4	130
	%	74.6	18.5	3.8	3.1	100.0
İlkokul	Sayı	152	54	13	3	222
	%	68.5	24.3	5.9	1.3	100.0
Ortaokul	Sayı	51	19	9	4	83
	%	61.4	22.9	10.8	4.8	99.9
Lise	Sayı	21	13	2	—	36
	%	58.3	36.1	5.6	—	100.0
Üniversite	Sayı	4	5	1	—	10
	%	40.0	50.0	10.0	—	100.0
Cevapsız	Sayı	3	—	—	—	3
	%	100.0	—	—	—	100.0
Toplam		**328**	**115**	**30**	**11**	**484**

Tablo: 121, ölüm sebebi kanısının eğitime bağlı olarak nasıl değiştiğini açıkça göstermektedir. Fatalist cevapların oranı, eğitim derecesinin artması ile ters oranlı olarak azalmaktadır.

Tevekkülün azalıp azalmadığı, daha gündelik hayat konusu olan bir davranışta araştırılmıştır. Başarıya ulaşmak için verilen şartlar arasında "kader, kısmet", "çalışmak", "kabiliyet" ve "kayırılmak" şıkları bulunuyordu. Bu soruya verilen cevaplar arasında başta gelen "başarı için çalışkan olmak şarttır" deyimi %43.8 bulunmuştur. Başarı için şans, kısmet, kader gibi fatalist terimleri tercih edenlerin oranı %3.9'dur (Tablo: 122). Aynı özelliği araştırmak için sorulmuş olan başka bir soruda alternatif vermeden, "şayet yeter derecede azim ve irade sahibi isek hiçbir güçlük bizi yolumuzdan alıkoyamaz" sözüne katılanlarm sayısına bakılmıştır. Tamamiyle bu fikirde olduklarını belirten aile reisleri oram %78.7'dir (Tablo: 123). Bu cevaplarda Ereğli'de çalışmak kendi başına bir değer olarak belirmiş ve kişinin çabasının bir yere varmak için bir anahtar olduğu açıkça ortaya çıkmıştır. İki sorunun cevapları birbirine tam uygun çıkmıştır. Bu inancın gerçekçi olup olmadığı münakaşa edilebilirse de bugün Ereğlililer böyle düşünmektedirler.

Tablo: 122
Hayatta Başarıya Ulaşmak İçin Gerekli Görülen Şeyler

	Sayı	%
Çalışkan olmak	212	34.8
Kabiliyetli olmak	29	6.0
Kayırılmak	10	2.1
Kaderli, şanslı olmak	19	3.9
Çalışkan ve kabiliyetli olmak	75	15.5
Çalışkan ve kaderli olmak	42	8.7
Çalışkan olmak ve kayırılmak	11	2.3
Kabiliyetli olmak ve kader	2	0.4
Kayrılmak ve kader	1	0.2
Üçlü ya da dörtlü kombinezonlar	80	16.5
Cevap vermeyenler	3	0.6
Toplam	484	**100.0**

Başarı için Ereğli'de eğitimin, çalışkan ve azimli olmamn gerekliliğinin kabul edilmesine rağmen, bilimin her şeyi halledebileceği şüphe ile karşılanmaktadır. Bilimin birçok şeyleri açıklayabilmesine karşın, insan zihninin kavrayamayacağı pek çok şey olduğu inancı egemendir (%71.7) (Tablo: 123). Bu konu ölüme karşı alınan fatalist tavra çok uymaktadır. Bu da dünya görüşlerinde bütün gerçekçi ve akılcı eğilimlere karşın son bir noktada mistisizmden pek kurtulamadıklarını göstermektedir.

Otoriter davranışlar da temel dünya görüşünün belirli bir cephesini oluşturur. Bu görüş, insan anlayışı diye bilinen, insanların aslında kötü olduğunu kabul eden zihniyet, Ereğli'de henüz daha kutuplaşmamış olmakla beraber tam bir çözülme göstermektedir. "İnsanların kötü olduğu" fikrine tam iştirak eden aile reislerinin oranı %38.6 olmasına rağmen, bu fikirde olmayanların oram %22.3'tür (Tablo: 123). "Temelde bu fikirde olmayan" %23.6'yı da buna ilâve edersek, "insanların kötü olduğu" fikrine iştirak etmeyen aile reislerinin nisbeti %45.9'a yükselir. Yani, otorite ve insan anlayışı bakımından Ereğlililerin daha otoriter olan geleneksel düzenden uzaklaştığı görülmektedir. Tam bu görüşün tersini ifade eden "insanlara güvenilebilir" beyanına katılanlarla katılmayanların oranları, yukarıdaki cevaplarla uyum halindedir. Bu hal bir taraftan cevapların rasgele verilmediğini açıklarken, diğer taraftan da otoriter dünya görüşünde bir çözülmenin söz konusu olduğunu göstermektedir. Bir bakıma bu oranlar yukarıda gördüğümüz ailede otorite düzeninin çözülmesi halini toplumun bütünü için de söylemek gerektiğini göstermektedir.

Bu hali ile Ereğli, sofu tarafı kalmamış, gündelik hayat düzeninde fatalizmden uzaklaşmış daha akılcı, kişisel gayrete ve çalışmaya öncelik vermeye başlamış, kadınla ilgili değerlerinde dinden ayrılmış, oldukça hoşgörü sahibi bir toplum olarak belirmektedir.

Tablo: 123
Ereğli'de İnsan ve Dünya Anlayışları

	Tam bu fikirdeyim		Temelde bu fikirdeyim		Temelde bu fikirde değilim		Bu fikirde değilim		Bilmiyorum		Belirsiz	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Dünya güçlüklerle dolu bir yerdir. Çünkü insanlar aslında kötüdür.	187	38.6	66	13.6	114	23.6	108	22.3	5	1.0	4	0.8
İnsanlara güvenilebilir	101	20.9	84	17.4	123	25.4	162	33.5	4	0.8	10	2.0
Şayet kafi derecede azim ve irade sahibi isek hiçbir güçlük bizi yolumuzdan alıkoyamaz	381	78.7	48	9.9	33	6.8	16	3.3	3	0.6	3	0.5
İnsanların tabiatı böyle olduğu müddetçe daima harp ve çatışma olacaktır	302	62.2	61	12.6	55	11.3	58	12.0	5	1.0	3	0.6
Bilim birçok şeyleri izah edebilir; fakat insan zihni tarafından kavranmasına imkan olmayan önemli pek çok şeyler de vardır	347	71.7	81	16.7	16	3.3	27	5.6	10	2.1	3	0.6

DEMİR VE ÇELİK FABRİKALARI

Ereğlililer, 1959 yılında Demir ve Çelik Fabrikalarının kasabada kurulacağını, daha çok Demokrat Partililer kanalı ile, yüzyüze ilişkilerin egemen olduğu böyle bir kasabada, tahmin edilebileceği gibi, birbirlerinden duymuşlardır. Küçük bir grup da bu haberi gazetelerde okumuştur (Tablo: 124). Bu haber, Demokrat Parti'nin türlü şenliğine sebep olmuş, davullu zurnalı ziyafetler, bütün Ereğli ve yöre köylerinin parti adına ve hebasına Ankara seyahatları ile kutlanmıştır. O tarihten beri devam eden etüdler, çeşitli kimseler tarafından yapılan ziyaretler, Ankara'ya gidip gelmeler, bildiriler ve türlü rivayetlerden sonra 1961 yılı baharında yapımına geçilmiş ve fabrika kurulmaya başlanmıştır.

Faaliyetin çeşitlenmesi 1962 yılında olmuş, ilk defa 1962 yazında kuruluşların yapımında çalışanların sayısı iki bini bulmuştur. İşçi sayısı 1963 yazında en çoğa varacak, daha sonra giderek azalacak ve İşletme 1964 yılında 4200 işçi ile çalışmaya başlayacaktır.

Fabrika yapıları, Ereğli'nin doğusunda, Göztepe'nin arkasında, Gülüç Irmağı'na kadar uzanan bölgede kurulmaktadır. Devrek Şosesi, kuruluşun Batı sınırını teşkil etmekte, Akçakoca yolu inşaatın tam ortasından geçmektedir. Fabrikanın çeşitli lojman, hastahane vb. gibi sosyal kuruluşları Kabasakal Deresi vadisinden içeriye, Kepez Köyü'ne kadar uzanacaktır.

Yapı alanı, şehrin bahçelik arazisini ve planını kaplamıştır. Nüfusun yoğun olduğu esas bölgenin büsbütün dışındadır. Arada kalan Bağlık sırtları ve Göztepe, fabrika sahasını kasabadan saklamaktadır. Eğer, kasabadaki liman kuruluşlarından yararlanabilmek için Ereğli'nin bir ucundan öbür ucuna kadar sahili doldurup yol yapmak gerekmemiş olsaydı, fabrika yapımı, kasabalıların gözünden uzak, sesini bile duymayacakları bir eylem olarak kalabilirdi. Ereğli'nin fabrika yapımı ile, bu aşamada bir

günden öbürüne yaşantısı, denizle arasına giren yolun yapılması ve limana gelip giden motorlu ağır taşıtların sebep olduğu gürültü, çamur, yolsuzluk ve bununla ilgili diğer değişikliklerdir.

Tablo: 124
Demir-Çelik Fabrikası'nın Kurulacağını İlk Defa Kimlerden Duydular

	Sayı	%
Ereğli'de gazetelerden	152	31.4
Ereğli'de diğer kimselerden	247	51.0
Dışarıda gazetelerden	26	5.4
Dışarıda diğer kimselerden	28	5.8
"Hatırlamıyorum, bilmiyorum"	21	4.3
Belirsiz cevaplar	21	4.3
Cevap vermeyenler	1	0.2
Toplam	**484**	**100.0**

Fabrika Yapımında Çalışanlar

1962 Temmuzu'nda, Ereğli'de Demir ve Çelik Kuruluşlarında altı yapı firması çalışmaktaydı. Demir ve Çelik Kuruluşları da bağımsız bir örgüt olarak hem bir kısım inşaatı bizzat yapıyor, hem de işveren rolünü oynuyordu. Bütün firmalarda, büro personeli ile beraber 1479 kişi çalışmaktaydı. Bunların 352'si Ereğli ve yöre köylerden, 1127'si de Ereğli dışından gelmiş kimselerdir (Tablo: 125). Ereğli ve yöresinden gelmiş 352 kişinin çok küçük bir oram kasabalı kimselerdir. On kilometre çapında bir çevredeki köylerin hepsinden fabrika yapımında çalışan kişiler vardır. Kasabalılar, hünerli olmayan işçilikten çok büro işlerine talip olmaktadırlar. Bugün Ereğli'de çalışan şirketlerin hepsi yapı şirketleri olduğundan bu cins elemanlara ihtiyaç azdır. Ve bunların birçoğunu da şirketler merkezlerinden sağlanmışlardır. Bu bakımdan, Kasabalıların iş bulma yönünden fabrika ile ilk ilişkileri olumsuz olmuştur. Fabrikanın Ereğlilileri beğenmediği, Ereğlililere iş vermediği, hep Ankara'dan gelenleri çalıştırdığı ısrarla biraz da kızarak tekrar edilmektedir. Çoğu kimse, Ankara'dan İstanbul'dan gelip de işe alınan kişilerin, yeterlikleri, uzmanlık ve hünerleri için değil, fakat iltimas-

ları olduğu için işe alındıklarını söylemektedir. İlgi çekici nokta, aynı kimselerin, benzer duygululuğu, Ereğli'nin nüfuzlularının tavsiyesi ile fabrikaya girmiş Ereğlililere göstermemeleridir. Fabrika ile ilgili yapılarda çalışmak isteyen birçok kimse, şehrin tüccar ya da memur gibi sözü geçer bilinen kişilerinden bir kart, bir mektup götürmeyi ya da bir telefon ettirmeyi işe girebilmek için alelâde, yapılması gereken rutin işlerden saymaktadır. Bununla beraber, Demir ve Çelik Kuruluşları dışında diğer firmalar, kasabada kendileri için nasıl bir davranışın doğduğuna ve ne düşünüldüğüne aldırmamaktadır. Onun için yukarıda sözünü ettiğimiz başvurmaları, yalnız kendi gereksinimlerine göre cevaplandırmaktadırlar. Demir ve Çelik Kuruluşları ise, genellikle, topraklarını satın aldığı, köylülerin iş isteklerini cevaplandırmaya çalışmaktadır. Böyle isteklerin çok sınırlı olduğu da söylenmiştir. Kasabadan gelen tavsiyeli başvuruları gene işlerine uyup uymadığını göz önüne alarak kabul ediyorsa da, diğer şirketlere kıyasla daha fazla Ereğlili insan kullandığı muhakkaktır (Tablo: 125). Kasabanın az gelirli, işçilik yapmaya razı grupları, durumdan daha memnundur. Bunlar, "Ereğli'de işsiz adam kalmadı, kadınlarımıza bile iş çıktı" demektedir. Kadınlar için açılan iş sahası hademelik ve hizmetçiliktir.

Tablo: 125
Demir ve Çelik Tesisleri'nde Faaliyet Halindeki Firmalar ve Bunlarda Çalışan Elemanlar

Firmalar	Ereğli ve civar köylerden	Ereğli dışından	Toplam
Demir ve Çelik Kuruluşları	170	224	394
Atman	16	68	84
Himtaş	20	44	64
K. Veziroğlu	10	15	25
Tekfen	40	154	194
M.T.K.	50	511	561
Murtazaoğlu	46	111	157
Toplam	**352**	**1127**	**1479**

Ereğlililer, iş aramak üzere kasabalarına 100-200 kişilik gruplar halinde akın akın gelen ve özellikle parklarda, kahvelerde bekleyen kararsız ve çok kere umutsuz "yabancı"larla ilişki kurmak durumundadırlar. Bu hal kasabanın hiç alışık olmadığı bir durumdur. Ve kasabalıları tedirgin etmektedir.

Bugün durum ne olursa olsun, kasabalılar için en umut verici şey, ileride oğulları için iş olanaklarının artması ve onların memleketi bırakıp gitmek zorunda kalmamaları olasılığıdır. Genellikle "gençlerin geleceğinin" emniyet altına alındığı kanısı egemendir.

Fabrika inşaatının üst kademedeki personeli, müdürler ve o seviyedeki kimseler, Demir-Çelik Kuruluşlarının, kendi sahası içinde öncelikle yapıp tamamladığı lojmanlarda oturmaktadırlar. Teknik elemanlar, büro personeli vb. gibi kimselerin büyük çoğunluğu kasabadaki otellerde oturmaktadır. İşçiler ise, yapı sahasında, yapı firmalarının sağladığı barakalarda barınmaktadırlar. Fabrika yapımında çalışanlardan, ev tutup ailesini getirenlerin sayıları çok sınırlıdır. Bunun bir sebebi işin süreli olması, diğeri de Ereğli'de kiraya verilecek ev sayısının çok sınırlı olmasıdır. Genellikle yapılan iş, evlerin alt katlarının tadil edilerek onarılması ve kiraya verilmesidir. Böyle hızla onarılmış, bir helâ ve yıkanılacak bir yer ilâve edilmiş katlar 500 TL. civarında kira getirmektedir.

Yukarıda da sözünü ettiğimiz gibi, fabrikanın kendi lojmanlarının büyük kısmı, kasabının yoğun mahallelerinden uzakta, tepelerin arkasında yapılacaktır. Bunlar bittiği zaman, buralarda oturacak olanlar, hayat seviyeleri kasabanın ortalama hayat seviyesinden daha yukarıda ayrı bir koloni meydana getirecek ve bunların gündelik hayatları kasaba ile birleşmezse, birbirine hiç dokunmadan yaşayan iki şehir ortaya çıkabilir. Ereğli'de küçük de olsa bir grup bunun farkındadır ve böyle bir şeyin olmasını hiç istememektedir. Bu grup fabrikayı bir iş sahası, para kazanma aracı gibi görmemekte, yeni bir hayat tarzının süratle yerleşmesi için fabrika dolayısıyla dışarıdan gelenlerin de halkı etkilemesini istemektedir.

Fabrikanın kasabadaki işyerleri ile ilgisi, bir demir ve bir marangoz-möble atölyesine sipariş vermek gibi, çok sınırlı kalmaktadır. Yerel gazete ile ilgileri ise, özellikle gazete için çok önemli olmuştur. Fabrikanın 1961 ve 1962 yılında 100.000 TL.'dan fazla tutan toprak satın alma ilânlarını basmak bu gazeteyi kalkındırmıştır. Ayrıca, başka bir tüccarla işbirliği yaparak yeni bir gazete yayımını bile düşündürmeye başlamıştır. Yerel gazetenin haberlerinin çoğu, bugün, Demir-Çelik Kuruluşlarında olanlardır. Fabrika çevresinin sosyal davetleri, toplantıları, futbol karşılaşmaları gazetede özellikle yer almaktadır.

Fabrika yapımının kendisi değil, fakat, bu yapıda çalışan kimselerin, kasabanın günlük tüketim maddeleri ticaretini son derecede hızlandırdığı gerçektir. Otel, lokanta, kahve gibi, geçici nüfusa hizmet eden yerlerle, bakkal, bayi ve benzeri gibi dükkânların alışverişleri daha önceleri ile kıyaslanamayacak kadar artmıştır. Terzi gibi, kunduracı gibi imalâtçılar için henüz bir hareket başlamamıştır.

Nüfus hareketini ve birikmesini göz önünde tutarak Ereğli'ye gelip yerleşmeye başlamış ticaret erbabı yalnız yapı ve yapı malzemesi ile ilgilenmektedir. Ayrıca kasaba tüccarlarından bazıları, yeni dükkânlar kiralayıp yapı malzemesi satmaya başlamıştır. Köylere ait taş ve kum ocaklarını daha önceden kiralayan bazı tüccarlar da şimdi yapı firmalarına kum ve taş satmaktadırlar.

Fabrikanın Kasaba İle Temasları; Yeni Beliren İnsan İlişkileri

Kasabanm memur olsun, tüccar olsun önemli kişileri ile Demir-Çelik Kuruluşları, karşılıklı bir temas kurma çabası içindedirler. Tüccarlarda bu gayretler çeşitli seviyelerdedir. Örneğin, kasabamn ileri gelen bir tüccarı, elindeki arsasına yapacağı apartmamnı daha proje halinde iken Demir-Çelik müteahhit firmalarından birine peşin para ile kiralamış ve yapıyı bu para ile tamamlarnıştır. Bir başka tüccar da inşaatın ileri gelenleri ile ilişki kurma amacıyla, evini, başkalarının teklif ettiği kiradan daha düşük bir ücretle Demir-Çelik yapımında çalışan sayılı bir

mühendise kiralamıştır. Genellikle Ereğli'de ev sahipleri evlerini Demir-Çelik yapımında çalışan yüksek statülü kimselere kiralamayı çok arzu ederler. Bu kira ilişkilerini, firmalara taş ve kum sağlamak gibi taşeronluk ilişkileri izlemektedir. Müteahhit firmalar da kasabalı nüfuzlu tüccarların kum ve taşlarını aramaktadırlar. Çünkü, özellikle taşıma konusunda, taş ocaklarının civarındaki köylerle çıkacak anlaşmazlıklarda tüccarların zora varan nüfuzları kendi işlerini kolaylaştırmaktadır. Böyle hallerde tüccar-müteahhit ilişkisi, daha açıkça menfaate dayanan fakat gene kişisel temas seviyesinde sürdürülen bir ilişki olmaktadır. Böyle kiracılık-taşeronluk-işverenlik gibi üçlü bir ilişkinin kurulduğu bir olayda, bir taraftan ihtilâf halindeki köylülere vaziyeti kabul ettirmek için tüccarın nüfuzu kullanılmış, diğer taraftan İngilizce bilmeyen tüccar ile Türkçe bilmeyen Amerikalı işveren beraberce hafta sonu dinlenme seyahatına çıkmışlardır. Diğer bir deyim ile yabancı müteahhit firmalar da kasabada tüccarın yer ve nüfuzunu keşfetmiş ve bunu kendi çıkarlarına göre ayarlayabilmek için, gene kasabanın insan ilişkilerine uygun olarak, bu tüccarlarla kişisel yüzyüze bir ilişki kurmuşlardır.

Bu çeşit ilişkilere rağmen, Kasaba'nın bugünkü nüfuzlu tüccarları fabrikanın kurulmasından çok tedirgin olmuş görünmektedirler. Kendilerinin ve nüfuzlarının "küçümsendiğini" düşünmektedirler. Kurabildikleri ilişkinin tam kendi istedikleri ilişki olmadığının farkındadırlar. Kontrollerinin dışında kalan ve kendilerini aşan faktörler, işler ve ilişkiler bu kimseleri biraz korkutmaktadır. Demir-Çelik Kuruluşlarında bir sözleri olmayacağını hissettikleri gibi, böyle bir grubun kasabadaki yerlerini de sarsacağından endişe etmektedirler. Kendisi ile konuştuğumuz bir tüccar, 100.000 TL.'lık Demir-Çelik Kuruluşları hisse senedi aldığını, oradakilerle ahbap da olduğunu fakat gene de neler olup bittiğini anlamadığını söylüyordu. Kendisi için oldukça büyük sayılan 100.000 TL. gibi bir paranın Demir-Çelik Kuruluşlarında söz sahibi olmaya yetmemesi, örneğin "bir selâm sarkıtarak" bir adamını orada işe yerleştirememesi endişesini yaşıyordu. Onca, hususî arabalar, müsrifçe yeme, giyme ve

gezme tempoları, tasvip edilebilir şeyler değildi. İtham etmek için de "zengin düşmanlığı" yaratacaklarından söz ediyordu.

Demir-Çelik Kuruluşları inşaatının başlamasından bu yana, Ereğli ve yöresi bakımından yepyeni iki türlü insan ilişkisi ve kitle hareketi ortaya çıkmıştır. Bunların her ikisi de ortalama Ereğlili için kendisini doğrudan doğruya ilgilendiren hareketler olmamakla beraber, etkileyen yaşantılardır. Bunların birincisi, köylünün davranışıdır. Çevredeki köylüler, kuruluşlara ait taşıt araçları tarafından bahçe ve tarlalarının tahribine karşı birleşmiş ve direnmeye başlamıştır. Ayrıca satın alınan arazilerinin karşılığını tam almadıkları zaman köylülerin gruplar halinde mahkemeye başvurmaları ve haklarını kurtarmaya çalışmaları da yeni bir davranış tarzıdır. Köylülerin birleşip direnmeleri kasabada yankılar uyandırmaktadır, çeşitli şekillerde, olumla ya da olumsuz yorumlara yol açmıştır. İkinci tertip olaylar temelde kasabanın içinde cereyan ettiği için, daha etkili olmuştur. Türkiye'deki işçi sendikalarının en iyi örgütlenmişlerinden biri olan Yapı İşçileri Sendikası "Yapı-İş" kasabada büyük sayıda yapı işçisinin toplanması üzerine hemen Ereğli Şubesi'ni açmış ve örgütlenmiştir. Bu sendika, fabrika yapı yerindeki çok ilkel yaşama şartlarına, hiç güvenlik verici olmayan işçi alıp çıkarma usullerine karşı mücadeleye girmiş ve yalnız Ereğli'nin değil, bütün Türkiye'nin son yıllardaki en büyük işçi gösteri hareketini düzenlemiştir. Yapı-İş'in örgütünün kurulmasında Milletlerarası Hür Sendikalar Birliği'nin müşavirlerinden, Amerika Yapı İşçileri Sendikası'na mensup Amerikalı bir sendikacının da çalışması, bu örgütlenmeye ayrı bir anlam kazandırmıştır. Demir-Çelik Kuruluşlarının müteahhit firmalardan birinin işçilere fena muamele etmesinin bütün İstanbul ve Ankara gazetelerinin konusu haline gelmesi, söz konusu Amerikalı müşavir sendikacının Türkiye'yi terke mecbur edilmesi, Yapı-İş'in binlerce işçiyi kapsayan gösteri yürüyüşü, Ereğlilileri, daha fabrikanın ilk kuruluş yılında, işçi hareketleri bakımından Türkiye'nin en görgülü insanları haline getirivermiştir. Fabrikanın kasabaya getireceği insan ilişkileri bakımından bu yaşantıları küçümsemenin olanağı yoktur. Köylülerin yeni tutumu, kasabadan uzakta cereyan ettiği halde, kasabahnın daha yakından tanıdığı kişilerin alışılmış dışı davranışı olarak, işçi hareketinin ise kasa-

banın içinde cereyan edip hızla Türkiye ve dünya çapından olay haline gelmesi bakımından etkileri büyük olmuştur.

Resmi makamlarla Demir-Çelik mensuplarının ilişkileri, resmi protokole uygun bir şekilde cereyan etmektedir. Özellikle Üs Komutanlığı ile tam bir anlaşma hali mevcuttur. Ereğli Limanı'nın Üs Komutanlığı, NATO Kuruluşları ve Demir-Çelik inşaatı tarafından ortaklaşa kullanılmasının bu konuda büyük rolü vardır. Demir-Çelik'in Kaymakamlık ile teması daha az olmakla beraber, her iki taraf da hem resmi hem de kişisel temas ve ilişkilerin en uygun şekilde devam etmesine özel özen göstermektedir.

Demir-Çelik Kuruluşları, genellikle kasaba ile iyi ilişkiler kurmaya, geniş grupları etkileyecek olumlu tutumlar (attitude) yaratacak temaslar kurmaya çalışmaktadır. Bunların başında kasabanın örgütlenmiş gruplarına yardım gelmektedir. Yardım Sevenler Derneği, Spor Kulüpleri, Türk Kültür Derneği, Yetiştirme Yurdu gibi örgütlerle ilgilenen Demir-Çelik Kuruluşları, bunların faaliyetlerini yürütebilme koşullarının sağlanmasına yardım etmektedir. Erdemir Spor Kulübü, yerel kulüplerle futbol karşılaşmaları yapmakta, Yetiştirme Yurdu'na yardım edilmektedir. Örneğin, fabrikada çalışan bir şoför bu yurttan bir kız ile evlenmeye karar verince, fabrika bu düğünü üzerine almıştır. Gene fabrika bekçilerinin elbiselerinin dikilmesi, misafirhane çarşaf ve çamaşırlarının hazırlanması işlerini Yardım Sevenler Derneği'ne ihale ederek derneğin ekonomik kalkınmasını sağlamıştır. Bunlardan başka, fabrikanın araçları, kasabanın kritik bir hal alan akarsu durumuna yardımcı olmak üzere şehre su dağıtmaktadır. Fabrikanın özel plâjı kasabalıların da yararına açılmıştır. Son iki yardımı Ereğlililer bir nevi özür dileme saymaktadırlar. Onlara göre, fabrika yapımı başladığı için su azalmış, güzelim plâjlarını zaten fabrika bozmuştur. Şimdi bozulmadan kalmış olan tek plâjdan kasabalıların da yararlanmasına izin verilmesi bir lütuf değildir. Fabrika sahasındaki kantin binası olağan günlerde yalnız fabrikada çalışanlara ve onların konuklarına hizmet etmektedir. Yalnız Çarşamba akşamları Zonguldak'tan caz getirilmekte ve kantin herkese açılmaktadır. Genellikle Üs Komutanına ve Kaymakama yer

ayrılır, diğer gelenler istedikleri gibi oturur ve eğlenirler. Böyle gecelerde Demir-Çelik, kasabalılar ile yakınlık kurmaya çalışmaktadır. Fakat Çarşamba gecesi eğlencelerine kasabadan bazı avukatlar ve bir tüccar oğlundan başka pek katılan yoktur. Bunda kantindeki yemeğin Ereğlililer için pahalı olmasının rolü olabilir. Diğer taraftan böyle Çarşamba gecesi eğlencelerinin kasabada uzun uzun konuşulduğu ve tecessüsü uyandırdığı görülmüştür. Ereğlililerin, İstanbul Ankara gibi büyük şehirlerin eğlence şekli diye kabul ettikleri gece lokallerine has, kadınlı erkekli, içkili yemekli, danslı toplantıların, böyle kendi çevrelerinde de belirmesi, özellikle kadın nüfus bakımından daha uzun zaman ilgi çekiciliğini koruyacaktır.

Kasabalıların "Büyük Ereğli" İmajı

Çeşitli gruplarla Demir-Çelik Kuruluşları arasında kurulan ilintilerden sonra, belki de bunlardan daha önemli olarak fabrikanın Ereğlililerin hayatlarında, düşünce ve umutlarında sebep olduğu değişiklikler söz konusu edilmelidir. Kasabanın çarşısında ve Hükümet Meydanı'nda görülen kalabalık, dolup taşan oteller, lokantalar, daracık yolları tıkayan motorlu araçlar, 50 liradan 500 liraya çıkan ev kiraları, ev sahiplerinin eski kiracılarını beğenmemeleri, besi maddelerinde, sebzelerde görülmemiş pahalılık ve bunların beraberlerinde getirdiği huzursuzluk ve bekleyiş her yerde açıkça görülmektedir. Diğer taraftan, herkesin zihninde yeni plânlar, yeni düzenler kurulup kurulup bozulmakta, herkes değişen koşulları kendi için en uygun şekilde yeniden düzene koymaya çalışmaktadır. Arsa alıp satma, evleri tamir etme ya da değiştirme projeleri yanında, kendileri, oğulları için yeni iş olanakları hazırlamak her an devam edip gitmektedir. Çocukların eğitimi, kızların kimlerle evleneceği, ya da iş sahibi olmaması gibi konular öbür bölümlerde de anlattığımız gibi yeni sınırlara ulaşıvermiştir. Oğlunu mühendis yapmayı tasarlayan baba, kızına da fabrikada çalışan bir teknisyen koca düşünmektedir. Artık gazeteler günü gününe gelmekte, daha çok mecmua okunmaktadır. Ve kendilerinin deyimi ile "şimdi daha derli toplu, kravat takarak" sinemaya gitmektedirler. Fakat bahçelerde ya da Gülüç Irmağı kenarında bayram

gezmesine -toprakları satın alındığından-gidilememektedir. Kasabalılar, kendi dünyalarında tanıdıkları herkesin göreli yerinin, bir günden diğerine değiştiğini fark etmektedirler. Bütün bunlara karşın Ereğlililerin çoğunluğu fabrikanın getirdiği ya da getireceği değişiklikleri, büyük şehir haline gelmeyi, sadece iş sahası açılacak, gelirimiz artacak, fiyatlar yükselecek gibi ekonomik terimler içerisinde anlatmamaktadırlar (Tablo: 126).

Bu konular, yani iş olanağı, gelirin artabileceği ya da ters taraftan fiyatların yükseleceği, dolayısıyla geçimin bozulacağı sorunları Ereğli'de büyük çoğunluğu en çok düşündüren konulardır (%38.8). Büyük Ereğli onlar için işi bol geliri çok, pahalı bir Ereğli'dir. Bunu takip eden düşünceler, Ereğli'de meydana gelecek fizik değişikliği ön plâna alanların düşünceleridir. Kasaba büyüyecek, parklar, yollar yapılacak diyen aile reisleri oranı örneklemimizde %18.6, nüfus artacak, şehir kalabalıklaşacak diyenler ise %16.9 oranmdadır. Diğer taraftan az da olsa bazı kişiler, bütün insan ilişkilerinin değişeceğini hissetmektedirler. Bunlar arasında Ereğli'nin sosyoekonomik hayatına egemen olan kimselerin rollerinin değişeceğini, herkesin birbirini tanıyışının, yüz yüze insan ilişkilerinin yerine kimsenin kimseyi tanımadığı, rollerine göre temas ettiği bir münasebet düzeninin başlayacağını söyleyenler de vardır. Dördüncü bir grup değerler sisteminde yer alacak değişiklikleri öngörmektedir. "Başka türlü düşüneceğiz", "dünyayı, insanları başka türlü anlayacağız" gibi açıklamalar yapanlar böyle bir zihniyet ve değerler sistemi değişikliğinden bahsetmektedirler.

Fabrika'nın açılmasının kendi aileleri için neler getireceği sorusuna verilen cevaplarda, ekonomik değişiklik (düzelme ya da bozulma), kasaba hayatı için verilen aynı çeşit cevaplara oranla çok ilerde gelmektedir (%63.6) (Tablo: 127). Buna karşılık, insan ilişkilerinde ve değerler sisteminde yer alacak değişiklikleri düşünenlerin oranı daha küçüktür (%8.0 ve %1.9). Fabrikanın açılması ile hayatlarında hiçbir değişiklik olmayacağını ileri sürenlerin oranı %10'u bulmaktadır. Burada, aile reislerinin kendi yakınları için gelecek Ereğli'de çok daha sınırlı değişiklikler bekledikleri açıkça görülmektedir. %83.4'ünün İstanbul gibi milyonluk şehri tanıyan Ereğlililerde Ereğli ve bü-

yük şehir imajları daha yan yana gelmemiştir. Ereğli'yi büyük şehir ve kendilerini büyük şehir sakinleri olarak tahayyül etmek onlar için henüz zor bir şeydir. Bir ya da iki yıl sonra, kasaba hâlâ büyümekte devam ederken, daha ayrıntılı bir büyük şehir imajına başvurmaları çok mümkündür.

Tablo: 126
Fabrikanın Kasabaya Getireceği Değişiklikler

	Sayı	%
Fizik değişiklik olacak (Ereğli büyüyecek, yol, park yapılacak vb).	90	18.6
Nüfus artacak	82	16.9
Ekonomik hayat değişecek (iş sahası artacak, fiyatlar yükselecek, gelir artacak)	188	38.8
Insan ilişkileri değişecek (ağalık kalkacak, kimse kimseyi tanımayacak vb.)	28	5.8
Değerler sistemi değişecek (düşünüş, görüş medeniyet anlamı değişecek vb.)	17	3.5
"Bilmiyorum" diyenler	8	1.7
Diğer cevaplar	39	8.1
Belirsiz cevaplar	21	4.3
Cevap vermeyenler	11	2.3
Toplam	**484**	**100.0**

Tablo: 127
Fabrikanın Aileye Getireceği Değişiklikler

	Sayı	%
Ekonomik değişiklik yapacak	309	63.8
Sosyal değişiklik yapacak	43	8.9
Değerler sisteminde değişiklik yapacak	9	1.9
Bunların karışımı cevaplar	5	1.0
Hiç tesir etmeyecek	50	10.3
"Bilmiyorum" diyenler	21	4.3
Diğer çeşit cevaplar	22	4.5
Belirsiz cevaplar	21	4.3
Cevap vermeyenler	4	0.8
Toplam	**484**	**99.8**

MAHALLE İLİNTİSİNDEKİ CİVAR KÖYLER

Ereğli'nin merkezine yürüyerek bir, bir buçuk saatlik mesafede yerleşmiş altı köy, hem kasabanın hem de kurulmakta olan fabrikanın hemen sınırında, onların fonksiyonel parçaları halindedir. Bu yerleşme alanlarının ilerde, kasaba kadar, hatta ondan daha fazla değişeceği beklenir. Kasabanın sosyal düzeninden farklı, tarımsal bir düzene sahip olan bu köylere, kasaba ve fabrika sahası ile ilişkileri bakımından, araştırmamızda yer vermek gerektiği kanısındayız. Kurumların ve insan ilişkilerinin temelden farklı olduğunu gözönünde tutarak, anketlerimizde zorunlu değişiklikleri yapıp, sörveyimizi buralara da götürdük. Gene hane nümerotaj cetvellerini esas tutup, beş hanede bir hane olarak altı köyden 68 hanelik bir örneklem elde ettik. Bu bölümde, bu örneklemden alınan sonuçları, kasaba örnekleminden aldıklarımızla kıyaslayacağız.

Yerleşme ve Nüfus Hareketleri

Kırmacı, Kestaneci, Sarıkorkmaz, Kışla, Köseler ve Gülüç adlarım taşıyan köyler büyük köyler değildir. Hane sayıları sırasıyla 68, 65, 78, 80, 31 ve 70'tir.

Bu köyler tipik Batı Karadeniz köyleri olarak yarı toplu köylerdir. Evlerin bir kısmı bahçelerin arasında dağılmıştır. Hepsi kasaba ile dış mahalle ilişkisindedir. Kasabaya ham yollarla bağlıdır. Kırmacı, Sarıkorkmaz ve Köseler'de camiden başka farklılaşmış bir kurum yoktur. Buna karşılık Kestaneci, Kışla ve Gülüç köylerinde cami ve okuldan başka kahve ve bakkal da vardır. Okulu olmayan köylerin çocukları ya çevredeki köylerin ya da kasabanın okullarında okumaktadır. Örneğin, Kırmacı Köyü, okulunu biraz daha uzaktaki bir köyle ortaklaşa yapmıştır. Fakat yol deniz kenarını izlediğinden çocuklar için tehlikelidir ve çocukların hepsi kasabadaki okullara gitmektedir.

Bu köylerin kasaba ile bağları çok sıkıdır. Yolların ham yol

olmasına karşın her gün hemen herkes kasabaya inmektedir. Başka yerde de sözü edildiği gibi köylüler bunu "kasabaya inmek" deyimi ile değil, "çarşıya gitmek" kavramı ile anlatmaktadırlar. Bu köylerin hane sayıları, nüfusları ve hane başına düşen ortalama nüfus sayısı Tablo: 128'de gösterilmiştir. Kasabaya oranla haneler büyüktür. Bir hanede oturan ortalama kişi sayısı Kestaneci Köyü için 7.58, Gülüç Köyü için 4.88'dir. Altı köy için aynı ortalama 6.29 bulunmuştur.

Örneklemimizde, evlerin %50'sinde yedi kişiden fazla insan oturmaktadır. Aynı evde yedi kişi oturanlar %19.1 ile modu teşkil etmektedir. Köylerde aynı evde oturanların aritmetik ortalaması, örneğimizde 6.97 bulunmuştur (Tablo: 129)[1] Bir evde oturan en kalabalık aile 16 kişiden ibarettir ve örneklemimizde bu şekilde iki aile bulunmuştur. Tek başına oturan hane reisi yalnız ikidir (%2.9).

Köy örneklemimizdeki ailelerden dördünün (%5.9) hiç çocuğu yoktur. Yedi çocuklu aileler iki tanedir ve en çok çocuklu aileyi meydana getirmektedir. Mod %23.0 ile üç çocuklu ailelerdir (16 aile) (Tablo: 130). Çocuk sayısının aritmetik ortalaması 3.66'dır. Aritmetik ortalamanın köylerde, kasabaya oranla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo: 128
Civar Altı Köyün Hane Sayısı, Nüfusu ve Hane Başına Düşen Ortalama Nüfus

Köyler	Hane sayısı	Nüfus	Hane başına ortalama nüfus
Kırmacı	68	456	6.70
Kestaneci	65	493	7.58
Sarıkorkmaz	78	454	5.75
Kışla	80	497	6.21
Köseler	31	222	7.16
Gülüç	70	342	4.88
Toplam	**392**	**2.469**	**6.29**

[1] Bizim örneklemimizde hane nüfusu ortalaması 6.29 ve kayıtlara göre mutlak ortalama 6.97'dir. Bu sayıların yakınlığı örneklemin gerçekten temsil edici olduğunu göstermektedir.

Tablo: 129
Aynı Evde Oturan Kişilerin Sayısı

	Sayı	%		Sayı	%
Tek başına oturan	2	2.9	Sekiz kişi oturan	3	4.4
İki kişi oturan	2	2.9	Dokuz kişi oturan	4	5.9
Üç kişi oturan	5	7.4	On kişi oturan	3	4.4
Dört kişi oturan	4	5.9	Onbir kişi oturan	4	5.9
Beş kişi oturan	12	17.6	Oniki kişi oturan	3	4.4
Altı kişi oturan	9	13.2	Onbeş kişi oturan	2	2.9
Yedi kişi oturan	13	19.1	Onaltı kişi oturan	2	2.9

Tablo: 130
Çocuk Sayısı

	Sayı	%
Hiç çocuğu olmayanlar	4	5.9
Bir çocuğu olanlar	5	7.4
İki çocuklular	12	17.6
Üç çocuklular	16	23.5
Dört çocuklular	15	22.0
Beş ve daha fazla çocuk	16	23.9

Tablo: 131
Ailelerle Beraber Oturulan Kimseler

	Sayı	%
Gelin ve torun	26	38.2
Ana, baba, kaynana, kaynata	18	26.4
Kardeş, baldız	8	11.8
Amca, hala, dayı, teyze	1	1.5
Diğer akrabalar	1	1.5
Akraba oturmayan aileler	11	16.1
Akraba olmayanlar oturuyor	3	4.5
Toplam	**68**	**100.0**

Tablo: 132
Ana, Baba, Kaynana ya da Kaynatası İle Beraber Oturan Aileler

	Ana		Baba		Kaynana		Kaynata	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Oturuyor	14	20.6	5	7.4	7.4	5.9	1	1.5
Oturmuyor	54	79.4	62	91.1	64	94.1	66	97.0
Belirsiz cevap	—	—	1	1.5	—	—	1	1.5
Toplam	**68**	**100.0**	**68**	**100.0**	**68**	**100.0**	**68**	**100.0**

Aynı hanede oturanların birbirleri ile olan akrabalık dereceleri de kasabanınkinden farklıdır. Oğul, gelin ve torunların bir arada oturduğu ailelerin sayısı 26 (38.2) dir. %11.8 ailede de kardeş ve baldız beraber oturmaktadır (Tablo: 131). Yani, köylerde büyük aile düzeni, kasabaya oranla daha yaygındır. Aile reislerinin %20.6'sında annesi ve %7.4'ünde babası aynı evde oturmaktadır (Tablo: 132). Hane reislerinin yaş grupları da yukarıdaki bulgulara uymaktadır. Yani, köylerde geniş ailenin daha yaygın olduğunu göstermektedir. Örneklemimizde 45 yaşın üstünde bulunan aile reisleri oranı %61.8'dir (Tablo: 133).

Tablo: 133
Aile Reislerinin Yaş Grupları

	Sayı	%
15-24 yaş arası	—	—
25-34 yaş arası	8	11.8
35-44 yaş arası	18	26.4
45-54 yaş arası	15	22.1
55-64 yaş arası	19	27.9
65 ve yukarısı	7	10.3
Belirsiz cevap	1	1.5

Örneklemimizdeki aile reislerinden yalnız dördü (%5.9) bekardır. 52 aile reisi bir defa evlenmiştir (%76.4). 12'si birden fazla evlenme yapmıştır. Araştırma sırasında hepsinin bir karısı vardır (Tablo: 134).

Tablo: 134
Aile Reislerinin Medenî Durumu

	Sayı	%
Bekar aile reisleri	4	5.9
İlk eşleri ile olanlar	52	76.4
İkinci evlilik yapanlar	9	13.2
Üçüncü evlilik	1	1.5
Dört ve daha fazla	2	2.9
Toplam	**68**	**99.9**

Tablo: 135
Aile Reislerinin Eğitim Durumları

	Sayı	%
Hiçbir şey bilmeyenler	25	36.8
Yalnız Kur'an okuyanlar	1	1.5
Yalnız eski Türkçe bilenler	6	8.8
Okuryazar olanlar	15	22.0
İlkokul mezunu olanlar	20	29.4
Belirsiz cevaplar	1	1.5
Toplam	**68**	**100.0**

Örneklemimizdeki aile reislerinin %29.4'ü ilkokulu bitirmiştir. %22.0'ı okuryazar ve %36.8'i cahildir. Yalnız eski Türkçe bilen aile reisleri oranı ise %8.8'dir (Tablo: 135).

Kasabadaki aile reislerinin okuryazar oranının %82.6 olduğu gözönüne alınırsa, köylerdeki okuryazar oranının birden düştüğü açıkça belirir. Kadınlar arasında okuryazar oranı daha da düşüktür. Aile reislerinin eşleri arasında yalnız %20.4 okuryazar vardır. Yalnız eski Türkçe bilenlerin oram %4.4'dür. Bir kuşak daha küçükler arasmda, yani okul çağından büyük kız çocuklarda okuryazar oram hemen artmaktadır. Okul çağından büyük kızı olan ailelerin %72.7'sinin kızı okuryazardır. Bunlardan ancak bir tanesi hiçbir şey bilmemektedir (Tablo: 135). Okul çağından büyük erkek çocuklar arasında okuryazar oranı %85.6'dır. Bir kuşak daha büyükler, yani aile reislerinin anneleri ve kaynanaları arasında okuryazarlık oram ise %5.8'dir. Bunların %82.4'ü hiçbir şey bilinemektedir.

Tablo: 136 Aynı Evde Oturanların Eğitim Durumu

			Aile Reisi İle Beraber Oturan				Okul Çağından büyük ve beraber oturan			
	Eşi		Ana-Kaynana		Baba-Kaynata		Kız Çocuklar		Erkek Çocuklar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hiçbir şey bilmez	47	73.4	14	82.4	6	75.0	1	5.5	—	—
Yalnız Kur'an okur	1	1.6	—	—	—	—	—	—	—	—
Yalnız eski Türkçe bilir	3	4.6	2	11.7	—	—	4	22.2	3	10.7
Okuryazar	13	20.4	1	5.8	2	25.0	13	72.2	24	85.6
Belirsiz cevap	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3.6
Bekar, ebeveyni, büyük kızı ya da oğlu yok, beraber oturmuyor	4	—	51	—	60	—	50	—	40	—
Toplam	**68**	**100.0**	**68**	**99.9**	**68**	**100.0**	**68**	**99.9**	**68**	**99.9**

Tablo: 139 Köylerde Seyahatler

		Kendisi		Eşini		Kızını		Oğlunu		Eşi ile Kızını beraber	
		Giden	Gitmeyen	Götüren	Götürmeyen	Götüren	Götürmeyen	Götüren	Götürmeyen	Gönderen	Göndermeyen
Zonguldak'a	Sayı	60	8	8	60	4	64	5	63	4	64
	%	88.2	11.8	11.8	88.2	5.9	94.1	7.4	92.6	5.9	94.1
İstanbul'a	Sayı	48	20	10	58	4	64	4	64	—	—
	%	70.6	29.4	14.7	85.3	5.9	94.1	5.9	94.1	—	—
Ankara'ya	Sayı	15	53	1	67	1	67	—	68	2	66
	%	22.1	77.9	1.5	98.5	1.5	97.5	—	100.0	2.9	97.1
Diğer şehirlere	Sayı	13	55	1	67	—	68	1	67	—	—
	%	19.1	80.9	1.5	98.5	—	100.0	1.5	98.5	—	—

Köylerden dışarı göçmüş üyesi bulunan haneler %36.8 oranındadır. Bunların arasında çocuklar ve kardeşler çoğunluğu oluşturmaktadır (Tablo: 137). Köyden dışarıya göçenler arasında gittikleri yerlerde memurluk ya da serbest meslek işi yapanlar yoktur. Çoğunluğu işçilik yapanlar ve gelin gidenler teşkil eder. Dışarıdan gelip bu köylere yerleşmiş aileler de vardır. Örneklemimizde bunların oranı %10.3'tür. Yalnız bir aile yeni gelmiştir. Diğer altı aile 10 yıldan daha evvel, bunlardan üçü ise yirmi yıl ve daha çok evvel gelip yerleşmişlerdir. Köylere gelip yerleşenlerin eskilikleri kasabaya gelip yerleşenlerin tersinedir. Kasabaya gelenlerin çoğunluğu on yıl evvel gelip yerleştiği halde, köylere yerleşme çok daha eskidir.

Köylerden dışarı göçmüş akrabalar, köylerle ilişkilerini daha çok ziyaretlerle kurmaktadır. Dışarı gidenlerin %84'ü ziyarete gelmektedir. %28'i mektup yazarak, %24'ü para göndererek ilişkilerini sürdürmektedirler. Dışarıda akrabası olan aile reislerinden %28'i onlara para göndermektedir (Tablo: 138).

Tablo: 137
Köylerden Göçen Kimselerin
Aile Reisleri İle Akrabalıkları

	Sayı	%
Çocukları göçen	10	40.0
Kardeşi göç eden	9	36.0
Ana-babası göç eden	2	8.0
Amca, dayı v.b.	1	4.0
Yeğen-kuzen v.b.	—	—
Diğer akrabalar	—	—
Belirsiz cevaplar	3	12
Toplam	**25**	**36.8**
Göç etmiş akrabası olmayan	43	63.2
Toplam	**68**	**100.0**

Tablo: 138
Köyden Dışarı Göçenlerin
Köydeki Akrabaları İle İlişki Yolları

	Evet		Hayır		Belirsiz		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Mektup	7	28.0	15	60.0	3	12.0	25	100.0
Ziyaret	21	84.0	1	4.0	3	12.0	25	100.0
Köye para	6	24.0	17	68.0	2	8.0	25	100.0
Köyden para	7	28.0	16	64.0	2	8.0	25	100.0
Dönüp yerleşmeyi düşünen	6	24.0	16	64.0	2	12.0	25	100.0

Köy nüfusu da Ereğlililer gibi köyden dışarı çıkmışlardır. Aile reislerinden %88.2'si Zonguldak'a, %70.6'sı İstanbul'a ve %22.1'i Ankara'ya seyahat etmiştir (Tablo: 139). %19.1'i de diğer 100.000'lik şehirlere gitmiştir. Diğer taraftan eşini ya da çocuklarını beraber seyahata götürenlerin oranı kasaba ile kıyaslanamayacak kadar düşüktür. Eşini İstanbul'a götüren aile reislerinin oranı %14.7 ve Ankara'ya götürenlerin ise sadece %1.5'tir. Eşi ile beraber Zonguldak'a giden aile reisleri %11.8'lik bir oran göstermektedir. Eşi ile kızını yalnız başlarına seyahate gönderen babaların oram daha da düşüktür. Köy hane reisleri ile kasaba aile reisleri arasındaki benzerlik, eşleri ile daha ziyade İstanbul'a gitmeleri ve beraber seyahat etme konusunda kızları ile oğulları arasındaki ayrıcalık yapmamalarıdır. Ayrıca, yalnız Ereğli ile bile her gün ilişkilerinin bulunması, bu köyleri izole olmaktan, kendi içine kapalı kalmaktan kurtarmaya yeter. Buna karşın, Ereğli dışında ve uzağında ilişkiler, görüldüğü gibi hiç de küçümsenemeyecek bir dereceyi bulmuştur. Bu ilişkilerin etkileri "yabancı" kavramında da görülmektedir. Hane reislerinin %14.7'si yalnız ecnebilere yabancı demektedir. Mamafih, alternatifler verilmiş olmasına rağmen, %17.7 gibi bir grup kime yabancı deneceği hakkında bir fikre sahip değildir. Bunlar "bilmiyorum" diye cevap vermişlerdir (Tablo: 140). Bu ilgi çekici cevabın, temasların birden arttığı Ereğli'de, çeşitli yerlerden birçok insanın toplandığı bu dönemde, kavramın değişmekte olduğuna işaret etmesi çok olağandır.

Tablo: 140
"Yabancı" Kavramı

	Sayı	%
Dışarıdan gelen işçilere yabancı diyen	6	8.8
Başka yerde doğmuş kişilere	40	58.8
Ecnebilere	10	14.7
"Bilmiyorum" diyenler	12	17.7
Toplam	**68**	**100.0**

Ereğli'nin civar köylerinde gelirin temeli tarım olmakla beraber birçok başka gelir kaynakları da belirmiştir. Köylerde herkesin toprağı vardır. Genellikle kadınlar ve yaşlılar toprakla uğraşmakta, genç erkekler daha çok kasabada başka işler edinmektedir. Bu bölgede yapılan tarım daha çok çapa tarımı olduğundan kadınlar üstesinden gelebilmektedir.

Örneklemimizde hane reislerinin %54.2'si işlerinin çiftçilik olduğunu söylemiştir. Bundan sonra %10.3 ile hünerli işçilik ve %8.9 ile işçilik gelmektedir. Kasabada küçük memurluk yapanların oranı %2.9'dur. Bugünkü hane reisleri ile babalarının meslekleri karşılaştırılırsa, kasabadaki kadar bariz olmamakla beraber, köylerde de çiftçilikle geçinen ailelerin azaldığı görülmektedir. Bir evvelki kuşakta çiftçi oranı %60.2 iken bugünkü nesilde bu %54.2'ye inmiştir (Tablo: 141). Azalma görülen diğer bir meslek de işçiliktir. %13.2'den %8.9'a düşmüştür. Eski işçilerin bir çoğu "tahmilât" işlerinde çalışanlardır. Ve bunlar kömür yükletiminin mekanik hale getirilmesinden sonra işçiliği bırakmışlardır. Esnaf oranı da %10.3'ten %7.4'e bir azalma göstermiştir. Bu esnaflar köyde oturup kasabada marangozluk, kahvecilik, berberlik vb. gibi işleri yapanlardır. Köylülerin, kasaba çarşısını biraz da kendi çarşıları saymalarının sebebi budur. Daha evvel de belirtildiği gibi, her köyün kasabada devam ettiği kahveler, çok kere aynı köyün sakini tarafından işletilmektedir. Esnaf oranındaki azalma sebebi, bunların işlerini ilerleterek iş yerine yakın yerlere, kasabaya göç etmeleridir.

Örneklemimize göre, köylerde ayda 250 TL.'dan az gelirli hane sahiplerinin oranı %42.6 ve 500 TL.'dan az aylık gelirli olanlarınki ise %73.5'i bulmaktadır (Tablo: 142).

Tablo: 141
Çevre Köylerdeki Hane Reisleri İle Babalarının Meslekleri

	Bugünkü Aile Reislerinin			
	Baba Meslekleri		Kendi Meslekleri	
	Sayı	%	Sayı	%
Tüccar-Esnaf	7	10.3	5	7.4
Serbest Meslek	1	1.5	5	7.4
Memur-Subay	—	—	2	2.9
Çiftçi	41	60.2	37	54.2
Kalifiye işçi	3	4.4	7	10.3
İşçi	9	13.2	6	8.9
Balıkçı	1	1.5	1	1.5
Diğer meslekler	5	7.4	1	1.5
İşsiz	—	—	3	4.4
Belirsiz cevaplar	1	1.5	1	1.5
Toplam	**68**	**100.0**	**68**	**100.0**

Tablo: 142
Yaklaşık Gelir ve Gider Dağılımı

	Yaklaşık Gelir		Yaklaşık Gider	
	Sayı	%	Sayı	%
Ayda 250 TL.'dan az	29	42.6	32	47.1
250-499 TL.	21	30.9	24	35.3
500-749 TL.	8	11.8	5	7.4
750 TL. ve fazlası	3	4.4	3	4.4
Hiç geliri olmayan	1	1.5	—	—
Belirsiz cevaplar	6	8.8	—	—
Toplam	**68**	**100.0**	**68**	**100.0**

Kasabada genel eğilimlerin aksine, servet şekli olarak toprağa umulandan daha fazla önem verilmesine rağmen, köylerde köy topluluğundan beklenmeyecek kadar az önem verilmektedir. Zengin sayılmak için yalnız toprağı olması gerekli diyenle-

rin oranı sadece %25.0'tir. %38'i yalnız toprağı zenginlik için kafi görmemekte ve onunla beraber diğer iki servet şeklinin de bulunmasını gerekli görmektedir. Kasabanın tersine zengin sayılmak için yüksek maaşı da yeterli bulanlar vardır (%7.4) (Tablo: 143). Sınırlı da olsa düzenli bir gelir, köy çerçevesinin istediği hayat seviyesini ve özellikle güvenliği sağlamakta dolayısıyla doyurucu olmaktadır. Zengin sayılmak için gerekli toprak miktarı, aile reislerinin %29.4 gibi büyük bir kısmı için 100-499 dönüm arasındadır. 100 dönümden az araziyi zenginlik için yeter bulanlar da %23.5'tir. Yani 500 dönümden az toprağı zengin sayılmak için yeter bulanlar %52.9 oram ile çoğunluktadır (Tablo: 144). Bu miktarlar, Anadolu'nun diğer bölgeleri için anlamsız gibi görünürse de, yalnız bu köyler için değil, ekilebilir toprağı az olan bütün Karadeniz bölgesi için zenginlik tavanı olarak gayet anlamlıdır.

Köylü de tıpkı kasabalı gibi, kimin zengin ve kimin önemli kişi olduğu hakkında çok açık ve seçik kanıya sahiptir. Kasabanın en belirli tüccarlarının zengin olduğu kanısında olan köy hane reislerinin oranı %70.6'dır. Buna "bilmiyorum" diye cevap veren %19.1'i de eklemek gerekir. Çünkü bu cevap bilmedikleri değil fakat, zengin ve nüfuzlu kimselerden sözetmek istemediklerini göstermektedir. O zaman %90'a yakın bir grubun, Ereğli'nin belirli tüccarlarının zengin oldukları kanısında bulundukları anlaşılır. Yüksek maaşı zenginlik için yeter bulanlar olmasına rağmen köy aile reislerinin hiçbiri devlet memurlarını zengin addetmemektedir (Tablo: 146). Kimin önemli sayıldığı konusunda ise kanılar kasabadakilerden daha homojendir. Örneklemimizin %41.2'si için tüccarlar önemli kişilerdir. Bilmiyorum diye cevap verenlerin oranı da %19.1'dir. Görüldüğü gibi köylerde tüccarların yeri memurlardan çok farklı bir şekilde önde gelmektedir. Yalnız devlet memurlarını önemli kişiler sayanların oranı sadece %1.5'tur. Kasabada bu oran %20.2 bulunmuştu.

Tablo: 143
Zengin Sayılmak İçin
Gerekli Görülen Servet Şekilleri

	Sayı	%
Toprağı gerekli görenler	17	25.0
Yüksek maaşı gerekli gören	5	7.4
Nakit parayı gerekli gören	9	13.2
Emlakı gerekli sayan	2	2.9
Toprak ve nakit parayı	4	5.9
Toprağı ve emlakı	1	1.5
Emlakı ve parayı	2	2.9
Üçlü kombinezon	26	38.2
Belirsiz cevaplar	2	2.9
Toplam	**68**	**99.9**

Tablo: 144
Zengin Sayılmak İçin
Gerekli Sanılan Toprağın Miktarı

Dönüm Olarak	Sayı	%
100 dönümden az	16	23.5
100-499	20	29.4
500-999	4	5.9
1000-4999	2	2.9
5000-9999	1	1.5
10.000 ve daha fazla	1	1.5
Toprağı zikretmeyen	18	26.5
Belirsiz cevaplar	6	8.8
Toplam	**68**	**100.0**

Köylerde yaşayıp da dışarda ücretle çalışan bir tek kadın yoktur. Köylerdeki bütün kadınlar ve kızlar, istisnasız, tarlalarda çalışırlar, bahçeye bakarlar ve hayvanlarla uğraşırlar. Onun için bir evde çiftçilikten başka bir işle uğraşan varsa o, evin genç erkeğidir. Köylerde kadınların düşük statüsü ve kadın kabiliyetlerine ait olumsuz kanılar kasabadan çok daha açık olarak ifade edilmektedir.

Köylülerin, alelade borçlarını ya da banka borçlarını ödemek için kimlerden ödünç para isteyecekleri sorularına verdikleri cevaplar ilgi çekicidir. Kasabadan çok daha yerel kalmış olan köylerde olağan borçlar için arkadaş ve komşuya baş vurma oranı (%55.9), hemen hemen kasabadakine (%55.6) eşittir. Buna karşılık tüccarlarına başvuracaklarını söyleyenler farklı çıkmıştır. Köylerde %19.1, kasabada %8.5 (Tablo: 147 ve 148). Bu oranlar banka borçlarını ödemek konusunda daha da farklılaşmaktadır, köyler için %25.0 ve kasaba için %9.9.

Tablo: 145
Zengin Sayılmak İçin
Gerekli Sanılan Nakit Paranın Miktarı

TL.	Sayı	%
10.000 den az	7	10.3
10.000-49.999	8	11.8
50.000-99.999	6	8.8
100.000-199.999	12	17.6
200.000-499.999	3	4.4
500.000 ve fazla	4	5.9
Parayı zikretmeyen	27	39.7
Toplam	**68**	**100.0**

Tablo: 146
Zengin ve Önemli Kişiler Hakkında Kanılar

	Zengin Kişi		Önemli Kişi	
	Sayı	%	Sayı	%
Tüccarları sananlar	48	70.6	28	41.2
Devlet memurlarını	—	—	1	1.5
Diğer kimseleri	3	4.4	9	13.2
Bunların karışımını	1	1.5	16	23.5
"Bilmiyorum" diyen	13	19.1	13	19.1
"Yoktur" diyen	—	—	1	1.5
Belirsiz cevaplar	3	4.4	—	—
Toplam	**68**	**100.0**	**68**	**100.0**

Tablo: 147
Alelade Borçlar İçin Akrabalar Hariç,
Kimlerden Borç Para İsterler

	Sayı	%
Arkadaştan ve komşudan isteyenler	38	55.9
Tüccardan isteyen	13	19.1
Akrabadan isteyen	5	7.4
"Borç yapmam" diyen	2	2.9
Diğer kimselerden	7	10.3
Hiç kimseden istemeyecekler	1	1.5
Belirsiz cevaplar	2	2.9
Toplam	**68**	**100.0**

Tablo: 148
Banka Borçları İçin Kimlerden Borç Para İsterler

	Sayı	%
Arkadaştan ve komşudan isteyenler	30	44.1
Tüccardan isteyen	17	25.0
Akrabadan isteyen	12	17.6
"Borç yapmam" diyen	3	4.4
Diğer kimselerden	—	—
Hiç kimseden istemeyecekler	—	—
Belirsiz cevaplar	6	8.8
Toplam	**68**	**99.9**

Daha önceki bölümlerde de açıklandığı gibi, tüccar köylü ilişkisi en çok kredi sorunları ile ilgili, tamamiyle yüzyüze kişisel bir ilişkidir. Çevre köyleri de bu ilişkiden bağımsız değildir. Bu durum, yukardaki oranlarda da açıkça belli olmaktadır. Tam anonim ilişkiler halinde bankadan borç almayı düşünenlerin oranı %7.4'tür ve kasabadaki %9.5 oranından daha küçüktür. Gene yukarıdaki tabloların incelenmesinden, köylünün banka borcu yapmaktan korktuğu anlaşılmaktadır. Banka borcunu ödemek konusunda, her zaman bir kredi müessesesi olarak, karşılıklı çıkarlarla bağlı bulunduğu ve kendisi için en garantili para bulma yolu olan tüccarına başvurma oranının yük-

sekliği, buna işarettir. Aynı sebeple bu konuda da "diğer kimselerden" gibi belirsiz cevaplar da yoktur.

Gelir ve Tüketim Normları

Köylerde ev yapı şekilleri, Karadeniz bölgesinin belirli, ahşap, çok kere iki katlı geniş pencereli tipindedir. Genellikle hane reislerinin oturdukları evler kendi mallarıdır. Örneklemimizde yalnız bir tek kira ile oturan aile bulunmaktadır. Bu da kasabadaki ev sıkıntısı yüzünden son yıllarda mahalle ilişkisindeki köye göç etmiş, işine buradan gidip gelen bir küçük memurdur. Bir erkek çocuk baba evinden ayrılmak isterse önce bir ev inşa eder. Evlerin oda sayıları beş ve daha fazlaya kadar çıkmaktadır (Tablo: 149). Beş odadan fazla odası bulunan evlerin oranı örneklemimizde %16.2'dir. Mod %27.9 (19 ev) ile üç odalı evlerdedir.

Her köyün suyu vardır. Birçok evlerde de kuyu bulunur. Evlerin %54.4'ü suyunu köy pınarından ya da çeşmesinden ve %36.8'i kuyulardan temin eder. Köylerde Çatalağzı santralinden gelen elektrik vardır. Fakat elektrik bulunan ev oranı ancak %17.6'dır (Tablo: 150). Evlerin içinde %41.2 oramnda yıkanmaya ayrılmış özel yer vardır. Evlerin %92.6'sınm helâsı içindedir.

Evdeki eşyalar, hem kolay sağlanabilmek, hem de eski üslupta olmak bakımından kasabanın alt gelir seviyelerinin ev eşyalarına uymaktadır. Nadir de olsa halı ve koltuk vardır. Örneklemde evlerin %52.9'unda sedir, %92.6'sında kilim, %8.8'inde dikiş makinası ve %33.8'inde karyola vardır (Tablo: 151). Bütün ev halkının karyolada yattığı evlerin oranı %13.2'dir (Tablo: 152). Bakır tencere hâlâ tek ve en önemli mutfak eşyası halindedir. Bakır tenceresi bulunan evler %92.6 oramndadır. Alüminyum tencere köye girmiştir, fakat çok enderdir (%4.4). Alüminyum tencere, dikiş makinası, ütü ve koltuk köyün değişmeye başlama işaretleridir. Tüketim biçimlerinin, özellikle ev eşyalarının gelire çok hassas olduğu, gelirle değiştiği ve arttığı gerçektir. Küçük komüniteleiin dışarıya açılma oluşumunda dikiş makinası ilk giren aletlerden biridir.

Tablo: 149
Hane Reislerinin Oturduğu Evlerin Büyüklüğü

	Sayı	%
Tek odalı evler	2	2.9
İki odalı evler	16	23.5
Üç odalılar	19	27.9
Dört odalılar	13	19.1
Beş odalılar	4	5.9
Altı ve daha fazla odalılar	11	16.2
Belirsiz cevaplar	3	4.4
Toplam	68	**99.9**

Tablo: 150
Evlerin Mutfak, Banyo, Helâ ve Elektrik Durumu

	Bulunan Evler		Bulunmayan Evler	
	Sayı	**%**	**Sayı**	**%**
Ev içinde mutfak	28	41.2	40	58.8
Ev içinde hamam	25	36.8	43	63.3
Ev içinde helâ	63	92.6	5	7.4
Evde elektrik	12	17.6	56	82.3

Tablo: 151
Evlerde Bulunan Eşyalar

	Var		**Yok**	
	Sayı	**%**	**Sayı**	**%**
Koltuk	6	8.8	62	91.2
Sedir	36	52.9	32	47.1
Karyola	23	33.8	45	66.2
Kilim	63	92.6	5	7.4
Dikiş makinası	6	8.8	62	91.2
Ütü	14	19.1	54	79.4
Halı	8	11.9	60	88.1
Porselen tabak	28	41.2	40	58.8
Çinko ve bakır tabak	56	82.3	12	17.7
Bakır tencere	63	92.6	5	7.4
Alüminyum tencere	3	4.4	65	95.6

Tablo: 152
Evlerde Karyola ve Bunda Yatanlar

	Sayı	%
Karyola bulunmayan evler	45	66.2
Bütün ev halkının karyolada yattığı evler	9	13.2
Aile reisi ile eşinin karyolada yattığı evler	6	8.8
Yalnız aile reisinin karyolada yattığı evler	3	4.4
Diğer kimselerin karyolada yattığı evler	5	7.4
Toplam	68	**100.0**

Köylerde hâlâ çoğunlukla sabahları çorba içilmektedir. Örneklemimizde sabah kahvaltısını çorba ile yapan ailelerin oram %58.8'dir (Tablo: 153). Yağ, zeytin, peynir vb. çeşitli besilerle kahvaltı edenlerin oranı da küçümsenmeyecek kadar artmıştır (%14.7). Bu oranlar aşağı yukarı kasabadaki oranların tam tersinedir. Kasabada sabah kahvaltı edenlerin oram %42.8 ve çorba içenlerinki de %13.7 idi. Bu hal besi maddelerinin köyde ve şehirdeki farklılaşmasını çok iyi göstermektedir. Akşam yemeklerinde, Türk mutfağının çok sınırlı hayvani protein kullanan üslubunda da olsa etli yemek yiyenlerin oranı sadece %5.9'dur (Tablo: 154). "Allah ne verdiyse" gibi mütevekkil, fatalist bir görüşü aksettiren cevaplar %10.3 oranındadır. Bu kasabadaki benzer cevap oranının yarısına eşittir. Bu, köylülerin kasabalılara oranla daha az mütevekkil olmalarından değil, fakat, kasabalıların orta sınıfının ayıp saydığı değerlere uyarak ne yediklerinden sözetmek istememelerinin sonucudur.

Tablo: 153
Sabah Yemekleri

	Sayı	%
Çorba	40	58.8
Yağ-peynir-zeytin	10	14.7
Yağ-reçel	2	2.9
Diğer besiler	9	13.2
"Allah ne verdiyse"	1	1.5
Hiçbir şey yemeyen	5	7.4
Belirsiz cevaplar	1	1.5
Toplam	68	**100.0**

Tablo: 154
Akşam Yemekleri

	Sayı	%
Sebze, çorba vb.	55	80.9
Et, sebze vb.	4	5.9
Diğer besiler	2	2.9
"Allah ne verdiyse" diyenler	7	10.3
Toplam	**68**	**100.0**

Köylerde değişme ve şehirleşme oluşumu bakımından anlamlı olan konserve besi maddelerinin hazırlanma ve saklanması ameliyesinin hemen tamamen aile içinde kaldığı ve dışarı kaçmadığı görülmektedir. Ekmek, salça, erişte, kavurma, tuzlu balık, turşu, reçel, kuru sebze, meyva ve benzeri maddelerden altı ve daha fazlasını evde yapan ailelerin oranı %77.9'u bulmuştur. Besi maddeleri bakımından köylerde evler hemen hemen büsbütün kendi kendilerine yeter haldedir. Buna rağmen dışarıdan hazır besi maddeleri alma olayı yukarıdaki durumun tam tersi değildir. Pastırma, sucuk, konserve sebze ve benzeri hazır besilerden hiçbirini dışarıdan satın almayan ailelerin oranı sadece %32.4'tür. Yani köylerdeki ailelerin aşağı yukarı 2/3'ü dışarıdan hazır besi satın almaktadır (Tablo: 155). Diğer bir deyimle, köylerde evler esas itibariyle gerekli besi maddelerini kendileri hazırlayıp saklamalarına rağmen, kasaba ile ilişkileri, para kazanıp sarfetme tempoları hazır besi maddeleri konusunda da onları dışarıya açmış ek besi maddelerinin alınıp tüketilmesini oldukça sık rastlanır bir hale getirmiştir.

Böyle köylerde erkeklerin giyimi tamamen şehirleşmiş ve batılaşmıştır. Kravat kullanılmamaktadır. Her gün giyilen giysilerden başka bir takım temiz elbise sahibi olmaya çok önem verilir. En makbul elbise lacivert takımdır. Örneklemimizde iki kat giysisi olan aile reislerinin oranı %41.2, üç ve daha fazla elbisesi olanlar ise %13.2 oranındadır. Ayakkabılar genellikle son zamanlarda imal edilmeye başlanan lastik ayakkabılardır. İki çift ayakkabısı olanların (52.9) çok kere, biri lastik diğeri kösele iki kundurası vardır. Çarık giyen yoktur. Kadın giyimi

değişme bakımından ne kasabalılarla ne de erkeklerle kıyaslanamaz. Eskisinden farklı olmakla beraber şehirleşmiş olmaktan uzaktır. Köylerde de bütün kadınların yüzü açıktır. Buna rağmen başları daima örtülüdür. Yaygın olan giyim tarzı, "çatal don" dedikleri şalvardır. Elbise giyenler bizim saymamıza göre sadece 68 kadında dörttür (%6.9). Hiçbirinde kınadan başka makyaj görülmemiştir.

Giysilerin hazırlanmasında evin dışına kaçmış olanlar özellikle erkek giyim eşyalarıdır. Kadın ve çocukların giyim eşyaları evde hazırlanır. Eskiden bu civarda bütün erkek ve kadın giyim eşyaları, salt ketenden ya da keten pamuk karışımı iplikten kendi dokudukları "pılpıt" ve "elpek" denen kumaşlardan yapılırmış. Şimdi giyim için kullanılan materyel çarşıdan satın alınmaktadır. Kasabaya uzak köylerde hâlâ kadınlar şalvar yaptıkları kumaşları kendileri dokumaktadır. Mahalle ilişkisindeki bu köylerde dokumacılık tamamen kaybolmuştur. Bugün erkek giyim eşyalarının çoğu hazır satın alınmaktadır. Kadın ve çocuk giyim eşyalarının da materyeli satın alınıp köylerde dikilmektedir.

Köylerde israf çerçevesi çok dardır. Ereğli'de zaten dar olan sınırlar, buralarda daha da daralmıştır. Her şey israf sayılmaktadır. "Lüks" kavramı dahi yoktur. Anketlerdeki bu sorular köylerde hemen hemen boş kalmıştır.

Ellerine açıktan para geçerse ne alacaklarının araştırılmasında aile reislerinden %14.7'si ekmek ve yemek almak gibi aşırı ihtiyaçlardan bahsetmişlerdir. Bu oran, çevrenin hayat seviyesinin çok düşük olduğunu göstermektedir. Çocuklarına giyim eşyası ve evine bir miktar toptan besi alacağını söyleyenlerin oranı da %20.6'dır (Tablo: 156). Bu da benzer şartların verdiği bir cevaptır. Fakat belki de asıl anlamlı olan aile reislerinin %39.7 gibi büyük bir kısmının bir işyeri olanağı hazırlamak istediklerini söyleyerek cevaplandırmış olmalarıdır. Bir yatırım yapmak ve daha önemlisi bundan olumlu bir sonuç almak olanağı açıkça belirince, köy çerçevesinde bile parayı, gene para getirecek tarımsal olmayan bir işe yatırmak hevesi ve arzusu uyanmaktadır. Bu da "yatırım" konusunun nasıl şartlara bağlı olduğunu bir daha göstermektedir. Değişmeyi, daha rahat yaşa-

ma isteğini böylece, Ereğli'nin en dar çerçevesine bile sıçramış görüyoruz.

Tablo: 155
Satın Alınan Hazır Besi Maddeleri

	Sayı	%
Hiç satın almayan	22	32.4
Pastırma, sucuk alan	12	17.6
Konserve sebze alan	1	1.5
Hazır yemek alan	—	—
Herhangi ikisini alan	17	25.0
Herhangi üçünü alan	11	16.1
Daha fazlasını alan	5	7.4
Toplam	**68**	**100.0**

Tablo: 156
Eline Açıktan Para Geçmesi Halinde
Aile Reisinin Yapmak İstediği Şeyler

	Sayı	%
Aşırı ihtiyaçlar (ekmek, yemek gibi)	10	14.7
Orta ihtiyaçlar (üst baş, fazla besi)	14	20.6
Orta üstü ihtiyaçlar (çamaşır makinası, buzdolabı vb)	3	4.4
Olağanüstü ihtiyaç (araba, yat)	1	1.5
Ev yapmak, tamir etmek	8	11.8
İşyeri imkanı hazırlamak	27	39.7
"Hiçbir şey yapmam" diyenler	1	1.4
Belirsiz cevaplar	4	5.9
Toplam	**68**	**100.0**

Eğitim

Köyde eğitime, kasabada olduğu gibi, büyük bir heves vardır. Bu köylerde okul çağında olup da okula gönderilmeyen çocuk sayısı pek azdır. Bunlar kızlar için %7.4 ve erkek çocuklar için %1.5 oranındadır.

Köylerde de bütün isteklerin gerçekleşmesi için eğitim en güvenilir vasıta veya yol olarak görülmektedir. Burda da isteklerin tavanı çok yüksektir. Fakat, kızlar ve erkekler için istenen

eğitim dereceleri birbirinden farklıdır. Ve iki ayrı kutupta toplanmıştır (Tablo: 157). Bu durum köylerde yaşayanların ne istediklerinin gerçekten farkında olduklarını göstermektedir. Köylerdeki hane reislerinin %70.6'sı oğullarını üniversiteye göndermek istemektedir. Halbuki kızlar için bu oran %19.1'dir. Yalnız ilkokul eğitimini kızlar için yeterli bulan aile oranı da %41.2'dir. Erkek çocuk için ilkokulu yeter gören aile reisi oram yalnız %5.9'dur.

Bu isteğin de gerçekçi bir istek olmadığı meydandadır. Aile reisleri çocuklarının kasabanın ortaokulunda okutmanın bile büyük bir külfet olduğunu sık sık ifade etmişlerdir. Fakat çocuklarına ilkokulu zor okutmalarına rağmen, üniversite eğitimi yaptırmayı arzulamaktan geri kalamıyorlar. Çocuklarının eğitiminden güttükleri amaç kasabalılarınkinden çok daha açık olarak, oğlun bir meslek sahibi olması ve para kazanması hususlarında toplanmıştır. Hane reislerinin %29.4'ü belirli biri mesleği olması için, %25.0'i para kazanması için, %11.8'i mevki sahibi olması gayesiyle oğlunu okutmak istemektedir (Tablo: 158). Kasabalılarda hissedilen, baba-oğul ilişkilerinin değişmesinin yarattığı endişeye köylerde rastlanmamıştır. Örneğin, "adam olsun" diyenlerin oranı %7.4'de kalmıştır. Bu bakımdan, köylerde aile içi düzenin henüz, bir problem haline gelecek kadar değişmediği görülmektedir. Nitekim, "çocuklarınızla çatışıyor musunuz?" sorusuna hiç çatışmıyoruz şeklinde cevap veren hane reislerinin oranı %80.9'dur (kasabada bu oran %59.3 idi).

Tablo: 157
Aile Reislerinin Çocukları İçin İstedikleri Eğitim Seviyesi

	Kızlar İçin		Erkekler İçin	
	Sayı	%	Sayı	%
İlkokulu yeter bulanlar	28	41.2	4	5.9
Ortaokul eğitimi isteyenler	9	13.2	8	11.8
Liseyi okutmak isteyenler	6	8.8	4	5.9
Üniversite eğitimi isteyenler	13	19.1	48	70.6
"Okuması gerekmez" diyenler	5	7.4	—	—
Belirsiz cevaplar	7	10.3	4	5.8
Toplam	68	100.0	68	100.0

Tablo: 158
Çocuk Eğitiminde Amaç

	Kızlar İçin		Erkekler İçin	
	Sayı	%	Sayı	%
Belirli bir meslek edinmesi için	12	17.6	20	29.4
Para kazanması için	6	8.8	17	25.0
Mevkii olsun diye	1	1.5	8	11.8
"Adam olsun" diyenler	—	—	5	7.4
Bilgi edinmesi için	—	—	2	2.9
"Memlekete faydalı olsun" diyen	2	2.9	7	10.3
Hayata asgari intibak edebilmesi için çocuğunu okutmak isteyenler	36	52.9	—	—
Çocuğu olmayanlar ve belirsiz cevapl.	11	16.2	9	13.2
Toplam	**68**	**99.9**	**68**	**100.0**

Köylerde daha az değişmiş olan "hane", büyük aile düzeni, kasabalıların endişelerinin henüz bu çevrelere sokulmamasını sağlamaktadır. Aynı sebeple kız çocukların okutulmak istenilmediği genellikle kız çocukların statülerinde büyük değişiklikler olmadığını görüyoruz.

Aile içi ilişkilerde değişikliklerin diğer bir cephesi olan, hane reisleri ile eşlerinin göreli statüleri konusunda, kasabalılar kadar olmamakla beraber, köylerde de erkeğin eşine verdiği yerin önemi artmak eğilimindedir. Önemli konularda her zaman eşinin fikrini alan hane reisleri oranı örneklemimizde %23.5 bulunmuştur. Eşine hiç danışmayanların oranı ise bundan daha azdır (%19.1). Aynı şekilde yaşlı kimselere her zaman danışanlar %26.5 ve hiç danışmayanlar %25.0 gibi birbirine çok yaklaşık oranlar vermiştir.

Boş Zaman Faaliyetleri

Köylerde çalışma ve eğlenme ya da dinlenme düzeni, kasabadakinden çok daha fazla birbiri ile karışmış haldedir. Köylerin üç tanesinde kahve bile bulunmaması bu farklılaşmamış durumu çok iyi yansıtmaktadır. Kasabadaki kahvelere gitmenin ise "iş" sayılabileceği haller çoktur. Köylü hane reisleri arasında kahveye gitme oranı %83.7 gibi çok yüksek bir orandır. Köylüler için kahve, ka-

sabalılara gördüğü bütün fonksiyonlardan baka, şehirdeki bekleme, buluşma, danışma, emanetçi iş bürosu, sabit adres vb. gibi işleri de gördüğü için daha geniş çapta kullanılmaktadır. Bu bakımdan kahvede geçirilen zamanın hem dinlenme hem de çalışma olarak vasıflandırılması da boş zaman faaliyetlerinin farklılaşmamış olmasının iyi bir işaretidir. Köylüler arasında sinemaya gitmek oldukça yaygın boş zaman faaliyetlerindendir. Aile reislerinden %50.0'si sinemaya gitmektedir ve ayrıca %11.8'i eşlerini beraber sinemaya götürmektedir.

Haberleşme ve Kavramlar

Köylerde hane reislerinin yarısından çoğu gazete okumaktadır. Hiç gazete okumayan hane reislerinin oranı %45.6'dır. Milliyet ve Cumhuriyet'in bulunduğu grup diğerlerinden daha önde bulunmaktadır (Tablo: 159). Dergi okuyan yoktur.

Tablo: 159
Gazete Okuyanlar ve Okudukları Gazete

	Sayı	%
Hiç gazete okumayan	31	45.6
Muntazam gazete okumayan	8	11.8
Cumhuriyet, Milliyet, Dünya grubu	9	13.2
Hürriyet, Yeni Sabah, Akşam	8	11.8
Yeni İstanbul, Son Havadis, Tercüman	5	7.4
Vatan ve Öncü	1	1.5
Ulus ve Kudret	—	—
Değişik gruplarda	6	8.8
Toplam	**68**	**100.1**

Tablo: 160
Hane Reisleri Arasında Radyo Dinleme

	Sayı	%
Hiç radyo dinlemeyen	13	19.1
İstanbul Radyosunu dinleyen	—	—
Ankara Radyosunu dinleyen	14	20.6
Her ikisini de dinleyen	32	47.1
Belirsiz cevaplar	9	13.2
Toplam	**68**	**100.0**

Tablo: 161
Haberler, Temsiller ve Maçların Dinlenme Dağılımı

	Sayı	%
Bunlardan hiçbirini dinlemeyen	8	14.6
Yalnız haberler ve yorumları dinleyen	30	54.4
Yalnız temsil dinleyen	—	—
Yalnız maç ve spor haberleri dinleyen	2	3.7
Haber ve temsil dinleyen	5	9.1
Temsil ve maç dinleyen	—	—
Haber ve maç dinleyen	1	1.8
Her üçünü de dinleyen	8	14.6
Belirsiz cevaplar	1	1.8
Radyo dinleyen toplam	**55**	**100.0**

Tablo: 162
Hane Reislerinin Müzik Dinleme Dağılımı

	Sayı	%
Hiç müzik dinlemeyen	16	29.1
Yalnız batı müziği dinleyen	—	—
Yalnız alaturka dinleyen	6	10.9
Yalnız türkü dinleyen	11	20.1
Batı müziği ve halk türküsü dinleyen	—	—
Batı müziği ve alaturka dinleyen	—	—
Alaturka ve türkü dinleyen	20	36.3
Her üçünü de dinleyen	1	1.8
Belirsiz cevaplar	1	1.8
Radyo dinleyen toplam	**55**	**100.0**

Köylerde radyo dinlemek, diğer kitle haberleşme araçları ile kıyaslanamayacak kadar önde gelmektedir. Hiç radyo dinlemeyenlerin oranı %19.1'dir (Tablo: 160). Bu oran kasabaya nazaran çok yüksek ise de (%6.4), köylerde evlerin çoğunda radyo olmadığı ve radyonun kahvelerde dinlendiği bilinmelidir. Köylerde yabancı radyoları dinleyen yoktur. Çoğunluk İstanbul ve Ankara radyolarını dinlemektedir (%47.1). Haberler, müzik yayınlarında türküler ve diğer konuşmalarda dinsel konular en çok dinlenen radyo programlarıdır (Tablo: 161, 162, 163). Bu

konuda da köyler aşağı yukarı kasabanın kesintisiz bir devamıdır. Onu biraz farkla geriden, fakat, aynı tempo ve eğilimle takip etmektedir. Görüldüğü gibi köylerin kitle haberleşme araçlarından yararlanma ve etkilenme olanakları küçümsenmeyecek kadar geniştir.

Tablo: 163
Hane Reislerinin Konuşma Programlarını Dinleme Dağılımı

	Sayı	%
Hiç konuşma dinlemeyen	24	43.5
Dinsel konuşma dinleyen	13	23.6
Öğretici konuşmaları dinleyen	3	5.5
Özel konuşmaları dinleyen	2	3.7
Dinsel ve öğretici konuşmaları dinleyen	10	18.2
Dinsel ve özel konuşmaları dinleyen	—	—
Özel ve öğretici konuşmaları dinleyenler	—	—
Belirsiz cevaplar	1	1.8
Her üç konuşmayı da dinleyen	2	3.7
Radyo dinleyen toplam	**55**	**100.0**

Tablo: 164
Türkiye İçinde Uzaklık Kavramı

Türkiye'de Ereğli'ye	**Sayı**	**%**
Doğu Karadeniz'i en uzak bölge olarak gösterenler	7	10.3
Doğu Anadolu'yu	26	38.2
Akdeniz Bölgesi'ni	7	10.3
Marmara ve Ege Bölgesi'ni	12	17.6
Güneydoğu Anadolu'yu	3	4.4
Hakkari'yi	1	1.5
"Bilmiyorum" diyenler	11	16.1
Belirsiz cevaplar	1	1.5
Toplam	**68**	**99.9**

Ulaşım araçları ve nüfus hareketleri ile beraber, bunların köylerde temel kavramlaştırma oluşumlarına etkileri ilgi çekicidir. Türkiye hakkındaki bilgileri kasabalılara nazaran çok daha yerel kalmıştır. Marmara, Ege ve Orta Anadolu çevresini Ereğli'ye en uzak yer diye düşünenlerin oranı kasabanınkinden çok

yüksektir (köyler için %17.6, Tablo: 164 ve kasaba için %3.3). Bununla beraber Doğu Anadolu'yu Ereğli'ye en uzak yer diye gösterenler gene çoğunluktadır (%38.2). Fakat dakik bir bilgi olarak Hakkari'yi en uzak bölge olarak gösterenlerin oranı, kasabadakilerin %15.7'sine karşılık %1.5'dir (Tablo: 164).

Tablo: 165
Dünya İçinde Uzaklık Kavramı

Dünya'da Ereğli'ye	Sayı	%
Avrupa memleketlerini en uzak yer olarak gösteren	6	8.8
Asya memleketlerini	12	17.6
Kuzey Amerika'yı	23	33.8
Güney Amerika, Kanada ya da Alaska'yı	2	2.9
Okyanusya'yı	1	1.5
Kutuplar'ı	1	1.5
"Bilmiyorum" diyenler	19	27.9
Belirsiz cevaplar	4	5.9
Toplam	68	99.9

Dünya hakkındaki kavramlarda da benzer bir görünüş vardır. Ereğli'ye dünyada en uzak yer konusunda Asya ya da Avrupa memleketleri çevresinde kalan hane reislerinin oranı kasabaya göre çok yüksektir (sırasıyla %8.8 ve %17.6 Tablo:165). (Kasaba için aynı oranlar %4.1 ve %12.6 idi). Bununla beraber, kasabada da olduğu gibi, en büyük çoğunluk için dünyada Ereğli'ye en uzak olan yer Amerika'dır (%33.8). "Bilmiyorum" diyenlerin oranı köylerde oldukça yüksektir (%27.9). "Bilmiyorum" cevaplarının çok olması, bu komünitelerin dışarı ile temaslarının bulunduğunu, fakat açık seçik bir bilgiye ve kavrama varacak yeterlikte sıkı, özellikle fonksiyonel ve anlamlı bir ilişki halinde olmadığını göstermesi bakımından ilginçtir.

Dünya bakımından pek dakikliğe ulaşmamış olan kavramların özelliği, dünyadaki çeşitli şehirler üzerindeki bilgilerinde de yansımaktadır. Nerede olduğu sorulmuş olan şehirlerin tam nerede olduğunu bilenlerin oranı hiçbir şehir için %25'i geçmemiştir. Kasabada en çok bilinen şehrin Londra olmasına karşılık, köylerde en çok bilinen Berlin'dir (%25.0) (Tablo:

166).Tokyo'nun %11.6 gibi oldukça yüksek oranda bilinmesinin sebebi Kore Harbi'dir. Hane reisleri arasmda Tokyo'yu gördüğünü ifade edenler çıkmıştır. Harpler dışarısı ile kurulan bahtsız fakat fonksiyonel ve anlamlı ilişkilerin başında gelmektedir.

Tablo: 166
Köylerde Dünya Hakkında Bilgi (Şehirler)

		Biliyor	Yanlış Biliyor	Bilmiyor	Belirsiz Cevaplar	Toplam
Atina'nın nerede olduğu	Sayı	16	4	48	—	68
	%	23.5	5.9	70.6	—	100.0
Bağdat'ı	Sayı	2	21	44	1	68
	%	2.9	30.8	64.7	1.5	99.9
Berlin'i	Sayı	17	1	50	—	68
	%	25.0	1.5	73.5	—	100.0
Bombay'ı	Sayı	1	6	61	—	68
	%	1.5	8.8	89.7	—	100.0
Londra'yı	Sayı	16	5	47	—	68
	%	23.5	7.4	69.1	—	100.0
New York'u	Sayı	11	3	54	—	68
	%	16.2	4.4	79.4	—	100.0
Tokyo'yu	Sayı	8	6	54	—	68
	%	11.6	8.8	79.4	—	99.8
Birleşmiş Milletler'i	Sayı	5	7	56	—	68
	%	7.4	10.3	82.3	—	100.0

Köyler, zaman ve mesafe kavramları bakımından da belirli bir farkla kasabayı takip etmektedir. Toplumların, zaman kavramını mutlaka kullandıkları yatıp kalkma vakitleri bakımından köyler kasabaya oranla çok daha az standart zaman birimi kullanmaktadırlar. Bir bakıma kasaba ile köyler arasında en belirli kavram ve davranış farkı bu konuda görülmektedir. Yatıp kalkma bakımında standart saat ölçüleri ile hareket edenlerin oranı köylerde kasabaya oranla %20-30 oranında daha azdır (Tablo: 167). Ayrıca güneşin doğup batması ile sabah kalkmalarını

ayarlayan hane reislerinin oranı yazın %26.5 ve kışın %25.0'dir. Yani sabah uyanma zamanı akşam yatma zamanına oranla çok daha büyük oranda doğa düzeni ile ilgilidir. Örneklemimizde kasabadan farklı olarak köylerde alaturka saat ayarının da büsbütün kalkmadığı görülmektedir.

Ereğli'den Zonguldak'a karadan ya da denizden gitmek için gerekli zamanı standart birim ile ifade edenlerin oranı her iki yol için de %91.2'dir (Tablo: 168). Köylerde de doğa düzeni vakitleri, günlük hayatı bu faaliyetlere göre bölmeye yetmediğinden, buralarda da standart zaman ölçüsü birimi, yani saat kullanılmaktadır.

Standart zaman birimi kullanmanın bir işareti de köylerde evinde ya da üzerinde saati bulunan aile reislerinin oranı %82.3 gibi yüksek bir oranda olmasıdır. Takvim kullananların oranı da %63.2 bulunmuştur ki bu, köyler için beklenenden çok yüksek bir orandır (Tablo: 169).

Tablo: 167
Zaman Kavramı

		Yazın sabah kalkma zamanı	Kışın kalkma zamanı	Yazın akşam yatma zamanı	Kışın yatma zamanı
Standart zaman birimi ile ifade eden	Sayı	42	38	47	45
	%	61.7	55.9	69.1	66.2
Tabiat düzeni ile ifade eden	Sayı	18	17	3	2
	%	26.5	25.0	4.4	2.9
Alaturka saat ile	Sayı	1	1	11	13
	%	1.5	1.5	16.2	19.1
Namaz vakti ile	Sayı	7	12	7	8
	%	10.3	17.6	10.3	11.8
Toplam	**Sayı**	**68**	**68**	**68**	**68**
	%	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**

Tablo: 168
Zonguldak'ın Zaman Olarak Uzaklığı

	Denizden		Karadan	
	Sayı	%	Sayı	%
Standart zaman birimi ile	62	91.2	62	91.2
Standart olmayan ölçülerle	—	—	—	—
İş düzeni ile ifade edenler	2	2.9	1	1.5
"Bilmiyorum" diyenler	4	5.9	5	7.3
Tabiat düzeni ile ifade ed.	—	—	—	—
Toplam	**68**	**100.0**	**68**	**100.0**

Tablo: 169
Zaman Kavramı İle İlgili Araçlar

	Var		Yok		Belirsiz	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Atatürkçe ayarlı saat	18	26.5	46	67.6	4	5.9
Saat	56	82.3	12	17.6	—	—
Takvim	43	63.2	24	35.3	1	1.5
Muhtıra defteri	17	25.0	49	72.1	2	2.9

Köylerde standart zaman ölçülerinin bu kadar çok kullanılmasına karşılık, standart mesafe ölçüleri çok daha az kullanılmaktadır. Kasabada görüldüğü gibi, köyler için de karadan mesafe kavramı, deniz mesafesi kavramından daha az standardize olmuştur. Ereğli ile Zonguldak arasındaki deniz uzaklığı için standart ölçü -mil- kullanan hane reislerinin oranı %42.6'dır. Aynı iki şehir arasında kara uzaklığı için standart ölçü -kilometre- kullananların oranı ise %22.1 bulunmuştur. Köylerde de kara ulaşımının çok yeni olması bunu izah etmektedir. Cevaplarda "bilmiyorum" oranları, deniz uzaklığı için %30.9 ve kara uzaklığı için ise %33.8 bulunmuştur. Bu uzaklık kavramının değişme halinde olduğunu göstermesi bakımından ilginçtir. Hane reislerinin %88.2'si Zonguldak seyahatı yapmıştır (Tablo: 139). Buna rağmen bu mesafe kavramı için "bilmiyorum" demeleri, uzaklığı standart birimle ifade etmedikleri anlamındadır. Bu da her zaman kullandıkları uzaklık biriminin standardize olmaya doğru henüz gelişme halinde bulunduğunun ifadesidir (Tablo: 170).

Tablo: 170
Kara ve Deniz Uzaklığı Kavramları

	Denizden		Karadan	
	Sayı	%	Sayı	%
Standart birim kullanan	29	42.6	15	22.1
Standart olmayan ölçü kulla.	17	25.0	29	42.6
Tabiat düzeni kullanan	—	—	—	—
İş düzeni ile ifade eden	—	—	—	—
"Bilmiyorum" diyen	21	30.9	23	33.8
Belirsiz cevaplar	1	1.5	1	1.5
Toplam	68	**100.0**	**68**	**100.0**

Uzunluk bakımından daha küçük birimlere ait kavramlarda standart ölçüler kullanma oranı ve dakikliği köylerde de kasabada olduğu gibi azalmaktadır. Kibrit kutusunun büyüklüğü için standart ölçü kullanan hane reislerinin oranı örneklemimizde %50.0, bir karıncanın büyüklüğü için ise %29.4'dür. Bu konuda belirsiz cevapların çokluğu, köylerde bu çaplarda dakik ve standart olmanın çok güç olmasından ileri gelmektedir (Tablo: 171).

Tablo: 171
Büyüklük ve Dakiklik Kavramı

	Kibrit kutusu için		Karınca için	
	Sayı	%	Sayı	%
Standart ölçü kullananlar (cm ya da mm)	34	50.0	20	29.4
İşaret ile ifade edenler	21	30.9	11	16.2
Benzeterek ifade edenler	2	2.9	14	20.6
"Bilmiyorum" diyenler	4	5.9	4	5.9
Belirsiz cevaplar	7	10.3	19	27.9
Toplam	68	**100.0**	**68**	**100.0**

Din ve Dünya Görüşü

Örneklemimizden, köylerde hane reislerinin, kasabadaki aile reislerinden daha mütevekkil ve fatalist bir dünya görüşüne

sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bu da beklenecek bir özelliktir. Aile reislerinin ölüm sebeplerini fatalist sebeplere atfedenlerin oranları kasabada %67.8 iken, köylerde %77.9 bulunmuştur. Üstelik "bilmiyorum" cevabı, yani değişmeyi gösteren oran kasabada %6.2 olduğu halde köylerde %5.9'dur (Tablo: 172). Daha gündelik hayat konusu olan "başarıya ulaşmak için koşullar" konusunda kader, şans vb. gibi fatalist koşulları önemli bulanların oranı kasabamn %3.9 oranına karşılık %13.2'dir (Tablo: 173).

Tablo: 172
Ölüm Sebebi Kanısı

	Sayı	%
Fatalist sebep düşünenler	53	77.9
Rasyonel sebep gösterenler	11	16.2
"Bilmiyorum" diyenler	4	5.9
Toplam	**68**	**100.0**

Tablo: 173
Başarıya Ulaşmak İçin Gerekli Görülen Şartlar

	Sayı	%
Çalışkan olmak	35	51.5
Kabiliyetli olmak	—	—
Kayırılmak	—	—
Kaderli, şanslı olmak	9	13.2
Çalışkan ve kabiliyetli olmak	11	16.2
Çalışkan olmak ve kayırılmak	6	8.8
Çalışkan ve kaderli olmak	4	5.9
Kabiliyetli olmak ve kayırılmak	—	—
Kaderli olmak ve kayırılmak	—	—
Üçlü ve dörtlü kombinezonlar	3	4.4
Toplam	**68**	**100.0**

Fabrika İle İlişkileri

Demir-Çelik Fabrikaları yapımı, söz konusu edilen altı köy ile ekolojik bakımdan aynı bağlantıda değildir. Kışla, Köseler

ve Gülüç köylerinin tarla ve bahçelerinin bir kısmı fabrika tarafından satın alınmıştır. Hatta Kışla köyünün bazı evleri fabrika sahasının sınırı üzerinde kalmıştır. Buna karşılık, Sarıkorkmaz, Kestaneci ve Kırmacı köyleri fabrika sahasından uzaktır. Yapımdan doğrudan doğruya etkilenmemiştir. Fakat bunlar kasabaya daha yakındadırlar. Kasabadaki huzursuzluk ve bekleyiş bu iki değişik uzaklıktaki köylerde değişik yoğunlukta hissedilmektedir. Fabrikaya yakın köylerde endişe ve bekleyiş daha belirlidir. Uzak köylerde yeni bazı şeyler beklenilmekle beraber, kayıtsızlık daha egemendir. Örneklemimizdeki aile reislerinin %14.7'si fabrikanın kendi hayatlarına hiçbir değişiklik getirmeyeceği kanısındadır (Tablo: 174). "Konu komşunun eline para geçecek" gibi kendisinin dışında kalacak etkilere işaret edenler çok olmuştur. Fakat çoğunluk kasabada da olduğu gibi, ekonomik değişikliklerin olacağından sözedenlerdedir (%57.3). Buna karşılık, insan ilişkilerinde, sosyal düzende değişiklikler olacağından bahsedenlerin oranı kasabaya nisbetle çok yüksektir (Kasabada %8.9, köylerde %14.3). Değerler sisteminde olacak değişikliklerden bahsedenler gene çok azdır.

Tablo: 174
Fabrikanın Hane Reislerinin Hayatına Getireceği Değişiklikler

	Sayı	%
Ekonomik değişikliklerden bahsedenler	39	57.3
Sosyal değişikliklerden bahsedenler	10	14.7
Değerler sisteminde değişiklik	1	1.5
Diğer değişiklikler	2	2.9
"Hiç tesir etmeyecek" diyen	10	14.7
"Bilmiyorum" diyen	5	7.4
Belirsiz cevaplar	1	1.5
Toplam	**68**	**100.0**

Köylüler bu çapta bir fabrikanın neler değiştirebileceğini çok daha az tasarlayabilmekte ve düşünebilmektedir. Fabrika bu köylerden üçünün sınır komşusu olduğu halde, köyler bunu daha çok kendilerinin dışında, örneğin, kasabaya ait bir faaliyet gibi düşünmek eğilimindedirler.

ÖZET VE SONUÇLAR

Buraya kadar Ereğli kasabasının 1962 yılındaki sosyal yapısını, bu yapı ile ilgili insan ilişkilerini ve sosyal değerleri birbirine bağımlı ve bağlı bir düzende görmek istedik. Bu yapıyı, Ereğli'nin sosyal gelişme ve oluşumunun belirli bir anında, dinamik fakat dengeli bir sistem halinde kavramaya çalıştık.

Bu düzende ilk göze çarpan nokta, bugün Ereğli'nin sosyal yapısının çeşitli zamanlarda değişik tempoda süregelen değişikliklerin sürüp gittiği ve bugün yeni bir hızla yeni bir fonksiyonel ilişkiler sistemi haline geldiğidir. Değişmeler bağlantısız her kurum ya da her değer için tek tek olmayıp, sistemin her yönünde birbirini tamamlayan özelliklerle yeni dengeli aşamalar halinde yer almaktadır. Onun için Ereğlililer çok telaşlı ve bunalımlı görünmemektedirler. Çaresiz görünmemelerinin nedenini, her an yeni bir denge haline ulaşmalarında, gerektikçe bu dengeyi sağlayacak yeni kurumlar ve ilişkiler, yeni tampon mekanizmalar yaratmalarında ve kurmalarında görmek gerekir.

Ereğli'de tüccar-köylü, baba-oğul ilişkileri, kredi sistemi, kızların statüsü gibi sorunları izleyen feodal ya da modern sanayi düzenine mensup bir gözlemci, kolayca, kasabadaki bozuk sosyal fonksiyonlu kurumlardan (dysfunctional) ya da sosyal düzensizlikten (disorganization) söz açabilir.[1] Fakat ne feodal ne de modern sanayi, şehir düzenine tam anlamı ile ait olmayan Ereğli'deki bugünkü düzen ya da onun herhangi bir cephesi için sosyal düzensizlik (social disorganization) veya bozuk sosyal fonksiyon (social dysfunction) terimlerinin kullanılmasının yerinde olduğu kanısında değiliz. Çünkü, her ne kadar varolan düzen ne eski ne de yönelmiş olduğu yeni sistem çerçevesi içine tam oturmuyorsa da, çözülen ilişkiler, sosyal hayatın yeniden sağladığı tampon mekanizmalarla yeni şekillerde bağlanmakta, hem fonksiyonlar, hem de sistem yeni bir düzene ulaş-

[1] Ankara'da bu konuları anlattığımız iki batılı meslektaşımızın ilk reaksiyonu, bu durumu sosyal dezorganizasyon olarak adlandırmak olmuştur.

maktadır. Bu düzende eskiye göre bozuk sosyal fonksiyon gibi görülen ilişki bugün için denge kurucu, yönelmiş olduğu yeni düzene göre gereksiz olan bir kurum ise bugün için kaçınılmaz olabilmektedir. Bu bakımdan sosyal düzensizlik ve bozuk sosyal fonksiyon terimleri, şimdiye kadar olan değişme hızı ile ulaşılan bugünkü sosyal yapı için kullanılamaz. Şimdi ulaşılan seviyede belirli bir organizasyon ve konfigürasyon vardır. Diğer bir deyimle Ereğli'de feodal küçük şehir düzeninden modern s nayi şehir düzenine geçiş, tampon müesseseler ve ilişkilerle yeni bir seviyede kendine has bir düzene varmış, reorganize olmuştur. Bu hali ile gene göreli bir denge durumundadır.[2]

Bugün izlenen Ereğli yüz yıllık kömür işletmeciliğinin buraya has işletme tarzı, Türkiye'nin bütününün geçirdiği sosyal değişmeler, kasabanın dışarı ile ilişkisini sağlayan ulaşım ve kitle haberleşme araçları ile bu koşulların getirdiği nüfus hareketlerinin bir birleşimidir.

Ereğli'nin yerleşme düzeni, mekanda aldığı şekil, arazisinin çok arızalı ve denizinin çok uygun bir ulaştırma yolu olmasına uyarak, motorlu kara taşıtlarına uyum sağlamamış, tamamen yaya, ya da hayvan ile ulaşıma göre belirlenmiştir. Diğer bilgelerden tamamen farklılaşmış, ihtisaslaşmış çarşısı, modern şehirlere has bir özellik taşımaya başlamış makbul konut alanları ile sanayi şehirlerinin özelliklerinden bazılarının yerleşmiş olduğu görülebilir. Diğer taraftan, nüfusun meslek, gelir ve göç özelliklerine göre, kasabada ayrı yayılma yerleri de gösterdiği izlenmiştir. Bu bakımdan kasaba oldukça gelişmiş bir sanayi

[2] Sosyal düzensizlik ve bozuk sosyal fonksiyon terimleri sosyoloji literatüründe uzun zamandan beri kullanılan terimler olmalarına rağmen, bir sosyal düzenin tarafgirce değerlendirilmesini ifade etmektedir. Belirli bir düzene atfetmeden bozuk fonksiyonlu ya da düzensiz olduğunu anlatmanın olanağı yoktur. Sürekli değişme halinde olan toplumlar böyle açıklanmak istenirse her zaman düzensiz görülebilirler. Bu termilerin en son kullanıldığı yerlere bir örnek olmak üzere R. Merton and R. Nispet (eds.) **Contemporary Social Problems; An Intraduction to the Sociology of Deviant Behavior and Social Disorganization**. New York, Harcourt Brace and World Co. 1961, Sayfa 719-723'e bakılabilir. Bizim görüşümüze benzer bir görüş için, Harold Fallding: «Functional Analysis in Sociology». **American Sociological Rewiev** Feb. 1963 Vol. 28 No: 1. ve Oscar Lewis, **Tepozlan Life in a Mexican Village.**, The Universitiy of Illinois Press in Urbana 1951'e bakınız.

şehri oluşumu aşamasındadır. Fakat mevcut işyerlerinin çoğu, sayı, çeşit ve hacim bakımından ihtisaslaşmamış, sınırlı ve yerel özelliği egemen işyerleridir. Yollara karşılık, kurumların ve nüfusun mekandaki yerleşme şekilleri Ereğli'nin sanayi öncesi özellikleri ile yeni özelliklerinin birbiri ile bağlanmasının en iyi görüldüğü yerlerdendir.

Ereğli, il merkezi olan Zonguldak ile çok sıkı bağlar kurmuştur. Buna rağmen, kasabamn en önemli iş grubu olan tüccar ve esnaf için burası çok bir şey ifade etmemektedir. Hem ticaret bakımından hem de değerler ve tutumlar yönünden Ereğlililerin asıl yöneldikleri merkez İstanbul'dur. Denizden ve karadan ulaşım, göçler, İstanbul radyosu ve gazeteleri gibi kitle haberleşme araçları bu şehrin Ereğli üzerindeki etkilerini başka yerlerle kıyaslanmayacak kadar artırmıştır. Ereğli'nin bütünü ve Ereğlililerin günlük yaşantıları bakımından asıl önemli olanı köylerle olan bağlantısıdır. Ereğli, köyler için hem mübadele merkezi hem de idare yeridir. Ereğli-köyler ilişkisi kurumlar ve insan ilişkileri bakımından çok sıkı, girift karşılıklı etkileşmeler sistemi halindedir.

Ereğli'nin nüfusu son derecede hareketli, dışarıya açılmış, davranış ve kavramlarında büyük şehir özellikleri taşımaya başlamış bir nüfustur. Bu nüfusun yüzde sekseninden fazlası Türkiye'nin diğer yöreleri ile, özellikle İstanbul gibi iki milyon nüfusu olan bir büyük şehirle teması olan, yarısına yakın bir kısmı dışarıdan gelip buraya yerleşmiş bulunan ve buna karşılık yerli ailelerden yarısından fazlasının Ereğli dışına göç etmiş üyeler bulunan çok hareketli bir gruptur. Ailenin büyüklüğü, aile başına düşen ortalama çocuk sayısı, hiç çocuğu bulunmayanların oram da bu nüfusta derine giden sanayi sonrası şehirleri eğilimleri göstermektedir. Bu hareketlilik ve yerellikten kurtulma eğilimi, kadınların, kız ve erkek çocuklarını davranışlarında da gözlenmektedir. Bugünkü hali ile Ereğli hem herkesin birbirini tanıması gibi dar ve yerel bir eğilimi, hem de tanıdıkları kimselerin davranışlarına ve düşüncelerine karşı ilgisizlik ya da hoşgörürlük göstermek gibi şehirleşmiş ilişkileri, yerel olmayan bir eğilimi beraber yaşatmaktadır. Bütün bunların sonucu olarak,

örneğin buradaki "yabancı" kavramı, türlü anlam nüanslarına rağmen, kasaba çerçevesini aşan soyut bir kavram haline gelmiştir.

Kasabada en önemli iş grupları, sırasıyla, tüccar ve esnaf, kömür işletmesinde çalışan memurlar, işçiler, diğer devlet memurları ve serbest meslek sahipleridir. Bunları küçük deniz nakliyeciliği ve balıkçılık takip eder. Çiftçilik en arkadan gelir. Çiftçi oranının küçüklüğü, kasabanın, verdiği ilk izlenimlerden daha çok şehirleşmiş olduğunu gösterir. İş grupları arasında sayı bakımından en kalabalık, rol ve fonksiyon bakımından en önemli grup tüccar ve esnaf grubudur. Bu grubun feodal, geniş toprak ve nüfuz sahibi, ailelerle bir ilgisi yoktur. Hepsi Ereğli'nin son yüz yıllık tarihi içindeki gelişmesi sırasında ticarete başlamış, ticarette servet ve nüfuz edinmiş kimselerdir. Bunların işyerleri hiç ihtisaslaşmamıştır. Asıl temas kurdukları grup köylülerdir. Bu ilişki, grift bir alışveriş ve borçlanma düzeni etrafında toplanır. Fakat köylülerle tüccarlar arasında sadece ticarete dayanan anonim ilişkiler yoktur. Tam aksine, tüccar ile köylü yüzyüze kişisel temas halindedir. Köylünün ihtiyacı olan sosyal sigorta ve sosyal dayanışma fonksiyonlarını tüccarlar, ahbaplık, kişisel dostluk seviyesinde ve karşılıklı çıkarlar düzeninde, üzerlerine almıştır. Bu hal Ereğli'de yeni düzenin eski feodal düzen ile uyuştuğunu, feodal yapıya has bazı özelliklerin kalıntıları olarak fakat gene de fonksiyonel bir parça halinde yeni düzenle bütünleştiğini gösterir. Burada feodal yapının belirli bir cephesi büsbütün değişmiştir. Öbür taraftan değişmeyen bir yönde bazı fonksiyonlar açıkta kalmıştı. Bu durumda yeni beliren kurum bu fonksiyonları da üzerine almış kendi yapısına uydurmuştur. Bu şekilde sosyal yapıda yeni bir bütünleşme olmuş ve göreli bir denge sağlamıştır. Bir anlamda, tüccar-köylü ilişkisinin bu şekil ve aşaması sosyal değişmede göreli dengeyi sağlayan yeni meydana gelmiş önemli bir tampon ilişkidir. Tüccar-esnaf grubunun Ereğli'nin hayatında tuttuğu önemli yere rağmen, kasabada bu kuşakta tüccar ve esnaf azalmıştır. Meslek devinimi bakımından en büyük azalma çiftçilerde olmuştur. Çiftçi oranının düşmesine paralel olarak hünerli işçi

oranı artmıştır. Serbest meslek sahipleri ve subay-memur grubu oranında da bir artma görülmektedir. Bunlar da feodal toplum düzeninden kurtulmayı ve modern şehir eğiliminin kazanılmasını göstermektedir. Bugün Ereğli'de en gözde sayılan ve oğulların edinmesi istenilen meslekler mühendislik ve diğer serbest meslekler gibi yeni düzen meslekleridir. Meslek tercihinde hiç kimse toprakla ilgili bir meslek seçmemiştir. Seçtikleri meslekler bakımından Ereğlililer genellikle dışarıya açılmış modern şehir çerçevesine ulaşmışlardır.

Buna mukabil, kasabanın zengin ya da önemli kişilerinin belirlenmesi yerel ölçülerle ve anonimleşmemiş ilişkilerle yapılmaktadır. Anonim olmayan insan ilişkileri Ereğli'nin en yerel kalmış cephesidir. Bunu yalnız tüccar-müşteri ilişkilerinde değil, örnek olarak böyle zengin ve önemli kişilerin isim isim tanınmasında, borç aldıkları kimselerin daha çok tanıdıkları kimseler olmasında da açıkça görülebilir. Bankadan ya da diğer anonim müesseselerden borç alan kimseler çok azdır.

Ereğlililerin çoğu, bugün kendi ölçüleri çerçevesinde ortalama geçim için gerekli saydıkları geliri elde edememektedirler. Gelir ve hayat seviyeleri, en zorunlu ihtiyaçların zorlukla temin edildiği seviye ile, Türkiye'nin büyük şehirlerinin orta tabakasının üst sınırı arasındadır. Tüketim tarzlarının her cephesinde servet ve bunun saf şekli sınırlıdır. Yeni yeni bu sınır genişlemeye tüketim ve tüketimde umma tavanı yükselmeye başlamıştır. Lüks ve israfa değgin hükümler, düşük hayat seviyesine ve kıtlık ekonomisine göredir. Bu konularda kanaatkar, mütevekkil, fatalist bir dünya görüşünün tüketime karşı aldığı pasif tavır kolaylıkla izlenmektedir. Alt ve orta sosyoekonomik gruplarda ev sahibi olmak gibi kişinin ve ailenin güvenliğini sağlayacak yatırımların bilhassa üzerinde durulduğu görülmektedir. Üst tabakalar artan gelirlerini modern anlamda işletmek isteği göstermemektedir. Genellikle artan gelir altın ya da banknot olarak evlerde biriktirilmektedir. Bunun ancak küçük bir kısmı bankaya yatırılmaktadır. Diğer taraftan, 1845'lerden beri daha hızlı ve daha çok para kazanmak, diğer başka faktörle beraber komünitenin sosyal tabakalaşmasında değişikliklere yol açmış

ve tüketime özel bir ödev yüklemiştir. Bugün Ereğli'de büyük bir grup yeni tabakalaşma düzeninde yerlerini belirtmek için daha belirli ve yaygın gösterişçi tüketimde bulunmaya yönelmiştir.

Dışa açılmanın ve şehirleşmenin getirdiği değişikliklerin önemli bir bölümü de aile içi ilişkilerde görülmektedir. Baba-oğul ilişkilerinde değişme en önemli değişmelerden biridir. Çünkü, baba-oğul dayanışmasının çözülmesi toplumda yeni düzensizlikler yaratmakta ve aileye güvensizlik getirmektedir. Bu yüzden kız evlat ile ailesi arasındaki ilişki önem kazanmaya başlamıştır. Büyük aile düzeninde ana bakımından yeri çok önemli olan ana-oğul ilişkileri ise yeni bir değer kazanmaktadır. Büyük ailenin dağılması, çekirdek aile düzenine gidiş, karı-koca arasındaki ilişkiyi daha az otoriteye dayanır bir hale getirmiştir.

Doğum, sünnet, evlenme ve ölüm ile ilgili törenler, toplum hayatının dört belirli cephesinde derine giden değişiklikler göstermektedir. Bu merasimlerde ritüellerin dinsel tarafı ikinci plana çekilmeye başlamıştır. Diğer taraftan kadınların ve kızların toplumda değişen ve yükselen sosyal mevkii en açık şekilde buralarda izlenmektedir. Üçüncü belirli bir eğilim de daha büyük törenlerle yeni sosyal tabakalaşma düzeninde aile statüsünün yükseltilmeye çalışılmasıdır.

Bütün aile içi insan ilişkilerinin çatışmasız, buhransız değişmesinde, anne, önemli ve kritik bir rol oynamaktadır. İki kuşak arasındaki görüş ayrılıklarında, babanın otoritesini sarsmadan gençlerin isteklerini yerine getirerek isyanlarını önlemek anneye düşmektedir. Böylece anne aile içi düzenin devamlı ve sürtünmesiz değişmesine yardım eder. Annenin bu yeni rolü, değişen aile kurumunun, geçiş devresini bunalımsız ve göreli bir denge halinde geçirmek için ortaya çıkan yeni bir tampon fonksiyonudur.

Kasabanın değişiminin bu safhasında Ereğlililer, kadının çalışmasına karşı genellikle olumsuz bir tutum göstermektedirler. Kadınların çalışmasına en çok itiraz eden grup 25-34 yaş arası gruptur. Bu yaş grubunun, yeni boş zaman faaliyetleri, kız ve

erkek çocukların okutulmaları, fatalist dünya görüşü gibi konularda da yerel kaldıkları, daha dar davranışlara sahip oldukları görülmektedir. 1950'lerde yetişkin hale gelen bu yaş gruplarında değişme yönünden bir geriye dönme ya da yavaşlama hissedilmektedir. Bunun sebebini, aynı yıllarda, Türkiye'nin bütününün değişme temposundaki yavaşlamada aramak lazımdır. Aynı şekildeki hoşgörüsüzlükler meslek bakımından özellikle tüccar-esnaf ve çiftçi gruplarında izlenmektedir.

Ereğli'de havada, somut bir halde hissedilen bir eğitim isteği vardır. Gerçekçi bir istek olup olmadığı tartışılabilirse de aile reisleri -kızlar için biraz daha az olmakla beraber- bütün çocukları için üniversite katında öğretim istemektedirler. Hem oğullarını hem de kızlarını en az okutmak isteyen grup tüccar-esnaf grubudur. Eğitim gayeleri bakımından da tüccar-esnaf grubu kişiye, balıkçılar ve işçiler gibi kendini en az güvenlikte hisseden gruplar aile içi dayanışmaya, serbest meslek sahipleri ve memurlar da millete yönelmiş amaçlara sahiptirler. Hemen her grup eğitime bütün meseleleri çözecek sihirli bir yol gibi bakmaktadır.

Burada genellikle örgütlenmemiş, çalışmadan farklılaşmamış halde olan kadınlarla erkekler için birbirinden ayrı bulunan boş zaman faaliyetlerinde de bir dışa açılma ve şehirleşme eğilimi görülmektedir. Şimdi belirmiş olan dernekler, kadınlı erkekli gezmeler, danslı eğlenceler, çalışma ve dinlenme-eğlenme anlayışlarında kasabanın büyük şehirlerin ticaretleşmiş, farklılaşmış ve ihtisaslaşmış boş zaman faaliyetlerine doğru bir değişmenin başladığını göstermektedir.

Kasabada bugün siyasal örgütler durgun bir dönem yaşamaktadır. Benzer sosyal grupların kurdukları partiler, inkılap düzeninin ve fabrika yapımının yarattığı yeni şartların belirginleşmesini beklemektedir. Asayiş bakımından da kasaba sakindir. Bu konuda büyük şehir suç problemleri yoktur. Kasabalılar, kasabadaki tıp servislerini son olanaklarına kadar kullanmaktadırlar. Fakat bugün için temel gereksinimi hijyen ve koruyucu tababettir.

Ereğli'de kitle haberleşme araçları olarak radyo ve gazete

çok yaygındır. Bunları sinema takip etmektedir. Haberler, halk türküleri, Türk filmleri en çok ilgiyi toplamaktadır. Bunların hepsi Ereğlililerin kendilerini daha çok Türkiye ile birleştirdiklerini göstermektedir. Türkiye ve dünya hakkındaki kavramları, Türkiye'nin herhangi bir büyük şehrinde rastlanması beklenen kavramlara çok yakındır. Zaman kavramı olarak, doğa düzeni ve namaz vakitleri günü, günlük hayatı istenen dakiklikte bölmeye yetmediği için, kasabada standart zaman birimi hemen kesin olarak yerleşmiştir. Mesafe kavramının standardizasyonu biraz daha geriden gelmektedir. Santimetre ve daha küçük uzunluk ölçülerinde standardizasyon ve dakiklik iyice azalmaktadır. Ereğli'de henüz bu çapta dakiklik gerekmemektedir.

Dinsel hayat ve dünya görüşüne ait izlenimler, bu kasabanın sofu tarafı olmayan, fatalizmden uzaklaşmış, çalışmaya ve kişisel gayrete önem veren bir toplum olduğunu göstermiştir. Müslüman toplumların değişmesinde en önemli kriter olan kadınlarla ilgili değerlerde kasabalılar hoşgörü sahibidirler. Bu özelliklerin hepsi Ereğli'nin ileri derecede yerellikten kurtulmuş, şehir kavram ve değerlerinin bir çoğunu bünyesine almış, çalışmaya, geleceğe yönelmiş bir toplum olduğunu göstermektedir.

Ereğli'nin hemen civarındaki mahalle ilişkisinde olan köyleri de aşağı yukarı kasabının eğilimlerine sahiptir. Yalnız buralarda daha az şehirleşmiş daha düşük sosyo-ekonomik seviyedeki kasabalıların eğilimleri egemendir. Ereğli'de bütün değişen kurumlarda en temel bağlantılar, yeniden beliren değerler, yeniden kurulan ilişkilerde ailenin ve kişinin güvenliğini sağlama gayreti göze çarpmaktadır.

Örneğin, tüccarlarla kredi ilişkisinde, oğul-baba çatışmasında, kız çocuğa güvenin artmasında, oğulların okutulması ve "adam olması" isteğinde, mutlaka bir ev sahibi olmak arzusunda, kısaca sosyoekonomik düzende, aile içi ilişkilerde, tüketim tarzlarında eğitim düşkünlüklerinde, yani yeniden kurdukları düzenin en belirli en önemli kurum ve ilişkilerinde kişinin ve ailenin güvenliğinin sağlanması endişesi, isteği ve gayreti, tekrar tekrar ortaya çıkmaktadır. Çoğunlukla bu güvenlik tampon mekanizmalarla sağlanmaktadır. Yukarıda açıkladığımız gibi

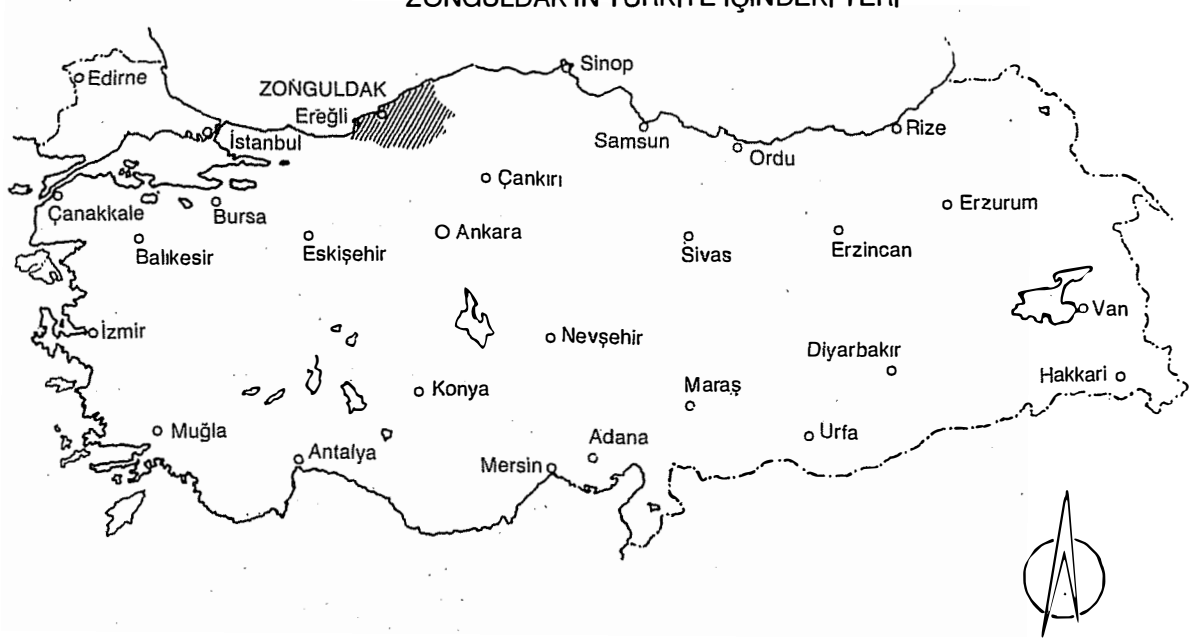
tampon mekanizmalar ancak eksik izlenimler sağlar. Eğitim isteği gibi hallerde varolan sosyal yapı ile ulaşılamayan değerler arasındaki uyuşmazlık gene toplumda gerginlik yaratmaya doğru gidebilir. Sürekli güvensizlik ise daha köklü sosyal denge bulma mekanizmalarının ve hareketlerinin ortaya çıkmasına sebep olur. Bu hal gözönünde tutularak tampon müesseselerin yerine değişmenin yöneldiği toplum yapısındaki gerçek güvenlik kurum ve ilişkilerinin biran önce yerleşmesini sağlamak gerekir.

Yeni kurulan fabrikanın Ereğli'yi bu aşamadan ne kadar ileriye götüreceği konusu, yalnız fabrikaya bağlı değildir. Bu daha çok Türkiye'nin bütününde yer alacak değişikliklere ve bunlarla hem fabrikanın hem de kasabanın kuracağı ilişkilere bağlı olacaktır.

Teknoloji kendi başına bir şey değiştirmez. Binilmeyen bir trenin, hayat seviyesini değiştirmeyen bir faktörün, topraktan ayırmayan bir madenciliğin etkilerinin nasıl sınırlı kaldığına bizzat Ereğli en iyi bir örnektir. Şimdi kurulmakta olan fabrika da komünitenin, memleketin bütünü ile ilişkilerini değiştirmezse, bu komünite içindeki temel insan ilişkilerine yeni özellikler getirmezse, davranışlar ve değerler bakımından anlamlı bir ilerleme de olmaz. Ya da bu ilişkileri değiştirdiği kadar, yeni davranışlar ve yeni değerler getirir.

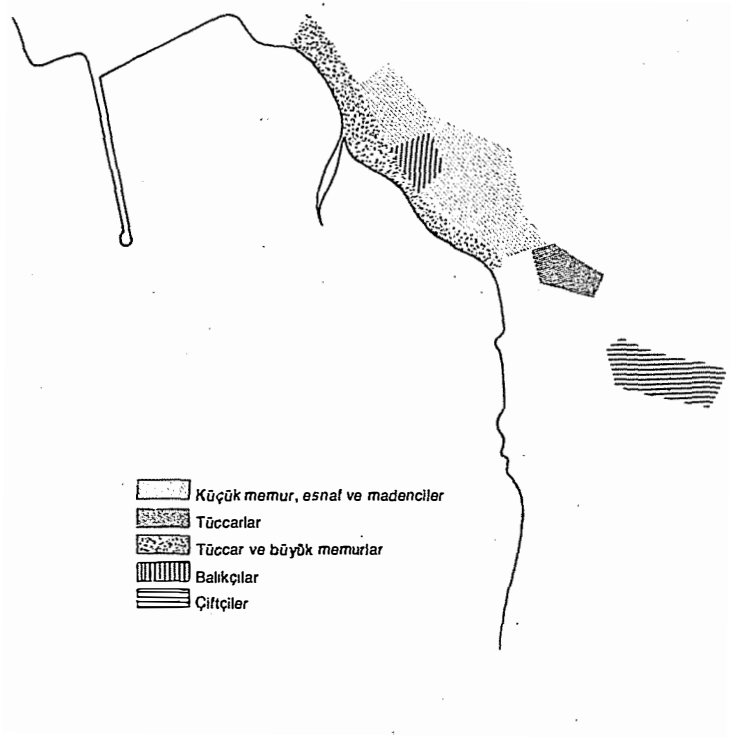
Kabul etmek gerekir ki, toplumların değişmesinde kişilerin gündelik hayatlarına giren, sosyal dünyalarını genişleten, temel toplumsal ilintileri değiştirerek, parçası olduğu bütünü etkileyen değişiklikler önemlidir. Bunlara teğet değip kalkanlar değil. Böyle fonksiyonel karşılıklı bir ilişki kurulmadığı hallerde, teknolojik değişikliklerle teğet değdikleri toplumlar, ilişki kurulmamış herhangi bir değişiklik gibi etkisiz, su ve yağ gibi yanyana fakat birbirlerinden ayrı hayatlarını sürdürüp giderler. Demir-Çelik Fabrikalarının Ereğli üzerindeki etkileri onun tamamen Türkiye ile bağlanma ve bütünleşme şekline bağlı olacaktır. Yoksa, kömür işletmesinin etkilerinden daha az derine giden değişiklikler getirmesi mümkündür.

ZONGULDAK'IN TÜRKİYE İÇİNDEKİ YERİ

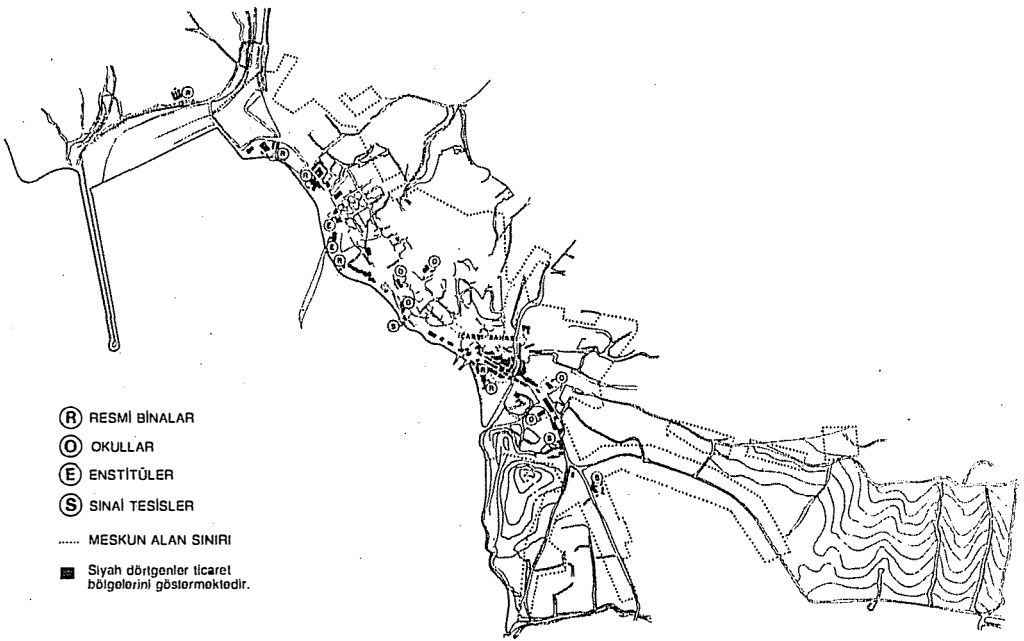

EREĞLİ'NİN ZONGULDAK VE TÜRKİYE'NİN BÜYÜK MERKEZLERİ İLE BAĞLANTISI

YERLEŞMELERİN MESLEKLERE GÖRE FARKLILAŞMASI

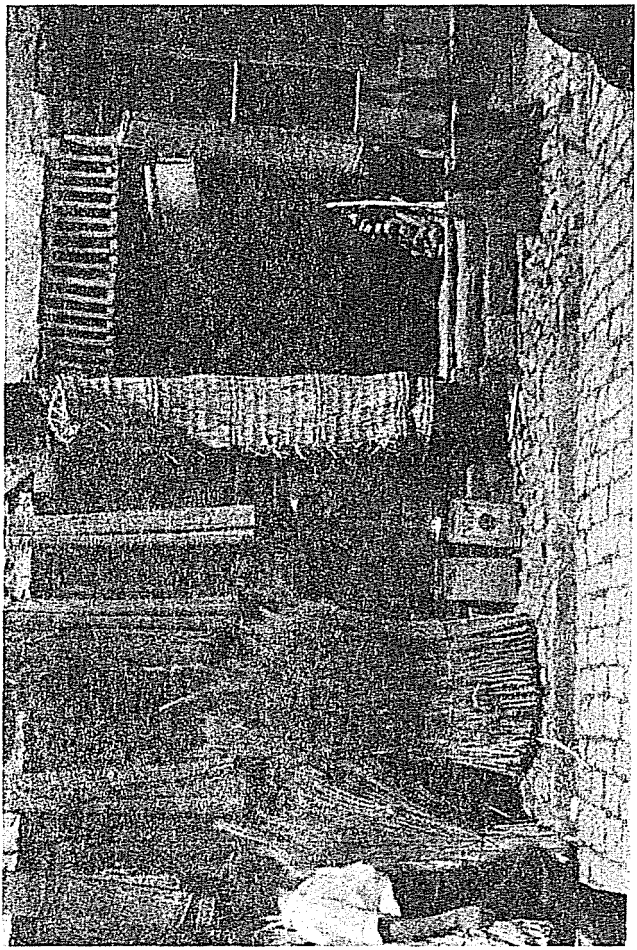

EREĞLİ (KARADENİZ)
ŞEHİRLERARASI ARAZİ KULLANMA HARİTASI

Ereğli'ye Denizden Bir Bakış

Bir Hasır ve Süpürge İmalatçısı

Özellikle Köylülerin Alışveriş Ettikleri Mağazalardan Biri

Köylere Ait Kamyon ve Otobüsler

Ereğli Pazarına Gelen Bir Köylü Kadın

Köylü Kadın Kıyafetleri

Dibek Taşı

Bir Berber Dükkanı
İçerideki kadın müşteriye ve inşaat malzemesi satıldığını bildiren ilana dikkat ediniz

Yalıboyu Caddesi: Bir eşek arabası ve demir-çelik inşaatına ait işçi taşıyan bir kamyon

KAYNAKÇA

Aygün, Tahsin; *Karadeniz Ereğlisi Tarihi,* Ayyıldız Matbaası, 1960, Ankara.

Duran, Sabit Nihat; *Ereğli'nin Yakın Tarihi,* Neşredilmemiş manüskript.

Fallding, Harold; "Functional Analysis in Sociology", *American Sociological Review,* Feb. 1963, Vol.28.

Foster, M. George; "What is Folk Culture" *American Anthropologist,* 1953, Vol.55.

Harris, Marvin; *Town and Country in Brazil,* Colombia University Press, New York, 1958.

Herskovits, M. J.; *Man and His Works,* Knopp Co., New York, 1949.

Hoselitz, Bert F.; *Sociological Aspects of Economic Growth,* The Free Press of Glencoe, Illinois, 1960.

Hyman, Herbert; Payaslıoğlu, Arif; and Frey Fredrick W.; "The Values of College Youth", *Public Opinion Quaterly,* ve *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi,* 1958.

Kâtip Çelebi; *İlâveli Cihannüma.*

Kıray Mübeccel; "İstihlâk Normları", *Plânlama,* Sayı:3, Ankara 1963.

Lerner, Daniel; *The Passing of Traditional Society,* The Free Press, Glencoe, Illinois 1958.

Lewis, Oscar; *Life in a Mexican Village,* University of Illinois Press 1951, Urbana, Illinois.

Malinowski, Bronislav; "Culture", *Encylopedia of Social Sciences.*

Malinowski, B.; *Dynamics of Culture Change,* Yale University Press, New Haven, 1947.

Merton, Robert; *Social Theory and Social Structure,* The Free Press of Glencoe, Illinois 1949.

Merton, Robert and Nispet, R. (eds.); *Contemporary Social Problems; An Introduction to the Sociology of Deviant Behavior and Social*

Disorganization, Harcourt Brace and World Co., 1961, New York.

Miner, Horace; "The Folk-Urban Continium", *American Sociological Review,* Vol.17, October 1952.

Naim, Ahmet; *Uzun Mehmetten Bu Yana Zonguldak Havzası*, İstanbul 1940.

Nash, Manning; *Machine Age Maya,* The American Anthropological Association Memoris, No.87, 1958, Menesha Wisconsin.

Redfield, Robert; "The Folk Society"; *American Journal of Sociology,* Vol.52, Jan. 1947.

Sherif, M. ve C. W. Sherif an oritline of Secial Psychology.

Sjoberg, Gideon; "The Preindustrial City", *American Journal of Sociology,* Vol.60, 1955.

Sjoberg, Gideon; "Folk and Feodal Societies", *American Journal of Sociology,* Vol.58, 1952.

Şirin Ereğli, Koleksiyon; mahalli gazete, Yıl: 1957-1962.

Talas, Cahit; *İçtimai İktisat*, Siyasal Bilgiler Fakültesi Neşriyatı, 1955, Ankara.

Zonguldak Bölge Planlama Raporları, İmar ve İskân Bakanlığı, (Neşredilmemiştir).

TABLOLAR

Tablo:1 Evlerin Genel Durumu / 36
Tablo:2 Evlerde Su Durumu / 36
Tablo:3 Oturduğu Evi Değiştirmek İsteyenler / 37
Tablo:4 Oturduğu Evi Değiştirmek İsteyenlerin Gösterdikleri Sebepler / 37
Tablo:5 Meslek Grupları ve Oturdukları Mahalleler / 39
Tablo:6 Gelir Grupları ve Oturdukları Mahalleler / 40
Tablo:7 Göç ve Yerleşme / 42
Tablo:8 Ereğli'de Doğanlar ve Ereğli'ye Dışardan Göçenler / 43
Tablo:9 Ereğli'ye Dışardan Gelenlerin İlk Yerleştikleri Bölgeler / 43
Tablo:10 İşyerleri / 46
Tablo:11 Ereğli Liman Faaliyeti / 54
Tablo:12 Aile Reislerinin Yaptığı Seyahatler / 54
Tablo:13 Çeşitli Yıllarda Nüfus / 55
Tablo:14 Nüfus Artımı ve İndeksi / 57
Tablo:15 Aile Reislerinin Yaş Grupları / 57
Tablo:16 Aile Reislerinin Eğitim Durumu / 58
Tablo:17 Yakın Akrabaların Okuryazarlığı / 58
Tablo:18 Aile Reislerinin Medenî Durumu / 59
Tablo:19 Yaş Grupları ve Medenî Durum / 60
Tablo:20 Aile Büyüklüğü / 61
Tablo:21 Ailelerin Çocuk Sayısı / 61
Tablo:22 Ereğli'ye Dışarıdan Göç Edenlerin
Geliş Eskiliklerine Göre Dağılımı / 61
Tablo:23 Ereğlili Ailelerin Ereğli Dışına Gitmiş Akrabaları / 62
Tablo:24 Ereğli Dışına Göçen Ailelerin Akrabalarının Bulundukları Yerler / 62
Tablo:25 Ereğli Dışına Gidenlerin, Ereğli'de Kalan Aile İle
Akrabalık Dereceleri / 63
Tablo:26 Ereğli Dışına Göç Etmiş Ereğlililerin İş Durumları / 64
Tablo:27 Göç Edenlerin Memleketleri İle Temas Yolları / 65
Tablo:28 Ereğli'ye Dışarıdan Gelen Aile Reislerinin
Ereğlililerle Münasebetleri / 66
Tablo:29 Ereğli'ye Dışarıdan Gelmiş Olan Ailelerde Kadınların
Ereğlililerle Münasebetleri / 66

Tablo:30 Seyahatlarında Eşlerini de Beraber Götüren Aile Reislerinin Dağılımı / 68
Tablo:31 Aile Reislerinin Çocuklarını Beraber Seyahata Götürme Dağılımları / 68
Tablo:32 Erkek Aile Reislerinin Eşlerini ve Kızlarını Beraber ya da Ayrı Ayrı Seyahata Gönderme Toleransları / 69
Tablo:33 "Zonguldak" ve "İstanbul"a Giden Aile Reislerinin Meslekleri / 71
Tablo:34 Zonguldak'a ve İstanbul'a Giden Aile Reislerinin Gelirleri / 72
Tablo:35 Aile Reislerinin Meslekleri ve Eşlerini Seyahata Götürdükleri Yerler / 73
Tablo:36 Kadın ve Çocukların Seyahatları / 74
Tablo:37 Aile Reislerinin Yaş Grupları ve Oğullarını Beraber Seyahata Götürdükleri Yerler / 75
Tablo:38 Aile Reislerinin Yaş Grupları ve Kızlarını Beraber Seyahata Götürdükleri Yerler / 76
Tablo:39 Yabancı Sayılan Kimseler / 77
Tablo:40 Yabancı Anlayışı ve Meslekler / 78
Tablo:41 "Yabancı" Sayma Ölçütleri / 79
Tablo:42 "Yabancı" Kriteryumu ve Aile Reislerinin Öğrenim Durumu / 80
Tablo:43 Bugünkü Aile Reisleri ve Onların Babalarının Meslekleri / 84
Tablo:44 Meslekler ve Gelirler / 85
Tablo:45 Meslekler ve Göç / 86
Tablo:46 Aile Reislerinin ve Kendi Babalarının Meslek Dağılımı / 97
Tablo:47 Aile Reislerinin Meslekleri ve Oğullarının Ne Olmasını İstedikleri / 99
Tablo:48 Aile Reislerinin Erkek Çocukları İçin Arzu Ettikleri Meslekler / 100
Tablo:49 En Yerel Meslekten En Çok Şehirleşmiş Mesleğe Doğru Tercih Puanlarının Kıyaslaması / 101
Tablo:50 Meslek Tercihinde Şehirleşme Eğilimi / 102
Tablo:51 Zengin Sayılmak İçin Gerekli Görülen Şekiller / 103
Tablo:52 Zengin Sayılmak İçin Gerekli Servet Şekillerinin Miktarları / 104
Tablo:53 Ereğli'de Önemli ve Zengin Kişiler Hakkında Kanılar / 105
Tablo:54 Meslekleraası Temaslar / 106
Tablo:55 Meslekler ve Meslekleraası Temaslar / 108
Tablo:56 Aile Reislerinin Borç İstedikleri Kurumlar ve Kişiler / 109
Tablo:57 Kadınların Çalışmasına Ait Kanılar / 110
Tablo:58 Yaş Grupları ve Evli Kadının Çalışmasına Ait Değerler / 112
Tablo:59 Yaş Grupları ve Bekar Kadının Çalışmasına Ait Değerler / 112

Tablo:60 Meslek Grupları ve Evli Kadının Çalışmasına Ait Değerler / 113
Tablo:61 Meslek Grupları ve Bekar Kadının Çalışmasına Ait Değerler / 114
Tablo:62 Öğrenim ve Evli Kadının Çalışmasına Ait Değerler / 115
Tablo:63 Öğrenim ve Bekar Kadının Çalışmasına Ait Değerler / 115
Tablo:64 Kadınların Yapabileceği İşler Hakkında Aile Reislerinin Kanıları / 116
Tablo:65 Yaklaşık Gelir ve Gider / 118
Tablo:66 Oturulan Evlerde Oda Sayıları / 120
Tablo:67 Evde Bulunan Eşyalar / 121
Tablo:68 Evlerde Bulunan Halı Miktarı / 122
Tablo:69 Sabah Kahvaltısında Yenen Yemekler / 126
Tablo:70 Akşam Yemeğinde Yenen Besiler / 126
Tablo:71 Evde Yapılan Besi Maddeleri Cinsi / 128
Tablo:72 Evde Yapılan Besi Maddelerinin sayısı / 128
Tablo:73 Hazır Alınan Besi Maddelerinin Sayısı / 128
Tablo:74 Hazır Alınan Besi Maddelerinin Cinsi / 129
Tablo:75 Aile Reislerinin Giyim Eşyaları / 129
Tablo:76 Kadın Kıyafetleri / 130
Tablo:77 Aile Reislerinin, Ellerine Açıktan Para Geçtiği Takdirde Yapacakları Şeyler / 132
Tablo:78 Transistörlü Radyo, İki Kat Elbise, İstanbul Gezisi, Takım Ev Eşyası, Otomobil, Buzdolabı" Maddelerinin Gereği Üzerine Aile Reislerinin Görüşleri / 132
Tablo:79 Aile Reislerinin "Lüks" Saydıkları Şeyler / 133
Tablo:80 Aile Reislerinin İsraf Ayraçları / 133
Tablo:81 Aile Kompozisyonu / 136
Tablo:82 Çekirdek Olmayan Ailelerin Kompozisyonu / 137
Tablo:83 Önemli Sorunlarını Kime Danışırlar? / 146
Tablo:84 Evlenme Konusunda Tercih Edilen Törenler / 155
Tablo:85 Okul Çağında Olan Çocukların Okula Devamı / 160
Tablo:86 Aile Reislerinin Çocukları İçin İstedikleri Eğitim Seviyesi / 160
Tablo:87 Aile Reislerinin Meslekleri ve Erkek Çocuklar İçin İstedikleri Eğitim Derecesi / 162
Tablo:88 Aile Reislerinin Meslekleri ve Kız Çocuklar İçin İstedikleri Eğitim Derecesi / 163
Tablo:89 Çocukların Eğitiminde Güdülen Gaye / 166
Tablo:90 Aile Reislerinin Meslekleri ve Erkek Çocukların Eğitimi İçin Düşündükleri Gayeler / 167
Tablo:91 Aile Reislerinin Meslekleri ve Kız Çocukları İçin Eğitim Gayesi / 168

Tablo:92 İş ve Meslek Seçiminde Babanın Rolü / 170
Tablo:93 Meslek Grupları ve Boş Zaman Faaliyetleri / 178.
Tablo:94 Aile Reislerinin Meslekler ve Eşlerini Götürdükleri Eğlence Yerleri / 183
Tablo:95 Radyo Dinleme / 187
Tablo:96 Radyo Yayımlarında Tercih Edilen Programlar / 187
Tablo:97 Radyoda Müzik Dinleme / 188
Tablo:98 Eğitim ve Radyoda Haber Dinleme / 189
Tablo:99 Radyoda Dinlenen Konuşma / 190
Tablo:100 Hane Reislerinin okudukları Gazeteler / 192
Tablo:101 Gazete Okuma / 192
Tablo:102 Gazetelerde Tercih Edilen Yazılar / 193
Tablo:103 Sinemaya Gitme Sıklığı / 195
Tablo:104 Yaş Gruplarının Sinemaya Gitme Sıklığı / 199
Tablo:105 Türkiye'de En Uzak Yer Kavramı / 200
Tablo:106 Dünyada En Uzak Yer Kavramı / 200
Tablo:107 Dünya Hakkında Bilgi (Şehirler) / 201
Tablo:108 Bağdat'ın Nerede Olduğu Hakkındaki Bilginin Eğitime Göre Dağılımı / 202
Tablo:109 Berlin'in Nerede Olduğu Hakkındaki Bilginin Eğitime Göre Dağılımı / 202
Tablo:110 Bağdat'ın Nerede Olduğu Hakkındaki Bilginin Gelir Gruplarına Göre Dağılım / 203
Tablo:111 Berlin'in Nerede Olduğu Hakkındaki Bilginin Gelir Gruplarına Göre Dağılımı / 204
Tablo:112 Zaman Kavranı (Yatıp Kalkma Vakti) / 206
Tablo:113 Zaman Kavramı (Seyahat Müddeti) / 207
Tablo:114 Zaman Kavramı İle İlgili Araçlar / 207
Tablo:115 Mesafe Kavramı (Denizde ve Karada) / 207
Tablo:116 Büyüklük ve Dakiklik Kavramları / 208
Tablo:117 İlçedeki İdarî Teşkilât ve Personel Durumunu Gösterir Tablo / 211
Tablo:118 1962 Yazında Ereğli'deki Resmi Binalar / 212
Tablo:119 1961 Yılında ve 1962 Yılının İlk Altı Ayında İşlenen Suçlar / 212
Tablo:120 Aile Reislerinin Ölüm Sebepleri Hakkında Tahminler / 221
Tablo:121 Ölüm Sebebi Kanısı ve Eğitim / 221
Tablo:122 Hayatta Başarıya Ulaşmak İçin Gerekli Görülen Şeyler / 222
Tablo:123 Ereğli'de İnsan ve Dünya Anlayışları / 224
Tablo:124 Demir-Çelik Fabrikası'nın Kurulacağını İlk Defa Kimlerden Duydular / 226

Tablo:125 Demir ve Çelik Tesisleri'nde Faaliyet Halindeki Firmalar ve Bunlarda Çalışan Elemanlar / 227
Tablo:126 Fabrikanın Kasabaya Getireceği Değişiklikler / 235
Tablo:127 Fabrikanın Aileye Getireceği Değişiklikler / 235
Tablo:128 Civar Altı Köyün Hane Sayısı, Nüfusu ve Hane Başına Düşen Ortalama Nüfus / 238
Tablo:129 Aynı Evde Oturan Kişilerin Sayısı / 239
Tablo:130 Çocuk Sayısı / 239
Tablo:131 Ailelerle Beraber Oturulan Kimseler / 239
Tablo:132 Ana, Baba, Kaynana Ya Da Kaynatası İle Beraber Oturan Aileler / 240
Tablo:133 Aile Reislerinin Yaş Grupları / 240
Tablo:134 Aile Reislerinin Medenî Durumu / 241
Tablo:135 Aile Reislerinin Eğitim Durumları / 241
Tablo:136 Aynı Evde Oturanların Eğitim Durumu / 242
Tablo:137 Köylerden Göçen Kimselerin Aile Reisleri İle Akrabalıkları / 243
Tablo:138 Köyden Dışarı Göçenlerin Köydeki Akrabaları İle İlişki Yolları / 244
Tablo:139 Köylerde Seyahatler / 242
Tablo:140 "Yabancı" Kavramı / 245
Tablo:141 Çevre Köylerdeki Hane Reisleri İle Babalarının Meslekleri / 246
Tablo:142 Yaklaşık Gelir ve Gider Dağılımı / 246
Tablo:143 Zengin Sayılmak İçin Gerekli Görülen Servet Şekilleri / 248
Tablo:144 Zengin Sayılmak İçin Gerekli Sanılan Toprağın Miktarı / 248
Tablo:145 Zengin Sayılmak İçin Gerekli Sanılan Nakit Paranın Miktarı 249
Tablo:146 Zengin ve Önemli Kişiler Hakkında Kamlar / 249
Tablo:147 Alelade Borçlar İçin Akrabalar Hariç, Kimlerden Borç Para İsterler / 250
Tablo:148 Banka Borçları İçin Kimlerden Borç Para İsterler / 250
Tablo:149 Hane Reislerinin Oturduğu Evlerin Büyüklüğü / 252
Tablo:150 Evlerin Mutfak, Banyo, Helâ ve Elektrik Durumu / 252
Tablo:151 Evlerde Bulunan Eşyalar / 252
Tablo:152 Evlerde Karyola ve Bunda Yatanlar / 253
Tablo:153 Sabah Yemekleri / 253
Tablo:154 Akşam Yemekleri / 254
Tablo:155 Satın Alınan Hazır Besi Maddeleri / 256
Tablo:156 Eline Açıktan Para Geçmesi Halinde Aile Reisinin Yapmak İstediği Şeyler / 256

Tablo:157 Aile Reislerinin Çocukları İçin İstedikleri Eğitim Seviyesi / 257
Tablo:158 Çocuk Eğitiminde Amaç / 258
Tablo:159 Gazete Okuyanlar ve Okudukları Gazete / 259
Tablo:160 Hane Reisleri Arasında Radyo Dinleme / 259
Tablo:161 Haberler, Temsiller ve Maçların Dinlenme Dağılımı / 260
Tablo:162 Hane Reislerinin Müzik Dinleme Dağılım / 260
Tablo:163 Hane Reislerinin Konuşma Programlarını Dinleme Dağılımı / 261
Tablo:164 Türkiye İçinde Uzaklık Kavramı / 261
Tablo:165 Dünya İçinde Uzaklık Kavramı / 262
Tablo:166 Köylerde Dünya Hakkında Bilgi (Şehirler) / 263
Tablo:167 Zaman Kavramı / 264
Tablo:168 Zonguldak'ın Zaman Olarak Uzaklığı / 265
Tablo:169 Zaman Kavramı İle İlgili Araçlar / 265
Tablo:170 Kara ve Deniz Uzaklığı Kavramları / 266
Tablo:171 Büyüklük ve Dakiklik Kavramı / 266
Tablo:172 Ölüm Sebebi Kanısı / 267
Tablo:173 Başarıya Ulaşmak İçin Gerekli Görülen Şartlar / 267
Tablo:174 Fabrikanın Hane Reislerinin Hayatına
Getireceği Değişiklikler / 268

İNDEKS

Abdülhamit 88[n]

Açık mülâkat 24, 27, 30, 67, 117, 141, 164, 172, 196, 217

"Adam olmak" 141, 166, 276

Adana 81

Adalet Partisi 213

Ağa 87, 88, 89, 91, 95, 124, 141, 149, 205, 215, 218, 246
  toprak ağası 91

Ahmet Naim 33

Aile 26, 56, 57, 63, 66, 135, 136, 271, 274
  büyüklüğü 59, 61[T], 82, 137, 155, 251, 266, 271
  düzeni 15, 16, 59, 240, 271
  içi insan ilişkileri 135, 137, 142, 147, 155, 258
  dışı insan ilişkileri 155
  kavramı 135
  kompozisyonu 24, 135, 136, 137[T]
  reisi 25, 58, 59, 61, 84[T], 97, 103, 109, 135, 146, 165, 196, 240, 253, 257
  yaşantıları 28
  bozuk aile 136, 137[T]
  büyük aile 135, 136[T], 137, 149, 196, 240, 258, 273
  geniş aile 56, 59, 136[T]
  karışık aile 136[T]
  kız evlâda dayanan aile 135, 136[T]
  nükleer (çekirdek) aile 59, 135, 136[T]

Akarca Mahallesi 38

Akçakoca 49, 50, 52, 191, 225

Akrabalık 16, 62, 63[T], 146, 240
  bağları 147
  ilişkileri 147, 244[T]

Akşam Kız Sanat Okulu 109, 159

Alacaburun 32

Alaplı 49, 52

Alevi 67

Alkollü içkiler 176[n]

Amatör balıkçılık 177

Amerika 198, 200, 231, 262

Anadolu 21, 25, 32, 49, 125, 149, 152, 192, 195, 197, 200, 247, 261
  Batı Anadolu 21, 197, 200
  Doğu Anadolu 51, 197, 200, 261
  Güneydoğu Anadolu 197, 200, 261
  Orta Anadolu 197, 261

Annenin tampon fonksiyonu143, 154

Anne-oğul ilişkileri 142, 143

Angel, G.W. 27

Ankara 12, 29, 50, 52, 53, 68, 81, 121, 158, 185, 186, 187, 191, 194, 216, 225, 226, 231, 232, 244, 259, 260, 278, 279

Anket 24, 27, 28, 109, 126, 218

Anonim ilişkiler 18, 21, 46, 117, 147, 251

Arabistan 198, 201

Arazi 102
  kullanma şekli 15, 17, 43

Arkaik Yunan 33

Armutçuk 50

Asayiş 214, 275

Asya 14, 198, 200, 262
Atina 198, 201, 263
Avcılık ve Atıcılık Kulübü 179
Avrupa 198, 200, 262
Âyan-Âyanlık 33
Ayasofya Kilisesi 37
Aygün, Tahsin 32

Baba Burnu 31
Baba-oğul ilişkileri 137, 138, 139, 257, 269
Babanın kontrol kuvveti 135
Babanın otoritesi 135, 154, 156
Bağdat 198, 200, 201T, 202T, 203T, 263T
Bağlantılar
  deniz bağlantıları 49
  kara bağlantıları 50
  köylerle bağlantı 52
  merkezlerle bağlantı 51
Bağlık Mahallesi 38, 41
Bağlık Tepesi 34, 225
Banka 45, 89, 107, 109, 249, 250
Bartın 33
Batı Anadolu 21, 197, 200
Batı Karadeniz 21, 31, 49, 200, 237
Batı Müziği 179, 186, 187, 260
Belediye Gazinosu 195
Belediye Teşkilatı 213
Bekar kadının çalışması 110, 111, 112T, 114T, 115T
Berlin 198, 200, 201, 202, 262, 263
"Beşik kertme" 152
Bey Çayırı 37, 38, 41, 44
Birleşmiş Milletler 198
Bizans 32, 34
Bombay 198, 201, 263
Borç almak 88, 89, 109T, 249, 250T
Borç ödemek 107
Boş zaman faaliyetleri 171, 178, 258, 274
  erkeklerin boş zaman faaliyetleri 171, 174, 183T
  geleneksel boş zaman faaliyetleri 171
  kadınların boş zaman faaliyetleri 171, 172, 183T
  müşterek boş zaman faaliyetleri 180, 187T
  örgütlenmiş boş zaman faaliyetleri 171, 179
  ticari boş zaman faaliyetleri 182
  yapıcı boş zaman faaliyetleri 171
Bozhane Çarşısı 44, 67
Bozuk aile 136, 137T, 162T
Bozuk sosyal fonksiyon 269
Bünye değişikliği 18, 91
Bünye farklılığı 18, 91
Bütünleşme 20, 21, 271, 277
Büyük aile 135, 136, 137, 149, 196, 240, 258, 273
"Büyük Ereğli" imajı 233
Büyük şehir meslekleri 100, 101T, 102T

Caddeler
  Dikili Caddesi 34, 44
  Meydanbaşı Caddesi 34, 44
  Yalı Caddesi 31, 34, 41, 49, 50
Cahil 56, 58T, 241T
Cami 37, 212, 218, 237
Cenevizliler 32
Cip taksi 50
Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) 213
Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) 213

Çalışma 15, 16, 102, 109, 113, 116, 139, 158, 171, 173, 181, 182, 216, 258, 275
çocukların çalışması 109
kadınların çalışması 109, 110[T], 116[T]
rasyonel çalışma 15
Çamlı 93
Çapa ziraati (tarımı) 96
Çarşı 35, 44, 49, 119, 130, 174
hamamı 119
Bozhane Çarşısı 44, 67
Rum Çarşısı 174
Çatalağzı 119, 251
Çırak 139, 169
Çilekçilik 94, 96
Çilek Spor Klübü 179
Çocuk 61[T], 162[T], 239[T], 258[T]
lar için istenen eğitim 160
lar için istenen meslekler 99[T], 100
sayısı 56, 61[T]
un suçluluğu 214
çocuğun çalışması 139
akraba çocukları 149
komşu çocukları 149
okul çağındaki çocuklar 159, 160[T]
Çocuk Esirgeme Kurumu 211
Çözülme 140, 223

Dakiklik kavramı 208[T], 266[T]
Danışma
kadınlara danışma 145, 146[T]
yaşlılara danışma 146
Danslı toplantı 182, 275
Davranış 13, 26, 27, 30, 77, 123, 140, 143, 171, 181, 217, 218, 220, 231, 263, 271
dinsel davranış 26, 27
fatalist davranış 217
rasyonel davranış 217
Dede 146, 172, 219
Demirci Dede 219
Fındıklı Dede 219
Mersin Dede 219
Değerler 13, 16, 19, 20, 27, 51, 55, 110, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 137, 147, 164, 165, 218, 234, 235, 268, 270, 276, 277
sosyal değerler 20, 117
sosyal değerler sistemi 20, 55
yeni değerler 143, 277
Değişme 11, 13, 18, 19, 21, 24, 55, 109, 110, 111, 137, 140, 141, 147, 217, 254, 265, 269, 273, 274
değişme hızı 269
değişme oluşumu 18, 141
bünye değişikliği 18, 91
sosyal değişme 11, 18, 109, 141, 147, 217
Demirci Dede 219
Demir Çelik Fabrikaları 49, 87, 122[n], 159, 170, 185, 192, 194, 225, 226[T], 268,
Demir Çelik Tesisleri 11, 21, 56, 103, 109, 158, 227[T], 268
Demiryolu 21, 41, 43, 50, 51, 83, 86, 96, 98
Demokrat Parti 192, 225
Denge 11, 19, 91, 141, 154, 269, 271, 274, 276
koruma mekanizması 19
göreli denge 20, 90
yeni ilişkiler dengesi 141
Deniz bağlantısı 49
Deniz ulaşımı 49
"Denk" olma 150
Dergi 190, 194, 259
Dernekler 182, 211, 275

Fakir Hastalara Yardım Derneği 173
Türk Kültür Derneği 179, 181, 192, 194, 232
Yardım Sevenler Derneği 173, 232
Devlet Demir Yolları 211, 215
Devlet Hastanesi 215
Devrek 33, 35, 41, 44, 52, 66, 67, 197, 225
Devrek Şosesi 35, 44, 66, 67, 225
Dışarı açılma 123, 149, 155, 181
Dışarı ile bütünleşme 21
Dikey hareket (mobilite) 17, 96, 116, 134
Dikili Caddesi 34, 44
Dinsel 15, 16, 130, 149, 155, 217, 218, 220, 260, 261, 274, 275
davranış 26, 27
fonksiyon 82
hayat 16, 217, 218, 275
inançlar 217, 218
merasimler (törenler) 17, 155, 217, 274
yaşantılar 217, 220
Doğu Anadolu 51, 197, 200, 261
Doğu Karadeniz 67, 197, 200
Doğum 62, 109, 146, 147, 148, 149, 156, 172, 212, 215, 216, 274
Doğumevi 109, 215, 216
Dolmuş sistemi 50
Dökülü 33, 44
Durkheim, E. 13
Duran, Sabit Nihat 55
Düğün 125, 146, 152, 153, 155, 156
Dünür 151, 152
Dünya görüşü 140, 217, 220, 266, 274
fatalist dünya görüşü 220, 253, 274
otoriter dünya görüşü 223
rasyonel dünya kavramı 223
Dünya kavramları 195, 197, 200[T], 201[T], 224[T], 261[T], 262[T]
Düzen 16, 95, 100, 135, 141, 164, 211, 217, 269, 271, 272
aile düzeni 59, 240, 258
feodal düzen 19, 95, 271
ilişkiler düzeni 18, 21, 53
kapitalist düzen 95
sosyal düzen 92, 214
tabakalaşma düzeni 156
yerleşme düzeni 47, 237, 270

Ecel 26, 220
Eğitim 29, 58[T], 80[T], 160[T], 162[T], 163[T], 192, 194, 200, 211, 221, 222, 241, 256, 257, 274, 276
faaliyeti 15, 58[T], 257
gayesi 164, 166[T], 275
ile ilgili vaziyet alışlar 160, 275
E.K.İ. 33, 87, 154, 270
Ekoloji 20, 21, 41, 67, 267
Ekolojik ilişki 21, 41
Ekonomi(k) 15, 16, 24, 83, 95, 107, 116, 125, 134, 149, 213, 232, 234, 235, 268, 273, 276
faaliyet 58[T], 83
hayat 15, 16, 83, 107, 235
yapı 15
ev ekonomisi 127, 128[T]
kıtlık ekonomisi 133
para ekonomisi 127
prestij ekonomisi 36, 93
Elit grup 16
"Elpek" 255
Erdemir Spor Kulübü 232
Ereğli Limanı 49, 83, 93, 232
liman faaliyeti 53, 54[T]
Erkeğin otoritesi 143, 154
Erkek Orta Sanat Okulu 158

Erkek Sanat Enstitüsü 158
Eski Türkçe 56, 58[T], 241[T]
Esoterik inançlar 217, 220
Eşraf 55, 173, 213
Etnik grup 15, 67
Ev ekonomisi 127, 128[T]
Evlenme 138, 140, 144, 147, 150, 151, 154, 155, 172, 181, 240, 274
  de dinsel merasim 154, 155[T]
  de resmi merasim 154, 155[T]
Evli kadının çalışması 109, 110, 112[T], 114[T], 115[T]
Evlilik öncesi ilişkileri 153
Evliya 217

Fakir Hastalara Yardım Derneği 173
Fal (falcılık) 217, 220
Farklılık (farklılaşma) 15, 20, 21, 105, 106, 125, 129, 174, 180
  farklılaşmış müessese 237
  bünye farklılaşması 18, 91
  sosyal farklılaşma 18, 93
  yapı farklılığı 18
Fatalist 126, 134, 181, 217, 220, 221, 222, 223, 253, 266, 267, 273, 274
  davranış 217
  değerler
  dünya görüşü 220, 253, 274
Fazla üretim 16
Fena beslenme 216
Feodal 14-19, 21, 90-95, 134, 141, 165, 181, 269, 271, 279
  devre 95
  düzen 19, 95, 271
  ilişkiler 15
  şehir 14, 37
  toplum 16, 96, 271
  yarı feodal toplum 98
Fındıklı Dede 219
Folklor 179
Follding, Harold 270[n]
Fonksiyon 15, 18, 87, 90, 91, 95, 269, 271
  bozuk sosyal fonksiyon 269
  dinsel fonksiyon 15
  idari fonksiyon 17
  mali fonksiyon 17
  mübadele fonksiyonu 45
  siyasal fonksiyon 15
  tampon fonksiyon 20, 91, 156, 274
Fonksiyonel bütün 18
Formel müessese 18
Foster, G.M. 14, 278
Frey, F.W. 27[n]
Frik 32

"Garipler Mezarlığı" 33
"Gavata" 56[n]
Gayri uzvi enerji 15
Gazete 46, 101, 164, 182, 185, 190, 191, 192[T], 193[T], 194, 209, 229, 259[T], 275, 279
Gazino 33, 177
Geçici nüfus 230
Geleneksel boş zaman faaliyeti 171
Geleneksel toplum 13
"Gelin Hamamı" 153
Gelir 117, 118, 251
  grupları 38, 40[T], 69, 72[T], 85[T], 272
  yaklaşık gelir 117, 118, 246
Gençlerin kahveleri 174
Gençlik Spor Kulübü 179
"Gırgır" 83
Gider 27, 117, 118[T], 246[T]
Gizli organize dinsel hayat 218
Göç 41, 42[T], 43[T], 62[T], 63[T], 64, 66, 70, 82, 86, 119, 131, 243, 244[T], 245,

251, 270, 271
Göreli denge 20, 90, 215
Göreli statü 145
Görücü 151
Gösterişçi tüketim 134, 274
Göz Tepe 31, 34, 172, 219, 225
Grup 23, 111, 196, 197, 205, 207, 213, 273, 274
  dayanışması 13
  elit grup 16
  etnik grup 15, 67
  gelir grupları 40[T], 72[T], 85[T]
  iç grup 175
  meslek grupları 39[T], 69, 71[T], 85[T], 99[T], 106[T], 113, 114, 165, 178
  yaş grupları 56, 57[T], 75[T], 112, 135, 240[T]
Gülüç Irınağı 225, 233
Gülüç Köyü 238[T]
Gümeliler 66, 67
Gümeliler Mahallesi 66
"Günah" 117, 126, 220
Güneydoğu Anadolu 197, 200, 261
Güreş 177
Güvenlilik 142, 166, 273
"Güvey Hamamı" 153

Hac (Hacı) 218
Hacı Baba Türbesi 31
Hacı Hasan Tepesi 31
Haberleşme 16, 21, 164, 185, 186, 194, 195, 197, 208, 209, 259, 260, 270, 275
  araçları 208, 260, 270, 275
Hakkari 197, 200, 261
Halk müziği 186, 187[T], 188[T], 198, 209
Hamam 46, 119, 252
  çarşı hamamı 119
  gelin hamamı 153
  güvey hamamı 153
  kırk hamamı 149
Han Deresi 31
Hane reisi 25, 135, 238
Harris, M. 15[n]
Hayat
  seviyesi 119, 133, 228, 273
  standardı 216
  temposu 185, 209
Haylaz (haylazlık) 140, 181
Heraklea Tepesi 31
Herskovits, M.J. 13[n], 20[n]
Horoz dövüşü 177
Hükümet Meydanı 41, 174, 233
Hyman, H. 27[n]
İç değişme oluşumu 19
İç düzen 15
İdari fonksiyon 16
İdari teşkilat 15
İhtisaslaşma 15, 16, 20, 43
İkametgah mıntıkaları (konut alanları) 16, 38, 44, 47, 270
İktisadi Devlet Teşekkülleri 211
İlim 26, 98, 101, 120, 121, 156, 251, 252, 274
İlişki(ler) 11, 21, 30, 63, 64, 67, 79, 89, 90, 105, 106, 107, 119, 142, 143, 145, 146, 228, 229, 230, 244, 262, 269, 271, 273, 277
  düzeni 18, 21, 53
  kanalı 64, 65[T], 244[T]
  aile ilişkileri 63
  aile içi insan ilişkileri 136, 164, 274
  aile dışı insan ilişkileri 156
  akrabalık ilişkileri 146, 240, 244[T]
  anonim ilişkiler 18, 21, 46, 117, 147, 251

baba-oğul ilişkileri 137, 138, 140, 141, 143, 168, 257, 269, 273
ekolojik ilişkiler 21, 41
ekonomik ilişkiler 16, 95
feodal ilişkiler 15
gelin-oğul ilişkileri 38
insan ilişkileri 16, 21, 107, 135, 136, 137, 141, 147, 205, 208, 229, 231, 235, 270, 272
karı-koca ilişkileri 145, 146, 273
kız-ana baba ilişkileri 143, 273
komşuluk ilişkileri 146
köy-kasaba ilişkileri 50, 52, 237, 238,
köylü-tüccar ilişkileri 88, 251
sekonder (ikincil) ilişkiler 208
sosyoekonomik ilişkiler 95
ticari ilişkiler 90
tüccar-müteahhit ilişkileri 229
yüzyüze ilişkiler 20, 81, 225, 229, 250, 271

İlkokullar 56, 58[T], 115, 157, 159, 160, 161, 202, 221, 241[T], 257,

İmam 101, 218

İnanç ritüelleri 219

İsraf kavramları 26, 131, 133[T], 134, 255

İstanbul 50, 51, 52, 53, 68, 69, 70, 81, 82, 83, 87, 90, 91, 93, 94, 95, 121, 131, 132, 133, 157, 185, 186, 187, 191, 194, 209, 216, 226, 231, 232, 234, 244, 259, 260, 270, 271, 279

İstasyon 43, 50

İstenmeyen unsurlar 15, 16

İş merkezi 15, 34, 37, 47, 52

İş mıntıkaları (alanları) 16, 44, 47, 215

İşyerleri 43, 44, 45, 46, 229, 271

İşçi hareketleri 231

İşçi köylüler 50

İşçi sendikaları 231

Kabasakal Deresi 31, 225

"Kabiliyet" 222[T], 267[T]

"Kabul Günü" 171

"Kader" 222[T], 266

Kadı Tarlası 102

Kadın
ın boş zaman faaliyetleri 171, 172, 183[T]
ın çalışması 109, 110[T], 116[T]
bekar kadının çalışması 109, 110, 112[T], 114[T], 115[T]
evli kadının çalışması 109, 110, 112[T], 114[T], 115[T]
ın statüsü 143
la ilgili değerler 109
lara danışma 145, 146[T]
ların yapabileceği işler kanısı 116[T]

Kahve 28, 44, 93, 174, 175, 229, 237, 258
nin tampon fonksiyonu 53
gençlerin kahveleri 174
yaşlıların kahveleri 174

"Kanaatkârlık" 123, 273

Kandilli 50, 87, 158

Karadeniz 21, 31, 32, 43, 49, 67, 197, 200, 237, 247, 251, 278
Batı Karadeniz 21, 31, 49, 200, 237
Doğu Karadeniz 67, 197, 200

Karayolu 50, 52, 191, 206
bağlantısı 50
taşıtları 50, 52
taşıt yoğunluğu 50

Kasaba içi yol şebekesi 34

Katip Çelebi 23, 278

Kavramlar 185, 259, 263[T]
aile kavramları 135

dakiklik kavramı 208[T], 266[T]
dünya kavramı 197, 200[T], 201[T], 263[T]
israf kavramı 131, 133[T]
lüks kavramı 131, 133[T], 134
mesafe kavramı 197, 200, 205, 207[T]
Türkiye kavramı 197, 200[T], 261[T]
yabancı kavramı 27, 30, 77[T], 78[T], 81, 82,
zaman kavramı 205, 206[T], 207[T], 263
zenginlik kavramı 102
Kaymakamlık 44, 109, 232
Kayseri 81
Kemer Deresi 31
Kepez Köyü 225
Kestaneci Köyü 91, 238
Kıptî 67
Kırmacı Köyü 237
Kıray, Mübeccel 125[n]
"Kırk Hamamı" 149
Kışla Çayı 102
Kışla Köyü 237
Kıtlık ekonomisi 133
Kız-anne baba ilişkisi 143, 273
Kız çocuğun tampon fonksiyonu 144
Kız evlada dayanan aile 136
Kızılay Kurumu 211
Kız Kapısı 33
Kilise(ler) 37
Kireçlik 93
Kirmanlı Mahallesi 38
Kitle haberleşme araçları 260, 270, 275
Kitle hareketleri 230
Kulüpler
Atıcılık ve Avcılık Kulübü 179
Çilek Spor Kulübü 179
Erdemir Spor Kulübü 232
Gençlik Spor Kulübü 179
Komşuluk ilişkileri 146
Kontrol 16, 29, 89, 92, 93, 95, 98, 135, 138, 212, 214
kuvveti 18, 135
babanın kontrol kuvveti 135
mali kontrol 135
sosyal kontrol 16
Kozlu 172
Kömür 21, 33, 43, 45, 49, 50, 51, 55, 83, 86, 87, 88, 89, 92, 93, 94, 95, 98, 124, 154, 158, 177, 180, 192, 216, 219, 245, 270, 271, 277
işçisi 50
işletmesi 43, 45, 50, 51, 55, 83, 86, 87, 89, 98, 158, 180
ocakları 21, 50
yükleme-boşaltma 43
Köseler Köyü 238
Köy (köylüler) 11, 14, 32, 50, 52, 53, 88, 125, 157, 237, 238, 244, 246, 247, 251, 255, 267
kasaba bağlantısı 52
kasaba ilişkileri 50, 52, 237, 238
okulları 237
yolları 237
mahalle ilişkisindeki köyler 237
Köylü hareketleri 230
Köylü-tüccar ilişkileri 88, 251
"Kundak" 148
Kutuplar 198, 200[T], 262
"Kur'an okumak" 58[T], 241[T]
"Kurşun dökme" 218, 219
Kurumlar 18, 19, 45, 53, 91, 93, 98, 109, 141, 269, 270
Çocuk Esirgeme Kurumu 211
Kızılay Kurumu 211
Türk Hava Kurumu 211

Kültür değişmesi 13
Kütüphane 194
Kürt 81

Laz (lar) 181
Lerner, Daniel 14[n]
Lewis, O. 14[n]
"Loğusa şerbeti" 149
Lonca 15, 16
Londra 198, 201, 262, 263
Lüks kavramı 26, 131, 133[T], 134, 255, 273.

Mahalleler
  Akarca Mahallesi 38
  Bağlık Mahallesi 38, 41
  Gümeliler Mahallesi 66
  Kirmanlı Mahallesi 38
  Murtaza Mahallesi 38
  Müftüler Mahallesi 37, 38
  Orhanlar Mahallesi 43
  Rum Mahallesi 44
  Süleymanlar Mahallesi 37, 67, 174
Mahallilik (yerellik) 15, 18, 21, 23, 45, 70, 98, 101, 111, 179, 185, 192, 249, 270, 274
Mahalli meslekler 100, 101[T], 102[T]
Mahmut II 91
Mali kontrol 135
Malinowski 13[n], 19[n]
Maryandina (Maryandinalılar) 32
Maltepe 31
Marmara Bölgesi 197
Mecmua (dergi) 173, 233
Mekanda yerleşme 42[T], 47, 270
Mektup 185, 226, 243, 244
Merkezi iş bölgesi 45, 46, 215
Merkezlerle bağlantı 51
Mersin Dede 219
Merton, R. 19[n]
Mesafe kavramları 197, 200, 205, 207[T]
Mescit (ler) 218
Meslek 15, 16, 24, 28, 38, 39, 41, 45, 47, 63, 64, 69, 70, 77, 83, 84, 86, 96, 97, 98, 100, 101, 102, 103, 106, 109, 111, 113, 114, 116, 139, 150, 157, 160, 161, 165, 166, 168, 169, 173, 178, 180, 213, 243, 245, 246, 257, 270, 271, 272, 274
  grupları 39, 69, 70, 71[T], 84, 85[T], 98, 99[T], 106[T], 113, 114, 165, 178
  kahveleri 174, 175
  lerle ilgili vaziyet alışlar 98, 101[T]
  mobilitesi (devinimi) 84[T], 95, 96, 97[T], 101[T], 246[T], 273
  büyük şehir meslekleri 101[T], 102[T]
  şehir meslekleri 100, 101[T], 101[T]
Meydanbaşı caddesi 35
Meyhane 45, 46, 215
Miner, Horace 14[n]
Miras 134, 144
Modern
  sınai düzen 165, 269, 270
  şehir 14, 17, 37, 271, 272
  toplum 16, 17, 47
Muhtar 213
Murtaza Mahallesi 38
Muska 219
Mübadele fonksiyonu 45
  merkezi 94, 270
Müessese (müesseseleşme)
  formel müessese 16
  sosyal müessese 13, 16, 19
  tampon müessese 53, 91, 270
  temel müessese 91

Müftüler Mahallesi 37
"Mükellefiyet Kanunu" 92
Mülâkat (Mülâkatçı) 23, 24, 25, 27, 28, 29, 53
Müslimlik 33
Müşterek boş zaman faaliyeti 180, 187[T]
Müzik 181, 186, 188[T], 260[T]
alaturka müzik 179, 186, 187[T], 188[T], 260[T]
batı müziği 179, 186, 187[T], 188[T], 260[T]
halk müziği 186, 187[T], 188[T], 198, 209

Nasrullah Efendi 172, 219
NATO Tesisleri 43, 232
Nazar 219
Nefes 219
New York 198, 201, 278
Nispet 278
Nüfus 14, 16, 20, 24, 25, 26, 28, 37, 41, 55[T], 57, 62, 68, 81, 147, 197, 211, 214, 229, 232, 234, 235, 237, 238[T], 261, 270
artış indeksi 55, 57[T]
birikimi 16, 56
hacmi 14
hareketleri 55, 62, 197, 237, 261
sürekli nüfus hareketleri (seyahat) 23, 54[T], 68, 69, 70, 71[T], 82, 133, 185, 207, 244
seyahat 23, 68, 69, 70, 82, 133, 185, 207, 242[T], 244
süresiz nüfus hareketleri (göç) 41, 42[T], 43[T]47, 51, 55, 61, 62, 64, 66[T], 70, 82, 86, 119, 131, 243, 245, 251, 270, 271

Okul 15, 28, 56, 58, 109, 115, 138, 143, 157, 158, 159, 160, 161, 169, 170, 186, 187, 202, 212, 214, 221, 241, 256, 257
çağındaki çocuklar 157, 160[T]
Akşam Kız Sanat Okulu 109, 159
Erkek orta Sanat Okulu 158
Erkek Sanat Enstitüsü 158
İlkokullar 58[T], 157, 212, 241
Köy okulları 237
Lise 58, 115, 157, 159, 160, 186, 187, 202, 214, 221
Ortaokul 56, 58, 109, 115, 157, 158, 159, 160, 169, 186, 187, 202, 212, 221, 257
Öğretmen Okulları 157
Okuryazar 56, 58[T], 241[T]
Okyanusya 198, 200[T], 262[T]
Oluşum 18, 19
iç değişme oluşumu 18
sosyal oluşum 11
şehirleşme oluşumu 47, 53, 109, 254
Organize dinsel hayat 218
resmi dinsel hayat 218
Orhan Gazi 32, 219
Orhanlar Camii 37
Orhanlar Mahallesi 37, 38, 41, 43
Orta Anadolu 197, 261
Osmanlılar (Osmanlı İmparatorluğu) 32, 198
Otorite 27, 135, 138, 140, 143, 168, 181, 223
otoriter davranış 223
babanın otoritesi 154
erkeğin otoritesi 143, 154
ilacın otoritesi 216
yaşlıların otoritesi 16

Öğrenciler 157
Öğretmenler 87, 107, 180, 194

Öğretmen Yardım Sandığı 107
Öğretmenler Birliği 180, 194
Ölüm sebebi kanısı 221[T], 267
Önemli kişi kanısı 105[T], 106, 218, 229, 249[T], 267[T]
Örencik Tepe 31
Örgütlenme 16, 20, 21, 213
Örneklem 25, 28, 29, 117, 120, 124, 126, 129, 237

Para ekonomisi 127
Pazar 15, 53, 130, 175
Payaslıoğlu, Arif 27[n]
"Pılpıt" 255
Plaj 31, 140, 180, 232
Polarizasyon 14
Politik figür 14
Popülasyon 24
Posta 185
Prestij ekonomisi 36, 93

Radyo 46, 123, 132, 133, 143, 164, 179, 182, 185, 186, 187[T], 188[T], 208, 209, 259[T], 260, 261, 275
Rasyonel davranış 217
  çalışma 15
  dünya görüşü 223
Redfield, R. 14[n]
Reorganizasyon 270
Roma Devri 32
Roman 173, 192, 194
Rum Çarşısı 174
Rum Mahallesi 44
Rum mübadelesi 33

Saha (alan) araştırması 23
Sağlık 87, 133, 134, 149, 215
Sarıkorkmaz Köyü 237, 238[T]
Segregasyon (ayrılım) 15, 146, 175
Sherif and Sherif 27[n]
Sekonder (ikincil) nüveleşme 44
Servet şekilleri 103[T], 104[T], 105, 248[T]
"Sevap" 155, 220
Sanayi bölgesi 13
Sınai üretim 17
Sanayileşme 21
Sigorta 45, 90, 154, 271
Sinema 33, 46, 143, 146, 172, 182, 191, 195[T], 196, 199[T], 208, 209, 275
Siyasal 11, 15, 24, 26, 27, 198, 213, 275, 278, 279
  davranış 27
  farklılaşma 17
  fikirler 140
  fonksiyon 15
  hayat 213
Siyasal partiler 213, 225, 275
  Adalet Partisi (AP) 213
  Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) 213
  Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) 213
  Demokrat Parti (DP) 192, 225
Sjoberg, G. 14
Sosyal
  bütünleşme 20
  dayanışma 90, 271
  değerler 20, 117
  değişme 11, 18, 109, 141, 147, 217
  denge 276
  düzen 92, 214
  etkileme 17
  farklılık 18, 93
  gelişme 21, 269
  güvenlik 142
  hareket 20[n], 134

ilişki 16
kontrol 16
kurumlar 13, 16, 225
oluşum 11
örgüt 20
segregasyon (ayrılım) 15, 145, 147, 174, 180
sigorta 90, 154, 271
statü 16, 18, 150
tabaka 16, 17, 18, 24, 123, 124, 134, 274
temas 106
yapı 13, 19, 138, 269, 276, 277
yardım 90
Sosyoekonomik hayat 83, 107
Sosyoekonomik ilişkiler 95
Sosyoekonomik tabaka 24, 134
Sosyoekonomik statü 134
Sörvey 23, 24, 28, 29, 237
"Söz kesimi" 152
"Söz sahipleri" 56
Standart (standardizasyon) 16, 209, 275
mesafe birimi 205, 209, 266[T]
zaman birimi 205, 263, 264, 265[T], 275
hayat standardı 216
konfor standardı 273
Statü 16, 38, 134, 149, 150, 175
değişmesi 145
göreli statü 145, 147
kadının statüsü 143
kız çocuğunun statüsü 147, 150
sosyal statü 16, 18, 150
Suç (suçlar) 142, 212[T], 214, 215, 217, 275
çocuk suçluluğu 214
Subay Mahveli (Orduevi) 177
Süleymanlar Mahallesi 37, 67, 174
Sünnet 125, 147, 149, 155, 156, 172, 181, 274
Süreli nüfus hareketleri (seyahatler) 23, 54[T], 68, 69, 70, 82, 133, 185, 207, 241[T], 244
Süresiz nüfus hareketleri (göçler) 43[T], 46[T], 62, 66[T], 147, 197, 270

Şanay, A.Ş. 27[n]
Şehir 13, 14
eğilimi 13, 14, 269
içi ulaşım 51
meslekleri 100, 101[T], 102[T]
feodal şehir 14, 37
modern şehir 14, 17, 37, 271, 272
modern sınai şehir 16, 142, 164
Şehir kulübü 175
Şehirleşme 13, 17, 21, 45, 47, 53, 55, 82, 96, 101, 109, 119, 126, 127, 130, 137, 182, 205, 254, 275
şehirleşme eğilimi 18, 101, 275
sanayi öncesi şehirleşme eğilimi 41, 271
sanayi sonrası şehirleşme eğilimi 41, 271
şehirleşme oluşumu 13, 47, 53, 109, 254
Şemdinli 197
"Şirin Ereğli" gazetesi 23, 192, 214[n]

Tabaka (tabakalaşma) 15, 16, 91, 156, 273, 274
sosyal tabaka 16, 17, 18, 24, 123, 124, 134, 274
Tabakhane Deresi 31, 33, 44
Tahmilâtçı (tahmilâtçılık) 87, 95
Tampon
fonksiyonlar 20, 91, 156, 274
annenin tampon fonksiyonu 143, 154
kahvenin tampon fonksiyonu 53
kız çocuğun tampon fonksiyonu 144

tüccarın tampon fonksiyonu 91
mekanizma 20, 141
müessese 53, 91, 270
Tapınak 34
Tarım üretimi 16, 91
Tarikat 218
Tekke 218
Telefon 185, 226
Telgraf 185
Temel çizgisi 13
müessese 91
yapı 18
"Tepsi göndermek" 155
Tevekkül 134, 220, 253, 266
Ticari ilişki 90
Tipleştirme 13, 18
Tokyo 198, 201[T], 262, 263[T]
Tönnies 13
Toplum 217
feodal toplum 16, 96, 271
geleneksel toplum 14
modern sanayi toplumu 14, 16, 47
zirai (tarımsal) toplum 22, 67, 100, 237
Toprak ağaları 91
Tüccarın tampon fonksiyonu 91
Tüccar-Köylü ilişkisi 250
Tüccar-Müteahhit ilişkisi 229
Tüketim 117, 119, 229, 251, 273, 276
eğilimi 123
normları 24, 117, 119, 134, 251
maddeleri 121[T], 125, 133, 143, 229
şekilleri 119, 131, 273
umma tavanı 273
ekonomik olmayan tüketim 134
gösterişçi tüketim 124, 134, 273
Tüketimde açılma 134
Türk Hava Kurumu 211
Türkiye kavramları 197, 200[T], 261[T]
Türk Kültür Derneği 179, 181, 192, 194, 232

Ulaşım 21, 51, 185, 197, 209, 261, 270
Uzun Mehmet 33, 91
Uzun Mehmet Parkı 33
Uzvi enerji 15

Üfürükçülük 212
Üniversite 58[T], 115, 160, 186, 202, 221, 257, 274
Üretim 15, 92, 94, 126, 205
fazlası 15
metodları 15
sanayi üretimi 17
zirai (tarımsal) üretim16, 91
Üs komutanlığı 232

Vaziyet alış (tutum) 13, 25, 26, 51, 70, 81, 271

Weber, Max 13

Yabancı 26, 27, 49, 77[T], 79, 81, 82, 194, 195, 198, 244, 245, 271
kavramı 77[T], 78[T], 79, 245[T], 272
kriteri 77, 79[T], 80[T]
Yaklaşık gelir 26, 85[T], 118[T], 246[T]
gider 26, 85[T], 246[T]
Yalı Caddesi 31, 34, 41, 49, 50
Yapı-İş 231
Yapı
farklılığı 18
ekonomik yapı 15
sosyal yapı 13, 19, 269, 276
temel yapı 18
Yardım Sevenler Derneği 173, 232

Yaşantı 26, 52, 145, 185, 271
Yaş grupları 56, 57[T], 75[T], 76[T], 112, 135, 240[T]
Yaşlılara danışma 146[T]
Yaşlıların kahveleri 174
otoritesi 16
Yatır 219
Yerleşme alanları (mıntıkaları) 33, 237
Yükleme-boşaltma 43, 94
Yuvan Ağa 56[n]
Yüz yüze ilişkiler 20, 81, 225, 229, 250, 271
Zaman kavramı 205, 206[T], 207[T], 263
Zenginlik kavramı 102, 247
tavanı 247
Zengin kişiler kanısı 102, 103, 104, 105[T], 247, 249[T]
Zincirleme reaksiyon 19
Zirai feodal toplum (feodal tarım toplumu) 15, 96, 272
Zirai olmayan toplum 49
Zirai üretim (tarımsal üretim) 16, 91
Zonguldak 23, 33, 49, 50, 51, 52, 53, 68, 69, 70, 71[T], 81, 83, 87, 93, 157, 185, 191, 205, 206, 207, 211, 232, 244, 264, 265, 270, 279